

กลวิธีการขบร่องประกอบการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย บททศกัณฐ์
กรณีศึกษาครูทัศนีย์ ชุนทอง

นายมนตรี สุขกลัด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

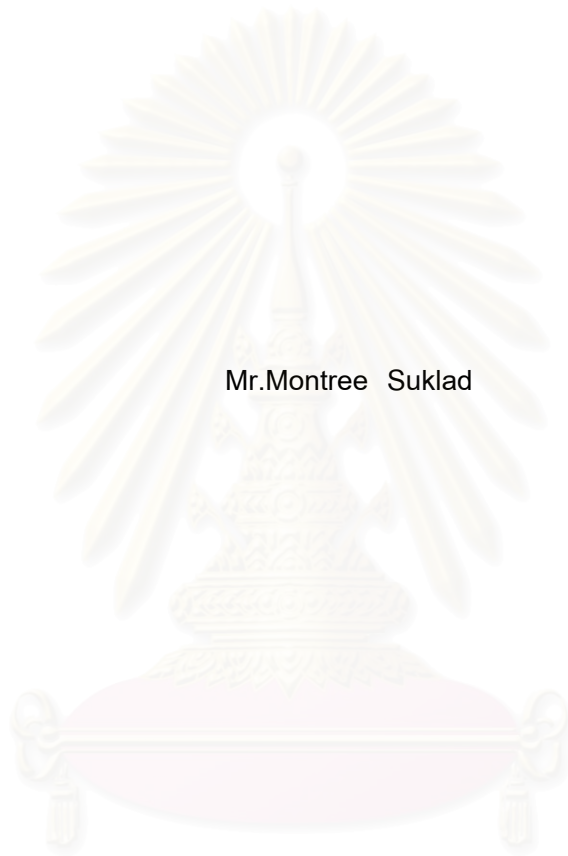
สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-1964-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

VOCAL TECHNIQUES OF THE TODSAKAN ROLE IN KHON PERFORMANCE BY
KRU TADSANEE KHUNTHONG: THE NANG LOI OF THE RAMAYANA EPIC

Mr.Montree Suklad

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music

Department of Music

Faculty of Fine and Applied Arts

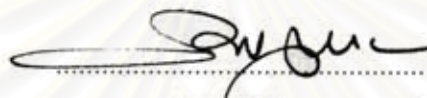
Chulalongkorn University

Academic Years 2006

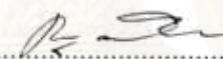
ISBN 974-14-1964-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์	กลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย
	บทศกัณฐ์ : กรณีศึกษาครูทัศนีย์ ชุนทอง
โดย	นายมนตรี สุขกลัด
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	นางสาวทัศนีย์ ชุนทอง

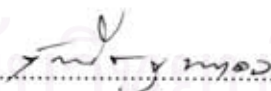
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

 คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญนรงค์ พรุ่งโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง)

 อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นางสาวทัศนีย์ ชุนทอง)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

 กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์)

มนตรี สุขกลัด : กลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย บทศกัณฐ์:
กรณีศึกษา ครูทัศนีย์ ขุนทอง. (VOCAL TECHNIQUES FOR THE TODSAKAN ROLE IN
KHON PERFORMANCE BY KRU TADSANEE KHUNTHONG: THE NANG LOI EXCERPT
OF THE RAMAYANA EPIC) อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ.ปกรณ รอดช้างเผื่อน, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม:
นางสาวทัศนีย์ ขุนทอง, 222 หน้า. ISBN 974-14-1964-3

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์กลวิธีการขับร้องและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย
เฉพาะบทศกัณฐ์ ของครูทัศนีย์ ขุนทอง" นี้ มุ่งวิเคราะห์ศึกษากลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขน ตอนนาง
ลอย เฉพาะบทศกัณฐ์ของครูทัศนีย์ ขุนทอง เป็นสำคัญ ทั้งนี้ในการศึกษานั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในประเด็น
ของรสรวรรณคดีที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้อง ศึกษาความสัมพันธ์ของรสรวรรณคดีในระหว่างบทร้อง
และบทเพลงอีกการประหนึ่ง ตลอดจนอัตลักษณ์การขับร้องของครูทัศนีย์ด้วย

ผลจากการศึกษาพบว่า รสรวรรณคดีของบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันกับบท
เพลงที่บรรจุในการร้อง ซึ่งทั้งนี้เนื่องมาจากธรรมชาติของเพลงไทยที่ถูกบรรจุอยู่ในการขับร้องครั้งนี้ มิได้ค่อนไปใน
อารมณ์ใดอารมณ์หนึ่งอย่างชัดเจน จึงเอื้อประโยชน์แก่บทวรรณกรรมในการกำหนดอารมณ์ตามเนื้อหาของบท
วรรณกรรมนั้น ๆ

สำหรับในประเด็นของความสัมพันธ์ในเรื่องอารมณ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทเพลง และบทวรรณกรรมที่
ใช้ นั้นพบว่า ครูทัศนีย์ ขุนทอง มีกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพื่อให้ความสอดคล้องกันกับบทร้องและบทเพลง
อย่างลงตัว กลวิธีพิเศษที่พบเหล่านั้นได้แก่ การปั้นคำ การผ่อนเสียง การครั้น การเน้นเสียง การทำเสียงหนัก -
เบา การเชื่อมเสียง การกลืนเสียง ซึ่งกลวิธีพิเศษเหล่านั้นนอกจากจะทำให้เพลงมีความไพเราะแล้ว ในบางจุดยังเสริม
ทำให้อารมณ์ในการแสดงชัดเจน เข้าถึงอารมณ์ของตัวละครได้อย่างแนบเนียน

ในประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับอัตลักษณ์การขับร้องของครูทัศนีย์ ขุนทอง ที่ปรากฏในฉบับนางลอยเฉพาะบท
ศกัณฐ์นี้ ผู้วิจัยพบว่าครูทัศนีย์สำแดงความเป็นตัวตนออกมาให้ปรากฏใน 3 ลักษณะคือ เป็นผู้มีน้ำเสียงแจ่มใส
ไพเราะ อย่างหนึ่ง เป็นผู้มีช่วงเสียงในการขับร้องที่กว้างร้องได้ทั้งในเสียงสูงและเสียงต่ำ อย่างหนึ่ง และเป็นผู้มี
วิธีการขับร้องประกอบการแสดงได้อย่างสมบทบาท อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งอัตลักษณ์ทั้ง 3 ประเด็นนี้ทำให้ครูทัศนีย์
ขุนทอง เป็นครูที่มีความสามารถในเชิงคีตศิลป์อย่างเยี่ยมยอดโดยแท้

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์ ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2548 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4787034535 : MAJOR THAI MUSIC DEPARTMENT

KEY WORD: VOCAL TECHIQUES/TADSANEE/NANG LOI

MONTREE SUKKLAD : VOCAL TECHNIQUES OF THE TODSAKAN ROLE IN KHON PERFORMANCE BY KRU TADSANEE KHUNTHONG : THE NANG LOI OF THE RAMAYANA EPIC. THESIS ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR PAKORN RODCHANGPHUEN, THESIS COADVISOR: TADSANEE KHUNGYHONG, 222 pp. ISBN 974-14-1964-3

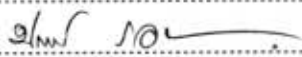
The primary purposes of this research – Vocal Techniques for the Todsakan Role in Khan Performance by Kru Tadsanee Khunthong : The Nang Loi Excerpt of the Ramayana Epic – is to study the vocal techniques in Khan Performance in the Nang Loi excerpt, especially of the Todsakan role performed by Kru Tadsanee Khunthong. During the study, the researcher focused on literary aesthetic appeared in the epic that are used as lyrics, the relationships between the lyrics and songs, as well as Kru Tadsanee's identity of singing.

The research findings indicate that the literary aesthetics used as the lyrics apparently related with the songs in the performance since the nature of Thai songs selected in this performance do not focus on any certain emotions. As a result, the literary aspect was extremely able to play its role.

For the issue of emotional relationship among vocal techniques, songs, and the literature, it is found that Kru Tadsanee Khunthong has her own techniques to harmonize them perfectly. The techniques are word shaping, voice controlling, voice pausing, voice concentrating, stressing, glissando, and voice harmonization. These techniques not only make songs beautiful, but some of them also help focus the character's emotions

For the last issue of the study, Kru Tadsanee's identity vocal of her techniques in the Nang Loi excerpt, especially for the Todsakan role, appears in 3 aspects namely beautiful voice, wide-range of vocal register, and ability to play the character's role perfectly. These 3 aspects are the reasons why Kru Tadsanee Khunthong is one of the best vocal artists in Thailand

Department.....Music..... Student's signature.....

Field of study.....Thai Music..... Advisor's signature.....

Academic year.....2006..... Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดีจนสมบูรณ์เป็นรูปเล่มได้ หากไม่ได้รับความเมตตาอย่างยิ่งจากบุคคลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ข้ามคม พรประสิทธิ์ คุณนิตยา อ่อนทอง ผู้ที่ให้คำแนะนำคำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขสิ่งที่บกพร่องของงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณครูทัศนีย์ ชุนทอง ที่ให้คำปรึกษางานวิจัยครั้งนี้ และขอบพระคุณ ครูวัฒนา โกศินานนท์ คุณครูจตุพร รัตนะวราหะ ครูสมศักดิ์ ทัดดี คุณครูประเมษฐ์ บุญชัย คุณครูประคอง ชลาบุภาพ คุณครูวิมลวรรณ กาญจนผลิน คุณครูศิริวรรณ รัตนทัศนีย์ รวมทั้งคุณสมบูรณ์ บุญวงศ์ ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลในการทำวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณคุณสมพงษ์ และคุณปทุมทิพย์ กาวิล เป็นอย่างสูง ที่อนุเคราะห์และให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งคุณเกียรติศักดิ์ ทองจันทร์ ที่สละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาและดำเนินการธุระหลาย ๆ สิ่งหลาย ๆ อย่างให้อย่างจริงใจ และขอขอบพระคุณไว้ที่นี้เป็นอย่างสุดซึ้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย.....	4
วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1. องค์ประกอบในการขับร้องเพลงไทย.....	7
2.1.1. ท่าทางการนั่ง.....	8
2.1.2. วิธีการขับร้อง.....	8
2.1.2.1. ถ้อยคำ.....	9
2.1.2.2. การเปล่งเสียง.....	10
2.1.2.2. การหายใจ.....	12
2.1.3. คุณภาพเสียงและรส.....	14
2.1.4. ความแม่นยำของทำนองหลัก.....	15
2.1.5. ความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองทางร้องที่กำหนดไว้ แนวการดำเนินทำนอง และจังหวะ.....	16
2.1.6. การเปลี่ยนทำนองบางประโยค และการทำทางเปลี่ยนของทางร้อง.....	16
2.1.7. ขีดความสามารถและสุนทรียะ.....	17
2.2. บทวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์.....	18
2.2.1. เนื้อเรื่องย่อรามเกียรติ์.....	19
2.2.2. เนื้อเรื่องย่อตอนนางลอย.....	22
2.2.3. บทร้อง ตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์.....	23
2.3. ประวัติครุฑทศนีย์ ขุนทอง.....	25

บทที่ 3	รศวรรณคดี.....	28
3.1.	รศวรรณคดี.....	28
3.1.1.	ความหมายของรศวรรณคดี.....	28
3.1.2.	ประเภทรศวรรณคดี.....	30
3.2.	วิเคราะห์รศวรรณคดีในบทรามเกียรติ์ ตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์.....	36
บทที่ 4	วิเคราะห์กลวิธีการขับร้องและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ ของครูทศนีย์ ชุนทอง.....	48
4.1.	อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรม ที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง.....	48
4.2.	ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้บรรจ.....	65
4.3.	อัตลักษณ์การขับร้องครูทศนีย์ ชุนทอง ที่ปรากฏในต้นนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์.....	132
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	133
5.1	รศวรรณคดีบทร้องและบทเพลง ในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์.....	133
5.2	กลวิธีและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ ของครูทศนีย์ ชุนทอง.....	134
5.3	อัตลักษณ์การขับร้องของครูทศนีย์ ชุนทอง ที่ปรากฏในต้นนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์.....	136
5.4	ข้อเสนอแนะ.....	137
รายการอ้างอิง.....		138
ภาคผนวก.....		140
	ภาคผนวก ก รูปภาพ.....	141
	ภาคผนวก ข บทละครอนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ยุคสมัยต่างๆ.....	146
	บทละครอนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ในรัชกาลที่ 1.....	147
	บทละครอนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ในรัชกาลที่ 2.....	166
	บทละครอนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ในรัชกาลที่ 6.....	181

บทคอนเสิร์ต เรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย พระนิพนธ์ใน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์.....	191
บทโขน ชุติ นางลอย ของกรมศิลปากร.....	197
บทโขน ชุติ นางลอย ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ (ของเก่า).....	203
บทโขน ชุติ นางลอย ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ (ปัจจุบัน).....	213
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	222

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
1. ครูทัศนีย์ ขุนทอง	142
2. ครูทัศนีย์ ขุนทอง และศิลปินกรมศิลปากร ออกสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 พ.ศ.2502.....	143
3. ครูทัศนีย์ ขุนทอง และศิลปินกรมศิลปากร ออกสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 พ.ศ.2503.....	143
4. ครูทัศนีย์ ขุนทอง และศิลปินกรมศิลปากร ออกสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 พ.ศ.2507.....	144
5. ครูทัศนีย์ ขุนทอง เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ชั้นระดับปริญญาตรี จากวิทยาลัยครูจันทระเกษม พ.ศ.2527.....	144
6. ครูทัศนีย์ ขุนทอง เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ชั้นระดับปริญญาตรี จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ.2528.....	145
7. ครูทัศนีย์ ขุนทอง รับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และร่วม ปฏิบัติราชการเป็นผู้ขับร้อง ณ วนอุทยานพระบรมราชานุสรณ์รัชกาลที่ 2 พ.ศ.2541.....	145

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย ถือได้ว่าเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากได้รวมศิลปะในทุกแขนงเข้าไว้ด้วยกันหลายแขนง ซึ่งมีความสนุกสนานของการดำเนินเรื่อง การรำที่น่ารูปแบบมาจากละครในการพากย์ ดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับร้อง ซึ่งนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะถ่ายทอดบทที่ใช้ประกอบการแสดงและอารมณ์ของตัวละครออกมาได้ชัดเจน

บทโขนที่ใช้ประกอบในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายสำนวน ทั้งนี้เนื่องจากความนิยม วิวัฒนาการของการแสดงรวมทั้งวัตถุประสงค์ในการจัดการแสดงจึงทำให้เกิดการปรับปรุงวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโขนตอนนางลอยไว้หลากหลายโดยเฉพาะที่นำมาประกอบการแสดงโขน เช่น บทคอนเสิร์ท เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ บทพระราชนิพนธ์ เรื่องรามเกียรติ์ชุดนางลอย ในรัชกาลที่ 6 นอกจากนี้ยังมีบทที่ใช้ประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย ที่ปรับปรุงและเรียบเรียงตามรูปแบบการแสดงโขนของกรมศิลปากรหลายบทด้วยกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาส สถานที่และระยะเวลาที่ใช้แสดง จึงทำให้มีทั้งการแสดงที่เต็มรูปแบบและการแสดงที่ตัดทอนบางบทออกไป

เนื้อเรื่องในการแสดงโขนตอนนางลอยนั้น เกิดขึ้นจากการที่ทศกัณฐ์ได้ออกอุบายให้นางเบญจกายแปลงกายเป็นนางสีดาแล้วทำตายลอยไปถึงหน้าพลับพลาพระราม เพื่อให้พระรามหลงเชื่อจะได้ยกทัพกลับคืนไป การแสดงโขนตอนนางลอย ทศกัณฐ์จัดได้ว่าเป็นตัวละครที่มีความสำคัญ เพราะทศกัณฐ์เป็นตัวเอกในการดำเนินเรื่อง กระบวนท่ารำ รวมทั้งการแสดงออกทางด้านอารมณ์ที่เด่นชัด ผ่านกระบวนท่ารำ รวมทั้งบทร้อง ซึ่งผู้ขับร้องจะเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอตัวละครและถ่ายทอดบทโขนออกมาได้สุนทรีย์รสของการแสดงได้อย่างเด่นชัดเจเนการแสดงทางด้านอารมณ์ของทศกัณฐ์จะต้องอาศัยกลวิธีพิเศษเพื่อการถ่ายทอดอารมณ์ให้ได้สุนทรีย์รสและสอดคล้องกับท่ารำ โดยกระบวนท่ารำได้มีผู้ศึกษาไว้แล้ว แต่ทางด้านบทขับร้องยังไม่มีผู้ใดได้เคยทำการศึกษา

ในปัจจุบันผู้ขับร้องประกอบการแสดงโขนจะไม่เข้าใจและมีความซาบซึ้งในความหมาย อารมณ์ของเพลงไทยเท่าไรนัก และจึงทำให้ขาดกลเม็ดเด็ดพรายในการขับร้องและเมื่อผู้ปฏิบัติร้องไป ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้น จึงทำให้ขาดสุนทรีย์รสที่สมบูรณ์ในการแสดงโขน การแสดงโขนที่มี ร้องประกอบเพียงมีขึ้นเมื่อตอนโขนได้รับการผสมเข้ากับการแสดงละครใน จึงกลายเป็นการแสดงโขน โรงในเป็นต้นมา คนร้องโขนจึงคงใช้ผู้หญิงร้อง เช่นเดียวกับละครในเป็นแบบแผนมาจนถึงทุกวันนี้ นักร้องแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ ต้นเสียงและลูกคู่ ต้นเสียงทำหน้าที่ร้องขึ้นต้นบท และร้องเดี่ยวไปจน หมดวรรคแรกของค่างลอน ส่วนวรรคที่ 2 เป็นหน้าที่ของลูกคู่ที่จะร้องต่อไป การร้องเพลงของต้นเสียง ในการแสดงโขนนี้ นอกจากร้องเพลงได้ถูกต้องแม่นยำแล้วยังต้องรู้จักท่าของนักแสดงว่าจะร้อง จังหวะช้าหรือเร็วเพียงใด ต้องทอดเสียงหรือบรรจุกำร้องอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับท่ารำของโขนตัวนั้น ต้องรักษาระดับเสียงให้ตรงกับเสียงดนตรี และยังคงต้องใส่ความรู้สึกเข้าไปในบทที่ร้องให้สมกับ อารมณ์ของตัวโขนด้วย (ธนิต อยู่โพธิ์, 2500 : 110)

ดังนั้นจะเห็นว่าการร้องประกอบการแสดงโขนเป็นการร้องที่มีความละเอียดถือเป็นศาสตร์ แขนงหนึ่งแตกต่างจากการร้องประกอบการแสดงอื่นๆ เช่น ร้องประกอบการแสดงละครใน ร้อง ประกอบการแสดงละครนอก เป็นต้น ผู้ขับร้องต้องมีความสามารถอย่างสูง ต้องมีความรู้ด้านอารมณ์ ของเพลง จังหวะมีความแม่นยำของทำนองเพลง การแบ่งวรรคตอนคำประพันธ์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้การ แสดงโขนที่ออกมาสู่สายตาผู้ชมนั้นได้สุนทรีย์รสในการชมยิ่งนัก

อาจารย์ทัศนีย์ ขุนทอง ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นท่านหนึ่งที่มี ความสามารถอย่างสูงในการขับร้องประกอบการแสดงโขนได้อย่างไพเราะ ตามอรรถรสของวรรณคดี ไทยอย่างลึกซึ้ง จึงทำให้การบรรเลงขับร้องประกอบการแสดงโขน ได้เกิดสุนทรีย์รสในการชมยิ่งนัก เนื่องจากท่านได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านขับร้องเพลงไทยกับคุณครูศรีนาฏ เสริมศิริ ผู้ซึ่งเป็นบุตร บุญธรรม ของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และอดีตผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ อีกทั้งยังได้ศึกษาทางร้องกับคุณครูท้วม ประสิทธิ์กุล ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์ไทย) พ.ศ. 2529 ผู้ซึ่งเป็นนักร้องประจำราชสำนักรัชกาลที่ 5 และเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ และนอกจากนี้ครูทัศนีย์ ขุนทอง ได้เรียนกับบรมครู ต่างๆ ในวงการขับร้องเพลงไทยอีกมากมาย นับว่าครูทัศนีย์ ขุนทอง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการขับ ร้องจนเป็นที่ยอมรับและนับถือในวงการนาฏดุริยางคศิลป์ โดยเฉพาะความแม่นยำและเทคนิคใน การขับร้องเพลงไทย ให้มีความไพเราะนั้นยากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือนและเป็นหลักเป็นแม่แบบในการ ด้านการขับร้องเพลงไทยในยุคปัจจุบันและผู้วิจัยได้สืบค้นและตรวจสอบตามสถาบันการศึกษาที่เปิด สอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยหัวข้อที่ว่า “กลวิธีในการขับร้อง

ประกอบการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย บททศกัณฐ์ กรณีศึกษาครุฑาศนีย์ ชุนทอง” ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากครุฑาศนีย์ ชุนทอง มาเป็นต้นแบบในการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากท่านเป็น คีตศิลป์ที่เปี่ยมล้นด้วยความสามารถอย่างสูง ทั้งวิบุลยและคุณวุฒิ เป็นที่ยกย่องในวงการนาฏดุริยางคศิลป์ ที่มีน้ำเสียงที่โดดเด่นและลีลาการขับร้องที่เป็นเอกลักษณ์ไม่มีใครเหมือนที่ผู้ฟังแล้วเกิดสุนทรียรสในการฟังทันที และเดิมทีนั้นคนร้องประกอบการแสดงโขนนั้นใช้ผู้หญิงเป็นผู้ร้อง เช่นเดียวกับละครโน เมื่อโขนเข้ามาผสมกับละครโนและเรียกว่า “โขนโรงโน” ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ท่านมีประสบการณ์การขับร้องประกอบการแสดงโขนและละครเป็นอย่างดี ทั้งนี้ท่านเป็นผู้ค้นเคยและมีความเมตตากับผู้วิจัยเป็นอย่างดีและเหตุที่ผู้วิจัยทำการวิจัยในเรื่อง “กลวิธีในการขับร้องประกอบการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย บททศกัณฐ์” ด้วยเหตุที่ว่าการแสดงโขนตอนนางลอย จัดได้ว่าเป็นตอนที่ได้รับความนิยมและมีการจัดการแสดงบ่อยครั้งมาก เนื่องจากจะได้รับอรรถรสต่างๆ ของตัวละครที่สำคัญๆ ทุกตัว คือ ทศกัณฐ์ พระราม สีดา หนุมาน โดยตัวละครแต่ละตัวที่แสดงออกในตอนนางลอยมีอารมณ์ต่างๆ ที่หลากหลายและเด่นชัดในการแสดงออกถึงบทบาทสำคัญตามบทที่ใช้นำมาประกอบการแสดง รวมทั้งเนื้อเรื่องที่สนุกสนาน กลอุบาย ความรัก ความโกรธ รวมทั้งการดำเนินเรื่องที่มีความสำคัญทั้งในการแสดงออกทางท่าทาง ตามรูปแบบนาฏศิลป์ไทยที่มีความโดดเด่น ประกอบกับบทร้องที่มีความไพเราะและหลากหลายอารมณ์ตามบทบาทของตัวโขน จึงทำให้การแสดงตอนนางลอยนั้นมีความสำคัญในด้านการแสดงออกของศิลปะแขนงต่างๆ อันทำให้ได้รับความนิยมสืบทอดตลอดมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การแสดงโขนตอนนางลอยตัวทศกัณฐ์ถือได้ว่าเป็นตัวละครที่มีความสำคัญทั้งในบทบาทการแสดงและเป็นตัวที่ดำเนินเรื่องบทบาทของทศกัณฐ์จะแสดงออกถึงความเจ้าเล่ห์ โดยใช้กลอุบายให้นางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดา บทบาทที่แสดงความเจ้าชู้ ชื่นเชิงในการเข้าเฝ้าโลมความรุ่มหลงหน้ามืดตามัวที่เข้าใจผิดคิดว่านางสีดานั้นขึ้นมาจากอากาศ บทบาทเขินอายเมื่อทราบความจริงที่แท้คือ นางเบญจกายผู้เป็นหลานแปลงกายมาเพื่อให้ทศกัณฐ์ดูตัวก่อนที่จะไปทำอุบาย บทบาททศกัณฐ์ที่กล่าวข้างต้นนี้ถือได้ว่าเป็นการรวมบทบาทที่สำคัญของความเจ้าเล่ห์ ของความเป็นเจ้าชู้ยักระ การเขินอาย ที่แสดงออกต่อหน้าสาธารณชน แต่อยู่ในบทบาทของกษัตริย์ถือได้ว่าเป็นบทบาทการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ที่มีความสำคัญและจะสมบูรณ์ตามรูปแบบความงามทางด้านสุนทรียรส ทางนาฏศิลป์ได้ก็ต่อเมื่อมีการขับร้องและประกอบกันได้อย่างลงตัวและสมบูรณ์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติความเป็นมา วิวัฒนาการในการขับร้องประกอบการแสดงโขนและกลวิธีการใส่อาภรณ์ในการขับร้องประกอบการแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย ในบทบาทศกัณฐ์ ตามแบบฉบับของครูทัศนีย์ ชุนทอง เพื่อรวบรวมความรู้ให้เป็นแบบแผน และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านคีตศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสวรรณคดีบทร้องและบทเพลงในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย เฉพาะบทบาทศกัณฐ์
2. ศึกษากลวิธีและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบทบาทศกัณฐ์ของครูทัศนีย์ ชุนทอง
3. วิเคราะห์อัตลักษณ์การขับร้องครูทัศนีย์ ชุนทอง ที่ปรากฏในระดับนางลอย เฉพาะบทบาทศกัณฐ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านคีตดุริยางไทยและผู้มีประสบการณ์การแสดงโขน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและบทความจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น

- หอสมุดแห่งชาติ
- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
- หนังสือและเอกสารสำคัญต่างๆ เช่น
- บทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 1
- บทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 6
- บทคอนเสิร์ต เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
- หนังสือประชุมบทนางลอย ของประพันธ์ สุนทรชาติ
- บทโขนประกอบการแสดงของกรมศิลปากร

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการขับร้องและการแสดง

2.1 ครูทัศนีย์ ขุนทอง ข้าราชการบำนาญ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ผู้มีความรู้ความสามารถรวมทั้งประสบการณ์การขับร้อง

2.2 ครูวัฒนา โกศินานนท์ ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ลพบุรี เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งประสบการณ์ในการขับร้อง

2.3 ครูประคอง ชลาบุภาพ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

2.4 ครูวิมลวรรณ กาญจนผลิน ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

2.5 ครูศิริวรรณ รัตนทัศนีย์ อาจารย์หมวดคีตศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ทางด้านการแสดงโขนในบทรทศกัณฐ์

3.1 ครูจตุพร รัตนวราหะ ผู้ชำนาญการด้านนาฏศิลป์ไทย กรมศิลปากร เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแสดงโขนยักษ์ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในบทบาทของทศกัณฐ์

3.2 ครูสมศักดิ์ ทัดติ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

3.3 ครูประเมษฐ์ บุญยะชัย ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

4. ศึกษาจากการที่ผู้วิจัยฝึกหัดปฏิบัติการขับร้องประกอบการแสดงโขนบทรทศกัณฐ์

ตอนนางลอยจากครูทัศนีย์ ขุนทอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์การขับร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย ในบทรทศกัณฐ์
- วิเคราะห์อารมณ์เพลงของบทรทศกัณฐ์ตอนนางลอย
 - เพลงสร้อยเพลง
 - เพลงทองย่อน
 - เพลงคลื่นกระทบฝั่ง
 - เพลงลีลากระทุ่ม
 - เพลงไอ้ชาตรี
 - เพลงไอ้โลม
 - เพลงจีนขิมเล็ก
- วิเคราะห์อัตลักษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ที่ปรากฏในการขับร้องตบนางลอย เฉพาะบทรทศกัณฐ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบประวัติความเป็นมาของการแสดงโขนตอณนางลอย
2. ทราบองค์ประกอบในการขับร้องประกอบการแสดงโขนตอณนางลอย
3. ทราบกลวิธีและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอณนางลอย บทเทศกัณฐ์
ของครูทัศนีย์ ชุนทอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวិจัยเรื่อง “กลวิธีการขับร้องและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขน ตอนนางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์ ของ ครูทัศนีย์ ขุนทอง” นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น โดยในส่วนบทที่ 2 นี้ เนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาเกี่ยวกับ รสวรรณคดีบทร้องและบทเพลงในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยเฉพาะ บทศกัณฐ์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาประเด็นในการศึกษาดังนี้

- 2.1. องค์ประกอบในการขับร้องเพลงไทย
- 2.2. บทวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์
- 2.3. ประวัติครูทัศนีย์ ขุนทอง

โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1. องค์ประกอบในการขับร้องเพลงไทย

การดนตรีไทยนั้น หากแบ่งองค์ประกอบในประเด็นของการปฏิบัติโดยกว้าง อาจสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ ส่วนของการปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างหนึ่ง ส่วนของการปฏิบัติเครื่องกำกับจังหวะอย่างหนึ่ง และส่วนของการปฏิบัติการขับร้องอย่างหนึ่ง โดยทั้ง 3 ส่วนดังกล่าวนี้ มีเนื้อหาองค์ประกอบที่จำเป็นต้องเรียนรู้เป็นประเด็นปลีกย่อยออกเป็นอันมาก จนอาจกล่าวได้ว่าในแต่ละส่วนนั้น มีองค์ความรู้มากจนอยู่ในระดับสูงหรือเป็น ศาสตร์ แขนงหนึ่งเลยทีเดียว

สำหรับในประเด็นนี้ ผู้วิจัยมุ่งอธิบายเนื้อหาในส่วนของการปฏิบัติในการขับร้องเป็นสำคัญ โดยขอบเขตและเนื้อหาในการอธิบายนั้น ผู้วิจัยได้ยึดตามเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ซึ่งสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้จัดทำขึ้น เมื่อปี 2538 มีเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวข้องกับหลักพื้นฐานในการปฏิบัติสำหรับการฝึกหัดขับร้องอย่างละเอียด

เนื้อหาในการอธิบายนั้นประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 7 ประเด็นด้วยกันดังนี้

- 2.1.1. ท่าทางการนั่ง
- 2.1.2. วิธีการขับร้อง

2.1.3. คุณภาพเสียงและรศ

2.1.4. ความแม่นยำของทำนองหลัก

2.1.5. ความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองทางร้องที่กำหนดไว้

แนวการดำเนินทำนอง และจังหวะ

2.1.6. การเปลี่ยนทำนองบางประโยค และการทำทางเปลี่ยนของทางร้อง

2.1.7. ขีดความสามารถและสุนทรียะ

ทั้งนี้ในการอธิบาย จะยึดตามในเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย เป็นสำคัญ

2.1.1. ทำนอง

ทำทางในการนั่งขับร้องนั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในองค์ประกอบของการขับร้อง ด้วยถือเป็นบุคลิกภาพที่นักดนตรีจำเป็นต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง และสวยงาม เพราะทำทางการนั่งที่ถูกต้อง ย่อมส่งผลต่อการขับร้องด้วย หากนั่งในทำทางที่ผิดการหายใจ การเปล่งเสียง ย่อมไม่สมบูรณ์ อาจส่งผลให้การขับร้องในครั้งนั้น ๆ ขาดความไพเราะหรือเพี้ยนเสียงได้ ทั้งนี้ในเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ได้วางระเบียบวิธีการนั่งที่ถูกต้องไว้ดังนี้

2.1.1.1. นั่งพับเพียบ อย่างเหมาะสมตามลักษณะเพศ และเก็บปลายเท้า

2.1.1.2. ไม่เท้าแขน มือทั้งสองประสานวางอยู่บนหน้าตักอย่างเหมาะสม

2.1.1.3. ลำตัวตรง ไม่ก้มหน้า

2.1.1.4. มีสมาธิ อยู่ในอาการสำรวม ขณะร้องไม่หลุกหลิกไม่เหินหวายแลขวาหรือซ้ายตาไปมา

2.1.1.5. วางสีหน้าเป็นธรรมชาติ

2.1.1.6. ไม่ใช้เท้าหรือมือเคาะจังหวะอย่างเปิดเผย

2.1.1.7. หากเป็นโอกาสในการประกวด ในการประเมินรวมวงผู้ขับร้องต้องนั่งได้ถูกต้องตามความเหมาะสมของประเภทวงดนตรีไทย

2.1.2. วิธีการขับร้อง

การขับร้องเพลงไทยนั้น เป็นลักษณะของการ เอื้อน สลับกับ คำร้อง โดยการ เอื้อน นั้น อาจถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญของการขับร้องเพลงไทยเลยทีเดียว ซึ่งลักษณะของการเอื้อนนั้นเป็น

การนำทำนองหลักของเพลง มาดำเนินทำนองให้เป็นท่วงทีลีลาเฉพาะทางของการร้อง ซึ่งเป็นลักษณะของการดำเนินทำนองที่เป็นแบบเฉพาะทาง เช่นเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในลักษณะของการดำเนินทำนองในเครื่องดนตรีชิ้นต่าง ๆ ของไทย

อย่างไรก็ดี แม้ประเด็นในเรื่องการเอื้อน จะถือว่าเป็นประเด็นหลักสำหรับองค์ประกอบในการขับร้อง แต่ในยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยประกอบร่วมกันในการขับร้อง จึงจะให้ความสมบูรณ์อย่างเต็มรูป โดยประเด็นที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญทั้งหมดของการขับร้องอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเด็น ตามเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ดังนี้

2.1.2.1. ถ้อยคำ

เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ได้อธิบายความหมายของคำว่า ถ้อยคำไว้ว่า

“ถ้อยคำ หมายถึง ผู้ขับร้องจะต้องร้องให้ถูกต้องตามและชัดเจนตามบทประพันธ์ แบ่งถ้อยคำในแต่ละตอนได้ถูกต้องกับวิธีการขับร้อง การอ่านฉันทลักษณ์ รวมทั้งคำควบกล้ำ ร, ล ตามลำดับ...” (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2538 : 216)

จากการอธิบายความหมายของ ถ้อยคำ ที่ปรากฏในเกณฑ์มาตรฐาน ฯ นั้น ถ้อยคำเป็นลักษณะของการอ่านให้ถูกต้องกับฉันทลักษณ์ของบทประพันธ์ ดังนั้น ถ้อยคำ จึงเกี่ยวข้องกับ 2 นัย นัยแรก เกี่ยวข้องกับการอ่านให้ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็น คำ ความหมาย ฉันทลักษณ์ เป็นต้น ส่วนอีกนัยหนึ่งนั้น เกี่ยวกับตัวเนื้อหาของบทประพันธ์

อย่างไรก็ดี ถ้อยคำในที่นี้แม้จะมีความ 2 นัย ตามที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้นนั้น ความสรุปโดยส่วนใหญ่แล้ว เกี่ยวกับการอ่านให้ถูกต้องเป็นสำคัญ ทั้งนี้ในการอ่านถ้อยคำให้ถูกต้อง จึงจะชอบด้วยหลักวิชาการทางด้านการขับร้องนั้น เกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้กำหนดไว้ดังนี้

2.1.2.1.1. อ่านหรือท่องบทพร้อมตามเกณฑ์ได้ถูกต้อง

2.1.2.1.2. อ่านหรือท่องบทพร้อมตามเกณฑ์โดยแบ่งได้ถูกต้องตามวรรค

ตอนของการประพันธ์ แต่คำควบกล้ำอาจยังออกเสียงได้ไม่สมบูรณ์

2.1.2.1.3. อ่านหรือท่องบทร้อง ตามเกณฑ์ และ/หรือ เพลงอื่น ๆ โดยแบ่ง ได้ถูกต้องตามวรรคตอนของการประพันธ์รวมทั้งคำควบกล้ำ และถูกต้องตามจังหวะของเพลง

2.1.2.1.4. อ่านทำนองเสนาะได้ถูกต้องตามลักษณะของโคลง ฉันท์ กาพย์ และกลอน

2.1.2.1.5. ขับร้องโดยประดิษฐ์ถ้อยคำ และใช้เสียงได้อย่างเหมาะสมและ ประณีตด้วยการเน้นเสียง ประคบเสียง และกล่อมเสียง

2.1.2.2. การเปล่งเสียง

การเปล่งเสียง เป็นการออกเสียงจากตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ปาก คอ ท้อง เป็นต้น ทั้งนี้การเปล่งเสียงออกมาแต่ละครั้ง ต้องออกเสียงให้มีคุณภาพ ดังสม้าเสมอ หรือหนัก - เบา ให้เหมาะสม และรักษาระดับเสียงให้ได้คงที่ ไม่สูงหรือต่ำไปจนเกินไป ทั้งยังต้องรักษาระดับเสียงให้ดัง เสมอหรือเหมาะสมกับเสียงเครื่องดนตรี ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้แสดงวิธีการเปล่งเสียงไว้อย่าง เป็นขั้นตอนดังนี้

2.1.2.2.1. เปล่งเสียงไต่ระดับเสียงขึ้นลงตามมาตรฐานระดับเสียงดนตรีไทย โดยไม่เพี้ยน

2.1.2.2.2. เปล่งเสียงไต่ยาว 1 ช่วงของจังหวะฉิ่งฉับในอัตราจังหวะ สอง ชั้น และหายใจระหว่างการเปลี่ยนระดับเสียง ภายในจังหวะฉับ

2.1.2.2.3. ไต่ระดับเสียงขึ้นลงหนึ่งช่วงเสียงมาตรฐานระดับเสียงดนตรีไทย โดยไม่หายใจ

2.1.2.2.4. เปล่งเสียงไต่ยาว 1 ช่วงของจังหวะฉิ่งฉับในอัตราจังหวะสามชั้น และหายใจระหว่างการเปลี่ยนแต่ละระดับเสียง ภายหลังจากจังหวะฉับ

2.1.2.2.5. เปลี่ยนเสียงยาวได้ความดังคงที่หนึ่งช่วงลมหายใจ (ตริงเสียง หรือ ตึงเสียง)

2.1.2.2.6. ไต่ระดับเสียงขึ้นหรือลง ได้เกิน 1 ช่วงเสียงโดยไม่หายใจ

2.1.2.2.7. เปล่งเสียงได้ตรงตามเสียงเครื่องดนตรี หรือ เสียงร้องนำ

2.1.2.2.8. ออกเสียงเออโดยไล่เสียงจากต่ำไปหาสูงในลักษณะดังนี้

2.1.2.2.8.1. จากทรวงอก (เสียงระดับต่ำ)

2.1.2.2.8.2. จากลำคอ (เสียงระดับกลาง)

2.1.2.2.8.3. จากนาสิก (เสียงระดับสูง)

2.1.2.2.9. เอื้อนตามทำนองของเพลงตามเกณฑ์ได้ชัดเจน โดยไม่เอื้อน

เสียงเป็นช่วง

2.1.2.2.10. เสียงครั้น

2.1.2.2.11. เสียงกระทบคู่ 2

2.1.2.2.12. เสียงกระทบคู่ 3

2.1.2.2.13. หลบเสียงจากเสียงสูงลงมาหาเสียงต่ำ หรือจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงได้เหมาะสมถูกต้องตามหลักของการขับร้องเพลงไทย

2.1.2.2.14. เน้นเสียง ประคบเสียง และกล่อมเสียง ได้ตามที่ผู้ประเมินทำตัวอย่างไว้

2.1.2.2.15. เน้นเสียง ประคบเสียง และกล่อมเสียง ได้ตามที่ผู้ประเมินทำตัวอย่างไว้ และระบุชื่อกลวิธีการขับร้องที่สาธิตไว้ในตัวอย่างได้ถูกต้อง และถูกต้องตามตำแหน่ง

2.1.2.2.16. แสดงการออกเสียงแต่อาจไม่สมบูรณ์ ได้แก่

2.1.2.2.16.1. กิ่งเสียง

2.1.2.2.16.2. กิ่งเสียง

2.1.2.2.16.3. เกลือกเสียง

2.1.2.2.16.4. ขึ้นและลงเสียงจากนาสิกต่อกับเสียงแท้ได้

กลมกลืน (ขยับหย่อน)

2.1.2.2.16.5. เสียงครวญ

2.1.2.2.16.6. คร่อม (คร่อมโดยเจตนา)

2.1.2.2.16.7. ควงเสียง (ควงสูง ควงต่ำ)

2.1.2.2.16.8. ซ้อนเสียง

2.1.2.2.16.9. ปั่นเสียง

2.1.2.2.16.10. เสียงปรีบ

2.1.2.2.16.11. เสียงไปรย

2.1.2.2.16.12. ผ่านเสียง

2.1.2.2.16.13. ผันเสียง

2.1.2.2.16.14. ผ่อนเสียง

2.1.2.2.16.15. ม้วนเสียง ม้วนคำ

2.1.2.2.16.16. โยกเสียง

2.1.2.2.16.17. โยนเสียง

2.1.2.2.16.18. รวบเสียง

- 2.1.2.2.16.19. เสียงร่อนผิวลม
- 2.1.2.2.16.20. ลักจังหวะ ลอยจังหวะ
- 2.1.2.2.16.21. เลื่อนไหล (ขึ้น-ลง)
- 2.1.2.2.16.22. เสียงสะดุด (หรือเสียงปรับ ซึ่งคือเสียง

สะดุดเบา ๆ)

- 2.1.2.2.16.23. เสียงหนัก – เสียงเบา
- 2.1.2.2.16.24. หางเสียง
- 2.1.2.2.16.25. เห็นเสียง
- 2.1.2.2.16.26. โหนเสียง
- 2.1.2.2.16.27. เสียงลอย
- 2.1.2.2.16.28. เสียงอาศัย (เสียงผี)
- 2.1.2.2.17. แสดงการออกเสียงตามวิธีการในชั้นต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์
- 2.1.2.2.18. ชับเสภา ชับต่าง ๆ พากย์ต่าง ๆ และเจรจา

การขับร้องเพลงไทยที่ใช้กลวิธีขับร้องในข้อ 2.1.2.2.16 นี้ ทำให้คุณภาพเสียงดีอาจเรียกได้ว่าการขับร้องอย่าง “มีเมื่อดพราย”

2.1.2.3. การหายใจ

ในการขับร้องเพลงไทย การฝึกหายใจ ในขณะขับร้องให้ถูกตำแหน่ง เป็นเรื่องสำคัญมากไม่แพ้ในประเด็นส่วนอื่น ๆ ด้วยการหายใจ เป็นลักษณะของการหยุดเพื่อสูดลมหายใจเข้า เป็นการเตรียมพร้อมที่จะร้องเพลงในวรรคต่อไป ซึ่งในวรรคต่อไปที่ร้องนี้ จะไม่มีการหายใจจนกว่าจะหมดวรรคนั้น ๆ ดังนั้น การรู้ตำแหน่งของการหายใจ ย่อมทำให้ทราบถึงวรรคเพลงว่าควรจะต้องเอื้อนขับร้องไปจนถึงวรรคใด จึงควรหยุดเพื่อหายใจให้ถูก

ในประเด็นของการหายใจนั้นหนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้อธิบายเป็น 2 ลักษณะคือ หลักการและวิธีการหายใจ กับ การประเมินการหายใจ กรณีอยู่ในระบบการประกวด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1.2.3.1. หลักการและวิธีการ

2.1.2.3.1.1. ต้องพยายามหายใจเข้าให้ลึกเต็มที่ โดยหายใจเข้าทางจมูกอย่างไม่เกิดเสียง และเป็นไปตามธรรมชาติ

2.1.2.3.1.2. การผ่อนลม ค่อย ๆ ผ่อนลมให้ออกจากปากขณะที่ขับร้อง ประสบการณ์และความชำนาญเฉพาะตัวจะช่วยให้ผู้ขับร้องสามารถผ่อนลมออกจากปอดได้นานจึงร้องได้วรรคยาวในแต่ช่วงการหายใจ

2.1.2.3.1.3. การหายใจถูกต้องวรรคตอนของทำนองและเนื้อเพลง เนื่องจากการขับร้องเพลงไทยการดำเนินทำนองอยู่ที่การเอื้อน ดังนั้นในการเอื้อนที่ไพเราะเหมาะสมผู้ร้องจะต้องหายใจให้ถูกที่ ซึ่งส่วนใหญ่ช่วงการหายใจเข้าจะอยู่หลังจังหวะดับ ของการตีฉิ่ง

2.1.2.3.1.4. การลักหายใจ หมายถึง การหายใจสั้น ๆ แทรกระหว่างการเอื้อนที่ยาว ๆ โดยผู้ฟังอาจไม่สังเกตได้ เพื่อให้ได้ลมหายใจเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้การขับร้องไม่สะดุด และไม่ขาดหางเสียงหรือไพเราะขึ้น และได้ความรู้สึกและอารมณ์เพลงมากขึ้น

2.1.2.3.2. การประเมินการหายใจ

2.1.2.3.2.1. หายใจและผ่อนลมได้ถูกต้องตามหลักการ

2.1.2.3.2.2. หายใจเข้าได้ลึก และผ่อนลมหายใจออกยาว 2 คู่ของจังหวะฉิ่งในอัตราจังหวะสองชั้น ได้ถูกต้องตามหลักการแต่อาจยังไม่สมบูรณ์

2.1.2.3.2.3. หายใจเข้าลึก และผ่อนลมหายใจออกยาว 2 คู่ของจังหวะฉิ่งในอัตราจังหวะสองชั้น ได้ถูกต้องตามหลักการและสมบูรณ์

2.1.2.3.2.4. หายใจ และผ่อนลมถูกต้องตามวรรคตอนของทำนองหรือเนื้อเพลง แต่อาจยังไม่สมบูรณ์

2.1.2.3.2.5. หายใจถูกต้องตามวรรคตอนของทำนองให้เป็นธรรมชาติระหว่างการขับร้องได้อย่างสมบูรณ์

2.1.2.4. จังหวะ

ในการบรรเลงดนตรีไทยนั้น จังหวะมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเป็นการดำเนินทำนองของกระสวนจังหวะที่ทำหน้าที่ควบคุมจังหวะทั้งหมดของเพลง ควบคุมความช้า - เร็วของเพลง ให้ดำเนินทำนองอย่างเหมาะสม สำหรับในการขับร้องนั้นจังหวะจึงถือเป็นเรื่องสำคัญด้วยเช่นกัน ด้วยทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินทำนองให้มีความช้า - เร็ว ดังนั้นผู้ขับร้องจึงต้องรู้จักลักษณะการดำเนินทำนองของจังหวะด้วย

สำหรับในหนังสือเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ได้อธิบายไว้เพียงสั้น ๆ ว่าเป็นลักษณะเดียวกันกับประเด็นเรื่อง ความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองร้องที่กำหนดไว้ แนวทางการดำเนินทำนอง และจังหวะ ดังนั้นประเด็นในเรื่องจังหวะจึงจะกล่าวอธิบายอย่า

ละเอียดอีกครั้งในประเด็นความแม่นยำในการชั่งร็องตามทำนองร็องที่กำหนดไว้ แนวทางการดำเนินงาน และจังหวะ ถัดไป

2.1.3 คุณภาพเสียงและรส

ในประเด็นของคุณภาพเสียงและรสที่นับเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการชั่งร็องนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 2 ส่วนคือ คุณภาพเสียงอย่างหนึ่ง และรสเสียงอย่างหนึ่ง

คุณภาพเสียงนั้นหนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้อธิบายไว้เป็นข้อ ๆ มีใจความสำคัญดังนี้

2.1.3.1. เสียงดังชัดเจน ซึ่งเกิดจากการร็องเต็มเสียงที่มีใช้การตะเบ็ง

2.1.3.2. ระดับเสียงดำเนินทำนองไปอย่างสม่ำเสมอ และไม่เพี้ยน

2.1.3.3. เสียงแจ่มใส ชัดเจน ไม่แตกพร่า แหบ ทั้งในทางขึ้นสูงและทางลงต่ำ

ลักษณะคุณภาพเสียงที่กำหนดไว้ในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคุณภาพเสียงนั้นมุ่งเน้นเรื่องของความชัดเจน แจ่มใส อย่างสม่ำเสมอ และไม่เพี้ยน

ส่วนในเรื่องรสนั้น หนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้อธิบายไว้สั้นว่า “เป็นผลลัพธ์จากการชั่งร็องด้วยกลวิธีของการชั่งร็องต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ในเรื่องของ รสวรรณคดี ไว้ด้วยเป็นประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งของงานวิจัย โดยความหมายและประเภทของรสในวรรณคดีที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์นั้น มีรายละเอียดที่แตกต่างไปจากหนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้อธิบายไว้

สำหรับความหมายและขอบเขตของ รส ในการชั่งร็องนั้นผู้วิจัยได้อิงเกณฑ์รสวรรณกรรม มาเป็นมาตรฐานในการวิเคราะห์ ดังนั้น รส จึงถือเป็นผลอันเกิดจากการชั่งร็องดังที่หนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ ได้อธิบายไว้ แต่ผลแห่งการชั่งร็องดังกล่าว สามารถอธิบายจำแนกออกได้ถึง 9 ประเภท หรือ 9 รส ตามลักษณะของรสวรรณกรรม คือ รสรัก รักโกรธ รสโศก รสสนุก รสกลัว รสขยะแขยง รสเมตตา รสความกล้า และรสสงบ ดังนั้น หากผู้ชั่งร็องสามารถเข้าใจถึงรสวรรณกรรมอันเป็นตัวบทร็อง และรสแห่งท่วงทำนองเพลงนั้น ๆ การชั่งร็องที่มีความสัมพันธ์กันทั้ง รส บทร็อง และ ท่วงทำนองเพลง จึงถือเป็นความสำเร็จสมบูรณ์ในการ บูรณาการทางศิลปกรรมอย่างเอกอุ ที่ผู้ฝึกชั่งร็องพึงกระทำให้สำเร็จ

2.1.4. ความแม่นยำของทำนองหลัก

ทำนองหลัก หรือทำนองซ็องวงใหญ่ ถือเป็นทำนองสำคัญที่นักดนตรีใช้เป็นทำนองต้นแบบ ในการดำเนินทำนองเป็นทางของเครื่องดนตรีของตนรวมไปถึงในทางร้องด้วย ดังนั้นนักดนตรีจึงต้อง จดจำทำนองหลักเอาไว้ได้อย่างแม่นยำ เพื่อนำไปดำเนินทำนองเป็นทางของเครื่องตน

เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ได้อธิบายเนื้อหาเกี่ยวกับความแม่นยำของ ทำนองหลักไว้ดังนี้

“ความสามารถในการท่องทำนองหลักของซ็องวงใหญ่ได้ถูกต้อง ทั้งนี้ ยกเว้นเพลงที่แต่งขึ้นโดยเฉพาะอย่าง มิได้สัมพันธ์กับทำนองหลักในเชิงความของ ซ็องวงใหญ่ เช่น เพลงละครบางเพลงได้แก่ เพลงซำปี ไร่ปี เห่เข็ดฉิ่ง ซึ่งอยู่ในวิชา เลือกด้านเพลงละครของระดับอุดมศึกษา” (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2538: 220)

จากคำอธิบายในหนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ อธิบายว่าผู้ขับร้องต้องจดจำและสามารถท่อง ทำนองหลักของซ็องวงใหญ่ได้ถูกต้อง อย่างไรก็ดี นอกจากผู้ขับร้องจะต้องสามารถจดจำและท่อง ทำนองหลักของซ็องวงใหญ่ได้แล้ว ยังต้องมีความเข้าใจในทำนองหลักด้วยอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ภายใน 1 กระสวนทำนองของทำนองหลัก ผู้ขับร้องจะต้องทราบและเข้าใจเรื่องของลักษณะการ ดำเนินทำนองในทางร้องว่าสามารถดำเนินทำนองได้แตกต่างกันมากกว่า 1 สำนวนทั้งนี้ผู้ขับร้อง จะต้องมีความเข้าใจว่าสำนวนใดเหมาะสม สำนวนใดไม่เหมาะสม โดยเลือกใช้ได้อย่างถูกต้องภายใน เพลง

อย่างไรก็ดี ทำนองซ็องวงใหญ่ในบางเพลง ทางร้องก็มีได้อาศัยเค้าโครงมาเป็นสำนวนต้น รากในการประดิษฐ์เป็นทางร้อง เช่น เพลงซำปี ยานี เอกบท ดังที่ปรากฏอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่ง ส่วนใหญ่มักอยู่ในเพลงประเภทเพลงละครเสียโดยมาก ทั้งนี้เพลงเหล่านี้อนุมานได้ว่าทางร้องและ ทางสำหรับเครื่องดนตรีนั้นเกิดไม่พร้อมกัน โดยทางร้องน่าจะเกิดขึ้นก่อนทางเครื่อง ภายหลังเครื่อง จึงคิดประดิษฐ์ทำนองขึ้นมารับทางร้อง จึงทำให้ทางร้องและทางเครื่องไม่ลงรอยกันด้วย เหตุนี้

2.1.5. ความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองทางร้องที่กำหนดไว้ แนวการดำเนินทำนอง และจังหวะ

ความแม่นยำในการขับร้องตามที่เกณฑ์มาตรฐานได้กำหนดไว้ นั้น กำหนดให้ผู้ขับร้องมีความแม่นยำใน 3 ประเด็นคือ ทำนองเพลงอย่างหนึ่ง แนวการดำเนินทำนองอย่างหนึ่ง และจังหวะอีกอย่างหนึ่ง โดยทั้ง 3 ประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

2.1.5.1. ความแม่นยำในการขับร้องตามทำนองทางร้อง

2.1.5.1.1. การขับร้องถูกต้องครบถ้วน ตรงตามลักษณะของบทร้องและทำนองการร้องที่กำหนดไว้

2.1.5.1.2. ความแม่นยำเมื่อฝ่ายผู้บรรเลงให้เสียงเพื่อเริ่มต้นขับร้องและสามารถขับร้องได้จับเพลงโดยเสียงไม่เพี้ยนจากเครื่อง

2.1.5.2. ความแม่นยำในแนวการดำเนินทำนอง หมายถึงสามารถขับร้องได้ถูกต้องตามความช้าเร็วของเพลงตามที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้

2.1.5.3. ความแม่นยำของจังหวะ หมายถึง ขับร้องไม่พลาดจังหวะ และครบถ้วนตามจังหวะหน้าทับของเพลง

ความแม่นยำในประเด็นแรกนั้น เน้นในเรื่องของการร้องโดยไม่ผิดไปจากทำนองของเพลงอย่างครบถ้วน และแม่นยำในเรื่องระดับเสียง เป็นสำคัญ ส่วนประเด็นที่ 2 นั้นเป็นความแม่นยำในเรื่องของความช้าเร็วในการดำเนินทำนอง โดยผู้ขับร้องต้องรู้จักขับร้องในความเร็วที่เหมาะสม กับอัตราจังหวะของเพลงนั้น ๆ ไม่ช้าหรือเร็วจนเกินไป และในประเด็นสุดท้าย เป็นลักษณะของการขับร้องให้พอดีกับการดำเนินทำนองของจังหวะหน้าทับ ไม่ขาดหรือเกินจังหวะหน้าทับ ทั้งยังต้องสวมเข้าให้พอดีกับจังหวะหน้าทับในเพลงประเภทเปิดอิสระทางด้านจังหวะแก่ทางร้อง เช่น เพลงประเภทหน้าทับทยอย เป็นต้น

2.1.6. การเปลี่ยนทำนองบางประโยค และการทำทางเปลี่ยนของทางร้อง

การเปลี่ยนทำนองบางประโยค หรือ การทำทางเปลี่ยนของทางร้อง นั้น ผู้ขับร้องต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการขับร้องมาพอสมควร จึงจะสามารถดำเนินการในขั้นนี้ ทั้งนี้ผู้ขับร้องจะต้องมีความเข้าใจในการแปรทำนองจากทำนองหลักเป็นทำนองร้อง ตลอดทั้งความเข้าใจใน

การดำเนินทำนองทางร้อง โดยสามารถพลิกผันสำนวนทางร้องได้อย่างหลากหลายภายใน 1 สำนวน จึงจะสามารถทำทางเปลี่ยนของทางร้องได้

สำหรับในหนังสือเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ได้อธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนทำนองบางประโยค และการทำทางเปลี่ยนของทางร้อง ดังนี้

2.1.6.1. ความสามารถในการเปลี่ยนทำนองใหม่จากทางร้องของเดิมเพียงบางประโยคอย่างถูกต้องตามหลักวิชา

2.1.6.2. แปรทำนองจากทางเครื่องให้เป็นทางร้องได้

2.1.6.2.1. บางประโยค

2.1.6.2.2. ทั้งเพลง

2.1.6.3. ทำทางเปลี่ยนใหม่จากทางร้องของเดิมทั้งท่อน อันได้แก่ กระบวนการเอื้อนเสียงที่เปลี่ยนแปลงไปจากแนวเดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงลูกตกของทำนองหลัก

ในข้อที่ 2.1.6.1. และ 2.1.6.2. นั้น เป็นลักษณะของการดำเนินทำนองทางร้อง โดยอาศัยทำนองหลักเป็นทำนองต้นแบบเป็นหลักในการดำเนินทำนองดังที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้นแล้ว ส่วนข้อที่ 2.1.6.3. นั้น เป็นลักษณะของการเปลี่ยนสำนวนทางร้องใหม่ให้แตกต่างไปจากของเดิม แต่ทั้งนี้ยังคงต้องรักษาเค้าโครงของเพลงเอาไว้ อุปมาในทางเครื่องดนตรีกรณีการทำเพลงเที่ยวเปลี่ยนที่ปรากฏในเพลงทองย้อยน ที่เที่ยวแรกดำเนินทำนองธรรมดา และในเที่ยวหลัง ๆ จึงทำการเปลี่ยนสำนวนเป็นสำเนียงภาษาต่าง ๆ

2.1.7. ขีดความสามารถและสุนทรียะ

สำหรับองค์ประกอบในการขับร้องในขั้นนี้ นั่นคือ เป็นขั้นสุดท้าย ที่เมื่อผู้ขับร้องฝึกปฏิบัติในขั้นต่าง ๆ จนชำนาญ แรกจนแล้ว จึงสามารถพัฒนาระดับฝีมือไปจนถึงขั้นขีดสุด และสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตนขึ้นเป็นเอกลักษณ์จนสำเร็จ ในระดับดังกล่าวนี้เอง ที่ถือว่าเป็นขีดความสามารถขั้นสูง ส่วนในเรื่องสุนทรียะนั้นเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นตามมาเมื่อผู้ขับร้องมีทักษะอย่างเต็มภูมิ การขับร้องนั้น ๆ จึงถือเป็นงานศิลปกรรมที่มีคุณค่า งานศิลปกรรมที่ดีย่อมมีคุณงามทางด้านสุนทรียะอันอยู่ภายในอยู่แล้วอย่างสมบูรณ์

ส่วนในหนังสือเกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย ได้อธิบายเกี่ยวกับขีดความสามารถและสุนทรียะไว้ดังนี้

“...หมายถึง การแม่นยำ แม่นตา แม่นเสียง แม่นใจ ในบทเพลง สามารถใช้เสียงในการขับร้องได้ถ้อยคำชัดเจน และไม่เพี้ยนวรรณยุกต์ ซึ่งแสดงออกได้อย่างชัดเจนทั้งความหมายและอารมณ์ของบทร้อง และสามารถตกแต่งทำนองเพลงที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้ได้อย่างเหมาะสมจนเกิดความงามและความพึงพอใจทั้งฝ่ายผู้ฟังและฝ่ายผู้บรรเลง ทั้งนี้ผู้ขับร้องจะต้องใช้ทักษะและกลวิธีการขับร้องให้เหมาะสมในแต่ละโอกาสด้วยการกนกคอ ผันเสียง ทอดเสียง ครั้นเสียง เน้นเสียง ผ่อนเสียง ย้ำเสียง กล่อมเสียง เป็นต้น ตลอดจนขับร้องได้เหมาะสมตามสำเนียงของเพลงภาษา” (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2538 : 221)

จากคำอธิบายในหนังสือเกณฑ์มาตรฐาน ฯ แสดงให้เห็นว่า ขีดความสามารถนั้นคือ การปฏิบัติกลวิธีพิเศษต่าง ๆ ตลอดจนปฏิบัติการขับร้องในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งนับเป็นขั้นที่ผู้ขับร้องต้องอาศัยการพัฒนาฝีมือจนถึงขั้นขีดสุดโดยแท้จึงจักสามารถปฏิบัติได้

ความสรุปในประเด็นขององค์ประกอบการขับร้อง

องค์ประกอบในการขับร้องเพลงไทยนั้น ผู้ที่เป็นนักร้องจะต้องฝึกปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ท่าทางในการนั่ง การฝึกการขับร้องหรือการเอื้อน การเปล่งเสียง ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ทั้งนี้ในการฝึกการขับร้องนั้น มีรายละเอียดปลีกย่อยในการฝึกดังที่ได้แสดงไว้แล้วในข้างต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าในการฝึกการขับร้อง ผู้ฝึกจำเป็นต้องมีครูคอยกำกับทวงตึงแก้ไขชี้แนะอยู่ด้วยเสมอ ด้วยวิชาที่ว่าด้วยทักษะการปฏิบัติ ครู เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนเป็นที่สุด เพราะทักษะไม่สามารถศึกษาด้วยการอ่านเพียงอย่างเดียว ครู จึงเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

2.2. บทวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ถือเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกของไทยอันหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมนมาโดยตลอดเป็นระยะเวลายาวนาน ตลอดทั้งมีอิทธิพลปรากฏเป็นโฉมหน้าอยู่ในหลาย ๆ วัฒนธรรมของไทย ทั้งในเรื่องของการเมืองการปกครอง คติความเชื่อ ศิลปกรรม และอื่น ๆ จึงอาจนับได้ว่า

วรรณกรรมเรื่องดังกล่าว เป็นวรรณกรรมสำคัญที่มีอิทธิพลและได้รับความนิยมจากคนในสังคมมาโดยตลอด

หากพิจารณาในเรื่องของแหล่งกำเนิด พบว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีแหล่งที่มาจากมหากาพย์เรื่องรามายณะ เป็นมหากาพย์เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่มีอิทธิพลและบทบาทในหลายพื้นที่ประเทศในแถบเอเชียโดยทั่ว เนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการสู้รบระหว่างกษัตริย์และยักษ์ โดยสมมติให้ตัวละครฝ่ายกษัตริย์เป็นตัวแทนของฝ่ายธรรมะ และตัวละครฝ่ายยักษ์เป็นตัวแทนของฝ่ายอธรรม สุดท้ายฝ่ายธรรมะก็สามารถสู้รบชนะฝ่ายอธรรมเป็นที่สำเร็จ

สำหรับเนื้อเรื่องที่ปรากฏอยู่ในบทวรรณกรรมของไทยนั้น เนื้อหาส่วนรายละเอียดมีส่วนที่แตกต่างกันออกไปบ้าง แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมก็จะพบว่าใจความสำคัญทั้งหลายนั้นยังคงเช่นเดียวคือเป็นลักษณะของการต่อสู้ระหว่างความดีและความชั่ว โดยในประเด็นของช่วงนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาคือ

2.2.1. เนื้อเรื่องโดยย่อของบทวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

2.2.2. เนื้อเรื่องโดยย่อตอนนางลอย

2.2.3. บทร้อง ตอนนางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์

รายละเอียดในแต่ละประเด็น มีดังนี้

2.2.1. เนื้อเรื่องโดยย่อของบทวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

ปฐมบทการเกิดรามเกียรติ์

มียักษ์ตนหนึ่งชื่อ นนทก ทำหน้าที่ล้างเท้าให้กับเหล่าเทวดาผู้ที่จะมาเข้าเฝ้าพระอิศวร ณ ตีนเขาไกรลาส ยักษ์ตนนี้ได้ทำหน้าที่ล้างเท้าเทวดามาช้านาน โดนเหล่าเทวดานางฟ้าดูบศรีษะ บ้างหยิกตีศรีษะบ้างจนกระทั่งเส้นผมร่วงเป็นยักษเส้น จึงเกิดความน้อยใจเลยไปกราบขอพรพระอิศวรผู้เป็นนายว่าให้ตนมีนิ้วเพชร สามารถชี้เป็น-ตาย ได้ พระอิศวรเจ้าเห็นแก่ความจงรักภักดีในหน้าที่ที่ยักษ์นนทกได้ปฏิบัติจึงให้พรตามที่ขอ

ครั้นเมื่อ นนทก ได้พรสมปรารถนาแล้ว ก็ได้พาลอาละวาดเหล่าเทวดานางฟ้า จนล้มตายลงเป็นอันมาก ชาวทราบถึงพระอิศวร จึงมีบัญชาให้พระนารายณ์ไปปราบยักษ์ตนนี้ พระนารายณ์ได้คิดอุบายในการกำจัดโดยการแปลงเป็นนางงาม เข้าไปหลอกล่อให้ นนทก หลงใหล และหลอกให้รำยรำตามที่นางนารายณ์แปลงรำ เมื่อรำมาจนถึงท่านาคามีวนทาง นิ้วเพชรจึงทำลายแก่ตัวนนทกเอง ทำให้ได้รับบาดเจ็บ นางนารายณ์แปลงจึงคืนสู่ร่างเดิม นนทก จึงเจ็บแค้น ที่โดนพระเป็นเจ้าหลอกทำร้ายจึงปริภาษแก่พระนารายณ์ ดังนั้นก่อนที่พระนารายณ์จะสังหารนนทก จึงให้พรไปว่าให้นนทก ไปเกิดใหม่ เป็นยักษ์ผู้มีฤทธิ์ มี 10 หน้า 20 แขน และตัวพระนารายณ์เอง จะไปเกิดเป็นมนุษย์ธรรมดา 2 มือเท่านั้น และจะตามไปล้างผลาญให้สิ้น นับจากนั้น เรื่องราวของรามเกียรติ์ จึงดำเนินขึ้น

เรื่องราวรามเกียรติ์

เมื่อนนทกได้มาเกิดเป็นทศกัณฐ์แล้ว ได้ครองเมืองลงกา มีบุตรแต่บุตรเมื่อแรกกำเนิดได้ร้องคำว่า ผลาญราพณ์ ซึ่งแปลว่า ฆ่ายักษ์ จึงถูกลอยน้ำไป

ครั้นเมื่อบุตรของทศกัณฐ์ลอยน้ำไป ได้ไปติดอยู่หน้าอาศรมของฤๅษีท้าวชนกซึ่งได้ออกมาผนวชอยู่ในป่า จึงได้เก็บมาเลี้ยงไว้ เมื่อเวลาผ่านไปท้าวชนกจะต้องกลับไปครองเมืองจึงได้ฝากบุตรของทศกัณฐ์ไว้ให้กับพระแม่ธรณีเลี้ยง

ต่อมาท้าวชนกได้ทำพิธีจรดพระนังคัล ในพระราชพิธีดังกล่าวค้นได้ไปติดกับวัตถุบางอย่าง ทำให้ไม่สามารถประกอบพิธีได้ เมื่อทำการขุดดินบริเวณดังกล่าวจึงพบทารกของบุตรทศกัณฐ์ที่เคยฝากพระแม่ธรณีเลี้ยงไว้ ท้าวชนกจึงได้นำทารกดังกล่าวมาชุบเลี้ยงเป็นบุตรและให้ชื่อว่า สีดา แปลความว่า รอยไถ

ฝ่ายพระนารายณ์นั้น ได้ไปเกิดเป็นบุตรกษัตริย์ชื่อท้าวทศรถ ซึ่งท้าวทศรถนี้มีชายาด้วยกัน 3 คนคือ นางเกาสุริยา นางกายเกสี และนางสมุชา พระนารายณ์มาเกิดเป็นบุตรของนางเกาสุริยา ชื่อว่า พระราม ส่วนอันตนาคราชซึ่งเป็นที่ประทับของพระนารายณ์นั้น ลงมาเกิดเป็นบุตรของนางกายเกสี ชื่อ พระลักษมณ์ ของวิเศษอีก 2 อย่างของพระนารายณ์ลงมาเกิดเป็นบุตรของนางสมุชา ชื่อ พระภรต และพระศัตรุต ของวิเศษอีก 1 อย่างไปเกิดยังเมืองลงกาเป็นอนุชาของทศกัณฐ์ชื่อ พิเภก และพระนางลักษมีชามาเกิดเป็นนางสีดา

พระรามเมื่อเจริญเติบโตขึ้น ทราบข่าวว่าเมืองของท้าวชนกจะจัดพิธีเลือกคู่แก่นบุตรีคือ นางสีดา จึงได้เข้าร่วมแข่งขันคัดเลือกคู่ครอง ผลปรากฏว่าพระรามเป็นผู้ชนะแก่ษัตริย์ผู้เข้าร่วมแข่งทุกคน จึงได้นางสีดาเป็นมเหสี

ครั้นต่อมาท้าวทศรถต้องการจะมอบเมืองให้พระรามได้ครองอยุธยาต่อจากตน แต่ถูกพระมเหสีคือพระนางสมุชชา ได้ทูลขอสัญญาเมื่อครั้งที่ท้าวทศรถได้เคยสัญญาไว้ว่าจะพระราชทานให้หากพระนางประสงค์ในสิ่งใด ซึ่งครั้งนั้นพระนางสมุชชาได้ทูลขอพระราชบังลังค์ให้แก่บุตรของตน และเพื่อป้องกันมิให้พระรามชิงสมบัติ จึงให้พระรามออกเดินทางในป่าเป็นเวลา 14 ปี ท้าวทศรถจึงต้องทำตามสัญญาที่ให้ไว้ พระราม พระลักษมณ์ และพระนางสีดา จึงออกติดตามพระรามเดินป่าด้วย

เหตุมหาสงคราม

นางสุม่นักขา น้องสาวของทศกัณฐ์ สามีได้ตายไปทำให้นางสุม่นักขา เหนงาจึงออกเที่ยวไปตามป่าเพื่อคลายทุกข์จากความโศกเศร้าที่สามีได้เสียชีวิต การเดินป่าในครั้งนั้นเองนางสุม่นักขา ได้ไปเจอพระรามขณะกำลังอาบน้ำ จึงหลงรักพระรามและได้แปลงกายเป็นนางงามเข้าตีสนิทหวังได้พระรามเป็นสามี แต่พระรามแค้นต่อนางสีดา จึงมิได้สนใจนางสุม่นักขาแปลง เมื่อนางสุม่นักขาเห็นพระรามไม่สนใจตนก็เสียใจแต่บังเอิญไปพบพระลักษมณ์เข้าจึงหลงรักพระลักษมณ์อีกเช่นกันแต่พระลักษมณ์ก็ไม่ได้สนใจ นางสุม่นักขา จึงเสียใจหลบไปฟ้องทศกัณฐ์

ทศกัณฐ์เห็นน้องสาวโศกเศร้าจึงเฝ้าปลอบใจ และถามว่าใครเป็นผู้ทำร้าย จึงได้ความร้ายละเอียดเกี่ยวกับพระราม และพระลักษมณ์ รวมไปถึงนางสีดา เมื่อทศกัณฐ์ได้ฟังถึงการพรรณารูปร่างสีหน้าของนางสีดา จึงเกิดความใคร่อยากได้เป็นภรรยา จึงออกตามหาเพื่อแย่งนางสีดาเป็นภรรยาตน

ทศกัณฐ์ได้วางอุบายต่าง ๆ เพื่อลวงนางสีดามาเป็นภรรยาของตน จนกระทั่งได้วางกลให้ มาริต ญาติของตนปลอมเป็นนางทองเพื่อล่อให้พระรามและพระลักษมณ์ออกจากที่พัก เพื่อให้ตนได้เข้าไปลักพาตัวสีดาได้ ซึ่งอุบายดังกล่าวสามารถลวงพระรามและพระลักษมณ์ออกจากที่พักได้สำเร็จ ทศกัณฐ์จึงแปลงเป็นฤษีแดงเข้าไปลักตัวนางสีดาไปยังกรุงลงกา ระหว่างทางได้พบ นกหัสติายุ และต่อสู้กัน แต่ทศกัณฐ์ชนะจึงได้นางสีดาไป

พระราม และ พระลักษมณ์ ได้ออกเดินทางตามหานางสีดา พบนกหัสดีกายุ จึงได้ข้อมูลว่า โดนยักษ์ทศกัณฐ์เข้าลักพาตัวไป พระราม จึงได้รวบรวมพลพรรคทั้งหลายประกอบด้วยพญาลิง มีหนุมาน พญาพาลี พญาสุกรีพ ชมพูพาน เป็นต้น เข้าบุกนครลงกาเพื่อชิงสีดา ในการยกพลเข้าเมืองลงกานั้น พระรามได้สร้างถนนข้ามแม่น้ำเพื่อเข้าเมืองลงกา ในการศึกษาครั้งนี้ยึดเยื้อกินระยะเวลา ยาวนานมาก ฝ่ายทศกัณฐ์ก็เสียไพร่พลไปมากรวมถึงญาติก็ตายไปเยอะ นอกจากนี้ทศกัณฐ์ยังขับไล่พิเภกออกจากเมือง เนื่องจากพิเภกทูลคัดค้านความคิดของทศกัณฐ์ในการรบ ครั้นนี้เองที่พระรามได้พิเภกมาเป็นพวก ทำให้กลศึกของฝ่ายทศกัณฐ์มักโดนทำลาย

สุดท้าย การรบครั้งสุดท้ายหนุมานได้รู้ความลับเกี่ยวกับการถอดดวงใจของทศกัณฐ์ฝากไว้ที่อื่นนอกตัว ทำให้ฆ่าเท่าไรจึงไม่ตาย เมื่อรู้แล้วหนุมานจึงได้นำเอากล่องดวงใจที่ทศกัณฐ์ได้ถอดดวงใจฝากไว้มาทำลายทิ้ง ทำให้พระรามสามารถฆ่าทศกัณฐ์ได้สำเร็จ จากนั้นพระรามจึงมอบเมืองให้พิเภกครองเมืองลงกาแทนทศกัณฐ์ และประกอบกับสิ้นสุดระยะเวลาในการเดินทางป่า 14 ปีพอดี พระรามจึงคืนสู่นครอยุธยา ครองเมืองต่อมา

เนื้อเรื่องโดยย่อของรามเกียรติ์ที่ได้แสดงไว้ในข้างต้นนี้ เป็นช่วงที่ 1 ของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่นิยมและมีอิทธิพลมากที่สุด ส่วนช่วงที่ 2 หลังจากนั้นเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องในรุ่นลูกหลานของพระรามและเหล่าญาติของฝ่ายทศกัณฐ์ที่คงเหลืออยู่ ซึ่งทั้งหมดของช่วงที่ 2 ของรามเกียรติ์นี้ ความนิยมในการนำมาร้องหรือแสดงเป็นโขน ไม่เท่ากับในช่วงแรก

2.2.2. เนื้อเรื่องโดยย่อตอนนางลอย

เนื่องจากการศึกษาวิเคราะห์ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทวรรณกรรมที่นำมาขับร้องและแสดงโขน ตอนนางลอย ดังนั้น ในการส่วนที่เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จึงได้นำเสนอเนื้อเรื่องย่อของตอนนางลอยไว้ เพื่อเป็นการอธิบายเนื้อเรื่องที่ให้การเป็นการแสดงดังนี้

กองทัพฝ่ายพระราม ได้ทำการยุทธสงครามกับกองทัพฝ่ายทศกัณฐ์เป็นที่ยึดเยื้อมานาน ทศกัณฐ์ต้องการจะริบเผด็จศึกโดยไว จึงได้ออกอุบายให้นางเบญจกายซึ่งเป็น บุตรีของนางตรีชฎากับ พิเภก ดังนั้นนางเบญจกายจึงมีศักดิ์เป็นหลานสาวของทศกัณฐ์

อุบายที่ทศกัณฐ์วางไว้ นี้ เป็นอุบายที่ให้นางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดา แกล้งตายลอยน้ำไปยังพลับพลาของพระราม เมื่อพระรามเห็นว่านางสีดาตายแล้ว จะได้ตัดใจยกทัพกลับเมืองไป เมื่อวางอุบายได้ดังนี้แล้ว จึงแจ้งแก่นางเบญจกายทราบ และให้นางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดา

เบญจกายเมื่อฟังกลอุบายที่ทศกัณฐ์แจ้งแล้ว จึงได้แอบเข้าสวนขวัญเพื่อสังเกตรูปร่างหน้าของนางสีดา การนี้นางเบญจกายได้แปลงตัวเป็นบ่าวเพื่อเข้าไปหานางสีดา เมื่อได้เห็นรูปร่างของนางสีดาแล้ว จึงทำการแปลงกายให้ละม้ายคล้ายนางสีดา จากนั้นจึงได้ไปหาทศกัณฐ์เพื่อดูผลงาน

ครั้นเมื่อทศกัณฐ์เห็นนางสีดาแปลงเข้ามา จึงสำคัญผิดคิดว่าเป็นนางสีดา จึงเข้าเกี่ยว พาราสีนางเบญจกายแปลงทันที นางเบญจกายก็บึ้งบัดและกล่าวว่ามีไซ้สีดา แต่ทศกัณฐ์หาได้เชื่อไม่ ยังคงเกี่ยวนางต่อไป เบญจกายจึงต้องกลับร่างเดิม เมื่อทศกัณฐ์เห็นจึงตกใจ และขอโทษนางเบญจกายพร้อมทั้งชมเชยว่านางแปลงได้เหมือนอย่างไรที่ตี

นางเบญจกายแปลง ได้ทำตามอุบายที่วางไว้ โดยแกล้งตายลอยน้ำไปจนถึงพลับพลาที่ประทับของพระราม ครั้นเมื่อพระรามได้พบจึงโศกเศร้าและเสียใจ ตลอดจนกล่าวบริภาษแก่ หนุมานว่า ทศกัณฐ์คงโกรธที่หนุมานไปเฝ้าลงกา หนุมานผิดสังเกตุว่า ศพไม่น่าจะลอยทวนน้ำขึ้นมาตลอดทั้งสภาพยังคงดี หนุมานจึงอาสาพาพระศพมาทำการเผา เมื่อเผา ทำให้ร่างแปลงร้อนทนมไหมว จึงต้องแปลงกลับคืนร่างเดิม หนุมานจึงอาสาไปตามมาจับตัวถวายแก่พระราม

เนื้อเรื่องโดยย่อในเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย จึงมีเพียงแค่นี้

2.2.3. บทร้อง ตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์

บทร้องตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้วงงานวิจัยครั้งนี้ ใช้ฉบับที่กรมศิลปากรปรับปรุง และใช้ร้องประกอบการแสดงโขนในปัจจุบัน ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

บทการแสดงโขนตอนนางลอย

เฉพาะบททศกัณฐ์

ร้องเพลงสร้อยเพลง

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทตร์รักษา
ทุกซ็วร้อนถอนฤทัยไปมา	ตรีกิตราถึงสงครามรามลักษณ์
ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง	จะลุล่วงลงกาอาณาจักร
จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก	ให้เลิกไปไม่พักต้องต่อตี

ร้องเพลงทองย่อน

จึงตรัสสั่งเบญกายกัลยา	จงแปลงเป็นสีตามารศรี
ทำตายลอยไปในวารี	จนใกล้ที่ฉนวนหน้าพลับพลาชัย
เมื่อพระรามลงสรงคงคา	จะคิดว่าเมียรักตักษัย
เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป	เราจะได้สิ้นทุกข์สุขสำราญ

ร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทตร์รักษา
ครั้นเห็นเบญกายจำแลงมา	สำคัญว่าสีदानารี
แย้มยิ้มพยักหน้าเงาพระหัตถ์	พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี	อสุรีรับมารับจับไว

ร้องเพลงลีลากระทุ่ม

เข้าซิดพิศดูไม่วางตา	น้อยหรืองามหนักหนาน่ารักใคร่
แสนคิดพิศวาทเพียงขาดใจ	จึงปราศรัยทอสนิทิตัดพัน

ร้องเพลงไอ้ชาตรี

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรพ
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนามาธานี
พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โฉมยงค์นงเยาว์มาหาพี่
จงผินผ่นพัทตรามาข้างนี้	พุดจาพาทีกับพี่ยา
ควรหรือทำสะเท็นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่เนี่ยเงจไคลคลา	ไปนั่งแท่นแวนฟ้าเกิดเทวี

ร้องเพลงไอ้โงม

โงมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
จะอายเหนียมเรียมไยนะเทวี	จะเสกให้เป็นศรีพระนคร
อันพระรามฤษีสามีน้อง	ไม่ควรครองร่วมเรียงเคียงหมอน
ที่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณีสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
ว่าพลงทางขยับจับต้อง	เรียมรองเกล้าโงมโงมเฉลา
ฉวยชายสไบทรงนางเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลัดตัดเยื่อใย

-ร้องเพลงจีนขิมเล็ก-

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตกตะลึงแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียวนัดดา	อย่าถือโทษเลยหนาสูงตาลาย
สู้แข็งขืนยืนแก้อเพื่อตรัส	แม่นหลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

2.3 ประวัติครุฑศนีย์ ขุนทอง

ครุฑศนีย์ ขุนทอง เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ 12 กันยายน 2482 ณ บ้านเลขที่ 321 ซอยวงสว่าง 8 ถนนวงสว่าง กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของนายฉาย กับนางแม่นเขียน ขุนทอง บิดาประกอบอาชีพทำงานในโรงพิมพ์ ส่วนมารดาประกอบอาชีพขายเพชร ครุฑศนีย์มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 5 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 4 คน คือ

1. นางประภาพันธุ์ ขุนทอง (ถึงแก่กรรม)
2. นายถนอม ขุนทอง การรถไฟแห่งประเทศไทย
3. นางสาวมุกดา ขุนทอง สำนักนายกรัฐมนตรี
4. นางปราณี ขุนทอง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
5. นางสาวทศนีย์ ขุนทอง ข้าราชการบำนาญ กรมศิลปากร

1. การศึกษาสายสามัญ

เรียนประถมศึกษาปีที่ 1	โรงเรียนแนบวิทยา
ประถมศึกษาปีที่ 2	โรงเรียนนาฏศิลป์
พ.ศ.2493	จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
พ.ศ. 2499	จบชั้นต้นปีที่ 6 โรงเรียนนาฏศิลป์
พ.ศ. 2504	จบประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง วิชาเอกคีตศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์
พ.ศ. 2527	ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย วิทยาลัยครูจันทระเกษม
พ.ศ.2528	จบศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคีตศิลป์ไทย วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทเวศร์

2. การศึกษาด้านดนตรี

ครูทัศนีย์ ขุนทอง เดิมทีเริ่มเรียนรำละครมาก่อน ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 2 จนถึงประถมศึกษาปีที่ 4 กับครูจำเรียง เจริญจิต ที่โรงเรียนนาฏศิลป์ ต่อมาจึงได้ย้ายมาเรียนขับร้องในชั้นต้นปีที่ 2 โดยการแนะนำของครูลิ้นจี่ จารุจรณ โดยได้เรียนขับร้องกับครูท้วม ประสิทธิ์กุล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (คีตศิลป์ไทย) ประจำปี พ.ศ. 2529 และยังคงศึกษาการขับร้องเพิ่มเติมจากครูศรีนาฏ เสริมศิริ ครูประเวช กุมุท และครูจิรัช อาจณรงค์

ในปัจจุบันนี้ กล่าวได้ว่า ครูทัศนีย์ ขุนทอง เป็นศิษย์เอกคนหนึ่งของครูท้วม ประสิทธิ์กุล ที่สามารถสืบทอดวิชาความรู้จากท่านและถ่ายทอดสู่อนุชนรุ่นหลังต่อมาจนถึงปัจจุบัน

3. การทำงาน

ครูทัศนีย์ ขุนทอง ได้เป็นนักเรียนข้าราชการ ตำแหน่งศิลปินสำรอง ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นต้นปีที่ 6 เมื่อปี พ.ศ. 2499 จนได้บรรจุเป็นครูในตำแหน่ง ครูจัตวา พ.ศ. 2502 และได้สอนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จนกระทั่งเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. 2542

หลังจากนั้น ครูทัศนีย์ ขุนทอง ยังคงสอนต่อในตำแหน่งผู้อำนวยการด้านคีตศิลป์ไทยของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร จนถึงปัจจุบัน และท่านยังได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษสอนขับร้องตามสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล รัตนาคารแห่งประเทศไทย คณะแพทย์โรงพยาบาลกลาง เป็นต้น

4. ผลงานสำคัญ

- ต้นแบบ (ต้นเสียง) เพลงระบำต่างๆ เพลงในเรื่องละครดึกดำบรรพ์ เรื่องมโนราห์ รถเสน พญาผานอง เพลงตับชะแมร์กอยฮอม ฯลฯ
- ขับร้องบันทึกเสียงและแผ่นเสียงของกรมศิลปากร เช่น เพลงเทพบรรทม เพลงต่อยรูป ตับนางซิดเดอเรลลา เพลงพม่าห้าท่อน เป็นต้น
- วิทยากรเรื่อง การอ่านทำนองร้อยกรองไทย ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พุทธศักราช 2534 โดยสมาคมการอ่านแห่งประเทศไทย
- วิทยากร สัมมนาคีตวรรณกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร
- แต่งเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง เพลงกล่อมเด็ก บทขับร้องจากลิลิตตะเลงพ่าย ลิลิตพระลอ และลิลิตนิทราชาคริต
- อาจารย์พิเศษ สโมสรธนาคารแห่งประเทศไทย
- อาจารย์พิเศษ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
- อาจารย์พิเศษคณะแพทยโรงพยาบาลกลาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

รสวรรณคดี

การศึกษาวិเคราะห์กลวิธีการขับร้องการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ ของครุฑศนีย์ ขุนทองนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาในเรื่องของ รสวรรณคดี เอาไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยข้อหนึ่ง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาของรสวรรณคดีย่อมจะหาความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมและกลวิธีการขับร้องของครุฑศนีย์ ขุนทองออกมาได้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาเกี่ยวกับรสวรรณคดีในส่วนนี้ ผู้วิจัยตั้งประเด็นมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

3.1. รสวรรณคดี

3.1.1. ความหมายของรสวรรณคดี

3.2.2. ประเภทรสวรรณคดี

3.2. วิเคราะห์รสวรรณคดีในบทรามเกียรติ์ ตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์

ประเด็นทั้งหมดในข้างต้น มีรายละเอียดดังนี้

3.1 รสวรรณคดี

3.1.1. ความหมายของรสวรรณคดี

ราชบัณฑิตยสถาน มิได้นิยามความหมายคำว่า รสวรรณคดี ไว้โดยชัดเจน ดังนั้นในการนิยามความหมาย ผู้วิจัยจะทำการแบ่งคำออกเป็น 2 ส่วน คือ รส และ วรรณคดี จากนั้นจึงทำการหานิยามศัพท์ของคำดังกล่าว แล้วจึงนำความหมายที่ได้มาสรุปเป็นความหมายของวรรณคดี

ราชบัณฑิตยสถาน ได้นิยามความหมายคำว่า รส และ วรรณคดี ไว้ดังนี้

“รส น. สิ่งที่อยู่ได้ด้วยลิ้น เช่น เป็รี้ยว หวาน มัน เค็ม, โดยปริยายหมายถึง ความรู้สึกชอบใจ สนุก หรือไพเราะ เป็นต้น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 927)

“วรรณคดี น. หนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 1055)

ดังนั้นเมื่อนำความหมายของคำว่า รส และ วรรณคดี ตามที่ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ไว้
สามารถนิยามความหมายได้คือ

รสวรรณคดี หมายถึง ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์จากการอ่านหนังสือที่ได้รับการยกย่องว่า
แต่งดี มีวรรณคดี เป็นต้น ทั้งนี้ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์ที่เกิดขึ้นนี้สามารถจำแนกได้ถึง 9 แบบ มีรัก
โศก โกรธ สงสาร กลัว กล้า สนุกสนาน อัจฉรย์ใจ ความสงบ

นอกจากราชบัณฑิตยสถานแล้ว พบว่ายังมีเอกสารสำคัญเรื่อง นาฏยศาสตร์ อีกฉบับที่มีการ
กล่าวถึงเรื่องความหมายของ **รส** เอาไว้อย่างน่าสนใจ โดยเนื้อหาใจความนั้น ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร
ได้ถอดความมาจากอักษรเทวนาครีของเก่า มีการกล่าวถึง **รส** ไว้ดังนี้

“...เบื้องต้นข้าพเจ้าจะอธิบายถึง รส ก่อน เมื่อเว้นจากรสแล้ว ก็ไม่มี
ความหมายอะไรเลย ในเรื่องรสนั้น การสำเร็จรูปขึ้นเป็นรสได้ย่อมมีเพราะ วิ
ภาวะ⁽¹⁾ อนุภาวะ⁽²⁾ และภยภิจารี⁽³⁾ (สัจจารี) ประกอบกัน

ตัวอย่างเช่นไร ? ในเรื่องนี้ พระภคตมุนีกล่าวว่า ข้าพเกิดรสต่าง ๆ เพราะ
คลุกกับวัตถุเครื่องปรุง (กับข้าว) เช่นเอาเครื่องปรุงคลุกกับข้าว และกับวัตถุมี
น้ำอ้อยเป็นต้น ย่อมเกิดรสสุราขึ้นเป็นต้น ฉนั้นใด สถายีภาวะ⁽⁴⁾ ก็ฉนั้น เป็น
ภาวะที่ประกอบด้วยภาวะต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของรส...” (แสง
มนวิฑูร, 2541 : 287)

จากการอธิบายในคัมภีร์นาฏยศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องของ รส สรุปความได้ว่า รส นั้นย่อม
เกิดขึ้นจากการอาศัยสิ่งอื่นเป็นพาหะ โดยสิ่งอาศัยเหล่านั้นมี วิภาวะ อนุภาวะ และภยภิจารี เป็น
สำคัญ อุปมาเรื่องข้าว ข้าวจะมี รส ได้ก็ต้องอาศัยกับข้าว ดังนั้น รส ไม่สามารถเกิดขึ้นเองโดย
ลำพังเพียงตัว แต่จำเป็นต้องอาศัยเหตุปัจจัยเกื้อหนุนจึงจะสำเร็จเป็นรสได้

¹ เหตุการณ์ที่ปรากฏ

² การทำท่าทาง

³ เหตุร่วมมือกัน เหตุอุดหนุนส่งเสริม เหตุบันดาล

⁴ ภาวะแห่งตัวการประจำ

เมื่อเอาความเข้าเปรียบในกรณีของ **รสวรรณคดี** พบว่ามีความหมายเดียวกัน กล่าวคือ ความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการอ่านวรรณคดีนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยตัวอักษร วรรณยุกต์ สัมผัส ที่กวีได้เรียงร้อยเข้าไว้อย่างเหมาะสม ประกอบเข้าจึงจะเกิดสำเร็จเป็นการ สะเทือนอารมณ์ เป็นรสวรรณคดี

สรุปความหมายของรสวรรณคดี

จากนิยามความหมายของ รสวรรณคดี ที่ผู้รู้ทั้งหลายได้แสดงไว้ในข้างต้น สามารถสรุป ความหมายของคำว่า รสวรรณคดี ได้ว่า รสวรรณคดี คือ การสะเทือนอารมณ์ที่เกิดจาก วรรณกรรมเป็นสำคัญ โดยอารมณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอาจจำแนกได้ถึง 9 แบบ ทั้งนี้ในการเกิดการสะเทือน อารมณ์นั้น จำเป็นต้องอาศัยเหตุและปัจจัยเป็นเหตุเกื้อหนุน หากไม่เกิดขึ้นแต่โดยลำพังไม่

3.2.2. ประเภทรสวรรณคดี

ตามที่ได้อธิบายไว้แล้วในตอนต้นเกี่ยวกับความหมายของ รสวรรณคดี ว่าคืออารมณ์สะเทือน ใจ เมื่อได้อ่านวรรณกรรม โดยอารมณ์สะเทือนใจดังกล่าวนี้เองสามารถจำแนกออกให้แตกต่างกันได้ ถึง 9 แบบ ความแตกต่างที่ปรากฏถึง 9 แบบนี้ จัดอยู่ในประเภทรสวรรณคดี

รสวรรณคดีนั้นอาจจำแนกแบ่งอย่างกว้าง ๆ ออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ รสวรรณคดีที่แบ่งตาม ชนบทไทย และรสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบทสันสกฤต ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มมีรายละเอียดดังนี้

3.2.2.1 รสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบทไทย

รสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบทของไทยนั้น สามารถจำแนกรสวรรณคดีออกได้ 4 รส ตามที่หลวงธรรมาภิมณฑ์ ได้กล่าวไว้ดังนี้ (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2540: 103-104)

3.2.2.1.1. **เสาวรจนี** รสวรรณคดีประเภทนี้ เป็นรสที่สะเทือนอารมณ์ไปในการชมความงาม โดยการชมความงามนี้ อาจเป็นการชมความงามตามธรรมชาติ หรือความงามของ สัตว์พืช รวมไปถึงกองทัพ บ้านเมือง ต้นไม้ ถ้ำธาร สุดแท้แต่จะชม แต่ใจความสำคัญอยู่ในเรื่อง ของการชมความงามเป็นสำคัญ

ตัวอย่าง กวีนิพนธ์ที่สะท้อนอารมณ์ผู้อ่านในแบบ เสาวรจณี

มีดสั้นแสงเทียนประทีปส่อง	ก็ส่องแสงจันทร์กระจ่างสว่างส่ง
บุปผชาติสาดเกสรขจรลง	บุษบงเบิกแบ่งระบัดบาน
เรณุนวลหอมมารวยริน	พระพายพัดประทีนกลิ่นหวาน
เฉื่อยฉิวปลิวรสสุมาลย์	ประสานสอดกอดหลับระงับไป

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

ร่มรื่นพื้นพรรณบุปผา	สะอาดตาช่อชฎุไสว
ขุนแผนซึกม้าคลาไคล	บัดใจถึงเขาธรรมเขียร
ที่เชิงเขาเหล่าพรรณมิ่งไม้	ลมพัดกวัดไกวอยู่หันทึน
รกรฟ้าขานางยางตะเคียน	กันเกราดระเบาตะเบียบแลชิงชัน

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.1.2. นารีปราโมทย์ วรรณคดีประเภทนี้ เป็นรสที่สะท้อนอารมณ์ไปในทางความรักเป็นสำคัญ มักเป็นรสที่สะท้อนอารมณ์ในเชิงชู้สาวโดยมาก บทวรรณกรรมที่ให้นรส นารีปราโมทย์ ส่วนใหญ่จะเป็นบทไฮโดมปฏิโลม สังเกตได้จากตัวอย่าง

ตัวอย่าง กวีนิพนธ์ที่สะท้อนอารมณ์ผู้อ่านในแบบ นารีปราโมทย์

ถึงม้วยดินสิ้นฟ้ามหาสมุทร	ไม่สิ้นสุดความรักสมัครสมาน
แม้เกิดในใต้หล้าสุธาธาร	ขอพบพานพิศวาสไม่คลาดคลา
แม้เนื้อเย็นเป็นห้วงมหรรณพ	พี่ขอพบศรีสวัสดิ์เป็นมัจจา
แม้เป็นบัวตัวพี่เป็นภุมรา	เซยผกาโกสุมปทุมทอง
แม้เป็นถ้ำอำไพใคร่เป็นหงส์	จักร่อนลงสิงสู่เป็นคู่สอง
ขอติดตามทราวมสงวนนวลล่อง	เป็นคู่ครองพิศวาสทุกชาติไป

(สุนทรภู่ : พระอภัยมณี)

3.2.2.1.3. พิโรธปาหัง วรรณคดีประเภทนี้ เป็นรสที่สะท้อนอารมณ์ไปในโกรธเป็นสำคัญ ลักษณะของบทวรรณกรรมที่ให้นรสเช่นนี้ มักแสดงผ่านคำตัดพ้อต่อว่า แสดงความน้อยเนื้อต่ำใจ กวีมักตัดพ้อและประชดประเทียบเสียดดี สังเกตได้จากตัวอย่าง

ตัวอย่าง กวีนิพนธ์ที่สะท้อนอารมณ์ผู้อ่านในแบบ พิโรธปาหัง

แม่นเจ้าคร้ามเคราะห์กาจ จงอย่ายาตราทุกข์หนา เอาพัสดตราสตรี
 สวมอินทรีย์สร้างเคราะห์
 (ลิลิตตะเลงพ่าย)

3.2.2.1.4. **สัลบึงคพิสัย** วรรณคดีประเภทนี้ เป็นรสที่สะท้อนอารมณ์ไปในเรื่องความโศกเป็นสำคัญ ลักษณะของบทวรรณกรรมเป็นการโอดครวญ หรือบทโศกอันเป็นเรื่องของการพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก สังกศัตร์ได้จากตัวอย่าง

ตัวอย่าง กวีนิพนธ์ที่สะท้อนอารมณ์ผู้อ่านในแบบ สัลบึงคพิสัย

เราสองคนจวนใจไร้ที่อยู่	เปลื้องชุดขวางเพราะห่างบ้าน
หยูกยาสารพัดจะกันดาร	ที่นอนหมอนมุ้งมานักก็ไม่มี
ยังส่วนลูกผูกเฆมาเก้ขาดครบ	พี่ปรารภลูกน้อยจะหมองศรี
จะกรำฝนทนแดดทั้งตาปี	เรานี้อดอยากอยู่เท่าใด
ยังลูกอ่อนก็จะอ่อนแต่อาหาร	นำรำคาญคิดมาน้ำตาไหล
ทั้งผิวเมียแสนอนาถเพียงขาดใจ	สุดอาลัยแล้วก็กอดกันโศกา

(ขุนช้าง - ขุนแผน)

3.2.2.2. รสวรรณคดีที่แบ่งตามขนบสันสกฤต

ในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของพระภรตมุนี ในส่วนที่ว่าด้วยเรื่อง รส ได้แบ่ง รส อันเกิดจากนาฏยศาสตร์ 9 รส โดยแบ่งอธิบาย 8 รสแรกก่อน และค่อยอธิบาย ศาสติริส อันเป็นรสสุดท้าย มีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

อรรถาธิบายที่ 6 : โศลกที่ 16 (แสง มนวิฑูร, 2541: 278)

ศฤงคารหาสุขกรุณา	เราทรวีรภยานกาละ	
พิภตุสาทุภุตส์ชญา	เจตยชญา รสละ สมฤตตะ	

คำแปล (แสง มนวิฑูร, 2541 : 279)

ความรู้สึกรู้สึกที่เรียกว่า รส ในนาฏยศาสตร์มี 8 อย่างคือ 1 ศฤงคาระรส (รสคือเหตุให้เกิดความรัก) 2 หาสยะรส (รสคือเหตุให้เกิดการหัวเราะ) 3 กรุณารส (รสคือความกรุณา) 4 เราทระรส (รสคือความดูร้าย) 5 วีระรส (รสคือความกล้า) 6 ภายนกะรส (รสคือความกลัว) 7 พีภัตระรส (รสคือความเปื้อน) 8 อัทภุตะรส (รสคือความอัศจรรย์ใจ)

อรรถยาศัย 6 : โสลกที่ 98 (แสง มนวิฑูร, 2541 : 318)

อก ศานูโต นาม สมสถายิภาวาทุมโก โมกษปุรวรุตกะ | ส ตู ตตตุตวชฎานไวราคยาศยสุ
ยาทีภิววิภาวะ สมุตปุทยเต |

คำแปล (แสง มนวิฑูร, 2541 : 319)

บัดนี้จะกล่าวถึง ศานตะรส ขึ้นชื่อว่า ศานตะรสเป็นตัวสถายิภาวะของความสงบ เป็นไปในโมกษ (ความรอดพ้น) และศาสนตะรส นั้น เกิดขึ้นโดยวิภาวะ คือ ตัตวะญาณ (รู้ความจริงอันถ่องแท้) ไวราคยะ (ความปราศจากราค) และความบริสุทธิ์ในจิตเป็นต้น

รสที่ปรากฏในคัมภีร์นาฏยศาสตร์ ของพระภควทมนี ที่ได้แบ่งประเภทของรสเอาไว้ 9 รสนั้น สามารถสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ศฤงคาระรส	รสแห่งความรักหรือความยินดี
2. หาสยะรส	รสแห่งความรื่นเริง
3. กรุณารส	รสแห่งความสงสาร
4. เราทระรส	รสแห่งความเกรี้ยวกราด
5. วีระรส	รสแห่งความกล้าหาญ
6. ภายนกะรส	รสแห่งความน่ากลัวหรือทุกขเวทนา
7. พีภัตระรส	รสแห่งความเกลียดชังหรือความเปื้อนหน่าย
8. อัทภุตะรส	รสแห่งความอัศจรรย์ใจ
9. ศานตะรส	รสแห่งความสงบ นิ่ง

ลำดับถัดไปเป็นการแสดงตัวอย่างกวีนิพนธ์ ที่ให้การสะท้อนอารมณ์เกิดเป็นรสต่าง ๆ ทั้ง 9 รส ดังนี้

3.2.2.2.1. ศฤงคาระรส รสแห่งความรักหรือความยินดี

ดึกกำดัดลมพัดมาอ่อนอ่อน	พระจันทร์แสงสว่างกระจ่างไข
เงียบสงัดทั้งวัดป่าเลไลยก์	เจ้าเงรน้อยละห้อยให้คะนึ่งนาง
ไอ้พืมนี่ม่นวลของเงรแก้ว	เจ้าไปแล้วจะรำลึกถึงพี่บ้าง
ถางามปลื้มแม่จะลืมน้ำใจจาง	แต่ครุ่นครางครวญคิดจนค่อนคืน
ทำไฉนจึงจะได้นางพิมชม	ให้เคลื่อนคลายอารมณ์รำสะอื่น
รักนางพ่างเพียงจะกล้ำกลืน	หญิงอื่นหมิ่นแสนไม่นำพา
ได้ร่วมหมอนพี่จะซ้อขึ้นซมขึ้น	ทุกคำคืนมิให้ขาดเส่นหา
ทำไฉนจึงจะได้สนทนา	กับพิมแก้วแววตาสักสองคำ

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.2. হাসยะรส รสแห่งความรื่นเริง

เมียดตายตามผัวกลัวผีหลอก	กลัวหายใจไม่ออกเมื่ออาสัญ
จะโจนน้ำให้ตายไปตามกัน	ก็กลัวจะเข้มนจะคาบไป
เมียดจะเฉียดคอตายตั้งหลายครั้ง	แต่รอรังกลัวเจ็บไม่เชือดได้
จะผูกคอกหาเชือกมาเตรียมไว้	เชือกก็ใหญ่ก็จะรัดมัดต้นคอก

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.3. กรุณารส รสแห่งความสงสาร

ไอ้พ่อพลายสายสวาทของน้องเอ๋ย	ไม่เคยเลยจะห่างเหินเส่นหา
มานอนหอดด้วยน้องสองเวลา	พ่อเคยพาพิมพุดพิไรวอน
นั่นนี่ซี้ซิกส์พยก	ยั่วหยอกมิใคร่ให้ไปไกลหมอน
แขนซ้ายเคยให้เมียหนุนนอน	เห็นเมียร้อนพ่อก็พัดกระพือลม

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.4. เราทรรส รสแห่งความเกียวกวาด

ดูม่านพล่านใจดังไฟวู	ลู่จับฟ้าพินพิ่นระยำ
สับหันบ้นย้อยลงร้อยทบ	พินตระหลบม่านมุ้งไม่เป็นล้า
เห็นขุนช้างกางกอดอยู่กำยำ	ทะมีนดำดาลเดือดเสียดายนาง
วันทองน้องน้อยหนึ่งเท่านั้น	จะเคียงมันก็ไม่ถึงสักครึ่งข้าง
เงือดาบใครจะฟาดให้ขาดกลาง	ง้างหัวมาจะสับให้ยับลง

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.5. วีรรรส รสแห่งความกล้าหาญ

พลายแก้วแววไวใจกล้า	เร่รืบอาชากระบี่บั้ง
มือถือดาบประทานผลาญณรงค์	ตรงใส่สันบาดาลที่นำกอง
ฟันฉับลาวสับด้วยปลายทวน	แทงสวนหลบได้ด้วยไวว่อง
ลาวไล่พลาดถลันย่นตาพอง	ร้องหมาชี้แม่แระเจ้ามา
พลายแก้วฟาดฟันสนั่นฉับ	คอพับตะพายแล่งตลอดบ่า

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.6. ภายนอกรรส รสแห่งความน่ากลัวหรือทุกขเวทนา

ครานั้นฝ่ายว่าตาขุนไกร	ตกใจดังยับเป็นผุยผง
ตัวสั้นไหวหนีเหมือนผีลง	จะดำรงกายได้ก็เต็มที
หน้าซีดผาดเผือดจนเลือดหาย	ภูตพรายในตัวก็หลีกหนี
สิ้นสติตัวสั้นขวัญไม่มี	ดังจะดับชีวิในทันใด

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.7. พิภตรตรรส รสแห่งความเกลียดชังหรือความเบื่อหน่าย

อ้ายแก้วเจนจัดชะงัดวิชา	มันเก่งกาจเกินหน้าเราขึ้นไป
มันก็เป็นช่างงาอันกล้าหาญ	เราก็เป็นคชสารอันสูงใหญ่
จะอยู่ป่าเดียวกันนั้นฉันใด	นานไปก็จะยับยับประมาณ
แต่เพียงนี้ลี้ยังอหังการ	จะคิดผลาญชีวันมันให้ตาย

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.8. อัฏฐะรส รสแห่งความอัศจรรย์ใจ

แต่พอห่างวางทวนกับปัดพี	อัฏฐสิร่ายเวทย์เป็นไฟกัลป์
ลูกโพลงโผงผางกลางสนาม	เปลวฟู่วูวามเสียดสนั่น
ลามไหม้ไล่คนทั้งหลายนั้น	คนผู้อยู่นั้นก็หนีกรู
ตกใจหน้าซีดทุกตัวตน	ขุนแผนอ่านมนตร์ฝนตกชุก
เป็นน้ำไหลไฟดับอยู่วัฏวู	เสียดคนดูฮาลั่นสนั่นอึ้ง

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2.2.2.9. ศานตะรส รสแห่งความสงบ นิ่ง

มาถึงเนินผาท่าต้นไทร	น้ำเปี่ยมสระใสสะอาดนัย
ที่ธารแกร่งแรงไหลมาคึกคัก	เป็นชะงักชะง่อนผ่าน่าสำราญ
บัวไสวใบบังระบุดอก	เผยออกกลิ่นชวยห้วยละหาน
ต้นไม้สูงสะพรั่งบังร่มธาร	ที่ดอกบานแล้วก็กลิ่นละของลง

(ขุนช้าง – ขุนแผน)

3.2. วิเคราะห์สวรรณคดีในบทรามเกียรติ์ ตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์

ในส่วนประเด็นนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สวรรณคดีในบทรามเกียรติ์ ตอนนางลอยเฉพาะบททศกัณฐ์ ที่ใช้ในการแสดงโขน โดยนำบทที่กรมศิลปากรได้ปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อให้เหมาะกับการแสดงมาเป็นบทหลักในการวิเคราะห์

สำหรับประเด็นในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นในการแสดงการวิเคราะห์สวรรณกรรมออกดังนี้

3.2.1. ถอดความหมายคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

3.2.2. วิเคราะห์โวหารที่พบในบทวรรณกรรม

3.2.3. วิเคราะห์สวรรณคดี

ทั้งนี้ในประเด็น 3.2.3 การวิเคราะห์สวรรณคดี นั้น ผู้วิจัยจะยึดทฤษฎีรสของสันสกฤตซึ่งประกอบด้วย 9 รส เป็นสำคัญ ด้วยให้รายละเอียดในการสะท้อนอารมณ์จำแนกออกได้อย่างละเอียด ก่อนเริ่มแสดงการวิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้นี้ ผู้วิจัยขอแสดงตัวบทวรรณกรรมเป็นเบื้องต้น เพื่อแสดงให้เห็นภาพรวมของตัวบทวรรณกรรม

บทการแสดงโขนตอนนางลอย

เฉพาะบทศกัณฐ์

ร้องเพลงสร้อยเพลง

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทตร์ยักษ์
ทุกขีรอนถอนนฤทัยไปมา	ตรึกตราถึงสงครามรามลักษณ์
ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง	จะลูล่วงลงกาอาณาจักร
จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก	ให้เลิกไปไม่พักต้องต่อตี

ร้องเพลงทองย่อน

จึงตรัสสั่งเบญจกายกัลยา	จงแปลงเป็นสีดามารศรี
ทำตายลอยไปในวารี	จนใกล้ที่ฉนวนหน้าพลับพลาชัย
เมื่อพระรามลงสรงคงคา	จะคิดว่าเมียรักตักชัย
เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป	เราจะได้สิ้นทุกข์สุขสำราญ

ร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทตร์ยักษ์
ครั้นเห็นเบญจกายจำแลงมา	สำคัญว่าสีดานารี
แย้มยิ้มพยักหน้าเงาพระหัตถ์	พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี	อสุรีรับมารับจับไป

ร้องเพลงลีลากระทุ่ม

เข้าซิดพิศดูไม่วางตา	น้อยหรืองามหนักหนาน่ารักใคร
แสนคิดพิศวาทเพียงขาดใจ	จึงปราศรัยทอดสนิทิตัดพัน

ร้องเพลงไอ้ชาตรี

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรพ
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนามาธานี
ที่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โฉมยงค์นงเยาว์มาหาพี่
จงผินผันพัทตรามาข้างนี้	พุดจาพาทีกับพี่ยา
ควรหรือทำสะเท็นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่นี้เอยจงไคลคลา	ไปนั่งแท่นแวนฟ้าเกิดเทวี

ร้องเพลงไอ้โงม

โงมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
จะอายุเหนียมเรื่อยไยนะเทวี	จะเสกให้เป็นศรีพระนคร
อันพระรามฤษีสามีน้อง	ไม่ควรครองร่วมเรียงเคียงหมอน
ที่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณีสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เรียนมองเกล้าโงมโงมเฉลา
ฉวยชายสไบทรงนางเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลัดตัดเยื่อใย

ร้องเพลงจีนซิมเล็ก

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตกตะลึงแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียนนัดดา	อย่าถือโทษเลยหนาลุงตาลาย
สู้แข็งขืนยืนแก้อเพื่อตรัส	แม้หนลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

ในลำดับถัดไปจะได้แสดงการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ตั้งไว้ในข้างต้นดังนี้

วิเคราะห์วรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้อง

ในการวิเคราะห์บทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องนั้น ผู้วิจัยมุ่งการวิเคราะห์หรือสรรณคดีเป็นสำคัญ เนื่องจากในการวิจัยประสงค์จะหาวิธีการขับร้องที่สามารถสำแดงอารมณ์ได้เหมาะสมกับตัวบททศกัณฐ์ ดังนั้นสรรณคดีที่กวีเลือกใช้ในการประพันธ์นั้น นับเป็นสิ่งที่ให้ความรู้สึกสะท้อนอารมณ์แก่ผู้อ่าน การวิเคราะห์สรรณคดีที่พบในตัวอย่างย่อมาให้ง่ายต่อการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของตัวบทกับอารมณ์ของเพลง และความสัมพันธ์ในส่วนของการขับร้องอีกส่วนหนึ่ง

สำหรับในการวิเคราะห์สรรณคดีนั้น ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นไว้แล้วในข้างต้น โดยทำการวิเคราะห์ 3 ส่วนคือ ถอดความ วิเคราะห์โวหารที่พบ และสรรณคดีที่กวีเลือกใช้ โดยประเด็นทั้ง 3 ที่ตั้งไว้นี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ไปพร้อม ๆ กัน ทีละช่วงของบทประพันธ์ โดยแต่ละช่วงนั้น กำหนดให้เป็นแต่ละเพลงที่บรรจบไว้

ช่วงที่ 1 : สร้อยเพลง

เมื่อนั้น	องค์ทำวศพักตร์ยักษา
ทุกขีร้อนถอนฤทัยไปมา	ตริกตราถึงสงครามรามลักษณ
ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง	จะลู่วงลงกาอาณาจักร
จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก	ให้เลิกไปไม่พักต้องต่อตี

3.2.1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

ทศกัณฐ์ มีความทุกข์ร้อนใจเป็นอย่างมาก เมื่อคิดถึงสงครามระหว่างตนกับพระราม ด้วยศึกครั้งนี้เป็นศึกใหญ่ และข้าศึกคือทัพของพระรามก็เดินทางมาใกล้เมืองลงกาแล้ว ดังนั้นตนจึงต้องคิดกระบวนกลศึก เพื่อตัดรอนมิให้ต้องเกิดการปะทะกัน

3.2.2. โวหารที่ใช้

เป็นการใช้โวหารประเภท **พรรณนาโวหาร** กล่าวคือ กวีบรรยายอาการทุกข์ร้อนของทศกัณฐ์ที่จะต้องทำสงครามกับพระราม จึงพยายามหากลอบายในการให้พระรามยกทัพกลับ ไม่พบการใช้โวหารประเภทอื่น ๆ

3.2.3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ของทศกัณฐ์ ในเรื่องการศึกสงคราม ด้วยทศกัณฐ์เกรงกลัวว่า การศึกกับพระรามในครั้งนี้จะต้องใช้ระยะเวลาอย่างยาวนาน จะต้องเสียไพร่พลไปอีกมาก บ้านเมืองก็จะวุ่นวาย เมื่อคิดวิตกกังวนมากถึงเพียงนี้ จึงคิดลอบยวงให้พระรามเลิกทัพกลับไป

ดังนั้น รสวรรณคดี ที่ปรากฏในช่วงที่ 1 ของบทนี้ ในตอนช่วงของเพลงสร้อยเพลง จึงให้ความสะเทือนอารมณ์หนักไปในทางความทุกข์โศก โดยตัวละครที่แสดงความทุกข์โศกดังกล่าวคือทศกัณฐ์ ซึ่งอาการทุกข์ร้อน วิตกกังวนที่ทศกัณฐ์กำลังได้รับอยู่นี้ จัดเป็นรสวรรณกรรมประเภท **ภยานกรส** คือรสแห่งความทุกข์

สังเกตตัวอย่างของบทละครที่แสดงให้เห็นถึงความทุกข์ยากของตัวละคร คือ ทศกัณฐ์ ในช่วงที่ 1 ดังนี้

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัศตร์ยักษา
ทุกข์ร้อนถอนฤทัยไปมา	ตรึกตราถึงสงครามรามลักษณ

แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ทศกัณฐ์กำลังทุกข์อกทุกข์ใจเป็นอย่างมาก

ช่วงที่ 2 : ทองย่อน

จึงตรัสสั่งเบญจกายกัลยา	จงแปลงเป็นสีดามารศรี
ทำตายลอยไปในวารี	จนใกล้ที่ฉนวนหน้าพลับพลาศัย
เมื่อพระรามลงสรงคองคา	จะคิดว่าเมียรักตั๊กษัย
เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป	เราจะได้อิสสรทุกขสุขสำราญ

3.2.1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

ทศกัณฐ์จึงคิดอุบายหลอกพระรามให้เลิกทัพ แล้วจึงเรียกให้ นางเบญจกาย ผู้เป็นหลาน เข้ามาเพื่อบอกอุบายดังกล่าว โดยให้เบญจกายแปลงเป็นนางสีดา และทำประหนึ่งว่าตาย แกล้งลอยน้ำไปใกล้ ๆ กับพลับพลาของพระราม เมื่อพระรามเห็นเมียตายแล้วจะได้เลิกทัพกลับไป

3.2.2. โวหารที่ใช้

เป็นการใช้โวหารประเภท **พรรณนาโวหาร** กล่าวคือ กวีบรรยายถึงกลอุบายที่ทศกัณฐ์คิดขึ้นเพื่อลวงให้พระรามเลิกทัพกลับ โดยในการนี้ทศกัณฐ์ได้ให้นางเบญจกายแปลงเป็นสีดาตายลอยน้ำ ไม่พบการใช้โวหารประเภทอื่น ๆ

3.2.3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้น เป็นการกล่าวถึงอุบายที่ทศกัณฐ์ได้วางไว้ให้แก่นางเบญจกาย เพื่อใช้เป็นกลลวงพระราม กลอุบายที่ทศกัณฐ์วางนั้น เป็นกลอุบายที่ผิดศีลธรรมจรรยา เพราะเป็นการจงใจแย่งภรรยาผู้อื่น ๆ ทำความเดือนร้อนแก่ครอบครัวผู้อื่น

ดังนั้น บทวรรณกรรมในช่วงนี้ จึงให้การสะท้อนอารมณ์แก่ผู้อ่านใน **รสพิภัตตรส** คือ รสแห่งการชิงชัง ซึ่งจากคำประพันธ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงถึงความคิดอันชั่วร้ายของทศกัณฐ์ในการพยายามล่องล่อให้พระรามตายใจว่าสีดาเมียรักตายแล้ว และตนก็จะได้นางสีดามาเป็นเมียแทน ซึ่งความดังกล่าวเป็นลักษณะของการพรากลูกเมียผู้อื่น เป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ ดังในตอนที่ว่า

เมื่อพระรามลงสรงคงคา

จะคิดว่าเมียรักตักษัย

เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป

เราจะได้อื่นทุกข์สุขสำราญ

ช่วงที่ 3 : เพลงคลื่นกระทบฝั่ง

เมื่อนั้น

องค์ท้าวทศพัทศรัยรักษา

ครั้นเห็นเบญจกายจำแลงมา

สำคัญว่าสีดานารี

แย้มยิ้มพยักหน้าว่าพระหัตถ์

พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี

เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี

อสุรีรับมารับจับไว

3.2.1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

ครั้นเมื่อทศกัณฐ์เห็นนางเบญจกายแปลงเป็นสีดา ก็เข้าใจผิดคิดว่าเป็นสีดาองค์จริง จึงยิ้ม น้อยยิ้มใหญ่ และพลางเรียกให้นางแปลงนี้หยุดคอยตน เมื่อนางหยุดตามเรียก จึงรีบมารับนาง แปลงนี้อย่างรวดเร็ว

3.2.2. โฉมหารที่ใช้

เป็นการใช้โฉมหารประเภท **พรรณนาโฉมหาร** กล่าวคือ กวีบรรยายถึงนางเบญจกายที่แปลงเป็น นางสีดาเหมือนจนทำให้ทศกัณฐ์เข้าใจผิดคิดว่าเป็นนางสีดาตัวจริง ไม่พบการใช้โฉมหารประเภทอื่น ๆ

3.2.3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้นหากพิจารณาดูจะพบว่า มีรสวรรณคดีซ้อนปรากฏกันอยู่ 2 รส อธิบายการเกิดทั้ง 2 รสวรรณคดีได้ดังนี้

ในช่วงแรกที่นางเบญจกายแปลงได้เข้ามาหาทศกัณฐ์ ครั้งนั้นทำให้ทศกัณฐ์สำคัญผิดคิดว่า เป็นนางสีดาเข้ามาหาตนจริง ๆ ทศกัณฐ์จึงเกี่ยวพาราสีนางเบญจกายแปลง ด้วยความรักที่มีแก่นางสีดา

ครั้นเห็นเบญจกายจำแลงมา
แย้มยิ้มพยกหน้าง่าพระหัตถ์

สำคัญว่าสีดานารี
พลางด่ารัศตรัสเชิญนางโถมศรี

ดังนั้นรสแรกที่เกิดขึ้นในช่วงนี้จึงเป็น **รสศฤงคารรส** คือ รสแห่งรัก เป็นรสที่ทศกัณฐ์แสดงต่อนางเบญจกายแปลง อากาโรที่ทศกัณฐ์แสดงต่อนางเบญจกาย กวีได้นิพนธ์ให้ทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมความรักต่อนางเบญจกายแปลง อากาโรดังกล่าวนี้เองที่เป็นเหตุให้เกิดการสะเทือนอารมณ์แก่ผู้อ่านในประเภทความรัก

รสวรรณคดีที่ 2 ที่ตามมานั้น เกิดขึ้นแก่ตัวผู้อ่านโดยตรง กล่าวคือ ผู้อ่านเป็นผู้รู้เรื่องราวโดยตลอดของเหตุการณ์ จึงเข้าใจเรื่องกาวนิมิตกายของนางเบญจกาย ดังนั้นเมื่อทศกัณฐ์ได้แสดงพฤติกรรมความเข้าใจผิด จึงทำให้เป็นเรื่องขบขัน ที่ทศกัณฐ์ซึ่งมีศักดิ์เป็นลุงนางเบญจกาย มาหลงรักและเกี่ยวพาราสีหลานสาวตัวเอง

ด้วยเข้าใจผิดคิดว่าเป็นสีดา ความหลงลืมเข้าใจผิดนี้ จึงเป็นเหตุให้เกิดรสวรรณกรรมอีกประเภทคือ **หาสยรส** หรือรสแห่งความขบขัน

อย่างไรก็ดีถือว่ารสวรรณกรรมที่ถือว่าโดดเด่น และชัดเจนมากที่สุดในช่วงนี้คือ **ศฤงคารรส** หรือรสแห่งความรัก ส่วน **หาสยรส** หรือรสแห่งความขบขันนั้น เป็นรสวรรณที่ซ้อนขึ้นมา โดยอาศัยความรู้ของผู้อ่านประกอบด้วย หากผู้อ่านไม่ทราบว่าเป็นนางสีดาในตอนนี้เป็นนางสีดาแปลง รสแห่งความขบขันอาจไม่เกิด ด้วยยังคงเข้าใจว่าเป็นนางสีดา

ช่วงที่ 4 : ลีลากระทุ่ม

เข้าชิดพิศดูไม่วางตา
แสนคิดพิศวาสเพียงขาดใจ

น้อยหรืองามหนักหนาน่ารักใคร่
จึงปราศรัยทอดสนิทิตพัน

3.2.1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

ทศกัณฐ์เฝ้ามองนางเบญกายแปลงอย่างไม่วางตา ด้วยรูปร่างหน้าตานั่งงามน่ารัก คิดแล้วก็รักเพียงขาดใจ จึงได้พูดเกี่ยวพาราสี

3.2.2. โฉนทที่ใช้

พบการใช้โฉนท 2 ประเภทคือ **อุปมาโฉนท** และ **อติพจน์** โดยทั้งอุปมาโฉนทและ อติพจน์นั้น พบในที่เดียวกัน คือ

แสนคิดพิศวาสเพียงขาดใจ

โดยอุปมาโฉนทพบจากการที่กวีใช้คำเปรียบว่า **เพียงขาดใจ** คำว่า เพียง นี้มีความหมายเท่ากับคำว่า เหมือน ซึ่งจากตอนดังกล่าวกวีกำลังเปรียบว่า รักมากเหมือนจะขาดใจตายเสียให้ได้ ส่วน อติพจน์ นั้นเป็นลักษณะของการใช้โฉนทกล่าวเกินจริง การกล่าวว่า **แสนคิดพิศวาสเพียงขาดใจ** นั้นให้ภาพเกินจริงที่ว่า ถึงกับต้องตายแม้มิได้รัก

3.2.3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้น ถือว่าเป็นบทที่แสดงและบรรยายความรู้สึกที่ทศกัณฐ์หลงรักนางสีดาได้เป็นอย่างดี ในบทคำประพันธ์แสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์รักสีดาเป็นอย่างมาก ราวประหนึ่งจะขาดใจตายให้ได้ ดังนั้น **ศฤคารรส** คือรสแห่งความรัก จึงถือเป็นรสชัดเจนและโดดเด่น

ช่วงที่ 5 : โฉ้ชาติรี

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจทุกสิ่งสรรพ
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนา มาธานี
พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โคมยงคั่นเขี้ยวมาหาพี่
จงผินผ่นพักตรามาข้างนี้	พุดจาพาทีกับพี่ยา
ควรหรือทำสะเทิ้นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่เนี่ยจงใครครลา	มานั่งแท่นแวง่นฟ้าเถิดเทวี

3.2.1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

ผู้เป็นที่รักแห่งเรา เราเฝ้ารักอยู่ทุกเวลา หวังว่าเจ้าจะรักพี่ และมาเป็นขวัญใจขวัญเมืองแห่งนี้ ด้วยความรักอันแรงกล้า จึงไปดลจิตให้น้องมาหาพี่ โปรดอย่ามัวเขินอายเลยคนดี โปรดพูดจากับพี่เถิด อย่ามัวยืนหยุดอยู่เช่นนี้เลย มานั่งกับพี่บนที่นั่งบังลังก์นี้เถิดยอควรรัก

3.2.2. โฉนากรที่ใช้

พบการใช้ **พรรณนาโวหาร** คือการบรรยายถึงความรักของทศกัณฐ์ที่มีต่อนางสีดาแปลงว่ารักมานานแล้วและรักมาก นอกจากพบการใช้ **พรรณนาโวหาร** แล้ว พบว่าก็ยังใช้ **สัญลักษณ์** คือว่า แทนแว่นฟ้า กล่าวคือ กวีให้ทศกัณฐ์เชิญนางสีดาแปลงมานั่งบน แทนแว่นฟ้า อันเป็นสัญลักษณ์ หมายถึงการเป็นใหญ่เหนือแผ่นดิน คือเป็นกษัตริย์ แสดงว่า ทศกัณฐ์กำลังกล่าวสัญลักษณ์เป็นนัยให้นางสีดาแปลงว่าจะรักและยกย่องให้เป็นนางกษัตริย์ใหญ่เหนือสตรีใด

3.2.3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้น พบว่าเนื้อหาใจความสำคัญยังคงมีเนื้อหาเดียวกันกับช่วงที่ผ่านมา คือทศกัณฐ์ได้แสดงพฤติกรรมความรักต่อนางเบญจกายแปลง แต่ในช่วงนี้ทศกัณฐ์ได้กล่าวยกย่องนางสีดา รวมทั้งบอกความในใจว่าประสงค์จะยกนางสีดาให้เหนือกว่าสตรีอื่นใดใน กรุงลงกา

ดังนั้นรสวรรณคดีที่โดดเด่นและชัดเจนที่สุดในช่วงนี้ได้แก่ **ศฤงคารรส** คือรสแห่งความรักชัดเจนที่สุด โดยในตัวละครคือทศกัณฐ์แสดงให้เกิดอารมณ์สะท้อนอารมณ์ในช่วงนี้

ช่วงที่ 6 : ร้องเพลงไอ้โงม

โงมเฉลา
จะอายเหนียมเรียนนะเทวี
อันพระรามฤๅสามีน้อง
พี่จะยกไปสังหารราญรอน
ว่าพลางทางขยับจับต้อง
ฉวยชายสไปทรงนางเยาว์

ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
จะเสกให้เป็นศรีพระนคร
ไม่ควรครองร่วมเรียงเคียงหมอน
ให้ม้วยมรณสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
เรียนมองเล่าโงมโงมเฉลา
นิจจาเจ้าอย่าสลดตัดเยื่อใย

3.2.1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

โคมฉายอดรัก โปรตอย่าเหนียมอายุไปเลย พี่จะยกเจ้าให้เป็นใหญ่ในเมืองนี้ ส่วนพระราม
สามี่เจ้านั้น ช่างไม่คู่ควรกับน้องเอาเสียเลย พี่จะยกทัพไปสังหารให้เสียสิ้น

เมื่อทศกัณฐ์พูดจบจึงทำท่าลวนลามนางสีดาแปลงโดยการขยี้จับสไบ

3.2.2. โวหารที่ใช้

เป็นการใช้โวหารประเภท **พรรณนาโวหาร** กล่าวคือ กวีบรรยายถึงทศกัณฐ์ที่กำลังเกี่ยวนาง
สีดาแปลง โดยไม่รู้ว่าเป็นหลานของตน ไม่พบการใช้โวหารประเภทอื่น ๆ

3.2.3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้น พบว่าให้รส **ศฤงคารรส** คือรสแห่งความรักชัดเจนที่สุด โดยในตัว
บท ทศกัณฐ์กำลังพร่ำพรอตอบกรังนางสีดาแปลงอยู่

ช่วงที่ 7 : จินฉิมเล็ก

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตตะลึงแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียวนัดดา	อย่าถือโทษเลยหนาหลงตาลาย
สู้แข็งขืนยืนแก้อเพื่อตรัส	แม้หลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

1. ถอดคำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว

ครั้นเมื่อนางเบญกายแปลง ได้แปลงกลับคืนสู่ร่างเดิม ทศกัณฐ์จึงตกใจแล้วกล่าวขอโทษแก่
นางเบญกาย ด้วยนางสีดาแปลงที่แปลงได้เหมือนมากทำให้ตาลายมองหลานผิดเพี้ยนเป็นสีดาไป
จากนั้นจึงแก้แค้นด้วยการการกล่าวว่ให้หลานรีบไปทำตามกลอุบายที่วางไว้เถิด งานจะได้สำเร็จเสียที่

2. โวหารที่ใช้

เป็นการใช้โวหารประเภท **พรรณนาโวหาร** กล่าวคือ กวีบรรยายถึงทศกัณฐ์ที่กำลังเกี่ยวนางสี
ดาแปลง โดยไม่รู้ว่าเป็นหลานของตน ครั้นเมื่อหลานกลับคืนสู่ร่างปกติก็รู้สึกตกใจและรู้สึกผิดจึง
กล่าวขอโทษ ไม่พบการใช้โวหารประเภทอื่น ๆ

3. รสวรรณคดีที่พบ

จากคำประพันธ์ข้างต้น พบว่าให้รส **อัปภูตรส** คือรสแห่งความพิศวง ตกใจ โดยในตัวบท ทศกัณฐ์ที่กำลังพรวดบอกรักนางสีดาแปลง แล้วอยู่ ๆ นางสีดาแปลงก็กลับแปลงตัวกลับไปเป็น นางเบญจกายหลานสาวตัว ทำให้รู้สึกตกใจ นอกจากนี้ พบว่ายังมี **หาสยรส** หรือ รสแห่งความขบขัน แฝงอยู่ด้วย ครั้นเมื่อหายตกใจทศกัณฐ์ก็เริ่มทำตัวไม่ถูก เพราะเมื่อสักครู่เพิ่งจะเกี่ยวหลานสาวตัวเอง ก็แสดงพฤติกรรมเคอะเขินออกมา ซึ่งทั้ง 2 รสวรรณคดีนี้ พบได้ชัดในบทนี้

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตกตะลึงแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียนนัลดดา	อย่าถือโทษเลยหนาหลงตาลาย

สรุปรสของวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้อย

จากการถอดความหมายของคำประพันธ์ การวิเคราะห์โวหาร และการวิเคราะห์รสวรรณคดี ที่พบในบทละครตอนนี้พบว่า เนื้อหาโดยส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับความรักเสียมาก ดังนั้นรส วรรณคดีที่ปรากฏจึงมักเป็น **ศฤงคารรส** หรือรสแห่งความรักเป็นส่วนใหญ่ นอกจากรสรักแล้ว ในช่วงตอนต้นของบท พบว่าตัวละครคือทศกัณฐ์กำลังแสดงความทุกขี้อ้นเกี่ยวกับสงครามของตน กับพระราม รสวรรณคดีช่วงดังกล่าวจึงเป็น **ภยานกรส** คือรสแห่งความทุกขี้อ้น ไม่สบายกายไม่ สบายใจ และในตอนท้ายที่เบญจกายแปลงตัวกลับคืนสู่สภาพเดิม ก็ทำให้ทศกัณฐ์ตกอกตกใจ ก็ให้ รส **อัปภูตรส** คือรสแห่งความพิศวงงงงวย

นอกจากรสทั้ง 3 ที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในบทวรรณกรรมแล้ว พบว่ายังมีรสอื่น ๆ แทรกซ้อน ขึ้นมาภายในรสทั้ง 3 นี้ คือ **หาสยรส** รสแห่งความขบขัน โดยเกิดกับทศกัณฐ์ที่ตัวเองกำลังเกี่ยวพาราสีหลานสาวตัวเองด้วยความรักที่ขาดสติ อากาที่ยักษ์เขินอายเพราะพิษรักก็ทำให้เกิดความขบขัน ได้ อีกรสหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ **พิภัตตรส** รสแห่งความขัง น่ารังเกียจ ด้วยพฤติกรรมที่ทศกัณฐ์พยายาม จะพรากภรรยาผู้อื่นด้วยกลวิธีอุบายต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ ขัดกับหลักศีลธรรมจรรยา

ส่วนโวหารที่พบนั้นโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการพรรณนาโวหาร พบอุปมาโวหาร คือ โวหารการเปรียบเทียบเหมือน โวหารอดิพจน์ คือ โวหารที่กล่าวเกินความจริง และการใช้สัญลักษณ์อย่าง ละ 1 ที่เท่านั้น ไม่พบการใช้โวหารอื่นใดนอกจากนี้

ดังนั้นอาจสรุปรสวรรณคดีที่พบในแต่ละช่วงได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 เพลงสร้อยเพลง	รสวรรณคดี	ภยานกรส
ช่วงที่ 2 เพลงทองย่อน	รสวรรณคดี	พีภัตตรส
ช่วงที่ 3 เพลงคลื่นกระทบฝั่ง	รสวรรณคดี	ศฤงคารรส, หาสยรส
ช่วงที่ 4 เพลงลีลากระทุ่ม	รสวรรณคดี	ศฤงคารรส
ช่วงที่ 5 เพลงไอ้ชาตรี	รสวรรณคดี	ศฤงคารรส
ช่วงที่ 6 เพลงไอ้โลม	รสวรรณคดี	ศฤงคารรส
ช่วงที่ 7 เพลงจีนขิมเล็ก	รสวรรณคดี	อัฟพุตรส, หาสยรส

ความสรุป

รสวรรณคดี เป็น ผลอันเกิดจากการสะท้อนอารมณ์ที่เกิดจากการอ่านบทวรรณกรรมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม รสวรรณคดีย่อมสามารถนำไปใช้อ้างอิงงานศิลปกรรมประเภทอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง เป็นว่า นาฏกรรม และดนตรีกรรม

ประเภทของรสวรรณคดีนั้น สามารถจำแนกแบ่งออกได้โดยกว้างเป็น 2 ประเภท คือ รสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบทไทย และรสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบสันสกฤต สำหรับข้อแตกต่างของทั้ง 2 ประเภทนั้นนั้น ต่างกันเพียงเล็กน้อย กล่าวคือรสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบสันสกฤต ให้ความแตกต่างและรายละเอียดมากถึง 9 แบบ ขณะที่รสวรรณคดีที่แบ่งตามชนบทไทย แบ่งออกเพียง 4 แบบ อย่างไรก็ตาม รสวรรณคดีทั้ง 2 แบบถือว่าครอบคลุมสารัตถะแห่ง รสวรรณคดีทั้งคู่

สำหรับบทวรรณกรรมที่ใช้ประกอบในการแสดงโขน ตอนนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์ ฉบับปรับปรุงของกรมศิลปากรนั้น หลังจากทำการวิเคราะห์รสวรรณคดีที่พบในบทดังกล่าวพบว่า มีรสวรรณคดีปรากฏมากถึง 5 รสวรรณคดีได้แก่ ศฤงคารรส ภยานกรส อัฟพุตรส หาสยรส และพีภัตตรส จึงนับได้ว่าเป็นตอนที่มีความหลากหลายทางด้านรสวรรณกรรมมากบทหนึ่ง

ดังนั้นด้วยคุณสมบัติที่มีมากมายหลายช่วงอารมณ์ จึงมักได้รับความนิยมนำมาแสดง ด้วยความหลากหลายดังกล่าว ย่อมทำให้เนื้อหาไม่น่าเบื่อ ชวนติดตาม ตลอดทั้งยังท้าทายความสามารถของผู้แสดง และนักดนตรี ที่จะต้องแสดงให้สัมผัสกับรสของบทวรรณกรรมที่นำมาใช้ในการแสดง จึงนับได้ว่าวรรณกรรมที่ใช้ประกอบในการแสดงโขน ตอนนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์ ฉบับปรับปรุงของกรมศิลปากรนั้น เมื่อนำไปแสดงโขนแล้ว นับเป็นงานศิลปกรรมชั้นเยี่ยมที่มีองค์ความงามในการสะท้อนอารมณ์ดีที่สุดในตอนหนึ่ง

บทที่ 4

วิเคราะห์กลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขน ตอนนางลอย บททศกัณฐ์ กรณีศึกษาครูทัศนีย์ ชุนทอง

ในการวิเคราะห์กลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขน ตอนนางลอย เฉพาะบท ทศกัณฐ์ นั้น มุ่งหากกลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงที่สามารถสำแดงอารมณ์ในตอนที่ทศกัณฐ์นั่งเมืองและเกี่ยวนางเบญจกายซึ่งเป็นช่วงที่มีหลากหลายอารมณ์ โดยมุ่งศึกษาในกลวิธีการขับร้องของอาจารย์ทัศนีย์ ชุนทอง เป็นสำคัญ

รายละเอียดและเนื้อหาในการวิเคราะห์นั้น เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในเรื่องของอารมณ์กับบทเพลงเป็นใหญ่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการแบ่งเป็นประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็นดังนี้

- 4.1. อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง
- 4.2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้บรรจ
- 4.3. อัตลักษณ์การขับร้องครูทัศนีย์ ชุนทอง ที่ปรากฏในต้นนางลอยเฉพาะบททศกัณฐ์ โดยในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

4.1. อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง

ในส่วนนี้เป็นการแสดงการวิเคราะห์อารมณ์เพลง ที่ใช้ขับร้องประกอบการแสดงโขนในตอนนี้ และหาความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เพื่อดูว่าอารมณ์เพลงที่ใช้กับตัวบทละครที่เล่นนั้น มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในเรื่องของอารมณ์หรือไม่ อันจะเป็นประโยชน์ในเรื่องของการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในทางร้องต่อไป

ในการแสดงการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยมุ่งการวิเคราะห์ประเด็นใหญ่ ๆ 2 ส่วน คือ วิเคราะห์อารมณ์เพลงอย่างหนึ่ง และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม โดยในการแสดงการวิเคราะห์จะกระทำควบคู่กันไป

สำหรับประเด็นในการแถลงการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยแบ่งประเด็นดังนี้

- 4.1.1. วิเคราะห์สังคีตลักษณะ
- 4.1.2. วิเคราะห์ระดับเสียง
- 4.1.3. วิเคราะห์จังหวะหน้าทับ
- 4.1.4. วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินทำนอง
- 4.1.5. วิเคราะห์อารมณ์ของบทเพลง
- 4.1.6. ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม

เฉพาะในประเด็นที่ 6 เรื่องความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม นั้นใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 3 วรรณกรรม มาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลง

ก่อนทำการวิเคราะห์ ผู้วิจัยขอกำหนดข้อกำหนดเบื้องต้นที่ใช้ในการบันทึกโน้ต ดังนี้

ข้อกำหนดเบื้องต้นในการบันทึกโน้ต

1. การบันทึกระดับเสียง

ในการบันทึกโน้ตเพลงนั้น ผู้วิจัยกำหนดใช้สัญลักษณ์ที่ใช้แทนระดับเสียงต่าง ๆ เป็นตัวอักษร โดยแต่ละตัวอักษรมีความหมายดังนี้

ด	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	โด
ร	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	เร
ม	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	มี
ฟ	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	ฟา
ช	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	ชอล
ล	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	ลา
ท	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	ที

หากเป็นระดับเสียงสูง จะมีเครื่องหมาย “.” (จุด) อยู่ด้านบนตัวอักษร และหากเป็นระดับเสียงต่ำ จะมีเครื่องหมาย “.” (จุด) อยู่ด้านล่างตัวอักษร ดังนี้

ด̣	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	โด สูง
ด	เป็นสัญลักษณ์แทนเสียง	โด ต่ำ

2. สัญลักษณ์ลูกฆ้องวงใหญ่

การบันทึกโน้ตเพลงต่าง ๆ นั้น บันทึกเป็นโน้ตทางฆ้องวงใหญ่เป็นสำคัญ โดยกำหนดสัญลักษณ์แทนเสียงของลูกฆ้องวงใหญ่แต่ละลูกเรียงจากลูกที่มีเสียงต่ำสุดอยู่ทางด้านซ้ายมือ ไปหาลูกที่มีเสียงสูงสุดทางด้านขวามือ โดยกำหนดเป็นตัวอักษรแทนเสียงดังนี้

ลูกที่ 1	เสียง	เร	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ร
ลูกที่ 2	เสียง	มี	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ม
ลูกที่ 3	เสียง	ฟา	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ฟ
ลูกที่ 4	เสียง	ซอล	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ซ
ลูกที่ 5	เสียง	ลา	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ล
ลูกที่ 6	เสียง	ที	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ท
ลูกที่ 7	เสียง	โด	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ด
ลูกที่ 8	เสียง	เร	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ร
ลูกที่ 9	เสียง	มี	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ม
ลูกที่ 10	เสียง	ฟา	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ฟ
ลูกที่ 11	เสียง	ซอล	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ซ
ลูกที่ 12	เสียง	ลา	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ล
ลูกที่ 13	เสียง	ที	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ท
ลูกที่ 14	เสียง	โด	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ด
ลูกที่ 15	เสียง	เร	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ร
ลูกที่ 16	เสียง	มี	ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงลูกช้องนี้เป็น	ม

3. สัญลักษณ์แทนกลุ่มเสียง

ในการดำเนินการวิเคราะห์ ทำนองหลักเพลงต่าง ๆ นี้ กำหนดหาระดับเสียงของเพลง โดยนำผลจากการวิเคราะห์ระดับเสียงที่ได้มาทำการจัดเข้ากลุ่มเสียงปัญญามูล (Penta – Centric) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของกลุ่มเสียงปัญญามูลดังนี้

กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 1	ฟ ซ ล X ด ร X	เป็นระดับเสียงขวา
กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 2	ม ฟ ซ X ท ด X	เป็นระดับเสียงกลางแหบ
กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 3	ร ม ฟ X ล ท X	เป็นระดับเสียงนอก
กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 4	ด ร ม X ซ ล X	เป็นระดับเสียงเพียงขอบบน
กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 5	ท ด ร X ฟ ซ X	เป็นระดับเสียงกลาง
กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 6	ล ท ด X ม ฟ X	เป็นระดับเสียงใน
กลุ่มเสียงปัญญามูลที่ 7	ซ ล ท X ร ม X	เป็นระดับเสียงเพียงออล่าง

4. ตารางการบันทึกโน้ต

ในการบันทึกโน้ตทางห้องวงใหญ่นี้ ผู้วิจัยกำหนดลักษณะการบันทึกโน้ตในตาราง บรรทัดเดียวโดยไม่ได้ แสดงการแบ่งมือซ้ายขวา ดังมี ลักษณะต่อไปนี้

--- ด	- ด - ด	- ช - ล	- ช - ด	- ช - ล	- ด - ร	- ม - ร	- ม ม ม
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รายละเอียดการวิเคราะห์

เพลงที่ 1 เพลงสร้อยเพลง

--- ฟ	- ช ช ช	--- ล	- ช ช ช	- ด - ล	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ช ช - ล
-------	---------	-------	---------	---------	---------	---------	---------

- ด - ร	- ด - ล	ล ล - ช	ช ช - ฟ	-- ฟมร	- ม - ร	- ร - ร	--- ช
---------	---------	---------	---------	--------	---------	---------	-------

--- ฟ	- ช ช ช	--- ล	- ช ช ช	- ร - ด	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ช ช - ล
-------	---------	-------	---------	---------	---------	---------	---------

--- ล	- ล - ล	- ท - ช	- ล - ท	- ร - ม	- ร - ท	ท ท - ล	ล ล - ช
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

4.1.1. **สังคิตลักษณ์** สังคิตลักษณ์ของเพลงสร้อยเพลง คือ เพลงท่อนเดียว สามารถเขียนสังคิตลักษณ์แทนได้ดังนี้ A B A C /

4.1.2. **ระดับเสียง** ระดับเสียงของเพลงสร้อยเพลงนี้ ประกอบด้วย 2 ระดับเสียง คือ ระดับเสียงขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ฟ ช ล X ด ร X และระดับเสียง เพียงออล่าง ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ช ล ท X ร ม X โดยทั้ง 2 กลุ่มเสียง สามารถแจกแจงได้ดังนี้

บรรทัดที่ 1	กลุ่มเสียงขวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 2	กลุ่มเสียงขวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 3	กลุ่มเสียงขวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 4	กลุ่มเสียงเพียงออล่าง	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ช ล ท X ร ม X

4.1.3. **จังหวะหน้าทับ** เพลงสร้อยเพลง เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น ใช้หน้าทับปรบไก่ ที่ประกอบกำกับจังหวะ มีความยาวทั้งสิ้น 4 จังหวะหน้าทับปรบไก่

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงสร้อยเพลง เมื่อพิจารณาพบว่า เป็นลักษณะของเพลงดำเนินทำนองทั่วไป ใน 3 จังหวะแรกดำเนินทำนองอยู่ในระดับเสียงซวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ฟ ซ ล X ด ร X มีการใช้หลุมเสียงที่ 7 คือเสียง มี ในวรรคแรกของจังหวะที่ 2 ลักษณะของการใช้หลุมเสียงดังกล่าว อยู่ในรูปของการสะบัด และรูปการดำเนินทำนอง

ตัวอย่าง บริเวณที่วงกลมคือการใช้หลุมเสียง

--- ฟ	- ซ ซ ซ	--- ล	- ซ ซ ซ	- ดี่ - ล	- ซ - ฟ	ฟ ฟ - ซ	ซ ซ - ล
- ดี่ - รี่	- ดี่ - ล	ล ล - ซ	ซ ซ - ฟ	-- ฟ(ม)ร	(ม) - ร	- ร - ร	--- ซ

หากพิจารณาในจังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 3 พบว่า เป็นประโยคที่มีการดำเนินทำนองอย่างเดียวกัน แต่ในวรรคแรกของจังหวะที่ 3 มีการเปลี่ยนสำนวนในการบรรเลงออกไปให้ต่างกันเล็กน้อย

ตัวอย่าง จังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 3 เป็นประโยคที่มีการดำเนินทำนองแบบเดียวกัน สังเกตในวรรคแรกของจังหวะที่ 3 (บรรทัดที่ 2) ที่มีการเปลี่ยนสำนวนให้ต่างไป

--- ฟ	- ซ ซ ซ	--- ล	- ซ ซ ซ	- ดี่ - ล	- ซ - ฟ	ฟ ฟ - ซ	ซ ซ - ล
--- ฟ	- ซ ซ ซ	--- ล	- ซ ซ ซ	- รี่ ดี่ ล	- ซ - ฟ	ฟ ฟ - ซ	ซ ซ - ล

การดำเนินทำนองเมื่อถึงในจังหวะที่ 4 พบว่ามีการเปลี่ยนระดับเสียงจากระดับเสียงซวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ฟ ซ ล X ด ร X เป็นระดับเสียงเพียงออล่าง ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ซ ล ท X ร ม X โดยในการเปลี่ยนไม่พบประโยคที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมระดับเสียงแต่อย่างใด เป็นการเปลี่ยนอย่างฉับพลัน

4.1.5. อารมณ์ของบทเพลง โดยปกติแล้วอารมณ์ของบทเพลงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน อารมณ์ที่ปรากฏในเพลงไทยนั้นโดยส่วนใหญ่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยซึ่งเป็นการ“ส่งเข้าใน” ไม่ใช่ “ส่งออกนอก” จึงมักเป็นอารมณ์กลางๆ อารมณ์ที่มักปรากฏเด่นชัดได้แก่ อารมณ์โศก สนุกสนาน ความขลัง เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าจะค่อนข้างชัดเจนแต่ก็ไม่แจ่มชัด ตัวอย่างในเพลงเทพทองชั้นเดียว ที่อาจให้ได้ทั้งอารมณ์สนุกสนาน หรือโกรธแค้น

ดังนั้นในการพิจารณาอารมณ์ของเพลงไทยหากท่วงทำนองให้อารมณ์ได้ไม่แจ่มชัด จึงต้องจัดเข้าในประเภทกลาง ๆ เรื่อย ๆ ทั่วไป ด้วยเหตุนี้เองบทร้องจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำหนดอารมณ์ของเพลง เพราะฉะนั้นในการวิเคราะห์อารมณ์เพลงหากให้เพลงนั้น ๆ ไม่สามารถอารมณ์ที่ชัดเจนได้ ผู้วิจัยจะวินิจฉัยเข้าในประเภทอารมณ์กลาง ๆ ไม่เอนไปทางใดทางหนึ่ง หากมีท่วงทำนองที่เอนไปทางใดทางหนึ่ง จะทำการวิเคราะห์แจ้งให้ทราบเป็นที่ ๆ ไป

สำหรับเพลงสร้อยเพลงนี้ จัดอยู่ในอารมณ์สลด เศร้าโศก ลักษณะของความทุกข์ระทมใจ

4.1.6. ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลงและวรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงที่อยู่กลาง ๆ ไม่เอนไปทางใดทางหนึ่งนั้น สามารถสร้างความกลมกลืนให้กับอารมณ์ของบทวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี จึงอาจสรุปได้ว่า ทั้งอารมณ์เพลงและอารมณ์ของบทวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน

เพลงที่ 2 เพลงทองย่อน

--- ฟ	- ช ช ช	--- ล	- ช ช ช	- รั ดั ล	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ช ช - ล
-------	---------	-------	---------	-----------	---------	---------	---------

-- ฟชล	- ดั - รั	- มั - รั	- ดั - ล	--- ช	- ล ล ล	--- ดั	- ล ล ล
--------	-----------	-----------	----------	-------	---------	--------	---------

--- ู	- ร - ร	-- ทดร	-ฟ - ช	- ล - ดั	- ล - ช	ช ช - ฟ	ฟ ฟ - ร
-------	---------	--------	--------	----------	---------	---------	---------

- ลุ ด ร	ดู ฟ ดู ร	ด ล ด ร	-ฟ - ช	- ล - ดั	- ล - ช	ช ช - ฟ	ฟ ฟ - ร
----------	-----------	---------	--------	----------	---------	---------	---------

- ดั - ล	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ช ช - ล	-- ดั ล	ช ฟ - ช	ล ช ดั ล	- ช - ฟ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

4.1.1. **สังคีตลักษณ์** สังคีตลักษณ์ของเพลงทองย่อน คือ เดิมเป็นเพลงสองท่อน แต่เวลาร้องในละครนิยมร้องรวมเป็นท่อนเดียว สามารถเขียนสังคีตลักษณ์แทนได้ดังนี้ A B B C /

4.1.2. **ระดับเสียง** ระดับเสียงของเพลงทองย่อนนี้ มีเพียงระดับเสียงเดียว คือ ระดับเสียงชวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ฟ ช ล X ด ร X สามารถแจจแจงได้ดังนี้

บรรทัดที่ 1	กลุ่มเสียงชวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 2	กลุ่มเสียงชวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 3	กลุ่มเสียงชวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 4	กลุ่มเสียงชวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X
บรรทัดที่ 5	กลุ่มเสียงชวา	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ฟ ช ล X ด ร X

4.1.3. **จังหวะหน้าทับ** เพลงทองย่อน เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น ใช้หน้าทับปรบไก่ตีประกอบกำกับจังหวะ มีความยาวทั้งสิ้น 5 จังหวะหน้าทับปรบไก่

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลง ทองย่อน เมื่อพิจารณาพบว่าเป็นลักษณะของเพลงดำเนินทำนองทั่วไป เช่นเดียวกันกับในเพลงสร้อยเพลงที่ผ่านมา

ลักษณะการดำเนินทำนองที่โดดเด่นในเพลงนี้คือการดำเนินทำนองเพียงระดับเสียงเดียวคือระดับเสียงชวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ฟ ช ล X ด ร X พบการใช้หลุมเสียงที่ 4 คือเสียง ที่ ในวรรคทำของจังหวะที่ 3 โดยปรากฏอยู่ในรูปของการสะบัด เป็นเพียงการประดับไม่มีนัยสำคัญทางโครงสร้างปัญญา

ตัวอย่าง

บริเวณที่วงกลมไว้คือการใช้เสียงหลุมที่ 4

--- รุ	- ร - ร	- <u>ท</u> ด ร	- ฟ - ช	- ล - ด	- ล - ช	ช ช - ฟ	ฟ ฟ - ร
--------	---------	----------------	---------	---------	---------	---------	---------

หากพิจารณาในจังหวะที่ 3 และจังหวะที่ 4 พบว่า เป็นประโยคที่มีการดำเนินทำนองแบบเดียวกัน แต่ในประโยคที่ 4 มีการเปลี่ยนสำนวนในการบรรเลงเสียงใหม่ให้แตกต่างไปจากจังหวะที่ 3 โดยทำการเปลี่ยนสำนวนในวรรคทำ ส่วนในวรรครับยังคงรักษาสำนวนเดิมไว้

ตัวอย่าง จังหวะที่ 3 และ 4 สังเกตวรรคทำในจังหวะที่ 4 (บรรทัดที่ 2) ที่มีการเปลี่ยน
จำนวนในการบรรเลงให้แตกไป

--- รุ	- ร - ร	-- ทดร	-ฟ - ซ	- ล - ด	- ล - ซ	ซ ซ - ฟ	ฟ ฟ - ร
--------	---------	--------	--------	---------	---------	---------	---------

- ลุ ด ร	ตุ ฟ ตุ ร	ด ล ด ร	-ฟ - ซ	- ล - ด	- ล - ซ	ซ ซ - ฟ	ฟ ฟ - ร
----------	-----------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

4.1.5.อารมณ์ของบทเพลง สำหรับเพลงทงย่อนี้ จัดอยู่ในอารมณ์กลาง ๆ ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่งมาก

4.1.6.ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลงและวรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงที่อยู่กลาง ๆ ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่งนั้น สามารถสร้างความกลมกลืนให้กับอารมณ์ของบทวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี จึงอาจสรุปได้ว่า ทั้งอารมณ์เพลงและอารมณ์ของบทวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน

เพลงที่ 3 เพลงคลื่นกระทบฝั่ง

ท่อนที่ 1

--- ด	- ด - ด	- ซ - ล	- ซ - ด	- ซ - ล	- ด - ร	- ม - ร	- ม ม ม
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

----	ม ม ม ม	-- ร ด	- ร - ม	--- ร	--- ม	--- ซ	--- ล
------	---------	--------	---------	-------	-------	-------	-------

--- ล	- ม ร ด	- ล - ด	----	ซ ล ด ร	ด ล ด ซ	--- ด	ร ม ฟ ซ
-------	---------	---------	------	---------	---------	-------	---------

----	--- ซ	- ซ ซ ซ	- ซ - ซ
------	-------	---------	---------

ท่อนที่ 2

--- มี่	--- รั	--- ดี่	--- ล	-- พชล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
---------	--------	---------	-------	--------	---------	---------	---------

---	--- ล	- ลลล	--ล - ล	--- มี่	--- รั	--- ดี่	--- ล
-----	-------	-------	---------	---------	--------	---------	-------

--- ล	- มี่ รั ดี่	- ล - ด	----	ช ล ด ร	ด ล ด ช	--- ด	ร ม พ ช
-------	--------------	---------	------	---------	---------	-------	---------

----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช
------	-------	---------	---------

4.1.1. **สังคีตลักษณะ** สังคีตลักษณะของเพลงคลื่นกระทบฝั่ง คือ เพลง 2 ท่อน มีการดำเนินทำนองซ้ำทำย สามารถเขียนสังคีตลักษณะแทนได้ดังนี้ AB/CB/

4.1.2. **ระดับเสียง** ระดับเสียงของเพลงคลื่นกระทบฝั่งนี้ มีเพียงระดับเสียงเดียว คือ ระดับเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ช ล X สามารถแจกแจงได้ดังนี้

บรรทัดที่ 1	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ช ล X
บรรทัดที่ 2	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ช ล X
บรรทัดที่ 3	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ช ล X
บรรทัดที่ 4	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ช ล X
บรรทัดที่ 5	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ช ล X

4.1.3. **จังหวะหน้าทับ** เพลงคลื่นกระทบฝั่ง เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น ใช้หน้าทับสองไม้ (ทยอย) ประกอบกำกับจังหวะ มีความยาวทั้งสิ้น 14 จังหวะหน้าทับสองไม้

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงคลื่นกระทบฝั่งนี้ เมื่อพิจารณาพบว่าเป็นลักษณะของเพลงดำเนินทำนองทั่วไป เช่นเดียวกันกับในเพลงที่ผ่านมา แต่มีบางสำนวนในบางประโยคที่มีลักษณะของการบังคับทางปะปนอยู่ เช่นใน จังหวะที่ 1 ของท่อนที่ 1 หรือในจังหวะที่ 1 ของท่อนที่ 2 เป็นต้น

ตัวอย่าง จังหวะที่ 4 ของท่อนที่ 1 และจังหวะที่ 1 ของท่อนที่ 2 ที่เป็นลักษณะของสำนวน บังคับทาง สังเกตบริเวณที่วงกลม

--- มี	--- รั	--- ตั	--- ล	-- ฟชล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
--------	--------	--------	-------	--------	---------	---------	---------

ลักษณะการดำเนินทำนอง เป็นการดำเนินทำนองอยู่ในระดับเสียงเพียงขอบบน ประกอบด้วย กลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X เพียงอย่างเดียวทั้ง 2 ท่อน พบการใช้หลุมเสียงในการดำเนินทำนองในท่อนที่ 2 จังหวะที่ 3 เป็นการใช้หลุมเสียง ที่ 4 คือเสียง ฟา

ลักษณะของการใช้หลุมเสียงดังกล่าว เมื่อพิจารณาทั้งสำนวนพบว่าเป็นลักษณะของการใช้ในสำนวนที่มีการเรียงเสียงขึ้น เป็นสำนวนทำเท่า

ตัวอย่าง สังเกตบริเวณที่วงกลมคือบริเวณที่มีการใช้หลุมเสียง

---	--- ล	- ลลล	--ล - ล	--- มี	--- รั	--- ตั	--- ล
-----	-------	-------	---------	--------	--------	--------	-------

การดำเนินทำนองที่มีการซ้ำสำนวนในช่วงทำยดังปรากฏทั้งในท่อนที่ 1 และ 2 เป็นลักษณะของการซ้ำสำนวนทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์และเอกภาพของเพลง ลักษณะการดำเนินทำนองดังกล่าว จึงจัดเป็นลักษณะของการดำเนินทำนอง ที่ทำให้เพลงคลื่อนกระทบฝั่งมีความ โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

ตัวอย่าง ทำนองที่มีการซ้ำสำนวนในช่วงทำยดังที่ปรากฏทั้งในท่อนที่ 1 และ 2

--- ล	- มี รั ตั	- ล - ด	----	ซ ล ด ร	ด ล ด ซ	--- ด	ร ม ฟ ซ
-------	------------	---------	------	---------	---------	-------	---------

----	--- ซ	- ซ ซ ซ	- ซ - ซ
------	-------	---------	---------

4.1.5.อารมณ์ของบทเพลง สำหรับเพลงคลื่อนกระทบฝั่งนี้ จัดอยู่ในอารมณ์กลาง ๆ แต่ลักษณะของสำนวนทำนองให้อารมณ์ค่อนข้างไปในทางเคลื่อนไหว มีความฉลุนะ

4.1.6.ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลง และวรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงที่อยู่กลาง ๆ ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่งนั้น สามารถสร้างความกลมกลืนให้กับอารมณ์ของบทวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี จึงอาจสรุปได้ว่า ทั้งอารมณ์เพลงและอารมณ์ของบทวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน

เพลงที่ 4 เพลงลีลากระท่อม

ท่อนที่ 1

--- ล	- ดี้ ดี้	--- รั	- ดี้ ดี้	- ท - ล	- ซ - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ซ - ล
-------	-----------	--------	-----------	---------	---------	----------------	---------

- ท - ล	- ซ - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ซ - ล	--- ร	--- ด	- ด - ด	--- ร
---------	---------	----------------	---------	-------	-------	---------	-------

- ม - ร	- ด ด ด	- ซ - ม	- ม - ม	-- <i>ฟลุต</i>	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
---------	---------	---------	---------	----------------	---------	---------	---------

-- <i>ดรัม</i>	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ม	- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม
----------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อนที่ 2

--- ร	- ม ม ม	--- ซ	- ม ม ม	--- ล	- ซ - ม	- ม - ม	--- ร
-------	---------	-------	---------	-------	---------	---------	-------

- ซ - ด	-- ร ม	- ซ - ม	- ร - ด	- <i>ซลท</i>	- ร - ล	- ร - -	<i>ทลซ</i> - ม
---------	--------	---------	---------	--------------	---------	---------	----------------

--- ร	- ม ม ม	--- ซ	- ม ม ม	--- ล	- ซ - ม	- ม - ม	--- ร
-------	---------	-------	---------	-------	---------	---------	-------

- ซ - ด	-- ร ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ซ	- ม - ร	- ด - ล	- ซ - ด
---------	--------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

4.1.1. **สังคิตลักษณ์** สังคิตลักษณ์ของเพลงลีลากระท่อม คือ เพลง 2 ท่อน สามารถเขียนสังคิตลักษณ์แทนได้ดังนี้ A/B/

4.1.2. **ระดับเสียง** ระดับเสียงของเพลงลีลากระท่อมนี้ มีเพียงระดับเสียงหลัก คือ ระดับเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X สามารถแจกแจงได้ดังนี้

ท่อนที่ 1

บรรทัดที่ 1	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X
บรรทัดที่ 2	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X
บรรทัดที่ 3	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X
บรรทัดที่ 4	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X

ท่อนที่ 2

บรรทัดที่ 1	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X
บรรทัดที่ 2	กลุ่มเสียงเพียงออบน,ล่าง	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X ซ ล ท x ร ม x
บรรทัดที่ 3	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X
บรรทัดที่ 4	กลุ่มเสียงเพียงออบน	ประกอบด้วยกลุ่มเสียง	ด ร ม X ซ ล X

4.1.3. **จังหวะหน้าทับ** เพลงลีลากระทุ่ม เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น ใช้หน้าทับปรบไต่ ประกอบกำกับจังหวะ ทั้ง 2 ท่อนรวมแล้วมีความยาวทั้งสิ้น 8 จังหวะ หน้าทับปรบไต่

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงลีลากระทุ่มนั้น เป็นลักษณะของการดำเนินทำนองในประเภทเพลงดำเนินทำนองทั่วไป แต่ในบางจังหวะมีลักษณะของสำนวนบังคับทางอยู่ด้วย เช่นในท่อนที่ 1 จังหวะที่ 2 ของวรรคที่ 1 ที่เป็นลักษณะของการดำเนินทำนองแบบใช้เสียงห่าง ๆ

ตัวอย่าง ท่อนที่ 1 จังหวะที่ 2 ของวรรคที่ 1 ที่เป็นลักษณะของการดำเนินทำนองแบบใช้เสียงห่าง ๆ

- ท - ล	- ซ - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ซ - ล	--- ร	--- ด	- ด - ด	--- ร
---------	---------	----------------	---------	-------	-------	---------	-------

พบการใช้หลุมเสียงที่ 7 ร่วมในการดำเนินทำนอง ทั้งในท่อนที่ 1 และ 2 โดยในท่อนที่ 1 นั้นเป็นการดำเนินทำนองที่ใช้หลุมเสียงอย่างจงใจชัดเจน

ตัวอย่าง สังเกตบริเวณที่วงกลม คือ ส่วนที่มีการดำเนินทำนองโดยใช้หลุมเสียง

ท่อนที่ 1

--- ร	- ม ม ม	--- ซ	- ม ม ม	(-ท) - ล	- ซ - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ซ - ล
-------	---------	-------	---------	----------	---------	----------------	---------

(-ท) - ล	- ซ - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ซ - ล	--- ร	--- ด	- ด - ด	--- ร
----------	---------	----------------	---------	-------	-------	---------	-------

ท่อนที่ 2

- ซ - ด	-- ร ม	- ซ - ม	- ร - ด	(-ซลท)	- ร - ล	- ร - -	(ทลซ) - ม
---------	--------	---------	---------	--------	---------	---------	-----------

การดำเนินทำนองโดยการให้หลุมเสียงที่ปรากฏในตอนี่ 1 นั้น ส่งผลทำให้สำนวนเพลงอ่อนลง ไม่แข็งเนื่องจากทำนองเพลงโดยส่วนใหญ่ดำเนินทำนองอยู่ภายในระดับเสียง เพียงขอบบนเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการใช้หลุมเสียงเข้าช่วยในการดำเนินทำนองดังที่ปรากฏในตอนี่ 1 จังหวะที่ 1 และ 2 นั้นย่อมมีผลทำให้สำนวนเพลงมีความอ่อนลง ส่งผลไปถึงอารมณ์ของเพลง ทำให้อารมณ์เพลงมีความอ่อนหวาน ไม่หนักแน่นชัดเจนด้วยการดำเนินทำนองอยู่แต่เพียงระดับเสียงเพียงขอบบนแต่อย่างเดียว

ส่วนในตอนี่ 2 ที่มีการใช้หลุมเสียงด้วยเช่นเดียวกันนั้น ส่งผลคล้ายคลึงกับตอนี่ 1

4.1.5. อารมณ์ของบทเพลง สำหรับเพลงลีลากระทุ่มนี้ จัดอยู่ในอารมณ์กลาง ๆ แต่ลักษณะของสำนวนทำนองให้อารมณ์ค่อนข้างไปในทางอ่อนหวาน นุ่มนวล สอดกับเป็นเพลงที่รวมอยู่ในดับมให้รี อันเป็นดับเพลงที่ถือว่ามีความไพเราะอ่อนหวาน

4.1.6. ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลงและวรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงที่อยู่กลาง ๆ ไม่ค่อยไปในทางใดทางหนึ่งนั้น สามารถสร้างความกลมกลืนให้กับอารมณ์ของบทวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี จึงอาจสรุปได้ว่า ทั้งอารมณ์เพลงและอารมณ์ของบทวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน

เพลงที่ 5 เพลงไอ้ชาติรี

--- ร	- ร - ช	--- ล	--- ท	--- ล	- ช - ม	- ลทลชม-ช
-------	---------	-------	-------	-------	---------	-----------

- พลมพมรท	- ล - ท มร- ม	- ช-ช ลท-ริ	- ม- ริ- ท-ล	--- ม- ริ- ท	---- ล-ช-ม	-ลทลชม-ช
-----------	---------------	-------------	--------------	--------------	------------	----------

-ม-ทมร-ม	-ล-ช ชช-ล	- ท-ริ- ท-ล	ลล-ชชช-ม	- ชชชช-ชชชช	-ล-ช-ม- ร	- ท-ดรม-ช
----------	-----------	-------------	----------	-------------	-----------	-----------

- พลมพมรท	- ล - ท มร- ม	- ช-ช ลท-ริ	- ม- ริ- ท-ล	--- ม- ริ- ท	---- ล-ช-ม	-ลทลชม-ช
-----------	---------------	-------------	--------------	--------------	------------	----------

4.1.1. สังคิตลักษณ์ สังคิตลักษณ์ของเพลงไอ้ชาติรี คือเพลงท่อนเดียว สามารถเขียนสังคิตลักษณ์แทนได้ดังนี้ A/

4.1.2. ระดับเสียง ระดับเสียงของเพลงไอ้ชาติรีนี้ มีเพียงระดับเสียงเดียว คือ ระดับเพียงกลาง ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ช ล ท X ร ม X

4.1.3. **จังหวะหน้าทับ** เพลงไอ้ชาตรี เป็นเพลงอัตราจังหวะพิเศษ ไม่มีหน้าทับตีประกอบ ตีจังหวะฉิ่งแบบผสม (ตีสามชั้นสลับกับตีสองชั้น)

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงไอ้ชาตรีนั้น เป็นลักษณะของการดำเนินทำนองใกล้เคียงกับทางร้อง เป็นเพลงที่ทางร้องเกิดมาก่อนทางเครื่อง และเมื่อมาในชั้นหลังทางเครื่องจึงพยายามดำเนินทำนองรับให้เข้ากับทางร้อง มีปรากฏในทำนองเช่นนี้หลายเพลง เช่น เพลงซำปำใน เพลงยานี เพลงเอกบท เป็นต้น

4.1.5. **อารมณ์ของบทเพลง** สำหรับเพลงไอ้ชาตรีนี้ จัดเป็นประเภทเพลงโลมเพลงไอ้ทั้งหลาย ซึ่งถือเป็นลักษณะพิเศษกล่าวคือมีการยกจังหวะทำนองในครั้งที่ 8 ออกเหลือเพียง 7 ห้อง และตีฉิ่งประกอบจังหวะโดยการรวมเอาฉิ่งในอัตราจังหวะสามชั้นและสองชั้นเข้าด้วยกัน เพลงประเภทนี้มักใช้ประกอบการแสดงที่แสดงอารมณ์รัก เกี่ยวพาราสิ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอารมณ์ของเพลงจึงจัดอยู่ในอารมณ์ประเภทความรัก หรืออารมณ์เกี่ยวพาราสิกัน

4.1.6. **ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม** เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลงและวรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงไอ้ชาตรีมีความสัมพันธ์กับบทวรรณกรรมที่เป็นบทศกุงการรศคืออรสรัก ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในอารมณ์ของบทเพลง

เพลงที่ 6 เพลงไอ้โลม

- ททท	- ร - ช	ช ช - ล	ล ล - ท	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	--

-- <i>ดรัม</i>	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	--- ร	--- ม	- ช - ล	
----------------	---------	---------	---------	-------	-------	---------	--

-- <i>ดรัม</i>	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	--- ร	--- ม	- ช - ล	
----------------	---------	---------	---------	-------	-------	---------	--

--- ท	- ล - ช	--- ม	- ช - ล	--- ท	- ล - ช	- ม - ช	
-------	---------	-------	---------	-------	---------	---------	--

4.1.1. **สังคีตลักษณะ** สังคีตลักษณะของเพลงไอ้โลม คือเพลงท่อนเดียว สามารถเขียนสังคีตลักษณะแทนได้ดังนี้ A/

4.1.2. **ระดับเสียง** ระดับเสียงของเพลงไอ้โลม นี้ มีเพียงระดับเสียงเดียว คือ ระดับเพียงออกล่าง ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ช ล ท X ร ม X

4.1.3. จังหวะหน้าทับ เพลงไอ้โลมเป็นเพลงอัตราจังหวะพิเศษ ไม่มีหน้าทับตีประกอบ

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงไอ้โลมนั้น พบว่าเป็นลักษณะเช่นเดียวกับเพลงไอ้ชาตรี กล่าวคือมีการยกจังหวะที่ 8 ออก เหลือเพียง 7 ห้องเท่านั้น ซึ่งเพลงประเภทดังกล่าวสันนิษฐานกันว่าทางร้องเกิดมาก่อนทางเครื่อง และเมื่อมาในชั้นหลังทางเครื่องจึงพยายามดำเนินทำนองรับให้เข้ากับทางร้อง มีปรากฏในทำนองเช่นนี้หลายเพลง เช่น เพลงซ้ำปีใน เพลงยานี เพลงเอกบท เป็นต้น

4.1.5. **อารมณ์ของบทเพลง** สำหรับเพลงไอ้โลมนี้ จัดเป็นประเภทเพลงโลมเพลงไอ้ทั้งหลาย ซึ่งถือเป็นลักษณะพิเศษกล่าวคือมีการยกจังหวะทำนองในหน้าที่ 8 ออกเหลือเพียง 7 ห้อง และตีฉิ่งประกอบจังหวะโดยการรวมเอาฉิ่งในอัตราจังหวะสามชั้นและสองชั้นเข้าด้วยกัน เพลงประเภทนี้มักใช้ประกอบการแสดงที่แสดงอารมณ์รัก เกี่ยวพาราสิ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอารมณ์ของเพลงจึงจัดอยู่ในอารมณ์ประเภทความรัก หรืออารมณ์เกี่ยวพาราสิกัน

4.1.6. **ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม** เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลงและวรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงไอ้โลมมีความสัมพันธ์กับบทวรรณกรรมที่เป็นบทศกถคารรศคืออรสรัก ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในอารมณ์ของบทเพลง

เพลงที่ 7 เพลงจีนขิมเล็ก

ท่อนที่ 1

--- ซ	- ซ - ซ	ล ซ ม ซ	- ล - ด	- ม ร ด	- ล - ซ	- ม ร ม	ซ ล - ซ
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	- ล ซ ล	ด ร - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อนที่ 2

--- ด	- ด - ด	- ม - ร	- ด - ล	- ด - ซ	- ล - ด	- ล ซ ล	ด ร - ด
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อนที่ 3

----	- ซ - ด	-- ร มี	- ซ - ร	----	- ซ - ด	-- ร มี	- ซ - ร
------	---------	---------	---------	------	---------	---------	---------

- มี - ร	- ด - ล	ด ล ด ซ	- ล - ด	- ร - ด	- ล - ซ	- ม ร ม	ซ ล - ซ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล ซ ม	ซ ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม	- ซ - มี	- ร - ด	- ล ซ ล	ด ร - ด
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

4.1.1. **สังคีตลักษณ์** สังคีตลักษณ์ของเพลงจีนซิมเล็ก คือ เพลง 3 ท่อน มีการซ้ำสำนวนในตอนท้ายของทุกท่อน สามารถเขียนสังคีตลักษณ์แทนได้ดังนี้ AB/C/DB

4.1.2. **ระดับเสียง** ระดับเสียงของเพลงจีนซิมเล็กนี้ มีเพียงระดับเสียงเดียว คือ ระดับเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X สามารถแจกแจงได้ดังนี้

ท่อนที่ 1

บรรทัดที่ 1 กลุ่มเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X

บรรทัดที่ 2 กลุ่มเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X

ท่อนที่ 2

บรรทัดที่ 1 กลุ่มเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X

ท่อนที่ 3

บรรทัดที่ 1 กลุ่มเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X

บรรทัดที่ 2 กลุ่มเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X

บรรทัดที่ 3 กลุ่มเสียงเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ด ร ม X ซ ล X

4.1.3. **จังหวะหน้าทับ** เพลงจีนซิมเล็ก เป็นเพลงอัตราจังหวะสองชั้น ใช้หน้าทับสองไม้ตีประกอบ

4.1.4. **ลักษณะการดำเนินทำนอง** ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงจีนซิมเล็กนั้น พบว่าเป็นการดำเนินทำนองอยู่ในระดับเสียงเพียงออบนแต่เพียงอย่างเดียว ไม่พบการใช้หลุมเสียงหรือการเปลี่ยนระดับเสียงแต่อย่างใด

สำหรับท่วงทำนองนั้นเป็นการดำเนินทำนองให้มีท่วงทีลีลาเป็นสำเนียงจีน มีการเรียงขีดหางของเสียงเพื่อให้ท่วงทำนองไปในสำเนียงจีน จากการสังเกตพบว่ามีการใช้รูปกระสวนทำนองดังตัวอย่างเพื่อให้สำนวนเป็นสำเนียงจีน

ตัวอย่าง กระสวนทำนองที่ใช้เพื่อให้สำนวนเป็นสำเนียงจีน และตัวอย่างที่ใช้ในเพลง

กระสวนทำนอง

- X X X	X X - X
---------	---------

สำนวนที่พบ

- ล ช ล	ด ร - ด
---------	---------

- ม ร ม	ช ล - ช
---------	---------

4.1.5. อารมณ์ของบทเพลง สำหรับเพลงจีนซิมเล็กนี้ จัดอยู่ในอารมณ์สนุกสนาน เนื่องจากสำนวนที่มีการดำเนินทำนองแบบขีดบ้าง ห่างบ้าง เพื่อให้เกิดเป็นสำเนียงจีน จึงทำให้อารมณ์ของบทเพลงดำเนินไปในทางสนุกสนาน

4.1.6. ความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เมื่อพิจารณาอารมณ์ของเพลงและระสรพรรณกรรมที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น พบว่าอารมณ์ของเพลงมีความสัมพันธ์กับบทร้อง กล่าวคือ บทร้องให้ระสรพรรณกรรมอัญมณีตรส คือรสความประหลาดใจและหัตสยรสคือรสแห่งความขบขัน ซึ่งอารมณ์ของเพลงจีนซิมเล็ก ก็ดำเนินไปในลักษณะสนุกสนาน อันสามารถอนุมานเข้ากันได้กับความขบขันซึ่งมีความสนุกสนานซ่อนเร้นอยู่แล้ว จึงอาจสรุปได้ว่า ทั้งอารมณ์เพลงและอารมณ์ของบทวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กัน

4.2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้บรรจ

หลังจากที่ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของอารมณ์ระหว่าง บทวรรณกรรมและเพลงที่บรรจแล้ว ส่วนนี้เป็นส่วนสุดท้ายของการแสดงการวิเคราะห์ โดยมุ่งวิเคราะห์ทางร้องและหาความสัมพันธ์ของอารมณ์ระหว่างทางร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้ในการบรรจ

ในการวิเคราะห์นั้น ใช้ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 4.2 คือ อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง เป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ด้วยสำหรับรายละเอียดในการวิเคราะห์นั้น มีประเด็นในการวิเคราะห์ดังนี้

4.2.1. ลักษณะการดำเนินทำนองในทางร้อง

4.2.2. การใช้กลวิธีพิเศษ

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ

โดยในประเด็นที่ 4.2.2 นั้น ใช้ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 4.2 คือ อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง ประกอบการวิเคราะห์ดังที่ได้แจ้งไว้แล้วข้างต้น

รายละเอียดการวิเคราะห์

เพลงที่ 1 : เพลงสร้อยเพลง

--- ฟ	ซซซซ	--- ล	ซซซซ	ดรดล	-ซ-ฟ	--- ซ	ลซฟ-ล
						---เมื่อ	---เอย

--- ด	-รด-ล	-- ดซ	ฟซล-ซล	ซฟ--ซฟ	มรด-รฟ	--- ซ	ฟล--ด
						---เมื่อ	---นั้น

ล- -ดล	ซลซ-ซ	- -รท	ซลซ - -ซ	---ซท	---ร	ด- - -ร	- - ทร
				---องค์	---ท้าว	---ทศ	-สะพักตร์

ทล- - -	-----	ทลรซ	-ล-ท	--รท	ล-ทล-ท	ลซ—ลซ	---ล
						---ยักษ์	---ษา

4.2.1. การบรรจค์าร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจค์าร้อง

การบรรจค์าร้องในเพลงสร้อยเพลงนี้ ยึดขนบตามหลักการทางดุริยางคศิลป์ไทย กล่าวคือ ในส่วนที่เป็นลูกเท่า จะไม่นิยมบรรจค์าร้อง ดังปรากฏในช่วงต้นของเพลงที่เริ่มด้วยลูกเท่า เห็นว่าไม่มีการบรรจค์าร้องไว้ จากนั้นจึงเริ่มบรรจค์าร้องในห้องที่ 7 และ 8

การบรรจค์าร้องในเพลงสร้อยเพลงนั้น สังเกตว่าลักษณะเป็นอย่างการบรรจค์าร้องแบบทั่วไป กล่าวคือ นิยมบรรจค์าร้องในท้ายจังหวะ โดยมักจะเป็นห้องที่ 7 และ 8 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยาวของคำร้องเป็นสำคัญ ดังจะได้แสดงตารางการบรรจค์าร้องเพลงสร้อยเพลงเปรียบเทียบไว้ดังนี้

ตัวอย่าง ทำนองหลักและทางร้องเปรียบเทียบกัน

--- ฟ	- ช ช ช	--- ล	- ช ช ช	- ดี่ - ล	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ช ช - ล
						---เมื่อ	---เอย

- ดี่ - รี่	- ดี่ - ล	ล ล - ช	ช ช - ฟ	-- ฟมร	- ม - รุ	- ร - ร	--- ช
						---เมื่อ	---นั้น

--- ฟ	- ช ช ช	--- ล	- ช ช ช	- รี่ ดี่ ล	- ช - ฟ	ฟ ฟ - ช	ช ช - ล
				-- -องค์	---ทำว	---ทศ	-สะพักตร์

--- ล	- ล - ล	- ท - ช	- ล - ท	- รี่ - มี่	- รี่ - ท	ท ท - ล	ล ล - ช
						---ยักษ์	---ษา

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินทำนองทางร้อง

วรรคที่ 1

ดนตรีส่ง	--- เมื่อ	--- เอย
	ช	ล

--- เอื้อ	เฮอะ เอิงเออ	--- เออ	เอื้อเอื้อเอิงเอื้อ	-ฮื้อเออ-เฮอ	--เอย	--- เมื่อ	-- นั้น
ด	ร ด ล	ด	ฟ ล ช ฟ	ชฟ - ร	ฟ	ช	ล

--- เออ	--- เอื้อ	เออเอื้อเอิง	---เอย	---องค์	---ทำว	---ทศ	-ศ - พักตร์
ช	ล	ช ล ช	ท	ท	ร	ท	ร ล

--- เออ	-- ฮื้อ เอื้อ	--เฮอ เออ	--ฮื้อ เออ	--เอิง	---เอย	---ยักษ์	---ษา
ท	ล ร	ช ท	ร ท	ล	ช	ล	ช

วรรคที่ 2

--- เออ	--- เอื้อ	-เออเอื้อเออ	-เอิง -เอย	--- ทุกข์	--- ร้อน	--- ถอน	--- ฤทัย
ช	ล	ช ล ช	ช ช	ด	ช	ช	ด ล

--- เคี้ยว	เสาะ เเชิงเออ	--- เออ	เอ๋อเอ๋อเอ็งเอ๋อ	-ฮี้เออ-เฮอ	---เอย	---ไป	--มา
ด	ร ด ล	ช	ฟ ล ช ฟ	ช ฟ ร	ฟ	ช	ช

--- เออ	--- เอี้ยว	เออเอ๋อเอ็ง	---เอย	---ตริก	---ตรา	-- ถึง	- สงคราม
ช	ล	ช ล ช	ช	ท	ร	ท	ร ล

--- เออ	-- ฮี้ เอ๋อ	--เฮอ เออ	-- ฮี้เออ	-- เอ็ง	--- เอย	--- วาม	-- ลักษณะ
ท	ล ร	ช ท	ร ท	ล	ช	ล	ช

วรรณคดี 3

--- เออ	--- เอี้ยว	--เออเอ๋อเออ	-เอ็ง - เอย	--- ครั้ง	--- นี้	--- ที่	--- คีกร
ช	ล	ช ล ช	ช ช	ด	ล	ล	ล

--- เคี้ยว	เสาะ เเชิงเออ	--- เออ	เอ๋อเอ๋อเอ็งเอ๋อ	-ฮี้เออ-เฮอ	--- เอย	เห็นใหญ่	-- หลวง
ด	ร ด ล	ช	ฟ ล ช ฟ	ช ฟ ร	ฟ	ด ล	ล

--- เออ	--- เอี้ยว	เออเอ๋อเอ็ง	---เอย	-จะ - ลู	-- ล้วง	----	-ลง - กา
ช	ล	ช ล ช	ช	ท ท	ร		ร ล

--- เออ	-- ฮี้ เอ๋อ	--เฮอ เออ	-- ฮี้เออ	-- เอ็ง	--- เอย	--- อาณา	-- จักร
ท	ล ร	ช ท	ร ท	ล	ช	ล ช	ช

วรรณคดี 4

--- เออ	--- เอี้ยว	-เออ ฮี้เอ็ง	--- เอย	--- จำ	-- จะ คิด	--- ตัด	--- คีกร
ช	ล	ช ล ช	ช	ล	ล ด	ช	ล

--- เคี้ยว	เสาะ เเชิงเออ	--- เออ	เอ๋อเอ๋อเอ็งเอ๋อ	-ฮี้เออ-เฮอ	--- เอย	-- ที่ฮี้ก	--- ฮัก
ด	ร ด ล	ช	ฟ ล ช ฟ	ช ฟ ร	ฟ	ช ล	ล

--- เออ	--- เอี้ยว	เออเอ๋อเอ็ง	--- เอย	-- ให้เลิก	-- ไป	----	-ไม่ - พัก
ช	ล	ช ล ช	ช	ช ท	ท		ร ล

--- เออ	-- ฮี เอ้อ	-- เฮอ เออ	-- ฮี เออ	-- เอ็ง	--- เอย	- ต้อง - ต่อ	-- ตี
ท	ล ร	ช ท	ร ท	ล	ช	ช ล	ช

วรรคที่ 1

ลักษณะการดำเนินงานในทางร้องของเพลงสร้อยเพลง วรรคที่ 1 ในบรรทัดที่ 1 มีดนตรีบรรเลงนำลูกเต๋ามาถึงห้องที่ 7 แล้วร้องคำว่า “เมื่อ เอย”

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่าเมื่อนั้น โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 1 – 6 ว่า “เออ เฮอะ เอ็ง เออ” แล้วหายใจ จากนั้นร้องต่อว่า “เออ เอ้อ เฮ้อ เอ็ง เออ” แล้วหยุดหายใจ ร้องต่อที่ว่า “ฮี เออ เฮอ เอย” แล้วหยุดหายใจอีกครั้ง จึงร้องคำว่า “เมื่อ” ในห้องที่ 7 และคำว่า “นั้น” ในห้องที่ 8 หลังคำว่า “นั้น” ให้ร้องคำว่า “อือ” ด้วย เพราะถ้าไม่ร้องจะทำให้เสียงลอย ทำให้ไม่เกิดความไพเราะ เนื่องจากคำว่า “อือ” เป็นหางเสียงที่ร้องติดมา

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “องค์ท้าวทศพัทตร์” โดยร้องเอื้อนสำนวนลูกเต๋า ในห้องที่ 1 – 4 ว่า “เออ เฮอ เออ เอ้อ เอ็ง เอย” จากนั้นร้องคำว่า “องค์” ในห้องที่ 5 และ “ท้าว” ในห้องที่ 6 และคำว่า “ทศ” ในห้องที่ 7 คำว่า “สะ-พัทตร์” ในห้องที่ 8

ทั้ง 4 คำนี้คือ “องค์ท้าวทศพัทตร์” ต้องร้องให้ชัดเจน คำว่า “องค์” ต้องออกเสียงให้ชัดเจน ให้ออกมาเป็น “องค์” ไม่ใช่เป็น “โอง” โดยให้ลมออกมาจากปอดผ่านคอ ทำให้มุมปากซ้าย – ขวา เข้าหากันเล็กน้อย โดยริมฝีปากบนเผยเล็กน้อย และริมฝีปากล่างเผยลงมาเล็กน้อย พกกับคำร้อง โดยให้ลมผ่านมาจากคอออกไปโดยตรงไม่ผ่านสิ่งใดในปาก

หลังจากนั้นก็ร้องคำว่า “ท้าว” คำว่า “ท้าว” ต้องร้องให้ยาวกว่าคำว่า “องค์” นิดหน่อย ซึ่งคำนี้มีความหมายถึง พระยา หรือ กษัตริย์ ครูทัศนีย์ กล่าวว่าจะต้องทำปากให้สวย คำว่า “ท้าว” โดยให้ลิ้นแตะที่ไรฟันเล็กน้อย แล้วดันลมให้เต็มที่ แต่ไม่ใช่การกระแทกเสียง จากนั้นก็หายใจแล้วร้องคำว่า “ทศพัทตร์” และตามด้วยคำว่า “อือ”

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ยักษ์” ร้องว่า “เออ ฮี เอ้อ เฮอ เออ” แล้วก็หายใจ จากนั้นร้องเอื้อนต่อในทำนองว่า “ฮี เออ เอ็ง เอย” หยุดหายใจแล้วร้องคำว่า “ยักษ์” ในห้องที่ 7 และ “ษา” ในห้องที่ 8 หลังคำว่า “ษา” ต้องร้องคำว่า “อือ” ด้วย อันถือเป็นหางเสียงปิดท้าย

วรรคที่ 2

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “ทุกซ์ร็อน ถอนฤทัย” โดยร้องเอื้อนสำนวนลูกเท่าในท้องที่ 1 – 4 ว่า “เออ เอ้อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย” แล้วหยุดหายใจ จากนั้นร้องคำว่า “ทุกซ์” ในท้องที่ 5 “ร็อน” ในท้องที่ 6 “ถอน” ในท้องที่ 7 และ “ฤทัย” ในท้องที่ 8

ครูทัศนีย์ อธิบายว่า คำว่า “ทุกซ์” ร้องแล้วให้หยุดนิดหนึ่ง แล้วต่อด้วย “ถอน ฤทัย” การร้องตรงนี้ ต้องร้องโดยให้เสียงออกจากปากโดยตรง ห้ามเสียงออกจุมุก คำว่า “ร็อน” ต้องกระดิกลิ้นให้เสียงออกมามีตัว “ร” จากนั้นก็หายใจให้พอดีกับคำร้อง

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ไป มา” ร้องเอื้อนในท้องที่ 1 – 6 ที่ว่า “เออ เอ้อ เออ เอ้อ เอ็ง เอย” แล้วก็หายใจ ร้องต่อด้วย “อี เออ เอ้อ เอย” หายใจเข้า แล้วร้องคำว่า “ไป” ในท้องที่ 7 และ “มา” ในท้องที่ 8 คำว่า “ไป” ต้องร้องให้ออกมาเป็นคำว่า “ไป” ไม่ใช่ “ปาย” โดยให้ลมออกมาจากคอ แล้วผ่านริมฝีปาก พร้อมให้ลมออกมาไว ๆ โดยเผยปากเล็กน้อยให้พอเหมาะกับคำร้องแล้วร้องคำว่า “มา” ติดมาเลย คำว่า “มา” จะยาวกว่าคำว่า “ไป” นิดหนึ่ง

บรรทัดที่ 3 “ตริก ตรา ถึง สงคราม” หายใจแล้วร้องลูกเท่าในท้องที่ 1 – 4 จากนั้นก็หายใจแล้วร้องคำว่า “ตริก” ในท้องที่ 5 ร้องคำว่า “ตรา” แล้วหายใจในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “ถึง” ในท้องที่ 7 และร้องคำว่า “สงคราม” ในท้องที่ 8

คำว่า “ตริกตราถึงสงคราม” ตรงนี้ตัว “ร” ต้องร้องให้ชัดเจน คำว่า “ตริกตรา” ต้องกระดกลิ้น จะได้เกิดความไพเราะเมื่อมาร้องคำว่า “ถึง” ต้องร้องให้เสียงออกที่ปากโดยตรง ไม่ให้เสียงออกจุมุก ต้องบังคับปากให้ได้ คำว่า “คราม” ต้องร้องให้เสียงออกมาเป็น “คราม” ไม่ใช่ “คาม”

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ราม ลักษณะ” หายใจแล้วร้องเอื้อนในท้องที่ 1 – 6 ว่า “เออ อี เอ้อ เฮย เออ” หยุดหายใจ แล้วร้องต่อว่า “อี เออ เอ็ง เอย” แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “ราม” ในท้องที่ 7 และ “ลักษณะ” ในท้องที่ 8 หลังคำว่า “ลักษณะ” ต้องมีคำว่า “อือ” เป็นหางเสียงด้วย และ “ร” “ล” ต้องร้องให้ถูกต้อง

วรรคที่ 3

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “ครั้งนี้ที่ศึก” ร้องเอื้อนสำนวนลูกเท่าในห้องที่ 1 – 4 แล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “ครั้ง” ในห้องที่ 5 คำว่า “นี้” ในห้องที่ 6 แล้วหยุดหายใจ แล้วร้องต่อด้วยคำว่า “ที่” ในห้องที่ 7 และคำว่า “ศึก” ในห้องที่ 8 คำว่า “ศึก” ต้องร้องให้เสียงสั้นไม่ใช่ร้องเสียงยาว

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “เห็นใหญ่หลวง” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1 – 6 ว่า “เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ” หายใจ แล้วร้องต่อว่า “เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ” หายใจ ต่อด้วย “อี เอื้อ เอื้อ เอื้อ” แล้วร้องคำว่า “เห็นใหญ่” ในห้องที่ 7 และคำว่า “หลวง” ในห้องที่ 8 แล้วร้องต่อที่ว่า “อี เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ” ทำยคำว่า “หลวง” เพื่อให้เกิดความไพเราะ เพื่อเป็นการเชื่อมเสียงของการเอื้อน

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “จะลูล่วงลงกา” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1 – 4 ในสำนวนลูกเท่า จากนั้นก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “จะ ลู” ในห้องที่ 5 แะคำว่า “่วง” ในห้องที่ 6 แล้วเว้นห้องที่ 7 ไว้เพื่อหยุดหายใจ จากนั้นก็ร้องคำว่า “ลงกา” ในห้องที่ 8 คำว่า “ลู ล่วง ลงกา” เวลาร้องจะต้องร้องเสียงออกมาเป็น “ล” วิธีการร้อง ต้องไม่กระดกลิ้นเลาร้อง จากนั้นก็หยุดหายใจเพื่อจะร้องต่อในบรรทัดที่ 4

บรรทัดที่ 4 ร้องเอื้อนในห้องที่ 1 – 6 ที่ว่า “เอื้อ หี เอื้อ เอื้อ เอื้อ” หยุดหายใจ “อี เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ” แล้วก็หายใจร้องคำว่า “อาณา” ในห้องที่ 7 และร้องคำว่า “จักร” ในห้องที่ 8 หลังคำว่า “จักร” ต้องร้องคำว่า “อี” ด้วย จะทำให้ไพเราะน่าฟังยิ่งขึ้น เพราะเป็นหางเสียง

วรรคที่ 4

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “จำจะคิดตัดศึก” ร้องเอื้อนสำนวนลูกเท่าในห้องที่ 1 – 4 แล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “จำ” ในห้องที่ 5 คำว่า “จะคิด” ในห้องที่ 6 จากนั้นหยุดหายใจ ร้องคำว่า “ตัด” ในห้องที่ 7 และคำว่า “ศึก” ในห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ที่ฮึกฮัก” เอื้อนในห้องที่ 1 – 6 ที่ว่า “เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ” หายใจ ร้อง “เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ เอื้อ” หายใจ ร้อง “อี เอื้อ เอื้อ เอื้อ” หยุดหายใจ ร้องคำว่า “ที่ฮึก” ในห้องที่ 7 และคำว่า “ฮัก” ในห้องที่ 8

ตรงนี้ครูทัศนีย์อธิบายว่า ผู้รำเข้าจะรำด้วยท่าทางแข็งขัน คนร้องก็ต้องร้องให้แข็งขันด้วย คำว่า “ฮึกฮัก” ต้องร้องให้เสียงสั้นและกระชับ โดยร้องให้ลมออกมากจากปอด ผ่านคอ

แล้วมาออกเสียงตรง กก^๓ลิ้น ตรงคำว่า “ฮึก” ส่วนคำว่า “ฮัก” ก็ให้ลมออกมากจากคอแล้วผ่านไรฟัน และริมฝีปากออกมาโดยตรงโดยไม่สะดุดอะไรเลยในช่องปาก

จากนั้นร้องเอื้อนต่อให้ติดกับคำว่า “ฮึก” เป็นการเชื่อมเสียงเอื้อนด้วยกัน โดยให้อยู่ในลมหายใจเดียวกัน เหมือนคำว่า “เห็นใหญ่หลวง” ในวรรคที่ 3 “เอิง หี เออ เออ เฮาะ เอิง เอย” แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “ให้เลิกไปไม่พัก” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1 – 4 ด้วยสำนวนลูกเท่า แล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “ให้เลิก” ในห้องที่ 5 แล้วคำว่า “ไป” ในห้องที่ 6 ส่วนห้องที่ 7 วันไว้ 1 ห้อง แล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “ไม่พัก” ในห้องที่ 8 หลังคำว่า “พัก” ต้องร้องคำว่า “อือ” ติดมาด้วยเป็นหางเสียง เพื่อให้เกิดความไพเราะ จากนั้นก็หายใจคำว่า “ไป” เวลาร้องต้องร้องออกมาเป็นคำว่า “ไป” ไม่ใช่ร้องออกมาเป็นคำว่า “ปาย” ครูทัศนีย์กล่าวว่าจะต้องระวังไว้

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ต้องต่อตี” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1 – 6 ด้วยคำว่า “เอิง อี เอ่อ เอ่อ เอ่อ” หยุดหายใจ ร้องต่อว่า “ฮี เออ เอิง เอย” แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “ต้อง ต่อ” ในห้องที่ 7 และคำว่าตีในห้องที่ 8

นอกจากนี้ในการดำเนินทำนองทางร้องนั้นอาจมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างออกไปเป็นต้นการเอื้อนคำร้อง ทำให้เสียงตกสำคัญเคลื่อนไปตกอีกห้องหนึ่ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะของการดำเนินทำนองพิเศษในทางร้อง ไม่ถือว่าเป็นการผิดโครงสร้างเพลง

ตัวอย่าง การเอื้อนที่ทำให้เสียงตกเคลื่อนไปตกอีกห้องหนึ่ง

สังเกตทางร้องที่วงกลมไว้ เป็นส่วนที่เอื้อนเสียงตกเคลื่อนที่ไปจากทำนองหลัก

ล- -ดล	ซลซ-ซ	- -รท	ซลซ - -ซ	- - -ซท	---ร	ด- - -ร	- - ทร
--------	-------	-------	----------	---------	------	---------	--------

ทล- - -	- - -	ทลรซ	-ล-ท	- -รท	ล-ทล-ท	ลซ—ลซ	---ล
---------	-------	------	------	-------	--------	-------	------

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงสร้อยเพลง พบว่ามีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง,สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. การครั้นเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

--- ด	-รด-ล	-- ดช	ฟชล-ชล	ชฟ--ชฟ	มรด-รฟ	--- ช	พล--ด
						---เมื่อ	---นั้น

4.2.2.2. การกลืนเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

--- ด	-รด-ล	-- ดช	ฟชล-ชล	ชฟ--ชฟ	มรด-รฟ	--- ช	พล--ด
						---เมื่อ	---นั้น

4.2.2.3. การใช้หางเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

--- ด	-รด-ล	-- ดช	ฟชล-ชล	ชฟ--ชฟ	มรด-รฟ	--- ช	พล--ด
						---เมื่อ	---นั้น

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจุ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจุ คือเพลงสร้อยเพลงนี้สรุปได้ว่า ตัวบทนั้นให้อารมณ์ไปในทางเศร้า ดังนั้นบทประพันธ์จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดอารมณ์เพลงด้วย และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทางร้องกับบทประพันธ์และเพลงแล้วพบว่า ทางร้องของอาจารย์ทัศนีย์ ขุนทองนั้น มีลีลาเน้นคำร้องให้เกิดอารมณ์ไปตามบทประพันธ์เช่นกัน ดังในวรรคคำร้องที่ 2 ที่มีเนื้อร้องว่า “ทุกข์ร้อนถอนฤทัยไปมา” ในคำว่า “ทุกข์ ร้อน” นั้นมีการเน้นคำทำอารมณ์โดยเปล่งเสียงไม่หนักไม่เบา เพื่อให้เกิดอารมณ์เป็นไปตามคำร้อง

นอกจากคำในวรรคดังกล่าวนี้แล้ว ในวรรคที่ว่า “จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก” ก็มีการเน้นคำ บั้นคำเพื่อให้เกิดอารมณ์คล้ายตามเช่นกัน โดยเน้นที่คำว่า “ตัดศึก” เป็นการเน้นคำที่หนักแน่นเพื่อ แสดงให้เกิดอารมณ์คล้ายตาม โดยเฉพาะคำว่า “ตัด” ที่เป็นคำแสดงให้เห็นถึงความหนักแน่นได้เป็น อย่างดี จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ครูกล่าวว่า “ก่อนที่จะถึงคำร้องในเพลงสร้อยเพลงทุกคำจะต้อง หายใจเข้าก่อน แล้วเก็บลมหายใจไว้ขณะร้อง จะทำให้คำนั้นมีน้ำหนัก น่าเกรงขามยิ่งนักและเพลงนี้ ให้อารมณ์ในลักษณะของการวิตกกังวลไม่ถึงขนาดเศร้า

เพลงที่ 2 : เพลงทองย่อน

--- ฟ ฟ	- ฟ ---	--- ช	- ช - ช	-- ดล	ชลช ลชฟ	--- ช	--- ล
-- จิ้งตรัส	- สั่ง - -	--- เบญ	- จ - กาย			--- กัล	-- ยา

--- ร	--- ร	-- มรด	--- ล	--- ร	-- ดล	--- ล	-- ล ด
-- แปลง	-- เป็น	--- สี่	--- ดา			--- มา	-- รศรี

-- ด ช	ลดล - ด	-- ช	- ช --	ลชฟ - ชล	--- ดช	ลช -- ฟ	--- ฟ
		--- ทำ	- ตาย			--- ลอย	--- ไป

--- ช	--- พร	--- ฟ	--- ช	ลชฟ - ชล	--- ดช	ลช -- ฟ	--- ฟ
						--- ในวา	--- รี่

- ล - ด	ลชฟ - ช	- ฟ - ลล	-- ด ช	ฟ ล - -	- ล - ช	--- ช	--- ฟ
-- จนใกล้	--- ที่	-- นวน	--- หน้า		พลับพลา	--- -ชัย	

4.2.1. การบรรจุคำร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจุคำร้อง

การบรรจุคำร้องในเพลงทองย่อนนี้ เป็นลักษณะของการร้องรวบ กล่าวคือ ปกติ แล้วเพลงทองย่อนจะบรรจุคำร้อง 1 วรรคในการร้อง 1 เที้ยว แต่เนื่องจากเพลงทองย่อนที่ทำกร วิเคราะห์นี้ เป็นการร้องประกอบการแสดง ดังนั้นการร้องที่กระชับดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว จึงเป็นสิ่ง สำคัญ จึงทำให้มีการรวบคำร้องจาก 1 วรรคต่อการร้อง 1 เที้ยว เป็น 1 บท ต่อการร้อง 1 เที้ยว

ตัวอย่าง การบรรจุคำร้อง 1 วรรค เปรียบเทียบกับ 1 บท ในการร้อง 1 เที้ยว โดยบรรทัดบน เป็นการบรรจุคำร้องแบบ 1 วรรค และบรรทัดล่างเป็นการบรรจุคำร้องแบบ 1 บท

----	----	----	----	----	----	-- จิ้งจอก	- สั่ง -
-- จิ้งจอก	- สั่ง -	--- เบน	- จ - กาย			--- กัด	-- ยา

----	----	-----	----	----	----	----	----
-- แปลง	-- เป็น	--- สี่	--- ดา			--- มา	-- รศรี

----	----	--- เบน	- จ - กาย			--- กัด	-- ยา
		--- ทำ	- ตาย			--- ลอย	--- ไป

----	----	-----	----	----	----	----	----
						--- ในวา	--- รี

-- จิ้งจอก	- สั่ง -	--- เบน	- จ - กาย	----	--- กัด	-- ยา	----
-- จนใกล้	--- ที่	-- ฌนวน	--- หน้า		พลับพลา	--- -ชัย	

สังเกตว่าในการร้องรวบพร้อมเพื่อใช้ในการประกอบการแสดงนี้ มีการบรรจุคำร้องไว้ในจำนวนลูกเท่าตอนต้น ซึ่งแตกต่างไปจากเพลงสร้อยเพลงที่ผ่านมาที่ไม่บรรจุไว้ ความแตกต่างดังกล่าวนี้อาจอนุมานได้ว่า การบรรจุคำร้องไว้ที่ลูกเท่านั้นแม้ไม่นิยมตามชนบ แต่หากเป็นไปได้ด้วยบริบทอื่น ๆ ความนิยมดังกล่าวอาจละเว้นได้ เพื่อประโยชน์แห่งการแสดงเป็นสำคัญ ดังที่ปรากฏในเพลงทองย่อนตอนนี้ ซึ่งหากผู้ขับร้องยึดตามชนบอย่างเคร่งครัดแล้ว การแสดงในครั้งนั้นอาจยึดไปจนทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ในที่สุด

การบรรจุคำร้องในเพลงทองย่อนเป็นไปดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในข้างต้น ต่อไปจะได้แสดงตารางการบรรจุคำร้องในเพลงทองย่อนทั้งหมดดังนี้

ตัวอย่าง ทำนองหลักและทางร้องเปรียบเทียบกัน

--- ฟ	- ซ ซ ซ	--- ล	- ซ ซ ซ	- รั ดั ล	- ซ - ฟ	ฟ ฟ - ซ	ซ ซ - ล
-- จิ้งจรัส	- สั้ง - -	--- เบญ	- จ - กาย	----	----	--- กัล	-- ยา

-- ฟซล	- ดั - รั	- มั - รั	- ดั - ล	--- ซ	- ล ล ล	--- ดั	- ล ล ล
-- แปลง	-- เป็น	--- สี่	--- ดา	----	----	--- มา	-- รศรี

--- รั	- ร - ร	-- ทดร	- ฟ - ซ	- ล - ดั	- ล - ซ	ซ ซ - ฟ	ฟ ฟ - ร
----	----	--- ทำ	- ตาย	----	----	--- ลอย	--- ไป

- ลุ ดร	ตุ ฟ ตุ ร	ด ล ดร	- ฟ - ซ	- ล - ดั	- ล - ซ	ซ ซ - ฟ	ฟ ฟ - ร
----	----	----	----	----	----	--- ในวา	--- รั

- ดั - ล	- ซ - ฟ	ฟ ฟ - ซ	ซ ซ - ล	-- ดั ล	ซ ฟ - ซ	ล ซ ดั ล	- ซ - ฟ
-- จนใกล้	--- ที่	-- จนวน	--- หน้า	----	พลัปลลา	---- ซัย	----

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินทำนองทางร้อง

วรรคที่ 1

-- จิ้งจรัส	- สั้ง - -	--- เบญ	- จ - กาย	-- ฮี เอก	- เอ็ง - เอย	--- กัล	-- ยา
ล ฟ	ฟ	ซ	ร ซ	ด ล	ล ฟ	ล ล	ล

- จง-แปลง	-- เป็น	--- สี่	--- ดา	--- ฮี	ฮือ ฮือ -	--- มา	-- รศรี
ร ร	มร	ด	ด	ร	ด ล	ล	ล ล

-- ฮี เอก	- เอ็ง - เอย	--- ทำ	- ตาย	--- เอ็ง	--- เอย	--- ลอย	--- ไป
ด ด	ล ล	ซ	ซ	ล	ซ	ฟ	ฟ

--- ฮี	-- เอ้อ	--- เอก	-- เอ้อ	- เอ็ง	- ฮี- เอย	--- ใน	-- วา - รั
ฟ	ล	ด	ล	ด	ล ซ	ฟ	ฟ ฟ

-- จนใกล้	--- ที่	-- นวนวน	--- หน้า	----	พลับพลา	-- -ชัย	ฮื่อเออ เอ่อ
ล ด	ฟ	ล ช	ฟ		ล ช	ช	ล ช ฟ

วรรคที่ 2

-- เมื่อ	-พระ - ราม	--- ลง	- สรง	-- ฮื่อ เออ	-เอ็ง - เอย	--- คง	--- คา
ช	ล ช	ช	ช	ด ล	ช ฟ	ล	ล

-- จะคิด	--- ว่า	--- เมีย	--- รัก	--- ฮื่อ	ฮื่อ ฮื่อ -	-- - ตัก	-- - คัย
ร ด	ร	ด	ร	ด	ล ด	ช	ล

-- ฮื่อ เออ	-เอ็ง - เอย	--- เห็น	- จะ ล่า	--- เอ็ง	--- เอย	--- เลิก	--- ทัพ
ด ท	ล ด	ล	ช ฟ	ช	ช	ฟ	ช

--- ฮื่อ	-- ฮื่อ เออ	--- เอ่อ	--- เอย	-ฮื่อเอ่อเอ็ง	--- เอย	--- กลับ	--- ไป
ฟ	ล ร	ล	ด	ล ด ด	ช	ฟ	ฟ

--- เรา	-- จะได้	--- สิ้น	--- ทุกข์	----	-- - สุข	-- - สาราญ	ฮื่อเออเอ่อ
ล	ด ฟ	ช	ฟ		ล	ช ช	ล ช ฟ

วรรคที่ 1

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “จึงตรัสสั่งเบญจกายกัลยา” ในห้องที่ 1 ร้องคำว่า “จึงตรัส” ห้องที่ 2 ร้องคำว่า “สั่ง” ห้องที่ 3 ร้องคำว่า “เบญ” ห้องที่ 4 ร้องคำว่า “กาย” แล้วหยุดหายใจ แล้วก็ร้องเอื้อนที่ว่า “ฮื่อ เออ เอ็ง เอย” ในห้องที่ 5-6 หายใจ ร้องคำว่า “กัล” ในห้องที่ 7 และ “ยา” ในห้องที่ 8 โดยคำว่า “กัลยา” เวลาร้องต้องร้องออกมาเป็นคำว่า “กัน - ละ - ยา” ด้วย โดยคำว่า “ละ” ทำโดยให้ลิ้นไปติดเพดานแล้วเปล่งเสียงออกมาพร้อมร้องคำว่า “ยา” ตามมาด้วย ขณะที่ร้องคำนี้ให้เหยอปากเล็กน้อย พอกับคำร้อง

บรรทัดที่ 2 “จงแปลงเป็นสีตามารศรี” ในห้องที่ 1 ร้องคำว่า “จงแปลง” ห้องที่ 2 ร้องคำว่า “เป็น” จากนั้นก็หายใจหรือที่ 3 ร้องคำว่า “สี” ห้องที่ 4 ร้องคำว่า “ดา” ร้องเอื้อนคำว่า “ฮื่อ ฮื่อ ฮื่อ” ในห้องที่ 5 และ 6 เอื้อนตรงนี้เป็นกรเซื่อมเสียง แล้วก็หายใจแล้วร้องคำว่า “มา” ในห้องที่ 7 “ระ - ศรี” ในห้องที่ 8

บรรทัดที่ 3 “ทำตายลอยไปในวารี” ในห้องที่ 1 และ 2 ร้องเอื้อนโดยให้หางเสียงของคำว่า “มารศรี” มาอยู่ในบรรทัดที่ 3 จากนั้นร้อง “ฮึ เออ เฮอะ เอิง เอย” แล้วก็หายใจแล้วร้องคำว่า “ทำ” ในห้องที่ 3 และคำว่า “ตาย” ในห้องที่ 4 หลังคำว่า “ตาย” ต้องร้องหางเสียงว่า “อือ” ติดมาด้วย และร้อง เอื้อนห้องที่ 5-6 เป็นการทำเสียงครั้นโดยทำเสียงเอื้อนให้ทำเสียงสะดุด สะเทือน จากนั้นก็หายใจแล้วร้องคำว่า “ลอย” ในห้องที่ 7 และคำว่า “ไป” ในห้องที่ 8

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ในวารี” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-6 แล้วร้องคำว่า “ใน” ห้องที่ 7 คำว่า “วารี” ห้องที่ 8 ร้องเอื้อนตรงนี้ เป็นการร้องต่อบรรทัดที่ 3 เป็นการเชื่อมเสียงกัน และร้องเอื้อนว่า “เอ้อ เออ เอ้อ เอิง ฮึ เอย” แล้วหยุดหายใจ จากนั้นร้องคำว่า “ในวารี” คำว่า “วารี” ให้ร้องติดกันไปอย่าแยกคำ

บรรทัดที่ 5 ร้องคำว่า “จนถึงที่ฉนวนหน้าพลับพลาชัย” ร้องคำว่า “จนถึง” ในห้องที่ 1 คำว่า “ที่” ในห้องที่ 2 คำว่า “ฉนวน” ในห้องที่ 3 และคำว่า “หน้า” ในห้องที่ 4 แล้วก็หายใจเว้นห้องที่ 5 ไว้ แล้วร้องคำว่า “พลับพลา” ในห้องที่ 6 แล้วร้องคำว่า “ชัย” ส่วนห้องที่ 8 ร้องเอื้อนที่ “เอ๋ย” แล้วก็หายใจ

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงทองย่อนพบว่า มีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. การใช้หางเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

--- ร	--- ร	-- มรด	--- ล	--- ร	-- ดล	--- ล	-- ล ด
-- แปลง	-- เป็น	--- สี่	--- ดา			--- มา	-- รศรี

4.2.2.2. การเชื่อมเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

--- ร	--- ร	-- มรด	--- ล	--- ร	-- ดล	--- ล	-- ล ด
-- แปลง	-- เป็น	--- สี่	--- ดา			--- มา	-- รศรี

ดล--	----	- ล - ท	ลทล - ล	--- ด	--- ร	ด -- -ร	ดล - ด
----	----	----	----	--- องค์	--- ทำว	--- ทศ	พัคตร์- -

- มรม	ชมร - ม	รด - ดล	--ดลช	--- ม	-- ชมล	-- รด	- ล - ช
----	----	--- ยักษ์	- ษา --	----	----	----	----

----	----	- ช - ล	ชลช - ช
----	----	----	----

ท่อนที่ 2

--มร	--- ม	ร ด -- ด	ด ด--	รดล - ชล	- ด - ร	มร -- ดด	- ด ---
--- ครัน	--- เห็น	--- เบญ	ญกาย- -	----	----	--จำแลง	- มา--

--- ช	- ล ช ด	-- รด	ลทล - ล	----	----	- ล - ท	ลทล - ล
				----	----		

--มร	- ร ล --	--- ร	- ด--	- ม ร ม	ชมร - ม	รด - ช	- ช --
--สำคัญ	- ว่า--	--- ลี	- ดา -			--- นา	- รี--

--- ม	-- ชมล	-- รด	- ล - ช	----	----	- ช - ล	ชลช - ช
----	----	----	----	----	----	----	----

4.2.1. การบรรจุคำร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจุคำร้อง

ลักษณะการบรรจุคำร้องในเพลงประเภทสองไม้นั้น ถึงแม้มีความแตกต่างไปจากเพลงประเภทหน้าทับปรบไต่บ้าง ด้วยลักษณะเอกลักษณ์ของท่วงทำนองที่แตกต่างกันส่วนหนึ่ง แต่หากพิจารณาโดยองค์รวมแล้วพบว่ามีส่วนที่ใกล้เคียงกันอยู่บ้าง เป็นต้นว่าไม่นิยมบรรจุคำร้องในส่วนที่เป็นทำนองลูกโยน เป็นต้น

การบรรจุคำร้องในเพลงคลื่นกระทบฝั่ง เป็นดังนี้

ตัวอย่าง ทำนองหลักและทางร้องเปรียบเทียบกัน

ท่อนที่ 1

--- ดั	- ดั - ด	- ช - ล	- ช - ด	- ช - ล	- ดั - รั	- มั - รั	- มั มั มั
----	----	--- เมื่อ	--- เคย	- เอ้อ - เออ	- เออ - เคย	--- เมื่อ	--- นั้น

----	----	- เออ - เฮอ	ฮือเอ้อ - เอ้อ	--- เออ	----	- เออ - เฮอ	- เออ ฮือเออ เอ็ง

----	มั มั มั มั	-- รั ดั	- รั - มั	--- รั	--- มั	--- ช	--- ล
		- เออ เอ้อ เออ	ฮือ เออ เอ็ง เคย	--- องค์	--- ท้าว	--- ทศ	- พักตร์ --

--- ล	- มั รั ดั	- ล - ด	----	ช ล ด ร	ด ล ด ช	--- ด	ร ม ฟ ช
- เออ เอ้อ เออ	ฮือ เออ เอ็ง เคย	--- ยักษ์	- ชา --	--- เอ้อ	- เฮอ - เออ	-- ฮือ เออ	- เอ็ง - เคย

----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช
----	----	----	----

ท่อนที่ 1

--- ดั	- ดั - ด	- ช - ล	- ช - ด	- ช - ล	- ดั - รั	- มั - รั	- มั มั มั
----	----	--- เมื่อ	--- เคย	- เอ้อ - เออ	- เออ - เคย	--- เมื่อ	--- นั้น

----	มั มั มั มั	-- รั ดั	- รั - มั	--- รั	--- มั	--- ช	--- ล
----	----	- เออ - เฮอ	ฮือเอ้อ - เอ้อ	--- เออ	----	- เออ - เฮอ	- เออ ฮือเออ เอ็ง

--- ล	- มั รั ดั	- ล - ด	----	ช ล ด ร	ด ล ด ช	--- ด	ร ม ฟ ช
- เออ เอ้อ เออ	ฮือ เออ เอ็ง เคย	--- ยักษ์	- ชา --	--- เอ้อ	- เฮอ - เออ	-- ฮือ เออ	- เอ็ง - เคย

----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช
----	----	----	----

ท่อนที่ 2

--- มี่	--- รั	--- ตั	--- ล	-- พชล	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
--- ครัน	--- เห็น	--- เบญ	กาย--	- เอ่อ - เอย	- เอย - เอย	-- จำแลง	- มา--

---	---	- ลลล	-- ล - ล	--- มี่	--- รั	--- ตั	--- ล
--- เอ่อ	- เอย - เอย	-- ฮีเอย	- เอย - เอย	----	----	- เอย - ฮี	เอย ฮี เอย เอย

--- ล	- มี่ รั ตั	- ล - ด	----	ช ล ด ร	ด ล ด ช	--- ด	ร ม พ ช
-- สำคัญ	- ว่า--	--- ลี	- ดา -	เอยเอยเอย	เอย ฮี เอย เอย	--- นา	- รั -

----	--- ช	- ช ช ช	- ช - ช
--- เอ่อ	- เอย - เอย	-- ฮี เอย	- เอย - เอย

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินทำนองทางร้อง

ท่อนที่ 1 วรรคที่ 1

----	----	--- เมื่อ	--- เอย	- เอ่อ - เอย	- เอย - เอย	--- เมื่อ	--- ัน
		ช	ช	ร	ม	ช	ล

----	----	- เอย - เอย	ฮีเอ่อ - เอ่อ	--- เอย	----	- เอย - เอย	- เอย ฮีเอย เอย
		ล	ท	ล	ช	ช	ล

- เอย - เอ่อ	----	- เอย - เอย	เอย ฮีเอย เอย	--- องค์	--- ทำว	--- ทศ	พัคตร์ -
ช	ม	ม	พ	ม	ม	ม	ช

- เอย เอ่อ เอย	ฮี เอย เอย เอย	--- ยักรั	- ษา --	--- เอ่อ	- เอย - เอย	-- ฮี เอย	- เอย - เอย
ท	ล	ท	ล	ช	ร	ท	ร

----	----	----	----
------	------	------	------

ท่อนที่ 2 วรรคที่ 2

--- ครึ้น	--- เห็น	--- เบญ	กาย--	- เอ่อ - เอย	- เอย - เอย	-- จำแลง	- มา--
ช	ล	ช	ม	ร ม	ช ล	ช ช	ช

--- เอ่อ	- เอย - เอย	-- ฮีเอย	- เอย - เอย	----	----	- เอย - ฮี	เออ ฮี เอย เอย
ร	ม ล	ล ช	ฟ ม			ม ฟ	ม ช ม ม

-- สำคัญ	- ว่า--	--- สี่	- ดา -	เออเอ่อเออ	เออ ฮีเอิง เอย	--- นา	- รี่--
ล ช	ม	ล	ช	ท ล ท	ร ท ล ช	ช	ร

--- เอ่อ	- เอย - เอย	-- ฮี เอย	- เอิง - เอย	----	----	----	----
ท	ร ม	ล ช	ม ร				

ท่อนที่ 1 วรรคที่ 3

---แย้ม	---ยิ้ม	---พยัก	-หน้า--
ช	ช	ชล	ม

- เอ่อ - เอย	- เอย - เอย	--- ง่า	-พระหัตถ์-	----	----	- เอย - เอย	ฮือเอ่อ - เอ่อ
ร ม	ช ล	ช	ท ท			ล ท	ล ช ช

--- เออ	----	- เอย - เอย	-เออฮีเออ เอิง	----	----	- เอย - เอย	เออ ฮีเอิง เอย
ล		ช ล	ช ล ช ล			ม ฟ	ม ม ม ม

---พลาจ	--ดำรัส	--ตรัส	-เชิญ	- เอย เอ่อ เอย	ฮี เอย เอิง เอย	--นางโฉม	-ศรี--
ช	ล ช	ช	ล	ท ล ท	ร ท ล ช	ช ช	ม

--- เอ่อ	- เอย - เอย	-- ฮี เอย	- เอิง - เอย	----	----	----	----
ท	ร ม	ล ช	ม ร				

ท่อนที่ 2 วรรคที่ 4

-เห็นหยุด	-ยั้ง--	--จั้ง	-รจ--	-เอ่อ - เออ	-เออ - เอย	--ไม่จว	-ระ-รี
ช ม	ล	ล	ช	ร ม	ช ล	ชช	มช

--- เอ่อ	-เฮอ-เออ	--ฮื่อเออ	-เออ-เอย	----	----	-เออ-ฮื่อ	เออ ฮื่อ เออ เอย
ร	ม ล	ล ช	ฟ ม			ม ฟ	ม ช ม ม

----	อสุริย์-	---รีบ	-มารับ	เออเอ่อเออ	เออ ฮื่อ เอย	---ฉับ	-ไว--
	ล ช ม	ล	ชช	ท ล ท	ร ท ล ช	ช	ช

--- เอ่อ	-เฮอ-เออ	--ฮื่อเออ	-เอ็ง - เอย	----	----	----	----
ท	ร ม	ล ช	ม ร				

ท่อนที่ 1 วรรคที่ 2

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “แยม” ในห้องที่ 1 ร้องคำว่า “ยม” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “พยัก” ในห้องที่ 3 และร้องคำว่า “หน้า” ในห้องที่ 4 หายใจร้องเอื้อน ในห้องที่ 5-6, ว่า เอ่อ เออ เอ่อ เออ เฮอะ เอย โดยมีการร้องครั้งเสียงในท้ายเอื้อนแล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “ง่า” ในห้องที่ 7 ร้องคำว่า “พระหัตถ์” ในวรรคที่ 8 ท้ายคำว่า “หัตถ์” ต้องมีหางเสียง คำว่า “อือ” ด้วยแล้วก็หายใจ ครูกล่าววาทรงนี้ต้องร้องให้ตรงกับท่ารำ จะไพเราะและสวยงามกับท่ารำ

บรรทัดที่ 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3, 4, 5 โดยห้องที่ 1, 2 ว่างไว้ โดยใช้เสียงเชื่อมจากบรรทัดที่ 1 ลงมา ห้องที่ 1, 2 ห้องที่ 3, 4, 5 ร้องเอื้อนว่า เออ เฮอะ เอ็ง เออ เอ่อ, เออ เฮอะ เออ เอ็ง เอ่อ เอ่อ แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 3 ร้องว่า “พลงดำรัสตรัสเชิญ” โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 3, 4 ที่เรียกว่า “เท่า” หายใจ แล้วร้องคำว่า “พลง” ในห้องที่ 5 แล้วร้องคำว่า “ดำรัส” ในห้องที่ 6 และร้องคำว่า “ตรัส” ในห้องที่ 7 และคำว่า “เชิญ” ในห้องที่ 8 แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 4 ร้องว่า “นางโฉม ศรี” โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 1, 2 ที่ว่า เออ เอ่อ เออ ฮื่อ เออ เอ็ง เอ่อ แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “นางโฉม” ในห้องที่ 3 และคำว่า “ศรี” ในห้องที่ 4 โดยหลังคำว่า “ศรี” ร้องคำว่า อือ เป็นหางเสียงด้วยแล้วก็หายใจ แล้วร้องเอื้อนในห้องที่ 5-8 ที่ว่า เอ่อ เฮอ เออ หายใจ / ฮื่อ เออ เอ็ง ฮื่อ เอย แล้วก็หายใจ ดนตรีรับ “เท่า” นักร้องก็ร้อง “เท่า” ให้หมดหน้าที่

ตอนที่ 2 วรรคที่ 4

บรรทัดที่ 1 ร้องว่า “เห็นหยุดยั้งร้อง ไม่จรัล” โดยร้องคำว่า “เห็นหยุด” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “ร้อง” ในห้องที่ 3 แล้วร้องคำว่า “รอ” ในห้องที่ 4 จากนั้นก็หายใจ คำว่า “ร้องรอ” จะต้องออกเสียง “ร” ให้ชัดเจน จะทำให้ไพเราะจากนั้นก็ร้องเอื้อนในห้องที่ 5,6 ที่ว่า “เอ๋อ เออ เอ๋อ เออ เฮอะเอย” โดยครั้นทำย เอื้อนแล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “ไม่จรั” ในห้องที่ 7 และคำว่า “ลึ” ในห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-4 ที่ว่า “เอ๋อ เออ เอ็ง, หือ เออ เอิง เอย” แล้วก็หายใจแล้ว เว้นไว้ 2 ห้อง ห้องที่ 5,6 แล้วร้องเอื้อนในห้องที่ 7,8 ว่า “เท่า” แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 3 ร้องว่า “อสุรี ริมมารับฉับไว” โดยร้องคำว่า “อะ” อยู่ในห้องที่ 1 “สุรี” อยู่ในห้องที่ 2 คำว่า “ริม” อยู่ในห้องที่ 3 และคำว่ามารับ อยู่ในห้องที่ 4 จากนั้นก็หายใจ ครูกล่าวว่าคำว่า “อสุรี” ให้ ร้องคำว่าอะแล้วหยุดนิดหนึ่งแล้วต่อคำว่า “สุรี” จากนั้นก็หายใจ แล้วร้องเอื้อนในห้องที่ 5,6 ที่ว่า “เอ๋อ เออ เอ๋อ,หือเออเอิงเอยแล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “ ฉับไว” หายใจ

บรรทัดที่ 4 ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-4 ที่ว่า เอ๋อ เออ เออ หือ เออ เอิง หือ เอย หายใจแล้วก็ร้อง “เท่า” พร้อมดนตรีรับเท่า

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง พบว่ามีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง,สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. ครั้นเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

----	----	---ด	---ด	-ช-ล	-ด-ร	มร-ชด	---ม
----	----	---เมื่อ	---เอย	----	----	-เมื่อ	---นั้น
---มร	---ม	รด-ด	ด-ด-	รดล-ชล	-ด-ร	มร-ดด	-ด---
---ครั้น	---เห็น	---เบญ	ญกาย-	----	----	-จำแลง	-มา-

4.2.2.2. การเชื่อมเสียง (บริเวณที่วงกลมไว้)

----	----	--- ด	--- ด	- ฅ - ล	- ด - ร	มร- - ฅด	--- ม
----	----	--- เมื่อ	--- เคย	----	----	--- เมื่อ	--- นั้น

4.2.2.3. การเน้นทำนอง (บริเวณที่วงกลมไว้)

ดล- -	----	- ล - ท	ลทล - ล	--- ด	--- ร	ด --- ร	ดร - ด
----	----	----	----	--- องค์	--- ทำว	--- ทศ	พัคตร์- -

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจุ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจุ คือเพลงคลื่นกระทบฝั่งนี้ สรุปได้ว่า ตัวบทนั้นให้รสศฤงคารรส (รสแห่งรัก) และเมื่อพิจารณาด้านอารมณ์ของเพลงนี้พบว่า เพลงคลื่นกระทบฝั่งเป็นเพลงให้อารมณ์กลาง ๆ ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่ง ดังนั้นบทประพันธ์จึงมีอิทธิพลในการกำหนดอารมณ์ของเพลงเป็นสำคัญ จึงอาจสรุปได้ว่าทั้งบทประพันธ์และเพลงเอื้อต่อกันในเรื่องของอารมณ์ แม้จะไม่สัมพันธ์กันในที่แต่ก็ไม่ขวางหรือขัดแย้งจึงจัดเข้าเป็นความสัมพันธ์ได้

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้องกับบทประพันธ์และเพลงนั้น พบว่าเป็นลักษณะท่วงทีในการขับร้องนั้น มีการเน้นคำในบางวรรคเช่นในคำว่า “แยมยิ้มพยักหน้า” ที่ทางร้องจะต้องใส่อารมณ์ให้ผู้รับสามารถรำตีบทไปตามนั้น ให้เห็นจินตภาพว่ายิ้มและพยักหน้า ดังนั้นในคำร้องทุกคำต้องร้องให้ได้อารมณ์ เพลงนี้เป็นอารมณ์ฟังพอใจปฏิบัติ ดีใจที่นางสีดาขึ้นมาหาเพราะความรู้สึกของทศกัณฐ์ขณะนั้นรักนางสีดาอยู่แล้ว เมื่อนางเบญจกายแปลงมาก็แสดงกิริยาความรักมาทันที คนร้องต้องร้องให้ไพเราะเข้าถึงบทให้ได้ การร้องทุกคำสุดท้ายของวรรคจะมีการเอื้อน นักร้องต้องร้องให้หมด เมื่อปีพาทย์สวมรับเข้ามาแล้วคนร้องก็ต้องร้องต่อไป บางคนไม่ร้องซึ่งมันไม่ถูกต้อง ครุฑศนีย์ ขุนทอง ได้กล่าวไว้

เพลงที่ 4 : เพลงลีลากระทุ่ม

ท่อนที่ 1

--- ล	- ด ด ด	--- ร	- ด ด ด	--- ม	-- ซด	--- ด	-- ลล
----	----	----	----	-- เข้า	-- ซิด	-- พิศ	-- สะดู

-- ดล	- ซ - ม	- ดรม	- ซ - ล		-- ลด	- ด --	--- ร
----	----	----	----		-- ไม่วาง	- ตา --	---เอย

มร—ซร	มรด-ด	-- ซม	-- ซม		- ด - ร	มร - ล	- ล --
		-- น้อย	-หรืองาม			-- หนัก	- หนา--

รด - รดล	--- ล	-- ดล	- ซ - ม	-- ซม	วมร - ม	รด-รด--	มซ - ร
						- ่น่า --	รัก - ไคร์

ท่อน 2

ดม --	--- ซ	-- ลซ	มซม-ม	---มซ	-- ซม	--- ม	-- รด
				-- แสน	-- คิด	--- พิศ	--สวาส

--- ร	--- ม	-- ซม	- ร - ม	รด- ท	- ร - ล	- ม - ร	--- ม
						เพียงขาด	--- ใจ

-- ซม	มรม - ซ	-- ลซ	มซม - ม	- ม - ม	- มซ -	--- ซ	ม ร ด --
				-จึ่ง-ปรา	-ศรัย--	---ทอด	รด
							--สนิท

-- มร	--- -ม	-- ซม	-ร- -มรด	----	- - ด	--- ร	ดล- -ด
					---ติด		---พัน

4.2.1. การบรรจุคำร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจุคำร้อง

การบรรจุคำร้องในเพลงลีลากระทุ้มนี้ ยึดขนบตามหลักการทางดุริยางคศิลป์ไทย กล่าวคือ ในส่วนที่เป็นลูกเท่า จะไม่นิยมบรรจุคำร้อง ดังปรากฏในช่วงต้นของเพลงที่เริ่มด้วยลูกเท่า เห็นว่าไม่มีการบรรจุคำร้องไว้ จากนั้นจึงเริ่มบรรจุคำร้องในท้องที่ 5 – 8

การบรรจุคำร้องใน เพลงลีลากระทุ้มนี้ สังเกตว่าลักษณะเป็นอย่างไรการบรรจุคำร้องแบบทั่วไป กล่าวคือ นิยมบรรจุคำร้องในท้ายจังหวะ โดยมักจะเป็นท้องที่ 7 และ 8 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยาวของคำร้องเป็นสำคัญ ดังจะได้แสดงตารางการบรรจุคำร้องเพลงลีลากระทุ้มทั้งท่อนที่ 1 และ 2

ตัวอย่าง การบรรจุคำร้องเทียบกับทำนองหลัก

ท่อนที่ 1

--- ล	- ดั ดั	--- รั	- ดั ดั	- ท - ล	- ช - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ช - ล
----	----	----	----	--- เข้า	--- ชิด อี	- - - พิ ศ	- - สะ ดู
						อี่	

- ท - ล	- ช - ม	-- <i>ดรัม</i>	- ช - ล	--- ร	--- ด	- ด - ด	--- ร
- - ฮี เออ	- เอง - เออ	- เสรอเออเออ	- เสรอ - เออ	----	--ไม่วาง	-ตา--	---เออ

- ม - ร	- ด ด ด	- ช - ม	- ม - ม	-- <i>ฟซด</i>	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ล
เออเฮอะเออ	ฮีเออเฮอะเออ	---น้อย	-หรืองาม	----	- เออ - เออ	---หนัก	-หนา--

-- <i>ดรัม</i>	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ม	- ล ช ม	ช ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม
----	--- เออ	-- ฮี เออ	-- เออ เออ	-- ฮี เออ	- เอง-เออ	-นำ- รั ก	-- ไคร์

ท่อน 2

--- ร	- ม ม ม	--- ช	- ม ม ม	--- ล	- ช - ม	- ม - ม	--- ร
----	--- เออ	-- ฮีเออ	- เอง - เออ	---แสน	---คิดฮือ	---พิศฮือ	--สวาส

- ช - ด	-- ร ม	- ช - ม	- ร - ด	--ชลท	- ร - ล	- ร - -	ทลช - ม
----	--- เออ	-- ฮีเออ	- เอิง - เอย	--- เออ	-- ฮีเออย	เพียงขาด	---ใจ

--- ร	- ม ม ม	--- ช	- ม ม ม	--- ล	- ช - ม	- ม - ม	--- ร
----	--- เออ	-- ฮีเออ	- เอิง - เอย	-จิ้ง-ปราคา	-ศรัย--	---ทอด	--สนิท

- ช - ด	-- ร ม	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ล	- ช - ด
----	--- เออ	-- ฮีเออ	- เอิง - เอย	----	--- ติด	- ฮี ฮีฮี	---พัน

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินทำนองทางร้อง

ท่อนที่ 1 วรรคที่ 1

----	----	----	----	---เข้า	---ชิด	---พิศ	---สะดู
				ร	ม	ช	ม ม

-- ฮี เออ	-เอิง - เออ	-เฮอเออเออ	- เฮอ - เอย	----	--ไม่วาง	-ตา--	---เอย
ช ม	ร ม	ช ท ร	ร ม		ม ช	ช	ล

เออเฮอเออ	ฮีเออเฮอเออเอิงเออ	---น้อย	-หรืองาม	----	-เออ - เอย	---หนัก	-หนา--
ม ร ช	ร ม ร ด ด	ร	ร ท		ช ล	ม	มช

ฮีฮีฮีฮี -	---เออ	-- ฮี เออ	--เออ เออ	-- ฮี เออ	- เอิง-เอย	-น่า- รัก	-- ใคร
ลชม	ม	ช ม	ร ท	ล ท	ล ช	ช ร	ท

ท่อน 2 วรรคที่ 2

----	---เออ	-- ฮีเออ	- เอิง - เอย	---แสน	---คิดฮือ	---พิศฮือ	--สวาส
	ร	ม ร	ท ท	ท	ท ม	ท ล	ล ช

----	---เออ	-- ฮีเออ	- เอิง - เอย	---เออ	-- ฮีเออย	เพียงขาด	---ใจ
	ร	ช ม	ร ม	ท	ช ร	ท ล	ท

----	--- เออ	-- ฮี เออ	- เอิง - เอย	-จิ้ง-ปฺรา	-ศรัย- -	- - ทอด	- - สนิท
	ท	ช ร	ม ท	ท ท	ท	ช	ลช

----	--- เออ	-- ฮีเออ	- เอิง - เอย	----	--- ติด	- ฮือ ฮืออ	--- พัน
	ท	ช ร	ท ช		ล	ล ชม	ช

ท่อนที่ 1

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “เข้าชิดพิศดู” ดนตรีบรรเลงส่งมาในท่อนที่ 1-4 แล้วร้องคำว่า “เข้า” ในท่อนที่ 5 ร้องคำว่า “ชิด” ในท่อนที่ 6 ร้องคำว่า “พิศ” ในท่อนที่ 7 และร้องคำว่า “สะดู” ในท่อนที่ 8 แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า ๒ “ไม่วางตาเอย” โดยร้องเอื้อนในท่อนที่ 1-4 ที่ว่า หือเออ เอิงเอ่อ เอ้อเออ ฮือเออ จากนั้นก็หายใจ แล้วเว้นท่อนที่ 5 ไว้แล้วร้องคำว่า “ไม่วาง” ในท่อนที่ 6 และคำว่า “ตา” ในท่อน 7 ท่อนที่ 8 ร้องเอื้อนคำว่าเอย

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “น้อยหรืองามหนักหนา” โดยร้องเอื้อนในท่อนที่ 1-2 ที่ว่า เอ้อเฮอะเอ้อฮือเออเฮอะเอ้อเอย แล้วก็หายใจ จากนั้นก็ร้องคำว่า “น้อย” ในท่อนที่ 3 และร้องคำว่า “หรืองาม” ในท่อนที่ 4 และเว้นท่อนที่ 5 ไว้แล้วก็หายใจ ร้องเอื้อนท่อนที่ 6 เอ้อเออเฮอะเอย โดยครั้นเสียงเอื้อนแล้วก็หายใจแล้วร้องคำว่า “หนัก” ในท่อนที่ 7 โดยหลังคำว่า “หนัก” ร้องเสียง ฮือเชื่อม แล้วร้องคำว่า “หนา” ในท่อนที่ 8 และหลังคำว่า “หนา” ร้องเอื้อนคำว่า “ฮือฮือ” ออกมาด้วยเป็นหางเสียง คำว่า “หนักหนา” เวลาร้องคำนี้อย่าให้เสียงออกจุมูกต้องออกจากคอกมาที่ริมฝีปากโดยตรง ถ้าออกจุมูกจะทำให้เหมือนคนจุมูกบี่ร้องส่วนคำว่า “ฮือฮือ” หลังคำว่า “หนักหนา” นั้น คำว่าฮือเสียงออกมาจากทางปาก ส่วนคำว่า “ฮือ” เสียงออกจากจุมูกโดยตรง ตรงนี้ให้เสียงออกจุมูกแทนเสียงร้องได้อุ่นโถมเพื่อให้เกิดความไพเราะ

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “น่ารักใคร่” โดยร้องเอื้อนในท่อนที่ 2-6 เอ้อฮือเอ้อเอ้อเอ็ง ฮือเออเฮอะเอิงเอย แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “น่ารัก” ในท่อนที่ 7 และร้องคำว่า “ใคร่” ในท่อนที่ 8 หลังคำว่า “ใคร่” มีร้องหางเสียงคำว่า “ฮือ” ด้วยจากนั้นก็หายใจ

ท่อนที่ 2

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “แสนคิดพิศवास” โดยร้องเอื้อนในท่อนที่ 2-4 ที่ว่า “เออ ฮี เออ เฮอะ เอิง เอย” แล้วก็หายใจแล้วร้องคำว่า “แสน” ในท่อนที่ 5 คำว่า “คิด” ในท่อนที่ 6 หลังคำว่า “คิด” ต้องร้องเสียงเชื่อมมาด้วย คำว่า “ฮือฮือ” คำว่า “พิศ” ร้องในท่อนที่ 7 ก็ต้องมีเสียงเชื่อมหลังคำว่า “พิศ” ด้วยคือคำว่า “ฮือ” แล้วร้องคำว่า “สวาท” ในท่อนที่ 8 หลังคำว่า “สวาท” ต้องมีหางเสียงด้วย “สวาท” “ฮือ” การร้องเอื้อนเสียงที่ว่า “ฮือฮือและฮือ” ด้วยนั้นเพราะเพื่อเป็นการเชื่อมเสียงและเพื่อร้องให้มีหางเสียงเพื่อให้เกิดความไพเราะ นอกจากนี้การร้องคำว่า “สวาท” ต้องร้องให้มีเสียงหนักเสียงเบา

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “เพียงขาดใจ” โดยร้องเอื้อนในท่อนที่ 2-6 ที่ว่า “เออ ฮือเออ เอิง เอย” แล้วก็หายใจ “เอิง ฮือเออ” แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “เพียงขาด” ในท่อนที่ 7 แล้วร้องคำว่า ใจในท่อนที่ 8 จากนั้นก็หายใจ คำว่า “ใจ” เวลาร้องออกมาให้เสียงสั้น มิเช่นนั้นจะเป็นคำว่า “จาย” ไม่ไพเราะ

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “จึงปราศรัยทอดสนิท” ร้องเอื้อนในท่อนที่ 2-6 ที่ว่า เออ ฮือ เออ เฮอะ เอิง เอย จากนั้นก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “จึงปรา” ในท่อนที่ 5 คำว่า “ศรัย” ในท่อนที่ 6 ร้อง คำว่า “ทอด” ในท่อนที่ 7 และคำว่า “สนิท” ในท่อนที่ 8 คำว่า “ทอด” ต้องค่อย ๆ ร้อง โดยใช้เสียงหนัก เสียงเบา เข้ามาใช้ โดยใช้ลมออกจากปอดฝ่ายไปมาที่คอ แล้วมาที่ลิ้นออกไปที่เพดานริมฝีปาก ตรงนี้ ให้เพดานริมฝีปากเล็กน้อย พอกับคำร้อง จากนั้นก็ร้องคำว่า “สนิท” โดยหลังคำว่า “สนิท” แล้วหยุดร้อง นิดหนึ่ง แล้วร้องคำว่า “ฮือ” แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ติดพัน” โดยร้องเอื้อนในท่อนที่ 2-3 ที่ “เอิง ฮือ เออ เออ เฮอะ เออ เอ่อ” แล้วก็หายใจ เว้นท่อนที่ 5 ไว้ แล้วก็หายใจร้องคำว่า “ติด” ในท่อนที่ 6 และร้องเอื้อนท่อนที่ 7 ว่า “ฮือ ฮือ” และร้องคำว่า “พัน” ในท่อนที่ 8 ร้องเอื้อนคำว่า “ฮือ ฮือ” เป็นการเชื่อมเสียงโดยให้เสียง ออกจมูกพองาม

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงลีลากระทุ่ม พบว่ามีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง,สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. กลิ่นเสียง (บริเวณที่วงกลม)

-- ดล	- ช - ม	- ดรม	- ช - ล		-- ลด	- ด --	--- ร
----	----	----	----		-- ไม้วาง	- ตา --	---เอย

4.2.2.2. การครั้นเสียง (บริเวณที่วงกลม)

มร—ชวร	มรด-ด	-- ชม	-- ชม		- ด - ร	มร - ล	- ล --
		-- น้อย	-หรืองาม			-- หนัก	- หนา--

4.2.2.3. หางเสียง (บริเวณที่วงกลม)

มร—ชวร	มรด-ด	-- ชม	-- ชม		- ด - ร	มร - ล	- ล --
		-- น้อย	-หรืองาม			-- หนัก	- หนา--

4.2.2.4. การเชื่อมเสียง (บริเวณที่วงกลม)

ดม --	----ช	-- ลช	มชม-ม	---มช	-- ชม	--- ม	-- รด
				- แสน	-- คัด	--- พิศ	--สวาส

4.2.2.5. ผ่อนเสียง (บริเวณที่วงกลม)

-- ชม	มรม - ช	-- ลช	มชม - ม	- ม - ม	- มช -	--- ช	ม ร ด --
				-จึ่ง-ปรา	-ศรัย--	---ทอด	รด --สนิท

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ คือลีลากระทุ่มนี้ สรุปได้ว่า ตัวบทนั้นให้รสศฤงคารรส (รสแห่งรัก) และเมื่อพิจารณาด้านอารมณ์ของเพลงนี้พบว่าเพลงลีลากระทุ่มเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองหวานไพเราะ จึงอาจสรุปได้ว่าทั้งบทประพันธ์และเพลงเื้อต่อกันในเรื่องของอารมณ์

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้องกับบทประพันธ์และเพลงนั้น พบว่าเป็นลักษณะท่วงทีในการขับร้องนั้น มีการเน้นคำในบางวรรคเช่นในคำว่า “ไม่วางตา” ในท่อนที่ 1 ที่ผู้ขับร้องต้องขึ้นคำให้และใส่อารมณ์ให้มีความรัก และแสดงอาการเจ้าชู้ให้ปรากฏในน้ำเสียง เพื่อให้ผู้รำตีบทได้สนิทสนมยิ่งขึ้น จากการทำสัมภาษณ์ครุฑทัศนีย์ ขุนทอง กล่าวว่า “ เพลงนี้ใช้อารมณ์รักเกี่ยวพาราสีหรือเจ้าชู้ยักษ์ที่เขาเรียกกัน คนร้องต้องเปิดโอกาสให้คนรำด้วย ตรงคำว่า “ไม่วางตาเอ๋ย” เพราะผู้รำจะแสดงอารมณ์ตอนนี้ได้สวยงามมาก ถ้าเป็นการร้องส่งก็ไม่ใช่ไรไม่ต้องเน้นมาก ถ้าร้องประกอบการแสดงโขนตรงนี้ผู้ขับร้องต้องขับร้องให้ชัดเจน เน้นคำ แบ่งช่องไฟให้ถูกต้อง ดังนั้นการร้องเพลงนี้ ผู้ร้องจำเป็นอย่างยิ่งต้องรู้ทำรำ” ครูกล่าวอีกว่า “ เพลงนี้มีการร้องเสียงออกมาครั้งปากครั้งจุมุกขณะที่ร้องเอื้อน” ซึ่งสอดคล้องกับอาจารย์ศุพร รัตนวราหะ ผู้เชี่ยวชาญการด้านการแสดงโขนของกรมศิลปากร ได้กล่าวว่า “ผู้ร้องประกอบการแสดงโขนจำเป็นต้องดูคนรำด้วย คือ ทั้งสองคนต้องสัมพันธ์กันระหว่างคนร้องกับคนรำ คือ คนร้องต้องดูคนรำ และคนรำต้องร้องเพลงได้ การที่ร้องเพลงได้ไม่จำเป็นต้องร้องให้ไพเราะเพียงรู้ทำนองและจังหวะก็พอ การแสดงต่างๆ ก็จะไม่ไหลลื่นไปเอง และผลงานที่แสดงออกมาก็จะสมบูรณ์แบบทันที พร้อมทั้งได้อารมณ์และสวยงาม” (สัมภาษณ์, 2549)

เพลงที่ 5 : เพลงไอ้ชาติตรี

ช่วงที่ 1

--- ร	ด ร --- ร	
--- ยอด	--- เอ๋ย	

- ช - ร	--- ม	ร ด - ร	- ด - ร	ด ร ด ล	-- ร ด	-- ร ด	
					--- ยอด	--- มิ่ง	

	- ร - ร	-- ร ม	ร ม-ด-ด	--- ร	ดล- -ร	--- ร	
	เป็นความ		--- ไน		---ใจ	--- จริง	

ดนตรีรับ

ช่วงที่ 2

	- ร — ร	-- รม	รม-ด-ด	--- ร	ดล--ร	--- ร	
	เป็นความ		--- ใน		--- ใจ	--- จริง	

รม- -รด	--- ร	ดรดล	--- ม	รด-ม	ชมรล	ด- - -ร	
			--- ทุกข์		--- สิ่ง	--- สรร	

- ช - -	--- ม	--- ชม	--รมด	-- รด	-- รมร	-- ชร	
	--- หวัง		--สวาท	--- มาด	--หมาย	--- เคย	

มรด—รม	- ช — ด	--- ร	มรด—รม	--- ช	-ร-ดรม	- ม - -	
					ไม่-วาย	--- วัน	

	-ด—รด	--- ร	-- ชม	--- ช	--- ร	- รร - -	
	-จะ-รับ	--- ขวัญ	--- เคย	---	--- นัย	- ยนา -	

คนตรีรับ

ช่วงที่ 3

	-ด--มร	--- รม	รด—ด	--รด	รดล--ร	--รร	
	-จะ-รับ		---ขวัญ		---นัย	--ยนา	

--ชม	-- รด	-ร-ด	รดล--ร	--ดม	ชม--ด	--- ด	
			--- มา		---ธา	---นี้	

	-ร-ดรม	- ช - ม	รม- -ร	--- ร	--- ร	มร-ชด	
	-พี-ผูก		--- ใจ	--- จึ่ง	--- ไป		

-รดม	-ช-ด	--- ร	มรด-รม	--- ช	-ร-ด	--- ช	
					-ดล-จิต	--- เจ้า	

--ด-	- <u>รด</u> ร	--- ร	ดม--ม	--- ช	--- ร	--- ร	
	-ให้-โถม	--- ยงค์	--- เอย		--- นงค์	--- เยาว์	

ดนตรีรับ

ช่วงที่ 4

มรด--	- <u>รด</u> ร	--รม	รด—ด	--ด	ดล--ร	--- ร	
	-ให้-โถม		--- ยงค์		--- นงค์	--- เยาว์	

--- ม	--รด	--รด	<u>รดล</u> --ร	--ดม	ชม--รด	ร--ร	
			--- มา		--- หา	--- พี่	

ดล--	-ม--ม	-- <u>ชม</u> ร-	มร--รช	--- ม	--- ร	-มรชด	
	-จง-ผิน		-- ผัน	--- พัก	--- ตรา		

รมร-ม	-ชด	--- ร	<u>มรด</u> -รม	--- ช	-ม-ช	มรด--ช	
					-มา-ข้าง	--- ้น	

-ม--	--- ร	-ด--รม	--- ม	--- ช	--- ร	--- ร	
	--- พุด	--- จา	--- เอย		--- พา	--- ที่	

ดนตรีรับ

ช่วงที่ 5

มรด--	--- ร	ด---ม	รด—ด	รด-รมร	--ดล	--- ด	
	--- พุด		--- จา		--- พา	--- ที่	

	--- ม	ชม-รดม	--- ม	-ช-ม	--ม-มฟ	--มรด	
	--- ควร		--- หรือ	--- ทำ	--สะเทิน		

รด-รวม	-- ซด	--- ร	มรด-รวม	--- ซ	--- ม	--- ม	
					--- เมิน	--- เคย	

-- ซ-	-ร-ดว	มร-ร	ดม-ซม	--- ซ	--- ม	-- ดม	
	-ไม่-เห็น	--- เคย	--- เคย		--- ว่า	--- รัก	

ดนตรีรับ

ช่วงที่ 6

รวมรด	-ร-ดว	มร-ม	รด-ด	--- ร	ดล-ม	-- ดม	
	-ไม่-เห็น		--- เคย		--- ว่า	--- รัก	

--- ม	--- รด	-ร-ด	รดล-รด	-- ดวม	-ร-ล	--- ร	
			--- เจ้า		--- หน้า	--- หน้า	

ดล---	ม-รวม	-- ซม	-ร-ด	--- ร	--- ร	มรซด	
	-มา-หยุด		--- อยู่	--- นี้	--- ไย		

รวมร-ม	-ซ-ด	--- ร	มรด-รวม	--- ซ	-ม-ม	--- ม	
					-จะ-ใคร	--- คลา	

	ร-รด	--- ร	ดม-ม	--- ซ	--- ร	-ด-ม	
	-มา-นั่ง	--- แทน	--- เคย		--- แวน	--- ฟ้า	

ดนตรีรับ

ช่วงที่ 7

รวมรด	ร-ดล	--- ร	มรด-ร	ดล---	--- ร	-ด-ม	
	-มา-นั่ง		--- แทน		--- แวน	--- ฟ้า	

--- ม	--- รด	- ร - ด	รดล-ด	รดรวม	-ร-ด	--- ด	
			--- เกิด		--- เท	--- วิ	

4.2.1. การบรรจุคำร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจุคำร้อง

ลักษณะของการดำเนินทำนอง พบว่าเพลงไอ้ชาตรีนี้เป็นลักษณะของการดำเนินทำนองประเภทเพลงฉิ่งตัด กล่าวคือมีการยกจังหวะสุดท้ายห้องที่ 8 ออก เหลือเพียง 7 ห้อง ดีฉิ่งแบบผสมระหว่างฉิ่งในอัตราจังหวะสามชั้นและสองชั้น ส่วนในเรื่องระดับเสียงนั้นพบว่าดำเนินทำนองอยู่ในระดับเสียงเพียงอบนทั้งหมด มีกลุ่มเสียงปัญจมูลคือ ด ร ม X ซ ล X

ส่วนลักษณะการบรรจุคำร้องนั้น ผู้วิจัยได้แสดงไว้ในข้างต้น

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินทำนองทางร้อง

ช่วงที่ 1

--- ยอด	--- เอย	
ร	ดริ- -ร	

-ฮี้ เอย	---ฮี้	เอย - เอย	-- เอย	ฮี้ฮี้เอย	--- ยอด	--- มิ่ง	
- ซ - ร	ม	รด - ร	- ด - ร	ด ร ด ล	รด	ร ด	

	เป็นความ		--- ใน		--- ใจ	--- จริง	
	- ร - ร		รม-ด-ด		ดล- -ร	--- ร	

(ดนตรีวิวัป)

ช่วงที่ 2

	เป็นความ	เอย เเฮเอยเเฮ	--- ใน	ฮี้ฮี้เอย	--- ใจ	--- จริง	
	- ร - ร	รม รม ด	ด	ร ดล	ร	--- ร	

ฮี้ - เอย	--- เเฮ	เอยเเฮฮี้เอย	--- ทุกข์	ฮี้ฮี้ฮี้ฮี้	--- ลิ่ง	--- สรร	
รม- -รด	--- ร	ด ร ด ล	ม	รด-มซ มร	ล	ดริ	

	---หวัง	ฮื่อ-เออ	-สวาท	---มาด	---หมาย	---เออ	
	ม	ซม ร	ม ด	รด	รวมร	ซร	

	-เฮอเออเออ	---เออ	เออ	----	ไม่-วาย	---วัน	
	มรด ซด	ร	รวม		ร ด	ม	

	-จะ-รับ	---ขวัญ	---เอย	----	---นัย	-ยนา -	
	ด รด	ร	ซม		ร	ร ร	

(คนตรีรับ)

ช่วงที่ 3

	-จะ-รับ		---ขวัญ		---นัย	--ยนา	
	ด ร		ด		ร	ร ร	

ฮื่อ-เออ	---ฮื่อ	เออฮื่อฮื่อ	---มา	ฮื่อฮื่อฮื่อ	---ธา	---นี่	
ซ ม	ด	ด ร ด ล	ร	ด ม ซ ม	ด	ด	

	-ฟี่-ผูก	ฮื่อ-เออ	---ใจ	---จิ่ง	---ไป		
	ร ด	รวม ซ ม	ร	ร	ร		

	--เฮอเออเออ	---เออ	เออ	ฮื่อเออเออ	-ดล-จิต	---เจ้า	
	ร ด ร	ร	ม	ด ม ซ	ด ร	ร	

	-ให้-โถม	---ยงค์	---เอย		---นงค์	---เยาว์	
	ร ด ร	ร	ซ		ด	ด	

(คนตรีรับ)

ช่วงที่ 4

	-ให้ - โฉม		--- ยงค์		--- นงค์	--- เยาว์	
	ด ร		ด		ด	ด	

ชี - เอก	--- ैंอ	เอกैंอฮैंอ	--- มา	ฮैंอฮैंอฮैंอ	--- หา	--- พี	
ร ท	ด	ท ด ท ล	ด	ท ม ฟ ด	ท	ท	

	-จง-ผิน	ฮैंอฮैंอฮैंอ	-- ผัน	--- พัก	--- ตรา	--- เอก	
	ด ด	ร ฟ ร	ด	ด	ด	ฟ	

-- เสอฮैंอฮैंอ	--- ैंอ	เอก	ฮैंอฮैंอฮैंอ		-มา-ข้าง	--- ็น	
ด ร ท	ด	ร	ด ท ร		ร ด	ฟ	

	--- พุด	--- จา	--- เอย		--- พา	--- ที	
	ร	ด	ร		ด	ด	

(ดนตรีรับ)

ช่วงที่ 5

	--- พุด	ฮैंอฮैंอฮैंอ	--- จา		--- พา	--- ที	
	ด	ท ด ร	ด		ด	ด	

ชี - เอก	--- ैंอ	เอกैंอฮैंอ	--- กัป	ฮैंอฮैंอฮैंอ	--- พี	--- ยา	
ร ท	ด	ท ด ท ล	ด	ท ร ฟ ด	ท	ท	

	--- ควร	ฮैंอฮैंอฮैंอ	--- หรีอ	--- ทำ	-- สะเทิน		
	ร	ด ร ด	ด	ด	ด ร		

-- เสอเอ้อเออ	--- เอ้อ	เออ	เอ้อเอ้อเออ		--- เมิน	--- เจย	
ด ร ท	ด	ร	ด ท ร		ด	ฟ	

	-ไม่-เห็น	--- เลย	--- เอย		--- ว่า	--- รัก	
	ด ด	ด	ร		ท	ร	

(ดนตรีวิ๊ป)

ช่วงที่ 6

	-ไม่-เห็น	อ้อเอ้ออ้อ	---เลย	อ้อเอ้อเอ้อ	--- ว่า	---รัก	
	ด ด	ร ฟ ร	ท	ฟ ร ด	ร	ร	

อี - เออ	--- เอ้อ	เออเอ้อเอ้อ	--- เจ้า	อ้อ อ้อเอ้ออ้อ	--- หนัก	--- หนา	
ด ร	ด	ท ด ท ซ	ท	ด ฟ ร ด	ซ	ด	

	-มา-หยุด	อ้อ-อีเออ -เอย	--- อ อยู่	--- นี้	--- ไย	--- เออ	
	ร ด	ร ฟ ร ด	ท	ท	ด	ด	

-- เสอเอ้อเออ	--- เอ้อ	เออ	เอ้อเอ้อเออ		-จง-ไคล	--- คลา	
ด ร ท	ด	ร	ด ท ร		ร ด	ฟ	

	-มา-นั่ง	--- แทน	--- เอย		--- แวน	--- ฟ้า	
	ด ด	ด	ร		ท	ร	

(ดนตรีวิ๊ป)

ช่วงที่ 7

	-มา-นั่ง	อ้อเอ้ออ้อ	--- แทน	อ้อเอ้ออ้อ	--- แวน	--- ฟ้า	
	ด ร	ด ร ล	ด	ร ด ล	ด	ด	

ฮื – เออ	--- เอ้อ	เออฮืฮืเอ้อ	--- เกิด		--- เท	--- วี	
ร ท	ด	ท ด ท ด	ด		ท	ท	

ช่วงที่ 1

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “ยอด เอย” เริ่มร้องคำว่า “ยอด” ในห้องที่ 7 และร้องคำว่า “เอย” ในห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ยอดมิ่ง” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-5 ที่ว่า “ฮื อ้อ ฮื อ้อ ฮื อ้อ ฮื อ้อ” แล้วก็หายใจ วิธีร้องตรงนี้ให้เสียงออกจุมกโดยตรง ส่วนการร้องตรงนี้เป็นารร้องที่ต่อเนื่อง มาจากบรรทัดที่ 1 จากนั้นก็ร้องเอื้อนคำว่า “เอย” ในห้องที่ 4 และร้องเอื้อน “ฮื ฮื” ในห้องที่ 5 เป็นการร้องที่เสียงออกจุมก และเป็นการเชื่อมเสียง แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “ยอด” ในห้องที่ 6 แล้วคำว่า “มิ่ง” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “เป็นความในใจจริง” โดย ร้องคำว่า “เป็นความ” อยู่ในห้องที่ 2 และร้องคำว่า “ใน” ในห้องที่ 3 และก็หายใจ หลังคำว่า “ใน” ในห้องที่ 4 ให้ร้องเอื้อนคำว่า “ฮื อ้อ เอย” แล้วก็หายใจ แล้วห้องที่ 5 ร้องคำว่า “ใจ” ในห้องที่ 6 แล้วร้องคำว่า “จริง” ในห้องที่ 7 ในห้องที่ 8 ร้องเอื้อนมีเสียงออกจุมก “ฮื” เป็นหางเสียงแล้วก็หายใจ หลังจากนั้น ดนตรีรับ

ช่วงที่ 2

บรรทัดที่ 1 ร้องทวน “เป็นความในใจจริง” ร้องคำว่า เป็นความในห้อง 2 ร้องเอื้อน “ฮื อ้อ” ในห้องที่ 3 ร้องคำว่า “ใน” ในห้องที่ 4 โดยมีหางเสียงคำว่า “ฮื” ติดมาด้วย และร้องคำว่า “ใจ” ในห้องที่ 6 คำว่า “จริง” ร้องในห้องที่ 7 ห้องที่ 8 เว้นไว้

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ทุกขสิ่งสรร” โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 1-3 ที่ว่า “ฮื อ้อ ฮื อ้อ ฮื อ้อ” แล้วก็หายใจ แล้วร้องคำว่า “ทุกข” ในห้องที่ 4 ร้องเอื้อน “ฮื อ้อ ฮื อ้อ” ในห้องที่ 5 ร้องคำว่า “สิ่ง” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “สรร” ในห้องที่ 7 ท้ายคำว่า สรร ต้องร้องคำว่า “ฮื” ด้วย เพื่อเป็นหางเสียงแล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 3 “หวังสวาท มาดหมาย” ร้องคำว่า “หวัง” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อน ที่ว่า “ฮื อ้อ เออ” ในห้อง 3 ร้องคำว่า “สวาท” ในห้องที่ 4 หายใจร้องคำว่า “มาด” ในห้องที่ 5 ร้อง คำว่า “หมาย” ในห้องที่ 6 และหายใจ ร้องเอื้อนในห้องที่ 7 คำว่า “เออ” แล้วค้างเสียงไว้

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ไม่ว้ายวัน” โดย ร้องเอื้อนในท้องที่ 1-4 ว่า เออ เอื้อ เอิง หี เออ หายใจ เออ เอื้อ เอย หายใจเว้นท้องที่ 5 ร้องคำว่า “ไม่ว้าย” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “วัน” ในท้องที่ 7

บรรทัดที่ 5 ร้องคำว่า “จะรับขวัญนัยนา” โดยร้องคำว่า “จะรับ” ในท้องที่ 2 ร้องคำว่า “ขวัญ” ในท้องที่ 3 ร้องคำว่า “เอย” ในท้องที่ 4 หายใจเว้นท้องที่ 5 ร้องคำว่า “นัย” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “ยนา” ในท้องที่ 7 หลังคำว่า “นา” ร้องเอื้อนคำ “ฮือ ฮือ” ในท้องที่ 8 และดนตรีรับ

ช่วงที่ 3

บรรทัดที่ 1 ร้องทวน “จะรับขวัญนัยนา” ร้องคำว่า “จะรับ” ในท้องที่ 2 ร้องเอื้อนในท้องที่ 3 “ฮือฮือ” ร้องคำว่าขวัญในท้องที่ 4 ร้องเอื้อน ฮือ ฮือ ในท้องที่ 5 แล้วหายใจ ร้องคำว่า “นัย” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “ยะ - นา” ในท้องที่ 7

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “มา ธาณี” ร้องเอื้อนในท้องที่ 1-3 ว่า “ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ” โดยเสียงออกจุมก แล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “มา” ในท้องที่ 4 ร้องเอื้อนในท้องที่ 5 ว่า “ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ” ร้องคำว่า “ธา” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “ณี” ในท้องที่ 7

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “พี่ผูกใจจึงไป” ร้องคำว่า “พี่ผูก” ในท้องที่ 2 ร้องเอื้อนที่เสียงออกจุมกในท้องที่ 3 ร้องคำว่า “ใจ” ในท้องที่ 4 หายใจ ร้องคำว่า “จึง” ในท้องที่ 5 ร้องคำว่า “ไป” ในท้องที่ 6 ร้องเอื้อนคำว่า “เออ” ในท้องที่ 7

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ดลจิตเจ้า” ร้องเอื้อนในท้องที่ 4 “เฮ้อ เอิง หี เออ” หายใจ “เออ เอื้อ เอย” หายใจเว้นท้องที่ 5 ร้องคำว่า “ดลจิต” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “เจ้า” ในท้องที่ 7 หายใจ

บรรทัดที่ 5 ร้องคำว่า “ให้โหมยงคังนงค์เยาว์” ร้องคำว่า “ให้โหม” ในท้องที่ 2 ร้องคำว่า “ยงคัง” ในท้องที่ 3 ร้องเอื้อน ในท้องที่ 4 ว่า “ฮือ ฮือ เอย” เว้นท้องที่ 5 หายใจ ร้องคำว่า “นงคัง” ในท้องที่ 6 และร้อง คำว่า “เยาว์” ในท้องที่ 7 หายใจ ดนตรีรับ

ช่วงที่ 4

บรรทัดที่ 1 ร้องทวน “ให้โถมยงค์นงคเญวรี” ร้องคำว่า “ให้โถม” ในห้องที่ 2 ร้อง
 เอื้อน “อื้อ อื้อ” ในห้องที่ 3 ร้องคำว่า “ยงค” ในห้องที่ 4 ร้องเอื้อน “อื้อ อื้อ” ในห้องที่ 5 หายใจร้องคำ
 ว่า “นงค” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “เยวรี” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “มาหาพี่” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-3 ว่า “ฮื้อ อื้อ ฮื้อ อื้อ ฮื้อ อื้อ”
 หายใจ ร้องคำว่า “มา” ในห้อง 4 ร้องเอื้อนในห้องที่ 5 อื้อ อื้อ ฮื้อ อื้อ ร้องคำว่า “หา” ในห้องที่ 6 ร้องคำ
 ว่า “พี่” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “จงผินผันพักตรา” ร้องคำว่า “จงผิน” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อน
 “ฮื้อ อื้อ ฮื้อ” ในห้องที่ 3 ร้องคำว่า “ผัน” ในห้องที่ 4 หายใจ ร้องคำว่า “พัก” ในห้องที่ 5 ร้องคำว่า
 “ตรา” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “เออ” ในห้องที่ 7 หายใจ

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “มาข้างนี้” ร้องเอื้อนคำว่า “เฮ้อ เอ็ง หี เออ” หายใจ เออ
 เอ้อ เอ้ย ในห้องที่ 1-4 เว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า “มาข้าง” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “นี้” ในห้องที่ 7 หายใจ หลัง
 คำว่า “นี้” ร้องหางเสียงคำว่า “ฮื้อ”

บรรทัดที่ 5 ร้องคำว่า “พูดจาพาที” โดยร้องคำว่า “พูด” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “จา”
 ในห้องที่ 3 ร้องเอื้อน “อื้อ ฮื้อ เอ้ย” ในห้องที่ 4 หายใจ เว้นวรรคห้องที่ 5 ร้องคำว่า “พา” ในห้องที่ 6
 ร้องคำว่า “ที” ในห้องที่ 7 หลังคำว่า “ที” ร้องหางเสียงว่า “ฮื้อ อื้อ” หายใจ

ช่วงที่ 5

บรรทัดที่ 1 ร้องทวน “พูดจาพาที” ร้องคำว่า “พูด” ในห้องที่ 2 ร้อง เอื้อน ห้องที่
 3 อื้อ อื้อ ร้องคำว่า “จา” ในห้องที่ 4 ร้องเอื้อน อื้อ อื้อ ในห้องที่ 5 ร้องคำว่า “พา” ในห้องที่ 6 ร้อง
 คำว่า “ที” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “กับพี่ยา” โดยร้องเอื้อน ห้องที่ 1-3 ฮื้อ อื้อ ฮื้อ อื้อ อื้อ อื้อ
 หายใจร้องคำว่า “กับ” ห้องที่ 4 ร้องเอื้อน ห้องที่ 5 ว่า อื้อ อื้อ ฮื้อ อื้อ หายใจร้องคำว่า “มี” ห้องที่ 6
 ร้องคำว่า “ยา” ห้องที่ 7

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “ควรหรือทำสะเทิ้น” โดยร้องคำว่า “ควร” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนห้องที่ 3 ฮี ฮือ ฮื่อ ร้องคำว่า “หรือ” ห้องที่ 4 หายใจร้องคำว่า “ทำ” ห้องที่ 5 ร้องคำว่า “สะเทิ้น” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “เออ” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “เมินเฉย” โดยร้องเอื้อนห้องที่ 1-4 ว่า “เฮ้อ เอ็ง ฮีเออ หายใจ เออ ฮือ เอย” หายใจเว้นห้องที่ 5 ร้องห้องที่ 6 ว่า “เมิน” ร้องห้องที่ 7 ว่า “เฉย” คำว่าเฉยร้องต้องมีหางเสียงว่า “เอย ฮี” หายใจ

บรรทัดที่ 5 ร้องคำว่า “ไม่เห็นเลยว่านัก” โดยร้องคำว่า “ไม่เห็น” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “เลย” ในห้องที่ 3 ร้องเอื้อนในห้องที่ 4 “ฮือ ฮือ เอย” เว้นห้องที่ 5 หายใจร้องคำว่า “ว่” ร้องคำว่า “รัก” ห้องที่ 7 ร้องเอื้อนว่า “ฮือ ฮือ” หางเสียงในห้องที่ 8 หายใจ ดนตรีรับ

ช่วงที่ 6

บรรทัดที่ 1 ร้องทวน “ไม่เห็นเลยว่ารัก” ร้องคำว่า “ไม่เห็น” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนห้องที่ 3 ว่า “ฮือ ฮือ” ร้องคำว่า “เลย” ในห้องที่ 4 หายใจ ร้องเอื้อนห้องที่ 5 ว่า “ฮือ ฮือ” หายใจ ร้องคำว่า “ว่” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “รัก” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “เจ้าหนักหนา” ร้องเอื้อนห้องที่ 1-3 “ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ” หายใจ ร้องคำว่า “เจ้า” ในห้องที่ 4 ร้องเอื้อนห้องที่ 5 ว่า ฮือ ฮือ ฮือ ฮือ หายใจร้องคำว่า “หนัก” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “หนา” ห้องที่ 7

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “มาอยู่หยุดนี้โย” โดยร้องคำว่า “มาหยุด” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนห้องที่ 3 ฮือ ฮี ฮือ ฮื่อ ร้องคำว่า “อยู่” ในห้องที่ 4 หายใจ ร้องคำว่า “นี้” ในห้องที่ 5 คำว่า “โย” ร้องในห้องที่ 6 ร้องเอื้อนคำว่า “เออ” ในห้องที่ 7

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “จงโคลคลา” โดยร้องเอื้อนในห้อง 1-4 เฮ้อ เอ็ง ฮี เออ หายใจ “เออ ฮือ เอย” หายใจเว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า “ จงโคล” ห้องที่ 6 ร้องคำว่า “คลา” ห้องที่ 7

บรรทัดที่ 5 ร้องคำว่า “มานั่งแทนแวนฟ้า” โดยร้องคำว่า “มานั่ง” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “แทน” ห้องที่ 3 ร้องเอื้อนในห้องที่ 4 ว่า “อื้อ อื้อ เอ้ย” หายใจ เว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า “แวน” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “ฟ้า” ห้องที่ 7 และร้องหางเสียงหลังจากคำว่า “ฟ้า” ว่า “อื้อ อื้อ” ในห้องที่ 8 คนตรีรับ

ช่วงที่ 7

บรรทัดที่ 1 ร้องทวน “มานั่งแทนแวนฟ้า” ร้องคำว่า “มานั่ง” ห้องที่ 2 ร้องเอื้อน อื้อ อื้อ อื้อ ร้องคำว่า “แทน” ในห้องที่ 4 ร้องเอื้อนห้องที่ 5 ว่า “อื้อ อื้อ” หายใจ ร้องคำว่า “แวน” ห้องที่ 6 ร้องคำว่า “ฟ้า” ห้องที่ 7

บรรทัดที่ 2 “เถิดเทวี” ร้องเอื้อนห้องที่ 1-3 “อื้อ อื้อ อื้อ อื้อ อื้อ” หายใจ ร้องคำว่า “เถิด” ในห้องที่ 5 ร้องเอื้อนห้องที่ 6 ว่า “อื้อ อื้อ อื้อ อื้อ” ร้องคำว่า “เท” ห้องที่ 6 ร้องคำว่า “วี” ห้องที่ 7

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงไอ้ชาตรี พบว่ามีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง,สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. การทำเสียงหนักเสียงเบา (บริเวณที่วงกลมไว้)

- ฌ - ร	--- ม	รด - ร	- ด - ร	ด ร ด ล	-- รด	-- รด	
					--- ยอด	--- มิ่ง	

4.2.2.2. การทอดเสียง (บริเวณที่วงกลม)

- ฌ - ร	--- ม	รด - ร	- ด - ร	ด ร ด ล	-- รด	-- รด	
					--- ยอด	--- มิ่ง	

4.2.2.3. หางเสียง (บริเวณที่วงกลม)

	- ร - ร	-- รม	รม-ด-ด	--- ร	ดล--ร	--- ร	
	เป็นความ		--- ไน		--- ใจ	--- จริง	

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ คือ ไร่ชาตรีนี้ สรุปได้ว่า ตัวบทนั้นให้รสศฤงคารรส (รสแห่งรัก) และเมื่อพิจารณาด้านอารมณ์ของเพลงนี้พบว่าเพลงไร่ชาตรีนั้น เป็นเพลงประเภทชิงตัด ซึ่งโบราณจารย์มักนิยมเลือกบรรจไว้ใช้กับบทประพันธ์ที่เป็นประเภทการพรรณนาเกี่ยวกับความรัก ความสวยงาม หรือการชมธรรมชาติ โดยเฉพาะในบทชมโฉมหรือบทรัก ซึ่งอาจอนุมานได้ว่าอารมณ์ของบทเพลงที่มีความไม่สม่าเสมอของกระสวนจังหวะ นั้น อาจคล้ายคลึงกับอารมณ์ของมนุษย์ที่เมื่อประสบกับความรักก็อาจทำให้อารมณ์แปรปรวน ไม่สม่าเสมอดังเช่นกระสวนจังหวะของเพลงชิงตัดนี้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจนั้นมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน อย่างสนิทสนมเพราะเพลงนี้มีอารมณ์ต่อเนื่องมาจากเพลงลีลากระพุ่ม จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง กล่าววว่า “ เพลงนี้เป็นหัวใจของการแสดงโขนตอนนางลอย คนรำทศกัณฐ์ตัวนี้ต้องรำสวย ดังนั้นในเมื่อเพลงนี้เป็นหัวใจของการแสดงโขนตอนนางลอยแล้ว การขับร้องก็เช่นกัน ต้องร้องให้เหมาะสมกับท่ารำต้องวางคำให้เหมาะสม เพราะเพลงนี้มีเขื่อนน้อยจะมีการบรรจคำร้องมาก โดยนักร้องสามารถโชว์น้ำเสียงของตนเองได้และต้องปั้นคำให้ไพเราะเหมาะสม ต้องมีความพร้อมในด้านกระแสเสียงและอารมณ์ที่จะร้องให้ถึงบท คนร้องต้องแม่นยำจังหวะเป็นอย่างมาก”

เพลงที่ 6 : เพลงไร่โลม

วรรคที่ 1

	-- ลช	--- ล	ทลช-ลท	--- ร	--- ร	--- ล	
	เออ	เออ	เฮอเออเออ	--- เอย	--- โนม	--- เอย	

--- ช	--- ล	-ทล-รล	ทลช--ช	--ลชม	ชล--ลช	--ชล	
เออ	เออ	ฮือเออ-ฮือเออ	เฮอฮือ เอย	เออ ฮือ	--- โนม	-- เฉลา	

--- ร	--- ล	- ช - ม	-- ซซ		-- ลช	--- ท	
	--- ยูป	เออ เอ้อ	--พะเยา		---ยอด	---ฟ้า	

-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	-- ทล	ทล--ช	-ช-ล	
เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ้อ		เอย	ฮีเออ	--- มา	-ระ-ศรี	

วรรคที่ 2

	- ท ร	มรท -ร	-ม-ช	-ท--	--- ซ	--- ซ	
	-จะ-อาย	อือ หือ อือ	-- เนียม	อือ	เรียม	--- ไย	

-ลช--	--- ม	มรท-รม	-ช-ล	ทล--ร	-ร-ท	--- ล	
เออ	เอ้อ	เฮอเออเอ้อ	เออ -เอย		-ณ-เท	--- วี	

	-ท-ล	ทลท-ลท	ลช ลช		--- ล	--- ทร	
	-จะ-เสก	เออ เอ้อ	---ให้		--- เป็น	--- ศรี	

-ล -- ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--- ล	-ช-ช	
เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ้อ		เอย	ฮีเออ	--- พระ	-น-คร	

วรรคที่ 3

	--- ซ	--- ม	-- ซซ		--- ซ	--- ล	
	--- ัน	เออ เอ้อ	-พระราม		--- ภา	--- ษี	

-ทช--	--- ซ	ลช-- ม	- ช - ล	ทร--ร	-- รท	-- รล	
เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ้อ		เอย	ฮีเออ	--สามี	--- ้อง	

	-ท-ท	-- รท	ลทล--ล	ทลช--	-- ลช	--- ล	
	-ไม่ควร	เออ เอ้อ	---ครอง		--- ร่วม	--- เรียง	

-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ทล--ทล	--- ซ	--- ลช	
เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ้อ		เอย	ฮีเออ	--- เคียง	- หมอน	

วรรณคดี 4

	--- ช	--- ม	-ช-ล	ลช--	--- ช	ล--ลช	
	-- -พี		-จะ-ยก		--- ไป	-สั่ง-หาร	

	--- ม	มรท--รม	-ช-ล	-ทล--ร	--- ท	--- ล	
	เอ๋อ	เฮอเออเอ๋อ	เออ –เอย	เอ๋อ	--- ราญ	--- รอน	

	-ลช-ทร	-ร-ท	ลทล--ล	ทล--	--ลช	--ลช	
	-ให้-ม้วย		---มอญ		--- ลีน	--- เลียน	

-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--มช	-- -ช	
เออ - ฮีเออ	เฮอ – เอ๋อ		เอย	ฮีเออ	--- ศ์ ตรู	--- เรา	

วรรณคดี 5

	--- ร	--- ท	--มช	-----	--- ช	ช--มช	
	--- ว่า		-- พลาจ		--- ทาง	- -ขยับ	

	--- ม	มรท--รม	-ช-ล	-ทล--ร	--- ล	-ร-ช	
	เอ๋อ	เฮอเออเอ๋อ	เออ –เอย	เอ๋อ	--- จับ	--- ต้อง	

	--- ท	-ร-ท	ลทล-ล	ทลช--	--- ท	--- ล	
	--- เรียม		--- ร้อง		--- เล้า	--- โลม	

-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	-- ลช	-- ชลช	
เออ - ฮีเออ	เฮอ – เอ๋อ		--- -เอย	ฮีเออ	-- -โถม	-- -เนา	

วรรคที่ 6

	--- ร	มร-ทร	--มช		--มม	--มช	
	--- วย		--- ชาย		--สไป	--ทรง	

	--- ม	มรท--รม	-ช-ล	-ทล--ร	--- ท	--- ล	
	เอ้อ	เฮอเออเอ้อ	เออ –เอย	เอ้อ	-- นงค์	-- เยาว์	

	-- รท	-- รท	ลทล-ล	ชมช--	--- ช	--ลช	
	-นิจจา		--- เจ้า		-- อย่า	-- สลัด	

-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--- ม	-ช-ช	
เออ - ฮีเออ	เฮอ – เอ้อ		เอย	ฮีเออ	--- ตัด	-เยื่อ-โย	

4.2.1. การบรรจุคำร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจุคำร้อง

สำหรับการบรรจุคำร้อง และลักษณะการดำเนินทำนองในเพลงไอ้โหมนี่ คล้ายคลึง เช่นเดียวกับเพลงไอ้ชาตรี ด้วยเพลงเป็นลักษณะของเพลงที่ทางร้องเกิดขึ้นมาก่อน และทาง สำหรับเครื่องดนตรีรับนั้นเกิดมาทีหลัง ดังนั้นการบรรจุคำร้องในเพลงจึงไม่เหมือนกับเพลงอื่น ๆ ที่ทางเครื่องเกิดขึ้นก่อนหรือเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน

ลักษณะของการดำเนินทำนอง พบว่าเพลงไอ้โหมนี่เป็นลักษณะของการดำเนิน ทำนองประเภทเพลงฉิ่งตัด กล่าวคือมีการยกจังหวะสุดท้ายห้องที่ 8 ออก เหลือเพียง 7 ห้อง ฉิ่ง แบบผสมระหว่างฉิ่งในอัตราจังหวะสามชั้นและสองชั้น ส่วนในเรื่องระดับเสียงนั้นพบว่าดำเนินทำนอง อยู่ในระดับเสียงเพียงออกลางทั้งหมด มีกลุ่มเสียงปัญจมูลคือ ช ล ท X ร ม X

ส่วนลักษณะการบรรจุคำร้องนั้น ผู้วิจัยได้แสดงไว้ในในข้างต้นเรียบร้อยแล้ว

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินงานของทางร้อง

วรรคที่ 1

	เค่อ	เคอ	เฮอเค่อเคอ	--- เคย	--- โนม	--- เคย	
	-- ลช	--- ล	ทลช-ลท	--- ร	--- ร	--- ล	

เค่อ	เคอ	ฮื่อเคอ-ฮื่อเค่อ	เฮอฮื่อ เคย	เคอ ฮื่อ	--- โนม	-- เฉลา	
--- ช	--- ล	-ทล-รล	ทลช--ช	-- ลชม	ชล--ลช	-- ชล	

	--- ยูป	เคอ เค่อ	--พะเยา		--- ยอด	--- ฟ่า	
	--- ล	-ช - ม	-- ชช		-- ลช	--- ท	

เคอ - ฮื่อเคอ	เฮอ - เค่อ		เคย	ฮื่อเคอ	--- มา	-ระ-ศรี	
-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	-- ทล	ทล--ช	-ช-ล	

วรรคที่ 2

	-จะ-อาย	ฮื่อ หื่อ ฮื่อ	--- เนียม	ฮื่อ	เวียม	--- ไย	
	- ท ร	มรท -ร	-ม-ช	-ท--	--- ช	--- ช	

เคอ	เค่อ	เฮอเคอเค่อ	เคอ -เคย		-ณ-เท	--- วี	
-ลช--	--- ม	มรท-รม	-ช-ล	ทล--ร	-ร-ท	--- ล	

	-จะ-เสก	เคอ เค่อ	---ให้		--- เป็น	--- ศรี	
	-ท-ล	ทลท-ลท	ลช ลช		--- ล	--- ทร	

เคอ - ฮื่อเคอ	เฮอ - เค่อ		เคย	ฮื่อเคอ	--- พระ	-น-คร	
-ล - - ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--- ล	-ช-ช	

วรรคที่ 3

	--- อั้น	เออ เอ่อ	-พระราม		--- ฤา	--- ษี	
	--- ฐ	--- ม	-- ฐฐ		--- ฐ	--- ล	

เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ่อ		เอย	ฮีเออ	--สามี	--- ңыз	
-ทฐ--	--- ฐ	ลฐ-- ม	- ฐ - ล	ทว- -ว	-- วท	- -วล	

	-ไม่ควร	เออ เอ่อ	---ครวง		--- ร่วม	--- เรียง	
	-ท-ท	-- วท	ลทล--ล	ทลช--	--ลช	--- ล	

เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ่อ		เอย	ฮีเออ	--- เคียง	- -หมอน	
-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ทล--ทล	--- ฐ	--- ลช	

วรรคที่ 4

	--- พี่		-จะ-ยก		--- ไป	-สั่ง-หาร	
	--- ฐ	--- ม	-ช-ล	ลช--	--- ฐ	ล--ลช	

	เอ่อ	เฮอเออเอ่อ	เออ -เอย	เอ่อ	--- ราวญ	--- รอน	
	--- ม	มรท--รม	-ช-ล	-ทล--ร	--- ท	--- ล	

	-ให้-ม้วย		---มณญ		--- สิ้น	--- เสียน	
	-ลช-ทว	-ร-ท	ลทล--ล	ทล--	--ลช	--ลช	

เออ - ฮีเออ	เฮอ - เอ่อ		เอย	ฮีเออ	--- ศ์ ทรู	--- เรา	
-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--มช	-- -ช	

วรรคที่ 5

	--- ว่า		-- พกลาง		--- ทาง	- -ขยับ	
	--- ร	--- ท	--มช	----	--- ฐ	ฐ--มช	

	เอ๋อ	เฮอเออเอ๋อ	เออ –เออ	เอ๋อ	--- จับ	--- ต້อง	
	--- ม	มรท--รม	-ช-ล	-ทล--ร	--- ล	-ร-ช	

	--- เรียม		--- ร้อง		--- เล้า	--- โลม	
	--- ท	-ร-ท	ลทล-ล	ทลช--	--- ท	--- ล	

เออ - ฮีเออ	เฮอ – เอ๋อ		--- -เออ	ฮีเออ	-- -โอม	-- -เฉลา	
-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	-- ลช	-- ชลช	

วรรคที่ 6

	--- ควย		--- ซาย		-- สไป	-- ทวง	
	--- ร	มร-ทร	-- มช		-- มม	-- มช	

	เอ๋อ	เฮอเออเอ๋อ	เออ –เออ	เอ๋อ	-- นงค์	-- เยาว์	
	--- ม	มรท--รม	-ช-ล	-ทล--ร	--- ท	--- ล	

	-นิจจา		--- เจ้า		-- ย่า	-- สลัด	
	-- รท	-- รท	ลทล-ล	ชมช--	--- ช	-- ลช	

เออ - ฮีเออ	เฮอ – เอ๋อ		เออ	ฮีเออ	--- ตัด	-เยื่อ-โย	
-ล--ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--- ม	-ช-ช	

ช่วงที่ 1

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “โอมเออ” โดยร้องเอื้อนในท้องที่ 2-5 ว่า “เอ๋อ เออ เอื้อเออ” หายใจร้องคำว่าโอมในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “เออ ” ในท้องที่ 7 แล้วเว้นท้องที่ 8 หายใจ

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “โอมเฉลา” ร้องเอื้อนในท้องที่ 1-5 ว่า “เอ๋อ เออ เฮอะ เออ ฮีเออ เอื้อ เอิง เออ ฮีอ” หายใจ ร้องคำว่า “โอม” ในท้องที่ 6 ร้องนำว่า “เฉลา” ในท้องที่ 7 หายใจ เว้นท้องที่ 8

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “ยุพเยาว์ ยอดฟ้า” โดยร้องคำว่า “ยุบ” ในห้องที่ 2 ร้อง
 เอื้อนในห้องที่ 3 “อือ อือ ฮี อือ” ร้องคำว่า “พะเยา” ในห้อง 4 หายใจ เว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า “ยอด”
 ห้องที่ 6 และร้องคำว่า “ฟ้า” ในห้องที่ 7 หลังคำว่าฟ้า ร้องคำว่า อือ เป็นหางเสียง หายใจ

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “มารศรี” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-5 ว่า “เออ เฮอะ ฮีเออ
 เออ “ หายใจ ร้องเอื้อนตัวที่ เออ อือ ฮี อือ อือ หายใจ ร้องคำว่า “มา” ในห้องที่ 6 คำว่า “ระ-ศรี” ใน
 ห้องที่ 7 คำว่า “ศรี” เวลาร้องต้องมีหางเสียง คำว่า “ฮี” โดยเสียงออกจุมักด้วย แล้วก็หายใจ

ช่วงที่ 2

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “จะอายุ เหนียม เจียมใจ” โดยร้องคำว่าจะอายุในห้องที่
 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3 ร้องโดยเสียงออกจุมัก “อือ อือ” ร้องคำว่า “เหนียม” ในห้องที่ 4 ร้อง เอื้อน เสียง
 ออกจุมักเช่นกันในห้องที่ 5 ว่า “ฮี อือ” แล้วก็หายใจ ร้องคำว่า “เรียม” ในห้อง 6 ร้องคำว่า “ใย”ในห้อง
 ที่ 7 แล้วก็หายใจ

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ณเทวี” โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 1-4 ว่า “เออ เอ้อ เออ
 เออ เอย” หายใจ เว้นห้องที่ 5 ไว้ ร้องว่า ณเท ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “วี” ในห้องที่ 7 หายใจเว้นห้องที่ 8

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “จะเสกให้เป็นศรี” โดยร้องคำว่า “จะเสก” ในห้องที่ 2
 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3 ว่า “อือ ฮี อือ อือ” ร้องคำว่า ให้ ในห้องที่ 4 หายใจ เว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า เป็น”
 ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “ศรี “ ในห้องที่ 7 โดยหลังคำว่า “ศรี”ร้องต้องมีหางเสียงด้วยคำว่า “ฮี”

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “พระนคร” ร้องเอื้อนในห้องที่ 1-5 ว่า “เออ เฮอะ เออ ฮี
 เออ” หายใจร้องเอื้อน “เออ อือ ฮี อือ” จากนั้นก็หายใจแล้วร้องคำว่า “พระ” ในห้องที่ 6 พร้อมทั้งหายใจ
 เลย และร้องคำว่า “นคร” ในห้องที่ 7 หายใจเว้น ในห้องที่ 8

ช่วงที่ 3

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “อันพระรามฤๅษี” โดยร้องคำว่า “อัน” ในห้องที่ 2 และห้องที่
 3 ร้องเอื้อนว่า “อือ อือ” และร้องคำว่า “พระราม”ในห้องที่ 4 หายใจเว้น ห้องที่ 5 ร้องคำว่า “ฤๅ”ในห้อง
 ที่ 6 และร้องคำว่า “ษี” ในห้องที่ 7 หลังคำว่า “ษี”ร้องหางเสียงว่า “ฮี อือ” ด้วยแล้วหายใจในห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “สามีน้อง” โดยร้องเอื้อนในท้องที่ 1-5 ว่า “เอ๋อ เอื้อ เออ เอ๋อ เออย” หายใจ ร้องคำว่า “สามีน้อง” ในท้องที่ 6 และร้องคำว่า “น้อง” ในท้องที่ 7 หลังคำว่าน้อง ร้องเอื้อนที่เรียกว่า หางเสียง “อื้อ” โดยเสียงออกจมูก

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “ไม่ควรครองร่วมเรียง” โดยร้องคำว่า “ไม่ควร” ในท้องที่ 2 ร้องเอื้อนในท้องที่ 3 เสียงออกจมูก “อื้อ ฮี อื้อ อื้อ” ร้องคำว่า “ครอง” ในท้องที่ 4 หลังคำว่า “ครอง” ร้องหางเสียงคิดมาด้วย “ฮื้อ อื้อ” (หายใจ) เว้นท้องที่ 5 ร้องคำว่า “ร่วม” ในท้องที่ 6 และร้องคำว่า “เรียง” ในท้องที่ 7 หายใจ เว้นท้องที่ 8

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “เคียงหมอน” โดยร้องเอื้อนในท้องที่ 1-5 “เออ เฮอะ เออ ฮี เออ (หายใจ) เออ อื้อ ฮี อื้อ ฮี อื้อ (หายใจ) แล้วร้องคำว่า “เคียง” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “หมอน” ในท้องที่ 7 (หายใจ) เว้นท้องที่ 8

ช่วงที่ 4

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “พี่จะยกไปสังหาร” โดยร้องคำว่า “พี่” ในท้องที่ 2 ร้องเอื้อนในท้องที่ 3 ที่ว่า “อื้อ อื้อ ฮี อื้อ” ร้องคำว่า “จะยก” ในท้องที่ 4 หลังคำว่า “ยก” ให้ร้องหางเสียงคำว่า “อื้อ” เว้นท้องที่ 5 ร้องคำว่า “ไป” ในท้องที่ 6 ร้องคำว่า “สังหาร” ในท้องที่ 7 หลังคำว่า “หาร” ร้องมีหางเสียง “ฮี อื้อ” (หายใจ)

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ราญ รอน” โดยร้องเอื้อนในท้องที่ 2-4 “เออ เอื้อ เออ เอ๋อ เออย” (หายใจ) ร้องคำว่า “ราญ” ในท้องที่ 6 “รอน” ในท้องที่ 7 (หายใจ) เว้นท้องที่ 8 คำว่า “ราญ รอน” ต้องร้องให้ออกมาเป็น “ร. เรือ” ให้ชัดเจน

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “ให้ม้วยมรณสิ้นเสียน” โดยร้องคำว่า “ให้ม้วย” ในท้องที่ 2 ร้องเอื้อน ในท้องที่ 3 ว่า “อื้อ ฮี อื้อ อื้อ” ร้องคำว่า “มรณ” ในท้องที่ 4 หลังคำว่า “มรณ” ร้องหางเสียง “ฮื้อ อื้อ” หายใจ ร้องคำว่า “สิ้น” ในท้องที่ 6 และร้องคำว่า “เสียน” ในท้องที่ 7 เว้นท้องที่ 8

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ศัตรูเรา” โดยร้องเอื้อนในท้องที่ 1-5 ว่า “เออเฮอะ เออ ฮี เออ” หายใจ เออ ฮื้อ ฮี อื้อ อื้อ ร้องคำว่าศัตรูในท้องที่ 6 แล้วร้องคำว่า “เรา” ในท้องที่ 7 เว้นท้องที่ 8

ช่วงที่ 5

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “ว่า พลาจ ทางขยับ” โดยร้องคำว่า “ว่า” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3 อื้อ อื้อ ฮี อื้อ “ร้องคำว่า “พลาจ” ห้องที่ 4 หายใจเว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า “ทาง” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “ขยับ” ในห้องที่ 7 หลังคำว่า “ขยับ” หยุดคิดหนึ่งแล้วร้องคำว่า “อื้อ” แล้วหายใจเว้นห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “จับต้อง” โดยร้องเอื้อนคำว่า “เออ เอ้อ เออ เอิง เอย” ในห้องที่ 2-4 หายใจร้องคำว่า “จับ” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “ต้อง” ในห้องที่ 7 หายใจเว้นห้องที่ 8

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “เรียมรองเล่าโลม” โดยร้องคำว่า “เรียม” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3 ว่า ฮี อื้อ อื้อ ร้องคำว่า “รอง” ในห้องที่ 4 หายใจ หลังคำว่า “รอง” ร้องหางเสียงคำว่า “ฮือ” เว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า เล่า ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า โลม ในห้องที่ 7 เว้นห้องที่ 8

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “โถมเฉลา” โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 1-5 เออ เฮอะ เออ ฮี เออ หายใจ เอย อื้อ ฮี อื้อ หายใจร้องคำว่า “โถม” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “เฉลา” ในห้องที่ 7 หายใจเว้นห้องที่ 8

ช่วงที่ 6

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “ฉวยชายสไปทรง” โดยร้องคำว่า “ฉวย” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3 ว่า “อื้อ อื้อ ฮี อื้อ” ร้องคำว่า ชาย ในห้องที่ 4 หายใจแล้วเว้นห้องที่ 5 ร้องคำว่า “สไป” ในห้องที่ 6 และร้องคำว่า “ทรง” ในห้องที่ 7 หายใจเว้นห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “นงค์ เยาว์” โดยร้องเอื้อนในห้องที่ 2-5 ว่า “เออ เอ้อ เออ เออ เอย” หายใจ ร้องคำว่า “นงค์” ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า “เยาว์” ในห้องที่ 7 หายใจ เว้นห้องที่ 8 คำว่า “เยาว์” ต้องร้องออกมาให้เป็นคำว่า “เยาว์” ไม่ใช่ “ยาว”

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “นิจจา เจ้า ออย่า สลัด” โดยร้องคำว่า “นิจจา” ในห้องที่ 2 ร้องเอื้อนในห้องที่ 3 ว่า ฮี อื้อ อื้อ ร้องคำว่า เจ้า ในห้องที่ 4 หายใจ เว้นห้องที่ 5 ร้องคำอย่า ในห้องที่ 6 ร้องคำว่า สลัด ในห้องที่ 7 เว้นห้องที่ 8 หายใจ

บรรทัดที่ 4 ร้องคำว่า “ตัดเยื่อใย” โดยร้องเลื่อน คำว่า “เออ เออะ เออ ฮี เอ่อ” หายใจ เอย ฮี ฮี ฮี ในห้องที่ 1-5 หายใจร้องคำว่า “ตัด” ในห้องที่ 6 และร้องคำว่า “เยื่อใย” หายใจ เว้นหน้าที 8

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงไอ้โลม พบว่า มีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. หางเสียง (บริเวณที่วงกลม)

	- ท ร	มรท-ร	-ม-ช	-ท--	--- ช	--- ช	
	-จะ-อาย		- - เนียม	- -	เรียม	--- ใย	

4.2.2.2. กลืนเสียง(บริเวณที่วงกลม)

-ลช--	--- ม	มรท-วม	-ช-ล	ทล--ร	-ร-ท	--- ล	
เออ	เอ่อ	เฮอ เออ เอ่อ	เออ-เอย		-ณ-เท	--- วี	

4.2.2.3. การครั้นเสียง (บริเวณที่วงกลม)

-ล - ทล	-ร-ช		--- ล	ลท--ลช	--- ล	-ช-ช	
เออ - ฮี	เฮอ -		เอย	ฮีเออ	--- พระ	-น-คร	
เออ	เอ่อ						

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ คือไอ้โลมนี้จะคู่กับเพลงไอ้ชาตรี และเป็นหัวใจของการแสดงในตอนนางลอยเช่นกัน สรุปได้ว่า ตัวบทนั้นให้รสศฤงคาร (รสแห่งรัก) และเมื่อพิจารณาด้านอารมณ์ของเพลงนี้พบว่าเพลงไอ้โลมนั้น เป็นเพลงประเภทฉิ่งตัด ซึ่งโบราณจารย์มักนิยมเลือกบรรจไว้ใช้กับบทประพันธ์ที่เป็นประเภทการพรรณนาเกี่ยวกับความรัก ความสวยงาม หรือการชมธรรมชาติ โดยเฉพาะในบทชมโฉมหรือบทรัก ซึ่งอาจอนุมานได้ว่าอารมณ์ของบทเพลงที่มีความไม่สม่ำเสมอของกระสวนจังหวะ นั้นอาจคล้ายคลึงกับอารมณ์ของมนุษย์ที่เมื่อประสบกับความรักก็อาจทำให้อารมณ์แปรปรวน ไม่สม่ำเสมอดังเช่นกระสวนจังหวะของเพลงฉิ่งตัดนี้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจนั้นมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน และจากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ได้กล่าวว่า “เพลงไอ้ชาตรีกับเพลงไอ้โลมจะต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ เพลงไอ้ชาตรีมีดนตรีสอดเข้าไปในระหว่างร้อง แต่เพลงไอ้โลมไม่มีดนตรีสอด แต่ภายหลังมีการแต่งเพลงไอ้โลมทางเครื่องขึ้นมารับทางร้อง

เพลงที่ 7 : เพลงจีนขิมเล็ก

ท่อน 1

			-ว - ล	ด - รด	-ลดช	--- ม	- ลช --
			-เมื่อ-เอย			--- เมื่อ	- นั้น -

- - -ช	- ม - ม	--- ร	-- มม	-- ซม	- ร - ม	---ดพล	- ด --
--- ทศ	-กัณฐ์	--- ตก	- ตะลิ่ง	----	--- แล้ว	--- จึ่ง	- ว่า --

ท่อน 2

	- ลดร	--- ล	- ด --	--- ช	- ล - ด	--- ด	- ร -ด
	ไม่ทันคิด	--- ผิด	- จริง --			--- เทียว	- นิด - ดา

	--- ด	--- ร	มรด-ล	--ดช	- ล - ด	- ล --	ดร-ด

ท่อน 3

-- มม	- ช - มรด	--- ร	- ม - -	-- มร	--- ด	--รม	-- ชร
--อย่าถือ	-โทษ--	--- เลย	- หนา --				

--มร	- ด - ล	-- ดช	- ล - ด	-- รด	- ล - ช	- ม - -	ชล-ช

-- มม	-ช-มรด	---ร	-ม--	--ชม	-ร-ด	---ด	---ด
--อย่าถือ	-โทษ--	---เลย	-หนา--		---ลุง	---ตา	---ลาย

ท่อน 1

	- ชด - ด	--- ด	- ด - ลด	-- รด	- ลดช	--- ล	- ม - ช
	- สูแข็งขึ้น	--- ยืน	- เกื่อ --			--- เพื่อ	- ตรัส

- ช - ม	--- ร	--- ร	- ม - - -	--ชม	- ร - ด	--- ด	- มรด -
แม่น้ำหลาน	--- ตัด	--- คี๊ก	- สม - -		--- อา	--- รมณ์	- หมาย--

ท่อน 2

	-ด-ด	--- ล	-ดลด-	--- ช	- ล - ด	-- ดล	-- ดด
	เมืองमार	--- จะ	- เป็นสุข			-- สนุก	- สบาย--

	---- ด	--- ร	มรด - ล	-- ดช	- ล - ด	- ล - -	ด ร - ด

ท่อน 3

- ด - ร	--- ม	--- ม	--- ร		--- ด	-- รม	-- ชร
-เจ้า-เร่ง	-- -ผัน	--- ฝ่าย	--- ไป				

--มร	- ด - ล	--ดช	- ล - ด	-- รด	- ล - ช	- ม - -	ชล - ช

- ด - ร	--- ม	-- - ม	--- ร	-- ซม	---ดล	---ด	---ด
-เจ้า-เร่ง	---ฝัน	--- ฝ่าย	--- ไป		--- ให้	--- ทัน	--- กาล

4.2.1. การบรรจุคำร้องและลักษณะการดำเนินทำนอง

4.2.1.1. การบรรจุคำร้อง

การบรรจุคำร้องในเพลงจีนซิมเล็กนี้ พบว่าคำประพันธ์ภายใน 1 บทนั้นแบ่งการบรรจุคำร้องลงในเพลงทั้ง 3 ท่อน แต่มีการบรรจุไม่เท่ากันทั้ง 3 ท่อน โดยในท่อนที่ 1 นั้น การบรรจุคำร้องจะมีคำร้องเยอะมากกว่าท่อนอื่น ๆ ที่เหลือ ส่วนในท่อนที่ 2 และ 3 นั้นพบว่าบรรจุคำร้องเพียงวรรคเดียวเท่านั้น แต่เฉพาะในท่อนที่ 3 นั้นมีส่วนแตกต่างออกไปกล่าวคือ มีการร้องทวนคำประพันธ์ช่วงต้นอีกครั้งก่อนจะจบในบรรทัดสุดท้าย ดังจะได้แสดงตารางการบรรจุคำร้องเพลงจีนซิมเล็กเปรียบเทียบทั้ง 3 ท่อนดังนี้

ท่อน 1 เทียบแรก

----	----	----	-เมื่อ-เออย	-- ฮีเออ	--เอิง เออย	---เมื่อ	-นั้น--
------	------	------	-------------	----------	-------------	----------	---------

---ทศ	-สะกัณฐ์	---ตก	-ตะลิ่ง	ฮีเออเออย	---แล้ว	---จึง	-ว่า--
-------	----------	-------	---------	-----------	---------	--------	--------

ท่อน 2

----	ไม่ทันคิด	---ผิด	-จริง--	-- ฮีเอ่อ	-เออ-เออย	---เจียว	-นัด-ดา
------	-----------	--------	---------	-----------	-----------	----------	---------

----	---เอ่อ	---เออ	-เอ้อเออเออ	-- ฮีเอ่อ	-เออ-เอ้อ	-เออ--	ฮีเอิง-เออย
------	---------	--------	-------------	-----------	-----------	--------	-------------

ท่อน 3 (มีการร้องทวนคำร้องสังเกตบริเวณที่วงกลม)

--อย่าถ้อ	-โทษ--	---เลย	-หนา--	----	---เออ	---เอิง	---เออ
-----------	--------	--------	--------	------	--------	---------	--------

--- ฮีเออ	-เอิง-เออ	-- ฮีเออ	-เออ-เอ้อ	-- ฮีเอ่อ	-เออ-เอ้อ	-เออ--	ฮีเอิง-เออย
-----------	-----------	----------	-----------	-----------	-----------	--------	-------------

--อย่าถ้อ	-โทษ--	---เลย	-หนา--	----	---ลุง	---ตา	---ลาย
-----------	--------	--------	--------	------	--------	-------	--------

ท่อน 1 เทียบกลับ

----	----	-สู้แข็งขึ้น	ยืน - เก้อ	-- ฮี เออ	-- เยิง เอย	---เพ้อ	- ตร์ส- -
------	------	--------------	------------	-----------	-------------	---------	-----------

- แม่หลาน	--- ตัด	--- คีค	--- สม	ฮีเออเอย	---อา	---รวมณ์	- หมายถึง
-----------	---------	---------	--------	----------	-------	----------	-----------

ท่อน 2

----	เมืองมาร	--- จะ	-เป็น- สุข	-- ฮีเอ่อ	-เออ-เอย	-- สนุก	--- สบาย
------	----------	--------	------------	-----------	----------	---------	----------

----	--- เอ่อ	--- เออ	- เอ้อเออเออ	-- ฮีเอ่อ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮีเอิง- เอย
------	----------	---------	--------------	-----------	------------	---------	-------------

ท่อน 3 (มีการร้องทวนคำร้องสังเกตบริเวณที่วงกลม)

----	-เจ้า เร่ง ฝัน	--- ผาย	--- ไป	----	--- เออ	--- เยิง	--- เออ
------	-------------------	---------	--------	------	---------	----------	---------

--- ฮีเออ	- เยิง - เออ	-- ฮีเออ	- เอ อ - เอ้อ	-- ฮีเอ่อ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮี เยิง - เอย
-----------	-----------------	----------	------------------	-----------	------------	---------	------------------

----	-เจ้า เร่ง ฝัน	--- ผาย	--- ไป	----	--- ให้	--- ท้น	--- การ
------	-------------------	---------	--------	------	---------	---------	---------

การบรรจुकำร้องในเพลงจีนซิมเล็กเป็นไปดังที่ได้อธิบายไว้แล้วข้างต้น ต่อไปจะได้แสดงตารางการบรรจुकำร้องในเพลงจีนซิมเล็กเทียบกับทำนองหลัก

ตัวอย่าง

ทำนองหลักและทางร้องเทียบกัน

ท่อนที่ 1

--- ซุ	- ซุ - ซุ	ล ซุ ม ซุ	- ล - ตั	- ม ร ด	- ล - ซุ	- ม ร ม	ซุ ล - ซุ
----	----	----	-เมื่อ-เอย	-- ฮี เออ	-- เยิง เอย	---เมื่อ	-นั้น--

- ล ช ม	ช ม ร ด	ดํ ดํ - ร	รํ รํ - มํ	- ชํ - มํ	- รํ - ดํ	- ล ช ล	ดํ รํ - ดํ
---ทศ	-ศະกัณฐ์	---ตก	-ตะลิ่ง	ฮื่อเออเออย	---แล้ว	---จิ่ง	-ว่า--

ท่อนที่ 2

--- ดํ	- ดํ - ดํ	- มํ - รํ	- ดํ - ล	- ดํ - ช	- ล - ด	- ล ช ล	ดํ รํ - ดํ
-----	ไม่ทันคิด	---ผิด	-จริง--	-- ฮื่อเออ	-เออ -เออย	---เจียว	-นัด-ตา

- ล ช ม	ช ม ร ด	ด ด - ร	ร ร - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ล ช ล	ด ร - ด
-----	--- เอ่อ	--- เออ	- เอ้อเออเออ	-- ฮื่อเอ่อ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮื่อเอ็ง- เออย

ท่อนที่ 3

-----	- ช - ดํ	-- รํ มํ	- ชํ - รํ	-----	- ช - ดํ	-- รํ มํ	- ชํ - รํ
--อย่าถ้อ	-โทษ--	---เลย	-หนา--	-----	--- เออ	--- เอ็ง	--- เออ

- มํ - รํ	- ดํ - ล	ดํ ล ดํ ช	- ล - ดํ	- รํ - ดํ	- ล - ช	- ม ร ม	ช ล - ช
--- ฮื่อเออ	- เอ็ง-เออ	-- ฮื่อเออ	- เออ- เอ้อ	-- ฮื่อเออ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮื่อเอ็ง- เออย

- ล ช ม	ช ม ร ด	ดํ ดํ - ร	รํ รํ - ม	- ชํ - มํ	- รํ - ด	- ล ช ล	ดํ รํ - ดํ
--อย่าถ้อ	-โทษ--	---เลย	-หนา--	-----	---ลุง	---ตา	---ลาย

4.2.1.2. ลักษณะการดำเนินทำนองทางร้อง

ท่อน 1 เที้ยวแรก

-----	-----	-----	-เมือ-เออย	-- ฮื่อ เออ	--เอ็ง เออย	---เมือ	-นั้น--
			-ร - ล	ด - รด	-ลดช	--- ม	- ลช - -

---ทศ	-ศະกัณฐ์	---ตก	-ตะลิ่ง	ฮื่อเออเออย	---แล้ว	---จิ่ง	-ว่า--
- - -ช	- ม - ม	--- ร	- - มม	- - ชม	- ร - ม	---ดพล	- ด - -

ท่อน 2

-----	ไม่ทันคิด	---ผิด	-จริง--	-- ฮี้อ๋อ	-เออ -เอย	---เจียว	-นัด-ดา
	- ลดว	--- ล	- ด --	--- ช	- ล - ด	--- ด	- ร - ด

-----	--- เอ้อ	--- เออ	- เอ้อเออเออ	-- ฮี้อ๋อ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮี้เอ็ง- เอย
	--- ด	--- ร	มรด-ล	-- ดช	- ล - ด	- ล --	ดว-ด

ท่อน 3

--อย่าถ้อ	-โทษ--	---เลย	-หนา--	-----	--- เออ	--- เอ็ง	--- เออ
- ด - ร	--- ม	--- ม	--- ร		--- ด	-- รม	-- ชร

--- ฮี้อ๋อ	- เอ็ง-เออ	-- ฮี้อ๋อ	- เออ- เอ้อ	-- ฮี้อ๋อ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮี้เอ็ง- เอย
-- มว	- ด - ล	-- ดช	- ล - ด	-- วด	- ล - ช	- ม --	ชล - ช

--อย่าถ้อ	-โทษ--	---เลย	-หนา--	-----	---ลุง	---ตา	---ลาย
- ด - ร	--- ม	-- - ม	--- ร	-- ชม	--- ดล	--- ด	--- ด

ท่อน 1 เทียบกลับ

-----	-----	-สู้แข็งขึ้น	ยื่น - เก้อ	-- ฮี้อ๋อ	--เอ็ง เอย	---เพ้อ	- ตริ้ว- -
	- ชด - ด	--- ด	- ด - ลด	-- วด	- ลดช	--- ล	- ม - ช

- แม่หลาน	--- ตัด	--- คี๊	--- สม	ฮี้เออเอย	--- อ่า	--- รมณ	- หมายถึง
- ช - ม	--- ร	--- ร	- ม - -	-- ชม	- ร - ด	--- ด	- มรด -

ท่อน 2 เทียบกลับ

-----	เมืองमार	--- จะ	-เป็น- สุข	-- ฮี้อ๋อ	-เออ -เอย	-- สนุก	--- สบาย
	-ด-ด	--- ล	-ดลด-	--- ช	- ล - ด	-- ดล	-- ดด

-----	--- เอ้อ	--- เออ	- เอ้อเออเออ	-- ฮี้อ๋อ	-เออ- เอ้อ	- เออ--	ฮี้เอ็ง- เอย
	----- ด	--- ร	มรด - ล	-- ดช	- ล - ด	- ล --	ด ว - ด

ท่อน 3

----	-เจ้าแรงผัน	--- ผาย	--- ไป	----	--- เอย	--- เอ็ง	--- เอย
- ด - ร	--- ม	--- ม	--- ร		--- ด	-- รม	-- ฌร

--- ฮีเอย	- เอ็ง-เอย	-- ฮีเอย	- เอย- เอ้อ	-- ฮีเอ้อ	-เอย- เอ้อ	- เอย--	ฮีเอ็ง- เอย
-- มร	- ด - ล	-- ดช	- ล - ด	-- รด	- ล - ฌ	- ม --	ชล - ฌ

----	-เจ้าแรงผัน	--- ผาย	--- ไป	----	--- ให้	--- ทั้น	--- การ
- ด - ร	--- ม	-- - ม	--- ร	-- ฌม	--- ดล	--- -ด	--- -ด

ท่อนที่ 1

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “เมื่อเอย เมื่อนั้น” โดย ดนตรีบรรเลงเข้ามา 3 ห้อง ร้อง
ห้องที่ 4 คำว่า “เมื่อ เอย” ร้องเอื้อนห้องที่ 5 , 6 ว่า “ฮี เอย เอ็ง เอย” หายใจร้องคำว่า “เมื่อ” ห้องที่ 7
ร้องคำว่า “นั้น” ห้องที่ 8 หลังคำว่า “ นั้น” มีร้องหางเสียงว่า “อือ” หายใจท้ายห้องที่ 8 ด้วย

บรรทัดที่ 2 ร้องคำว่า “ ทศกัณฐ์ตกตะลึงแล้วจึงว่า” โดย ร้องคำว่า “ทศ” ห้องที่
1 ร้องคำว่า “กัณฐ์” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “ตก” ในห้องที่ 3 ร้องคำว่า “ตะลึง” ห้องที่ 4 ร้องเอื้อน “ ฮี
เอย เอย” ห้องที่ 5 ร้องคำว่า “แล้ว” คำนี้ครูกล่าวว่่า ต้องผ่อนเสียง ให้แผ่วลง เพื่อให้เกิดความ
ไพเราะยิ่งขึ้น ห้องที่ 6 ร้องคำว่า “จึง” ห้องที่ 7 ร้องคำว่า “ว่า” ห้องที่ 8 หายใจมีปีพาทย์รับ การร้อง
บรรทัดนี้ร้องให้เต็มเสียงแต่ละคำร้องให้กระชับถ้าร้องยานคางจะทำให้เสียอรรถรสในการฟังและการ
แสดง

ท่อนที่ 2

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “ไม่ทันคิดผิดจริง เจียวนัดดา” โดยร้องคำว่า “ไม่ทันคิด”
ห้องที่ 2 ร้องคำว่า “ผิด” ห้องที่ 3 ร้องคำว่า “จริง” ห้องที่ 4 ร้องเอื้อนห้องที่ 5, 6, ว่า ฮีเอ้อ/เอยเอย ร้อง
คำว่า “เจียว” ห้องที่ 7 ร้องคำว่า “นัดดา” ห้องที่ 8 หายใจ

บรรทัดที่ 2 ร้องเอื้อน ร้องเอื้อนห้องที่ 2 ถึง 8 ว่า “เอ้อเอยเฮอะ เอ็ง เอย, ฮี
เอย เอ้อ เอย , เอ้อ เฮอะ เอ็ง เอย “ หายใจ (ดนตรีรับ)

ท่อนที่ 3

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “อย่าถือโทษเลยหนา” โดยร้องคำว่า “อย่าถือ” ในห้องที่ 1 ร้องคำว่า “โทษ” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “เลย” ในห้องที่ 3 ร้องคำว่า “หนา” คำนี้ต้องผ่อนเสียงเช่นกัน ในห้องที่ 4 หลังคำว่า “หนา” มีหางเสียงร้องว่า “ฮึ ฮือ” หายใจ เว้นห้องที่ 5 ร้องเอื้อน “เอ้อ เอ็ง ฮี เออ” ห้องที่ 8

บรรทัดที่ 2 ร้องเอื้อนร้องเอื้อน ห้อง 1 – 8 ว่า ฮี เออ เอ็ง เออ , ฮี เออ เอ้อ เออ หายใจ ฮี เออ เอ็ง ฮี เออ , เอ้อ เฮอะ เอ็ง เออ หายใจ

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “อย่าถือโทษเลยหนา ลุงตาย” ร้องคำว่า “อย่าถือ” ในห้องที่ 1 ร้องคำว่า “โทษ” ในห้องที่ 2 ร้องคำว่า “เลย” ในห้องที่ 3 ร้องคำว่า “หนา” ห้องที่ 4 ร้องเอื้อน ห้องที่ 5 “ฮึ ฮือ ฮือ” ร้องคำว่า “ลุง” ห้องที่ 6 ร้องคำว่า “ตา” ห้องที่ 7 ร้องคำ “ตาย” ห้องที่ 8 หายใจ

ท่อนที่ 1 เทียบกลับ

บรรทัดที่ 1 เทียบกลับ ร้องคำว่า “สู้แข็งขึ้น ยืนแก้อเพื่อตรัส” โดยร้องคำว่า “สู้แข็งขึ้น” ห้องที่ 3 หลังคำว่า “ขึ้น” ร้องหางเสียงว่า “ฮือ ฮือ” เป็นเสียงเชื่อม ห้องที่ 4 ว่า “ยืนแก้อ” ร้องเอื้อน ห้องที่ 5-6 “ฮี เออ เอ็ง ฮี เออ” หายใจ ร้องคำว่า “เพื่อ” ห้องที่ 7 ร้องคำว่า “ตรัส”

บรรทัดที่ 2 เทียบกลับ ร้องคำว่า “แม่หลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย” โดยร้องคำว่า “แม่หลาน” ห้องที่ 1 ร้องคำว่า “ตัด” ห้องที่ 2 ร้องคำว่า “ศึก” ห้องที่ 3 ร้องคำว่า “สม” ห้องที่ 4 ร้องเอื้อน ห้องที่ 5 ว่า “ฮีเออ เออ” ร้องคำว่า “อา” ห้องที่ 6 ร้องคำว่า “รณ” ห้องที่ 7 ร้องคำว่า “หมาย” ห้อง 8 หลังคำว่า “หมาย” ร้องมีหางเสียงว่า “ฮือ” นิดหนึ่ง หายใจ

ท่อนที่ 2 เทียบกลับ

บรรทัดที่ 1 เทียบกลับร้องคำว่า “เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย” โดยร้องคำว่า “เมืองมาร” ห้องที่ 2 ร้องคำว่า “จะ” ห้องที่ 3 ร้องคำว่า “เป็นสุข” ห้องที่ 4 ร้องเอื้อน ห้องที่ 5 , 6 ว่า ฮีเอ้อ , เออเออ ร้องคำว่า “สนุก” ห้องที่ 7 ร้องคำว่า “สบาย” ห้องที่ 8 คำว่า “สบาย” ให้เสียงออกมาจากลำคอแล้ว มาที่ริมฝีปาก โดยไม่ให้เสียงออกทางจมูก

บรรทัดที่ 2 “ร้องเอื้อน” ร้องเอื้อนในท้องที่ 2-8 ว่า “เอ้อ เออ เออะ เอิง เอ้อ, ฮีเออ เอ้อ เออ เอ้อ เออะ เอิง เอย หายใจ

ท่อนที่ 3 เทียบกลับ

บรรทัดที่ 1 ร้องคำว่า “เจ้าเร่งผันผายไป” โดยร้องคำว่า “เจ้าเร่งผัน” ท้องที่ 2 ร้องคำว่า “ผาย” ท้องที่ 3 ร้องคำว่า “ไป” ท้องที่ 4 หายใจ เว้นท้องที่ 5 ร้องเอื้อนท้องที่ 6-8 “เอ้อ เอิง ฮีเออ”

บรรทัดที่ 2 “ร้องเอื้อน” ร้องเอื้อนท้องที่ 1-8 ว่า “ฮีเออ เอิง เอ้อ, ฮีเออ เอ้อ เออ” หายใจ “ฮีเออ เอิง ฮีเออ, เอ้อ เออะ เอิง เอย

บรรทัดที่ 3 ร้องคำว่า “เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ” โดยร้องคำว่า “เจ้าเร่งผัน” ท้องที่ 2 ร้องคำว่า “ผาย” ท้องที่ 3 ร้องคำว่า “ไป” ท้องที่ 4 ร้อง เอื้อน ท้องที่ 5 ว่า “ฮี ฮี ฮี” เป็นการเชื่อมเสียง ร้องคำว่า “ให้ ” ท้องที่ 6 ร้องคำว่า ทัน ท้องที่ 7 ร้องคำว่า “การ”

4.2.2. กลวิธีพิเศษที่ใช้ในการขับร้อง

จากการสัมภาษณ์ครูทัศนีย์ ขุนทอง ในเรื่องของกลวิธีพิเศษในการขับร้องเพลงจีนซิมเล็ก พบว่ามีกลวิธีพิเศษที่ครูทัศนีย์ ใช้ในการขับร้องดังนี้ (ทัศนีย์ ขุนทอง, สัมภาษณ์, 31 พฤษภาคม 2549)

4.2.2.1. การครั้นเสียง (บริเวณที่วงกลม)

		-ร - ล	ด - รด	-ลดช	--- ม	- ลช --
		-เมื่อ-เอย			--- เมื่อ	- นัน -

4.2.2.2. การปั้นคำ (การผ่อนเสียง) (บริเวณที่วงกลม)

--ช	- ม - ม	--- ร	-- มม	-- ซม	- ร - ม	---ดทล	- ด --
--- ทศ	-กัณฐ์	--- ตก	- ตะลิ่ง	----	- - - - -	--- จิ่ง	- ว่า - -

-- มม	- ช - มรด	--- ร	- ม - -	-- มร	--- ด	- -รม	- - ชร
--อย่าถือ	-โทษ--	--- เลย	- หนา --				

4.2.3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทประพันธ์และเพลงที่ใช้บรรจ คือเงินขิมเล็กนี้ สรุปได้ว่า ตัวบทนั้นให้รหัสศยรส (รสความสำรวล) และเมื่อพิจารณาด้านอารมณ์ของเพลงนี้พบว่าเพลงเงินขิมเล็กเป็นเพลงสำเนียงจีน มีท่วงทำนองสนุกสนาน ให้อารมณ์ที่แจ่มใสสนุกสนานตามท่วงทำนองเพลง จึงอาจสรุปได้ว่าทั้งบทประพันธ์และเพลงเชื่อมต่อกันในเรื่องของอารมณ์

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้องกับบทประพันธ์และเพลงนั้น พบว่าเป็นลักษณะท่วงทีในการขับร้องนั้น มีการเน้นคำในบางวรรคเช่นในคำว่า “ตกตะลึง” ในท่อนที่ 1 ที่ผู้ขับร้องต้องปั้นคำให้และใส่อารมณ์ให้มีอาการตกตะลึง โดยการเน้นเสียงดังขึ้นประหนึ่งแสดงอาการตกตะลึง เพื่อให้ผู้รับฟังได้สนิทสนมยิ่งขึ้น นอกจากคำนี้แล้ว ในท่อนที่ 3 ในคำว่า “อย่าถือโทษเลย หนาลุตาตาย” ที่ผู้ขับร้องจะต้องขับร้องและใส่อารมณ์ให้เป็นไปด้วยอาการเขินอาย ครูทัศนีย์กล่าวว่า “การร้องเพลงเงินขิมเล็กนี้ต้องเน้นคำให้ชัดเจนแต่ไม่ใช่การร้องที่กระแทกเสียงออกมา มันจะไม่ไพเราะ จะเหมือนกับร้องดู แต่เพลงเงินขิมเล็ก ตอนนางลอยมันจะไม่ดูถึงขนาดฆ่าฟันกัน เป็นเพียงเขินอายต่อธารก้านัลเท่านั้น” สอดคล้องกับครูสมศักดิ์ ทัดติ ครูเชี่ยวชาญ ด้านนาฏศิลป์โขน วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร กล่าวว่า “อารมณ์ตอนนี้จะหักอารมณ์ทันทีเกิดอารมณ์ปั่นป่วนขึ้นมาทันที คือทศกัณฐ์เป็นกษัตริย์และตกอยู่ท่ามกลางธารก้านัลต่างๆ ต้องโดนซุบซิบนินทาแล้วทำให้เกิดความอับอายเขินไม่รู้จะทำอย่างไร ตอนนี้จะเห็นลักษณะเด่นของทศกัณฐ์ที่แสดงให้เห็นว่ามีคุณธรรม เป็นลูกเป็นหลานจะยกเว้นไม่เจ้าทั่วไป” (สมศักดิ์ ทัดติ, สัมภาษณ์, ๗ กุมภาพันธ์, 2549)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3. อุดมการณ์การขับร้องครุฑศนีย์ ขุนทองที่ปรากฏในต้นนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์

จากการวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องกลวิธีการขับร้องครุฑศนีย์ ดังที่ได้แสดงไว้ในข้างต้นแล้วนั้น สามารถอธิบายอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะอย่างพิเศษที่พบในการขับร้องครุฑศนีย์ได้ 3 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ

4.3.1. ครุฑศนีย์ ขุนทอง เป็นผู้มีน้ำเสียงแจ่มใส ไพเราะ

ในส่วนนี้อธิบายขยายความว่า ครุฑศนีย์ เป็นผู้ที่มีน้ำเสียงแจ่มใส ไม่พว้า ทั้งน้ำเสียงยังเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน จึงทำให้ครุฑศนีย์ เป็นนักร้องที่มีน้ำเสียงหาตัวจับยากท่านหนึ่ง ด้วยเหตุปัจจัยที่ถือเป็นพรสวรรค์ของครุฑ จึงทำให้ครุฑศนีย์ ขุนทอง ขับร้องเพลงใด ๆ ก็ทำให้เพลงต่าง ๆ เหล่านั้น ไพเราะ จนจัดอยู่ในระดับชั้นสุนทรีย์ได้ท่านหนึ่งเลยทีเดียว

สำหรับข้อยืนยันเกี่ยวกับน้ำเสียง ที่ถือเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของครุฑศนีย์นี้ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ครูผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ซึ่งได้ให้ความเห็นตรงกันว่าครุฑศนีย์ มีน้ำเสียงที่ไพเราะ อ่อนหวาน ดังนี้

ครูจตุพร รัตนวราหะ ผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงโขน โดยเฉพาะบทศกัณฐ์ของกรมศิลปากร ได้ให้ความคิดเห็นว่า

“ครุฑศนีย์ ขุนทอง มีน้ำเสียงที่โดดเด่น ไม่ว่าจะร้องเพลงอะไรออกมา จะไพเราะน่าฟังทุก เพลง โดยเฉพาะการร้องประกอบการแสดงโขนนั้นได้อารมณ์มาก ๆ คนรำ เพียงแค่รำให้ถูกท่าที่ปรมาจารย์ที่ต่อให้ไว้ ครุฑศนีย์ ขุนทอง จะร้องให้อารมณ์ส่งให้คนรำรำได้สวยงามตามบทตามจังหวะและทำนองของเพลงทันที โดยเฉพาะน้ำเสียงไม่ต้องพูดถึง หาใครเทียบได้ยาก”

(จตุพร รัตนวราหะ, สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2549)

ครูประเมษฐ์ บุญยะชัย ผู้อำนวยการด้านการแสดงโขน (ยักษ์) ของกรมศิลปากร ได้ให้ความคิดเห็นว่าเป็นว่า

“ครูทัศนีย์ ขุนทอง มีกระแสเสียงที่โดดเด่น ไม่มีใครเหมือน นอกจากนี้ทางร้องของครูทัศนีย์ ขุนทอง จะเหมือนกับนักร้องในวังมาก เพราะครูทัศนีย์ ขุนทอง เป็นลูกศิษย์ของครูท้วม ประสิทธิ์กุล โดยตรง ซึ่งครูท้วม ประสิทธิ์กุล เป็นนักร้องในวังมาก่อน จึงทำให้การถ่ายทอดความรู้และวิธีการร้องต่างๆ จะเหมือนกับครูท้วม ทั้งสิ้น โดยเฉพาะการร้องประกอบการแสดงโขน บทรักจะหวานมาก และได้อารมณ์จริงๆ”

(ประเมษฐ์ บุญยะชัย, สัมภาษณ์, 15 กุมภาพันธ์ 2549)

ครูประคอง ชลานุกาพ ผู้อำนวยการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ได้ให้ความคิดเห็นว่าเป็นว่า

“ครูทัศนีย์ มีความสามารถในการขับร้องประกอบการแสดงโขนอย่างเชี่ยวชาญ ชำนาญ มีความจำเป็นเลิศการร้องแต่ละครั้งเพลงที่ร้องจะเหมาะสมกับท่ารำและคำร้องที่ออกมาจะไพเราะน่าฟัง รวมทั้งน้ำเสียงของคุณครูจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่มีใครเหมือน มีน้ำเสียงที่หวาน นอกจากนี้การร้องประกอบการแสดงโขนทุกครั้ง ครูจะมีกลิ่นเม็ดเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำให้เกิดความไพเราะ โดยคนอื่นไม่สามารถจะร้องได้อย่างคุณครู”

(ประคอง ชลานุกาพ, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2549)

ครูวิมลวรรณ กาญจนผลิน ผู้อำนวยการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ได้ให้ความคิดเห็นว่าเป็นว่า

“คุณครูร้องเพลงทุกเพลงที่ประกอบการแสดงโขน จะได้อารมณ์ทุกครั้ง ไม่ว่าจะป็นอารมณ์โกรธ อารมณ์รักหรือเขินอาย จะทำให้การแสดงโขนนั้นน่าชมอย่างมาก ตลอดจนคุณครูมีน้ำเสียงที่โดดเด่น ซึ่งถือว่าเป็นพรสวรรค์ของคุณครูที่ไม่มีใครเหมือน นอกจากนี้คุณครูจะมีเทคนิคการร้องที่ไม่เหมือนใคร หมายความว่าครูเพิ่มการครั้นเสียง การเชื่อมเสียง หรือการเพิ่มหางเสียงลงไปขณะที่ร้อง เพื่อให้เกิดความไพเราะอยู่ตลอดเวลา และเหมาะสมกับคำร้องนั้นๆ ที่นักร้องคนอื่นๆ ไม่ค่อยสนใจในจุดนี้ นอกจากนี้เวลาร้องประกอบการแสดงโขนคุณครูสามารถควบคุม

จังหวะของคนตรี คนร้อง (ตัวท่าน) และคนแสดงโขนได้อย่างลงตัวพอเหมาะ ไม่ช้าหรือเร็วเกินไป จึงทำให้ผลงานของคุณครูที่แสดงแต่ละครั้งได้อรรถรสของคนตรีและนาฏศิลป์ไทย” (วิมลวรรณ กาญจนผลิน, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2549)

ครูศิริวรรณ รัตนทัศนีย์ อาจารย์ประจำหมวดคีตศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้

“คุณครูร้องเพลงประกอบการแสดงโขนแต่ละครั้ง แทบจะไม่ต้องดูเนื้อร้องเลย คุณครูจะจำเพลงได้อย่างแม่นยำ เนื่องจากมีการแสดงแต่ละครั้งจะซ้อมกันเป็นหลายสิบเที่ยว จนทำให้คุณครูชำนาญด้วยประกอบการแสดงโขนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ คุณครูยังมีน้ำเสียงที่มีเสน่ห์ ไพเราะน่าฟังเป็นอย่างมาก รวมทั้งคุณครูมีความรู้ในด้านท่ารำ จึงทำให้การแสดงโขนแต่ละครั้งเหมาะสม ลงตัว ทั้งการขับร้องและการแสดง

นอกจากนี้การขับร้องเพลงของคุณครูแต่ละครั้ง แต่ละคำร้องจะมีกลิ่นเม็ดต่างๆ ครบถ้วน ตามกระบวนการร้องที่คุณครูได้รับการถ่ายทอดมาจากครูท้าวประสิทธิ์กุล ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งบ่งบอกถึงความแม่นยำและความจำของคุณครูเป็นอย่างดี” (ศิริวรรณ รัตนทัศนีย์, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2549)

จากการศึกษาพฤติกรรมการขับร้องของครูทัศนีย์ ขุนทอง จะพบว่า การขับร้องของคุณครูจะมีความปลั่งซ้ำเพาะให้ปรากฏเห็นได้แก่ ทางเพียงออล่าง ทางเพียงออบน ตลอดจนถึงทางขวา ซึ่งวิธีการขับร้องของท่านจะฉายความปลั่งออกมาอย่างบรรเจิดยิ่งนัก และได้อรรถรสในด้านการฟังเพลงไทยอย่างยิ่ง

4.3.2. ครูทัศนีย์ ขุนทอง มีช่วงเสียงในการขับร้องที่กว้าง

สำหรับประเด็นในส่วนในช่วงเสียงที่ครูทัศนีย์ สามารถขับร้องได้อย่างกว้าง คือสามารถร้องในขอบเขตเสียงที่สูงและต่ำได้อย่างชัดเจน นั้น ผู้วิจัยทำการพิจารณาจากตบนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์เท่านั้น แต่ทั้งนี้ด้วยความจำกัดในเรื่องของเพลงที่ใช้ประกอบการพิจารณา จึงอาจไม่สามารถแสดงอัตลักษณ์ในส่วนนี้ได้อย่างชัดเจน เท่ากับเพลงที่บรรเลงในขอบเขตเสียงที่สูงมากหรือต่ำมาก เช่นในเพลงเดี่ยวต่างๆ ได้ แต่อย่างไรก็ดี ทางร้องที่ครูทัศนีย์ขับร้องในตบนางลอยนี้ ก็พอจะแสดงศักยภาพความสามารถของคุณครูได้อย่างเพียงพอ

ลักษณะการขับร้องของครูทัศนีย์ที่ปรากฏในต้นนางลอยช่วงนี้ ผู้วิจัยพบว่า ครูทัศนีย์ ขับร้องโดยไม่มีการหลบเสียงคือ การหักเสียงต่ำหรือขึ้นเสียงสูงอย่างทันทีทันใด แต่เป็นลักษณะของการขับร้องไปตามทำนองของเพลงที่ขึ้นสูงหรือลงต่ำอย่างธรรมชาติ ลักษณะดังกล่าวนี้อาจจัดเป็นอัตลักษณ์ที่พบในครูทัศนีย์ได้ เพราะการขับร้องโดยไม่หลบเสียงเลย ย่อมแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อ และความสามารถในการบังคับเสียงให้สูงหรือต่ำได้ดี

ตัวอย่าง การขับร้องโดยไม่หลบเสียงของครูทัศนีย์ ในเพลงทองย่อน โดยยกมาแสดงเฉพาะในส่วนที่ครูขับร้องในระดับเสียงสูงโดยไม่หลบเสียง

--- ร	--- ร	-- มรด	--- ล	- - - ร	-- ดล	--- ล	-- ล ด
-- แปลง	-- เป็น	--- สี	--- ดา			--- มา	-- รศรี

สังเกตบริเวณที่วงกลม ในส่วนลักษณะของการดำเนินทำนองในทางร้องนั้น ผู้ขับร้องจะต้องร้องในระดับเสียงสูง ในห้องที่ 1 – 2 ทั้งในห้องที่ 3 คำว่า “สี” ยังเป็นเสียงวรรณยุกต์จัตวา อันถือว่าเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่สูงที่สุด จึงต้องควบคุมระดับเสียงให้ดี แต่สำหรับครูทัศนีย์ในส่วนนี้ ครูได้ร้องโดยใช้เสียงสูงเต็มที่ โดยไม่มีการหลบเสียงแต่อย่างใด จึงแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมเสียง และแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการขับร้องของครูว่าครูเป็นผู้มีช่วงเสียงในการขับร้องได้อย่างกว้าง

นอกจากครูทัศนีย์ จะสามารถร้องได้ในระดับเสียงสูง ๆ โดยไม่ต้องหลบเสียงแล้ว ครูยังร้องเพลงโดยการออกเสียงได้อย่างชัดเจน ได้ถูกต้องตามอักขระ ทำให้ความหมายชัดเจน ส่งผลกับการประกอบการแสดง ที่ผู้แสดงสามารถรำหรือตีท่าทางไปตามบทได้อย่างชัดเจน ดังที่ได้แสดงการอธิบายไว้ในส่วนของลักษณะการดำเนินทำนองในทางร้อง หนึ่งในเพลงจำพวกเพลงสามชั้น และเพลงเถา ดังเช่น เพลงเทพบันเทิง 3 ชั้น โดยครูมีช่วงเสียงที่กว้างได้ถึง คู่ที่ 12 ถึง 18 ของเสียงดนตรี นับว่าเป็นการร้องที่มีเสียงสูงทำนองหนึ่งของวงการขับร้องของเมืองไทย

4.3.3. ครูทัศนีย์ ขุนทอง มีวิธีการขับร้องประกอบการแสดงได้อย่างสม

บทบาท

ในการขับร้องประกอบการแสดงนั้น เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย คือดับนาง ลอยเฉพาะตัวบททัศนีย์ พบว่า ครูทัศนีย์ มีวิธีการขับร้องที่ทำให้ผู้แสดงทัศนีย์สามารถแสดง เข้าถึงอารมณ์ได้เป็นอย่างดี ส่วนหนึ่งมาจากการที่ครูพยายามทำความเข้าใจบท ตลอดทั้ง การขับ ร้องที่ต้องเข้าถึงบททัศนีย์ที่เป็นผู้ชาย ในขณะที่อาจารย์เป็นผู้หญิง ดังนั้นครูจึงต้องทำความเข้าใจกับบท ตลอดทั้งบั้นเสียงและหากวิธีการขับร้องให้เหมาะสมกับบทที่อาจารย์ได้รับ นอกจากนี้ครูกล่าวว่า ในสมัยก่อนใช้แต่ผู้หญิงร้องและไม่มีบทให้ดูเหมือนสมัยนี้ ดังนั้นต้องจำบทให้ ได้ตามที่คนพากย์-เจรจาบอก

ตัวอย่าง การขับร้องที่ครูทัศนีย์ ต้องร้องอย่างสมบทบาทของตัวละครยักษ์ ในเพลง สร้อยเพลง

ล- -ดล	ชลช-ช	- -รท	ชลช - -ช	- -ชท	--- ร	ด- -ร	- -ทร
				---องค์	--- ทำว	--- ทศ	-สะพักตร์
ทล- - -	-----	ทลรช	-ล-ท	- -รท	ล-ทล-ท	ลช—ลช	--- ล
						--- ยักษ์	--- ษา

ประเด็นสำคัญทั้ง 3 อันได้แก่ น้ำเสียงอันเป็นเอกลักษณ์ พลังเสียงที่สามารถร้องได้ใน ช่วงเสียงที่กว้าง และการร้องได้อย่างสมบทบาทและอารมณ์ นั้น จัดเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ปรากฏ ในการกลวิธีการขับร้องของครูทัศนีย์ ขุนทอง ในดับนางลอย เฉพาะบททัศนีย์ เท่านั้น หาก ทำการศึกษาโดยกาใช้เพลงอื่น ๆ ที่แสดงศักยภาพในการร้องได้มากกว่านี้ ย่อมจะสามารถดึงอัต ลักษณ์ครูทัศนีย์ ออกมาได้อีกอย่างกว้างขวาง ด้วยครูเป็นศิลปินที่มีประสบการณ์และมากด้วย ทักษะความสามารถอันเป็นที่ยอมรับในวงการดนตรีไทยโดยแท้

อย่างไรก็ตามแม้ต้นนางลอยในตอนนีที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา ซึ่งเพลงโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะของเพลงในอัตราจังหวะสองชั้นเป็นส่วนมาก แต่ก็สามารถให้ภาพที่เป็นอัตลักษณ์ของครุฑทศนีย์ในมิติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยในการขับร้องบทศกัณฐ์ในตอนนางลอยของครุฑทศนีย์ ขุนทองจะพบว่าในตอนต้นเพลงสร้อยเพลง เพลงทองย่อน ลักษณะการขับร้องต้องบ่งบอกถึงความอำนาจบารมี นำเกรงขามและหลังจากนั้นเมื่อเข้ามาถึงเพลงลีลากระทุ่ม เพลงไอ้โลม เพลงไอ้ชาตรี การร้องก็ต้องสอดแทรกความรู้สึก ความรัก เกี่ยวพาราสีเข้าไป โดยจะไม่ร้องให้เข้มแข็ง แต่ร้องในลักษณะอ่อนหวานอดอ้อนให้สมกับการรำที่เขาเรียกว่า “เข้าพระ เข้านาง”

อนึ่ง ผู้วิจัยได้สืบค้นเพิ่มเติมพบว่า ครุฑทศนีย์ ขุนทอง มีความชื่นชมในการขับร้องบทชญาบายเบญจกายตอนนางลอยอย่างมาก โดยครูกล่าวว่า “ผู้รำมักให้ครุฑร้องเพลงชญาบายอยู่เสมอๆ ในเวลาที่มีการร้องประกอบการแสดงโขมตอนนางลอย” และสิ่งที่ครูกาภูมิใจมากที่สุดในชีวิตคือ ครั้งหนึ่งที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี มาทรงระนาดประกอบการแสดงโขม ตอนศึกทศกัณฐ์ตัดเศียร ตัดกร ณ โรงละครแห่งชาติ วันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ.2545 หลังจากเสร็จสิ้นการแสดงแล้วได้มีการจัดโต๊ะเสวยอาหารกลางวันและครุฑได้ร่วมโต๊ะเสวยนั้นด้วยแล้วสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงตรัสชมครุฑว่า “ร้องเพลงได้ไพเราะ สมบทบาทจริง ๆ ขอชื่นชม” และครั้งที่ 2 วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2546 ตอนศึกวิรุฬจำบัง ณ โรงละครแห่งชาติ ก็ได้รับการชื่นชมจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี เช่นกัน

สรุป

จากการวิเคราะห์กลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขม ตอนนางลอยโดยเฉพาะบทศกัณฐ์นั้น เพื่อมุ่งหากวิธีการขับร้องประกอบการแสดงที่สามารถส้าแดงอารมณ์ในตอนทศกัณฐ์นั่งเมืองและเกี่ยวนางเบญจกายซึ่งเป็นช่วงที่มีหลากหลายอารมณ์ โดยมุ่งศึกษาในกลวิธีการขับร้องของอาจารย์ทศนีย์ ขุนทอง มีการแบ่งเป็นประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ได้ 4 ประเด็นดังนี้

1. รสของวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้อง
2. อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง
3. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้บรรจุ
4. อัตลักษณ์ การขับร้องของครุฑทศนีย์ ขุนทอง ที่ปรากฏในต้นนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์

ผลการวิเคราะห์พบว่า ความสัมพันธ์ของ รสวรรณกรรม เพลงที่ใช้ และกลวิธีการขับร้อง นั้น คือ เสียง การแบ่งคำประพันธ์และการใส่อารมณ์ขณะที่ร้องเพลงมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันโดยทั้งหมด โดยนัยแห่งความสัมพันธ์นั้นดูประหนึ่งบทประพันธ์มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในการกำหนด อารมณ์ของเพลงนั้น ๆ เนื่องจากธรรมชาติของเพลงไทยที่ใช้ในการบรรจู่ประกอบการแสดงนั้น ให้ อารมณ์หนึ่ง ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่งมากนัก จึงเชื่อให้เกิดความสอดคล้องสัมพันธ์ขึ้น ซึ่งรวมไปถึง กลวิธีการขับร้องที่ผู้ขับร้องจะต้องปฏิบัติโดยการใส่อารมณ์ การปั้นคำ บั่นอารมณ์ให้เป็นตามบท และความสัมพันธ์ของการร้องประกอบการแสดงที่ผู้แสดงจะต้องตีบทไปตามคำร้อง การร้องด้วย อารมณ์ที่สอดคล้องกับบทประพันธ์จึงเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ในการแสดงละครที่สมบทบาท และ เข้าถึงสุนทรียรสมากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลวิธีการขับร้องและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขน ตอนนางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์ ของครูทัศนีย์ ขุนทอง” นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 3 ประเด็น คือ

5.1. เพื่อศึกษารสวรรณคดีบทร้องและบทเพลง ในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์

5.2. ศึกษากลวิธีและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์ ของครูทัศนีย์ ขุนทอง

5.3. วิเคราะห์อัตลักษณ์การขับร้องของครูทัศนีย์ ขุนทองที่ปรากฏในต้นนางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์

ดังนั้นเนื้อหาในส่วนนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสรุปผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจึงทำการสรุปตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้เป็นประเด็น ๆ ทั้ง 3 ประเด็น ดังมีรายละเอียดดังนี้

5.1. ศึกษาสรวรรณคดีบทร้องและบทเพลง ในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์

จากการศึกษาวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยแบ่งขอบเขตการศึกษา ออกเป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ รสวรรณคดี และรสวรรณคดีที่ปรากฏในบทนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์

สำหรับการศึกษาวเคราะห์วรรณกรรมที่ปรากฏในต้นนางลอยเฉพาะบทศกัณฐ์นี้ ผู้วิจัย มีกระบวนการวิเคราะห์วรรณกรรมทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือเริ่มจากการถอดคำประพันธ์เป็นความ เรียงร้อยแก้ว เพื่อให้ทราบความหมายจากกวีนิพนธ์ อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์โวหาร และ รสวรรณคดี จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์การใช้โวหาร และสุดท้ายจึงเป็นการวิเคราะห์รสวรรณคดีที่ พบในตัวบทวรรณกรรม ทั้งนี้ในการวิเคราะห์รสวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยยึดรสที่ใช้เกณฑ์ของชนบ สันสกฤต

ผลจากการวิเคราะห์บทวรรณกรรมเพื่อมุ่งหารสวรรณคดีเป็นสำคัญนั้น สามารถสรุปผลการ วิเคราะห์ได้ว่า บทวรรณกรรมในช่วงนี้โดยส่วนใหญ่ให้ภาพของความรักเป็นส่วนใหญ่ นอกจากความ รักแล้วในช่วงต้นมีรสแห่งความวิตกกังวล ทุกข์ใจ ของศกัณฐ์ และในช่วงท้ายของบท มีรสแห่ง

ความประหลาดใจ ระคนด้วยรสแห่งความขบขันในท่าทีของทศกัณฐ์ที่พยายามเกี่ยวหลานสาวตัวเอง ดังนั้นจึงอาจสรุปวรรณกรรมที่พบในบทนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ โดยสรุปไปตามช่วงที่บรรจุเพลงได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 เพลงสร้อยเพลง	รสวรรณคดี	ภยนกรรต
ช่วงที่ 2 เพลงทองย่อน	รสวรรณคดี	พีภัตตรรต
ช่วงที่ 3 เพลงคลื่นกระทบฝั่ง	รสวรรณคดี	ศฤงคารรต, หาสยรต
ช่วงที่ 4 เพลงลีลากระทุ่ม	รสวรรณคดี	ศฤงคารรต
ช่วงที่ 5 เพลงไอ้ชาตรี	รสวรรณคดี	ศฤงคารรต
ช่วงที่ 6 เพลงไอ้โลม	รสวรรณคดี	ศฤงคารรต
ช่วงที่ 7 เพลงเงินขิมเล็ก	รสวรรณคดี	อัฟพุตรรต, หาสยรต

5.2. ศึกษากลวิธีและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ของครุฑศิณีย์ ชุนทอง

การศึกษากลวิธีและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอนนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์ของครุฑศิณีย์ ชุนทอง นี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการศึกษาวិเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญใหญ่ ๆ คือ อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง และความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้บรรจุซึ่งทั้ง 2 ประเด็นนี้สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

5.2.1. อารมณ์เพลงและความสัมพันธ์ระหว่างบทวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทร้องกับเพลง

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์อารมณ์เพลง ที่ใช้ขับร้องประกอบการแสดงโขนในตอนนี้ และหาความสัมพันธ์ของอารมณ์เพลงกับบทวรรณกรรม เพื่อดูว่าอารมณ์เพลงที่ใช้กับตัวบทละครที่เล่นนั้น มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในเรื่องของอารมณ์หรือไม่ ผลจากการศึกษาอธิบายได้ดังนี้

ในส่วนของอารมณ์เพลงนั้น โดยปกติแล้วอารมณ์ของบทเพลงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่งอารมณ์ที่มักปรากฏในเพลงไทยนั้นโดยส่วนใหญ่มักคลุมเครือไม่ชัดเจน อารมณ์ที่มักปรากฏเด่นชัดได้แก่ อารมณ์โศก สนุกสนาน ความขลัง เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าจะค่อนข้างชัดเจนแต่ก็ไม่แจ่มชัด ตัวอย่างในเพลงเทพทองชั้นเดียว ที่อาจให้ได้ทั้งอารมณ์สนุกสนาน หรือโกรธแค้น ดังนั้นอารมณ์เพลงที่ปรากฏในตบนางลอยนี้ โดยส่วนมากจึงเป็นอารมณ์ที่อยู่กลาง ๆ ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่งมาก

แต่อาจมีเพลงที่แสดงออกมาก่อนข้างเด่นกว่าเพลงอื่น ๆ เช่นในเพลงลีลากระทุ่ม ที่ท่วงทำนองมีความอ่อนหวานไพเราะ อาจเป็นเพราะเพลงลีลากระทุ่ม เป็นเพลงที่บรรจรรวมอยู่ในกลุ่มเพลงมโหรีของเก่า ซึ่งธรรมชาติของเพลงประเภทมโหรีนี้ มักให้ความอ่อนหวานไพเราะอยู่แต่เดิมแล้ว

นอกจากเพลงลีลากระทุ่มแล้ว ยังมีเพลงไอ้ชาติตรีและไอ้โลม ที่มีการดำเนินทำนองด้วยลักษณะของจังหวะแบบฉิ่งตัดหรือฉิ่งยก ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมสะท้อนความไม่สม่ำเสมอของจังหวะ ย่อมแสดงให้เห็นอาการของความรักที่มีอารมณ์ไม่สม่ำเสมอก็เป็นได้ สุดท้ายคือเพลงเงินขิมเล็ก ที่มีการดำเนินทำนองที่สนุกสนาน รวดเร็ว ย่อมแสดงให้เห็นอารมณ์ที่สนุกหรือตลก หรืออาจเป็นอาการแสดงการประหลาดใจระคนด้วยความขบขัน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในเรื่องความสัมพันธ์ของอารมณ์ระหว่างบทร้องและบทเพลง พบว่าทั้งบทร้องและบทเพลงล้วนมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือด้วยธรรมชาติของเพลงไทยที่มีอารมณ์ค่อนข้างนิ่ง ไม่ค่อนข้างไปทางใดทางหนึ่ง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้บทวรรณกรรมอย่างเต็มที่ในการกำหนดอารมณ์ของเพลง ด้วยบทร้องย่อมกำหนดจินตนาการในการมองภาพเพื่อให้เกิดการสะท้อนอารมณ์ได้ดีกว่าดนตรีที่มีอิสระในการจินตนาการ

ดังนั้นเมื่อบทวรรณกรรมมีเนื้อหาสาระค่อนข้างไปในทางอารมณ์รัก อารมณ์ของเพลงก็จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการสะท้อนอารมณ์รักตามด้วย หรือบทวรรณกรรมเนื้อหาเกี่ยวกับด้านใด บทเพลงก็จะช่วยสนับสนุนให้เกิดอารมณ์ไปตามเนื้อหานั้น ๆ โดยไม่มีขัดแย้งแต่ประการใด

5.2.2. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง บทวรรณกรรม และเพลงที่ใช้บรรจ

ในส่วนนี้เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีการขับร้อง และบทวรรณกรรมและเพลงที่ใช้บรรจในการแสดง ซึ่งผลจากการวิเคราะห์พบว่า ครูทัศนีย์ มีวิธีการขับร้องที่สอดคล้องกับอารมณ์ของบทเพลงและบทวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ครูจะมีมีกลวิธีในการปั้นเสียงปั้นคำ ให้เหมาะสมกับตัวละครที่แสดงอยู่ เช่น ในตัวละครที่เป็นพญายักษ์ ครูจะร้องด้วยวิธีการปั้นเสียง ปั้นคำให้มีความสง่างาม ทั้งนี้ในการปั้นคำปั้นเสียงของครูนี้ จะต้องดูในทีสับด้วย เช่นในเพลงสร้อยเพลง ในคำร้องที่ว่า “องค์ท้าวทศพัทศรัยักษา” ครูจะร้องด้วยน้ำเสียงที่เข้มแข็ง และเน้นเสียง ทั้งนี้ต้องจินตภาพให้เห็นทศกัณท์กำลังนั่งเมื่อง ท่าที่เป็นพญายักษ์ผู้ทรงสง่า

นอกจากบทที่ต้องแสดงท่าทีที่สง่างามแล้ว ในบทที่ต้องแสดงอาการตกตะลึง หรือบทรัก ครูทัศนีย์ ก็จะมีกลวิธีพิเศษในการขับร้องให้เข้ากับอารมณ์นั้น ๆ เสมอ เช่นเพลงคลื่นกระทบฝั่งในบทที่ร้องว่า “แยมยิ้มพยับหน้าง่าพระหัตถ์” ครูจะทำน้ำเสียงให้มีหนักมีเบา เช่นคำว่า “แยม” ก็จะค่อย ๆ ดึงขึ้น หรือว่าคำว่า “ง่าพระหัตถ์” โดยเฉพาะคำว่า “ง่า” ก็จะร้องโดยการร้องเบา ๆ ก่อนแล้วจึงค่อยไปร้องอย่างเต็มเสียง เพื่อแสดงอาการอารมณ์ของผู้ที่รัก และแสดงอาการทนุถนอมของรัก จึงต้องค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป

ในเพลงเงินขิมเล็ก เป็นอาการแสดงการตกตะลึงของทศกัณฐ์ ครูทัศนีย์ ก็ร้องให้มีอารมณ์อาการตกตะลึง เช่น ในคำว่า “ทศกัณฐ์ตกตะลึง” ครูจะร้องเน้น ทุกเสียง ในคำว่า “ทศ – สะ – กัณฐ์ – ตก – ตะ – ลึง” เพื่อแสดงอาการของคนที่ตกอกตกใจ ครั้นพอเป็นคำต่อไปในคำว่า “แล้วจึงว่า” คำว่า “แล้ว” ครูจะผ่อนเสียงเพื่อแสดงอาการคลายตกใจบ้างแล้ว และมีอาการเขินอายแทน การผ่อนเสียงดังกล่าวย่อมทำให้เกิดอารมณ์เขินอายและขณะเดียวกันก็คลายความตกใจไปด้วยในตัว

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ครูทัศนีย์ ขุนทอง เป็นครูที่มีความสามารถในเชิงการขับร้องให้เหมาะสมและเข้ากับอารมณ์ของตัวละครอย่างยิ่ง จากตัวอย่างในเรื่องการปั้นคำ หรือการทำเสียงหนักเบา ที่ปรากฏในการขับร้องตบนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์นี้ ย่อมเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถมารถของครูทัศนีย์ได้เป็นอย่างดี

5.3. วิเคราะห์อัตลักษณ์การขับร้องของครูทัศนีย์ ขุนทอง ที่ปรากฏในตบนางลอย เฉพาะบททศกัณฐ์

จากการวิเคราะห์ในประเด็นเรื่องกลวิธีการขับร้องครูทัศนีย์ สามารถอธิบายอัตลักษณ์ที่เป็นลักษณะเฉพาะอย่างพิเศษที่พบในการขับร้องครูทัศนีย์ได้ 3 ประเด็นสำคัญ ๆ คือ

- 5.3.1. ครูทัศนีย์ ขุนทอง เป็นผู้ที่มีน้ำเสียงแจ่มใส ไพเราะ
- 5.3.2. ครูทัศนีย์ ขุนทอง มีช่วงเสียงในการขับร้องที่กว้าง
- 5.3.3. ครูทัศนีย์ ขุนทอง มีวิธีการขับร้องประกอบการแสดงได้อย่างสมบทบาท

อัตลักษณ์ที่ปรากฏทั้ง 3 ประการนี้ ประการแรก ถือเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นอย่างเฉพาะที่ปรากฏในครูทัศนีย์ น้ำเสียงที่ไพเราะและอ่อนหวานของครู ทำให้ครูมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวตลอดทั้งส่งผลให้เพลงที่ครูร้องทุกเพลงมีความไพเราะเสนาะยิ่ง

อัตลักษณ์ในข้อที่ 2 เป็นการแสดงถึงความสามารถของครุฑศนีย์ ในการขับร้องว่าครุฑเป็น ผู้มีช่วงเสียงที่กว้างในการขับร้อง สามารถขับร้องในเสียงที่สูงและต่ำได้อย่างไม่ลำบาก มีความสามารถในการควบคุมกล้ามเนื้อในการเปล่งเสียง และการบังคับเสียงให้เป็นไปตามที่ต้องการได้

อัตลักษณ์ในข้อสุดท้าย ย่อมเป็นประจักษ์ในทางด้านความละเอียดรอบรู้ ทั้งในเชิงคีตศิลป์ และวรรณศิลป์ กล่าวคือ ครุฑศนีย์ จะทำความเข้าใจกับบท วิเคราะห์บทพร้อมก่อนว่าบทดังกล่าวควร จะต้องร้องด้วยอารมณ์หรือน้ำเสียงเช่นใด การนำบทมาศึกษาวิเคราะห์ตลอดจนค้นหาวิธีการขับร้อง ให้เหมาะสมกับบทนั้น ๆ ถือว่าครุฑเป็นผู้มีความรู้ในเชิงวรรณศิลป์และคีตศิลป์เป็นอย่างดีท่านหนึ่ง อัน แสดงให้เห็นถึงความละเอียดรอบคอบในการแสดงดนตรีของครุฑได้อีกประการหนึ่งเช่นกัน

5.4. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “กลวิธีการขับร้องและลีลาการร้องประกอบการแสดงโขนตอน นางลอย เฉพาะบทศกัณฐ์ ของ ครุฑศนีย์ ขุนทอง” นี้ ผู้วิจัยพบว่าครุฑศนีย์ ขุนทอง เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในด้านการขับร้องอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยสืบเนื่อง

ครุฑศนีย์ ขุนทอง มีกลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงละครและโขน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบัน การขับร้องประกอบการแสดง ผู้ขับร้องมักไม่ให้ความสำคัญทางด้านอารมณ์ประกอบการ แสดงมากนัก มุ่งเน้นแต่ความไพเราะของผู้ขับร้องเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าอรรถรสของศิลปะ ไทย ดังนั้นกลวิธีการขับร้องของครุฑศนีย์ ขุนทอง ซึ่งถือว่าเป็นทางร้องประกอบการแสดงที่ดีและ เหมาะแก่การแสดงโขนท่านหนึ่งในปัจจุบัน

ซึ่งวิธีการขับร้องของครุฑศนีย์ ขุนทอง โดยเป็นการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการถ่ายทอด เรียนรู้ ระบบการขับร้อง การต่อเพลง ระเบียบ จริยะ อุดมคติ ของครุฑศนีย์ ขุนทองที่ได้รับการ ถ่ายทอดจากครุฑท่อม ประสิทธิ์กุล และครุฑศรีนาฏ เสริมศิริ ครูคนสำคัญในวงการขับร้องเพลงไทย ที่ ได้รับการยกย่อง

นอกจากนี้ตัวละครเอกในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ยังมีอีกมากมายใน ด้านการขับร้องประกอบการแสดงโขนที่จะสืบค้นให้เกิดเป็นรูปธรรมได้ อาทิเช่น พระราม นางสีดา หนุมาน ซึ่งทั้ง ๓ ตัวละครนี้ มีเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโขนน่าฟังยิ่งนัก เช่น นางสีดามีเพลงฉาย เบญจกายหรือแม้กระทั่งเพลงเข็ดนอกที่ใช้ประกอบการแสดงโขนของฝ่ายลิง ผู้วิจัยคิดว่าสามารถจะ ดำเนินการสืบค้นต่อเนื่องให้เป็นลายลักษณ์อักษรต่อไปได้อย่างครบทุกรสทั้งพระ นาง ยักษ์ ลิง

รายการอ้างอิง

- กอบกุล อิงคุทานนท์. **ศัพท์วรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: ษรณัฏ, 2540.
- คณพล จันทรหอม. **ขั้วร้องเพลงไทย**. ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2539.
- คณะกรรมการโครงการส่งเสริมการดนตรีไทย สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัด
ทบวงมหาวิทยาลัย. **เกณฑ์มาตรฐานสาขาวิชาและวิชาชีพดนตรีไทย**. สำนักพิมพ์
ประกายพริก: กรุงเทพฯ, 2538.
- จตุพร รัตนวราหะ. **สัมภาษณ์**, 7 มกราคม 2549.
- จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. **นาฏศิลป์ศึกษา**. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์, 2527.
- จำรัส อยู่สุข. **สัมภาษณ์**, 25 พฤศจิกายน 2548.
- ปัญญา นิตยสุวรรณ. **นาฏดุริยางคศิลป์ไทยกรุงรัตนโกสินทร์ จัดพิมพ์เนื่องในการสมโภช
กรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี**. ยูเน็ตโปรดักชั่น: กรุงเทพฯ, 2525.
- ท้วม ประสิทธิ์กุล. “หลักคีตศิลป์ไทย,” ใน **คีตศิลป์ไทย**. กัลยา เพิ่มลาภ, บรรณาธิการ,
(กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2529) หน้า 23
- ทัศนีย์ ชุนทอง. **สัมภาษณ์**, 10 มกราคม 2549.
- ธนิธ อยู่โพธิ์. **โขน**. กรุงเทพฯ: ศิวพร, 2511.
- ธนิธ อยู่โพธิ์. **เครื่องดนตรีไทยพร้อมด้วยตำนานการผสมวง มโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องสาย**.
กรุงเทพฯ: การศาสนา, 2523
- ธนิธ อยู่โพธิ์. **โขน พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า-
เฉลิมเขตมงคล**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 26 มิถุนายน 2500
- นียดา สาริกภูติ. **ความสัมพันธ์ระหว่างละครไทยและละครภารตะ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แม่คำฝาง, 2515.
- ประพันธ์ สุคนธชาติ. **รามเกียรติ์ ตอนนางลอย**. กรุงเทพฯ: ศิวพร, 2513.
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. **นาฏยารณ**. **ศิลปากร** 39,4 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2539): 92.
- ประคอง ชลาบุภาพ. **สัมภาษณ์**, 30 มีนาคม 2549.
- ประเสริฐ สันติพงษ์. **สัมภาษณ์**, 30 มีนาคม 2549.
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. **สัมภาษณ์**, 15 กุมภาพันธ์ 2549.
- พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. **บทละครเรื่องรามเกียรติ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
เจริญธรรม, 2515.
- มนตรี ตราโมท. **ดนตรีไทยของมนตรี ตราโมท อนุสรณ์ในงานพระราชเพลิงศพนายมนตรี
ตราโมท**, กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ, 2538.
- วัฒนา โกศินานนท์. **สัมภาษณ์**, 27 ธันวาคม 2548.

วิมลวรรณ กาญจนผดลิน. **สัมภาษณ์**, 30 มีนาคม 2549.

ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์. **รามเกียรติ์ : รามณะของไทย**. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ปริ้นติ้งกรุ๊ป, 2534

ศิลปากร,กรม. **บทโขน กรมศิลปากรปรับปรุง จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ**

จมีนสมุหพิมาน. กรุงเทพฯ: ศิวพร, 2507

ศิลปากร,กรม. **ศัพท์สังคีต**. กรุงเทพฯ: การศาสนาการพิมพ์, 2531

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2540.

ศิริวรรณ รัตนทัศนีย์. **การขับร้องประกอบการแสดง**. งานวิจัยดุริยางคศิลป์ หลักสูตรปริญญา

ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์และดุริยางค์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สมทบ

คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา, 2542

ศิริวรรณ รัตนทัศนีย์. **สัมภาษณ์**, 30 มีนาคม 2549.

สงบศึก ธรรมวิหาร. **ดุริยางค์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2540.

สมศักดิ์ ทัดดี. **สัมภาษณ์**, 7 กุมภาพันธ์ 2549.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รูปภาพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาพที่ 1 : ครูทัศนีย์ ชุนทอง
(ที่มาภาพ จากครูทัศนีย์ ชุนทอง)

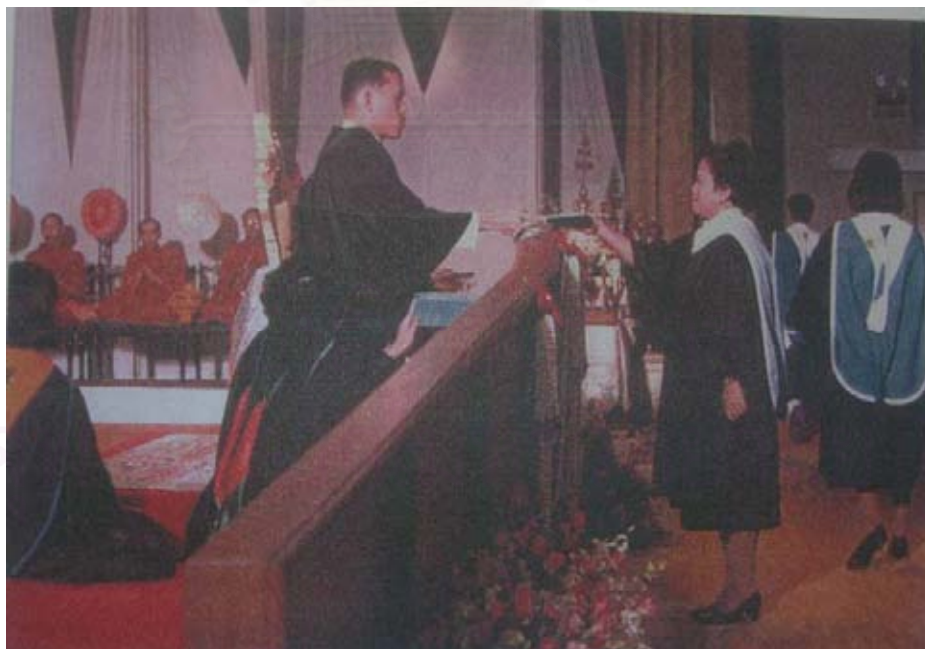
ภาพที่ 2 : ครูทัศนีย์ ขุนทอง และศิลปินกรมศิลปากร ออกสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 พ.ศ.2502
(ที่มาภาพ จากครูทัศนีย์ ขุนทอง)

ภาพที่ 3 : ครูทัศนีย์ ขุนทอง และศิลปินกรมศิลปากร ออกสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 พ.ศ.2503
(ที่มาภาพ จากครูทัศนีย์ ขุนทอง)

ภาพที่ 4 : ครูทัศนีย์ ขุนทอง ออกสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม พ.ศ.2507
(ที่มาจากภาพ จากครูทัศนีย์ ขุนทอง)

ภาพที่ 5 : เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ๗ สยามมกุฎราชกุมาร
ครั้งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากวิทยาลัยครูจันทร์เกษม พ.ศ.2527
(ที่มาจากภาพ จากครูทัศนีย์ ขุนทอง)

ภาพที่ 6 : เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร ชั้นระดับปริญญาตรี
จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา พ.ศ.2528
(ที่มาภาพ จากครุฑศันย์ ชุนทอง)

ภาพที่ 7 : รับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และร่วมปฏิบัติราชการเป็น
ผู้ช่วยห้อง ณ วนอุทยานพระบรมราชานุสรณ์รัชกาลที่ 2 พ.ศ.2541
(ที่มาภาพ จากครุฑศันย์ ชุนทอง)

ภาคผนวก ข
บทละครอนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย ในยุคสมัยต่างๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

บทการแสดงโขน ตอนนางลอย พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลก เป็นบทที่ใช้สำหรับการแสดงละครคน แม้ว่าจะไม่ได้รับความสนใจนำมาจัดแสดงเป็นโขน แต่ก็สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการจัดทำบทโขนในยุคสมัยต่อมา ซึ่งผู้วิจัย ได้คัดจากหนังสือ รามเกียรติ์ ตอน นางลอย รวบรวมและเรียบเรียง โดยประพันธ์ สุคนธชาติ จัดพิมพ์เผยแพร่ เพื่อเป็น วิทยาทาน กุศลทาน เมื่อ ปี พ.ศ. 2513 หน้า 49-76 ดังนี้

บทละครคนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

เมื่อนั้น	ฝ่ายท้าวสิบพัคตร์ชาญสมร
ครั้นถึงลงกาพระนคร	บทจรขึ้นปราสาทอันโอฬาร

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

เอนองค์ลงเหนือที่ไสยาสน์	กรก่ายนลาฏยักษา
ให้ร่อนจิตคิดคั่นแน่นอุรา	เสียดายอุตสาห์แปลงไป
หมายว่าจะตัดสงคราม	มิให้ลูกกลมมาได้
ก็ไม่สมจิตตั้งคิดไว้	จะอุบายแก้ไขไหนดี
อันศึกมนุษย์นี้ใหญ่หลวง	เห็นจะล่วงมาถึงบุรีศรี
ด้วยโยธาวานรเสนี	ล้วนมีฤทธิ์ดังไฟกาล
พื้นพงศัสมรินทร์ทินกร	ขจรเสียงชื่อลือหาญ
ทั้งพิเภกจัญไรภัยพาล	อ้ายสาธารณไปอยู่ด้วยมนุษย์
เหตุผลสารพันมันลวงรู้	จะบอกศัตรูจนสิ้นสุด
อันการณรงคียงยุทธ์	จะคิดสัประยุทธ์เห็นยากใจ
แต่ผูกผูกผูกนั้งไม่เป็นนอน	แสนทุกข์ทออดถอนใจใหญ่
ให้ร่อนจิตตั้งต้องพิฆาไฟ	จนอุทัยส่องแสงสว่างฟ้า

ฯ 12 คำ ฯ

จึงคิดได้ว่าศึกครั้งนี้	เป็นต้นด้วยที่เสเนหา
กูจะให้เบญจกายกัลยา	แปลงเป็นสีกาเยาวมาลย์
ไปทำตายลอยอยู่ที่ท่าสง	อันพระรามเคยลงสระสนาน
แม้เห็นว่านางวายุปราณ	การศึกก็จะเลิกกลับไป
คิดแล้วสระสงทรงเครื่อง	อร่ามเรื่องดังดวงแขไข
เสด็จออกพระโรงข้างใน	อำไพด้วยแก้วแกมสุวรรณ

ฯ 6 คำ ฯ เสมอ

ลดองค์ลงเหนือบัลลังก์รัตนัน
 พร้อมหมู่สนมกำนัล
 เื้องจเร่งลงไปหา
 ผู้เป็นหลานรักร่วมชีวิต

ภายใต้เศวตฉัตรฉายฉัน
 จึงบรรหารสิ่งนางอสุรี
 เบญกายกัลยาโฉมศรี
 ขึ้นมายังที่พระโรงคัล

ฯ 2 คำ ฯ

บัดนั้น
 รับสั่งพระยาภุมภัณฑ์

ฝ่ายนางอสุรีสาวสวรรค์
 บังคมคัลแล้วพากันรีบไป

ฯ 2 คำ ฯ ชุบ

ครั้นถึงที่อยู่นางเทวี
 ทูลว่าพระจอมภพไทร

ยกอรชูลีประนมไหว้
 ให้เข้ามาเชิญนางนงคราญ

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 แจ้งว่าทศกัณฐ์พระยามาร
 หน้าซีดผาดเผือดลงทันที
 ให้ประหวั่นครั่นคร้ามเกรงภัย

นางเบญกายเวยวอดสงสาร
 โองการให้หาก็คตกใจ
 ไม่รู้ว่าร้ายดีเป็นไฉน
 ก็รีบไปด้วยนางอสุรา

ฯ 4 คำ ฯ เพลง

ครั้นถึงน้อมเศียรอภิวาท
 ความกลัวเพียงม้วยมรณา

แทบบาทพระยาอักษร
 กัลยามอบอยู่ไม่เงยพักตร์

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ครั้นเห็นเบญกายนงลักษณ์
 อนิจจาหลานรักของลุงเอ๋ย
 ทั้งนี้เวรราแต่บุราณ
 แก่พ่อเจ้าร่วมสายโลหิต
 รับราชย์ขับเสียดจากพารา
 บัดนี้หายโกรธคิดถึง
 สงสารเป็นพันพันทวี
 ด้วยไปอยู่กับปัจจามิตร
 จึงหาอัครเศอรไท
 หลานรักจงไปทำตาย
 แม้นพระรามได้ทอดทศนา

ทศเศียรสุริยวงศ์ทรงจักร
 พระยาอักษรจึงมีโองการ
 ทรามเซยผู้ยอดสงสาร
 จึงบันดาลให้ลุงโกรธา
 ไม่ผิดก็ทำโทษา
 ต้องไปเป็นข้าไฟรี
 ร้อนเร่าร้อนเรียงดังเพลิงจี
 มิรู้ที่จะทำประการใด
 สุดคิดจะรับมาได้
 หวังจะให้แปลงเป็นสิดา
 ที่หาดทรายฉนวนประจำท่า
 ก็จจะว่าสิดาวายปราณ

จะแสนโศการำรัก
 ยิ่งแต่วานรบริวาร
 แม้ว่าจะสำเร็จดังจินดา
 ทั้งปีติรงค์ของอรไท

เห็นจักสิ้นชีพสังขาร
 จะแตกฉานแยกย้ายกันไป
 กลับมาจะแบ่งสมบัติให้
 จะได้อันพาราสดภาพร

ฯ 16 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ได้ฟังดังใครมาพินพอน
 จึงน้อมประณตบทบงสุ์
 ตัวข้านี้เป็นสตรี
 ดั่งสิ้นบุรุษทั้งลงกา
 โยธาวานรแน่นไป
 ชั่วดีผู้ใดไม่ล่วงเห็น
 อันชีวิตของข้าไม่พ้นตาย

นวลนางเบญกายดวงสมร
 ตัดกรตัดเกล้าเมมาดี
 ทูลองค์พระยายักษ์
 ที่จะลงไพร่นั้นจนใจ
 จะด่านหน้าฝ่าไปกระไรได้
 มาในกองทัพแต่ล้วนชาย
 ก็จะเป็นราศีไม่รู้หาย
 ออย่าหมายจะรอดคืนมา

ฯ 8 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 จึงตรัสปลอบราชนัดดา
 อันหมู่กระบี่เดี่ยวรชาน
 เจ้าก็มีปรีชาว่องไว
 ถึงมาดมั่นเป็นหญิงยิ่งชาย
 มั่นไปก็สมดังจินดา

ท้าวราพณาสูรยักษา
 แก้วตาอย่าประหวั่นพรั่นใจ
 จะล่วงรู้ถึงการนั้นหาไม่
 มันจะทำไม่ได้อย่าสงกา
 ด้วยเล่ห์กลอุบายแกลั่วกล้า
 หลานอย่าเกรงพวกไพร่

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ได้ฟังพระราชวาที
 ครั้นจะขึ้นขัดพระบัญชา
 จะลงโทษถึงสิ้นชีวิต
 ซึ่งพระองค์ทรงเห็นจะเป็นการ
 อันนางสีดาทรมวภัย
 จะนิमितก็จะผิดรูปทรง
 จะขอถวายบังคมลา

นางเบญกายยักษ์
 เทวี่คะนั่งรำพึงคิด
 ก็เกรงอาญาประกาศิต
 สุดคิดแล้วกราบทูลไป
 จะขัดพระบรรหารกระไรได้
 ยังไม่เคยเห็นพระพักตรา
 ไม่เหมือนองค์อัคเรศเสนา
 จะไปดูลักษณะเทวี

ฯ 8 คำ ฯ

เมื่อนั้น
ได้ฟังดังทิพวารีย์
ลُبหน้าลُبหลังหลานรัก
แล้วสั่งฝูงนางกำนัล
ให้ตระเตรียมเทียมราชรถทรง
พร้อมด้วยอสุริโยธี

ทศเคียรสุริยวงศ์ยักษ์
มาโสรจสงอินทรีย์กุมภภัณฑ์
พระยายักษ์ปรีดีเปรมเกษมสันต์
จงพากันไปบอกเสนี
คอยรับเสด็จองค์นางโฉมศรี
ยังเกษมณีรจนา

ฯ 6 คำ ฯ

บัดนั้น
รับสั่งถวายบังคมลา
ฝ่ายนางกำนัลซ้ายขวา
แล้วพากันรีบออกไป

ฯ 2 คำ ฯ ชุบ

ครั้นถึงจึงมีวาที
ให้เตรียมรถรัตนามัย

สั่งมหาเสนีผู้ใหญ่
ตามในบัญชาพระยามาร

ฯ 2 คำ ฯ

บัดนั้น
ได้แจ้งแห่งราชโองการ

เสนาผู้ใหญ่ใจหาญ
ก็รีบลงลานออกมา

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

จัดหมู่อสุรกุมภภัณฑ์
เตรียมทั้งรถทรงอลงการ

ตามหมวดตรวจกันพร้อมหน้า
คอยท่าเสด็จนางเทวี

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น
บังคมลาพระยาอสุรี
จึงชำระองค์ทรงเครื่อง
พร้อมด้วยสนมกำนัลใน

นางเบญยกายักษ์
ลงจากที่ปราสาทชัย
อร่ามเรืองพักรตร์ผ่องดังไข
เสด็จไปทรงรถรัตนา

ฯ 4 คำ ฯ เพลง

เสนีให้เคลื่อนพระประเทียบ
ออกจากพระนครลงกา

เรียงเรียบโดยกระบวณซ้ายขวา
ตรงมายังสวนอุทยาน

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

ครั้นถึงประทับกับเกยแก้ว
พาฝูงองค์บริวาร

แล้วลงจากรถมุกดาหาร
ไปนิเวศน์สถานพระมารดา

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

จึงเข้าสวมสอดคอดบาท
ชบพักตร์สะอื้นโศกา

พระชนนีราชเสนหา
ตั้งว่าจะสิ้นสมประดี

ฯ 2 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น
ครั้นเห็นพระราชบุตร
ลูปได้ไปทั่วสรรพางค์
วันนี้แม่เพียงเห็นพักตร์
ว่าพลางเขยชมพระธิดา
แสนโศกโศการำพัน

นางตรีชาดาัยกษี
เทวีสวมสอดด้วยความรัก
แล้วอุ้มองค์นางขึ้นใส่ตัก
คิดว่าจักไม่พบกัน
กัลยาจุมจอมถนอมขวัญ
พางเพียงชีวันจะบรรลั้ย

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น
กอดบาทชนนีเข้าไว้
บัดนี้พระองค์ทรงน้ครเศ
ให้ลูกนิมิตกายา
ไปลวงพระรามพระลักษณ
ทำตายลอยอยู่ในชลธาร
ครั้นจะซัดขึ้นก็จมนใจ
จะทำโทษาฆ่าตี

เบญกายเยาววยอดพิสมัย
สะอื้นให้แล้วแจ้งกิจจา
มงกุฎเกศอสุรายักษา
เหมือนองค์สีดาเยาวมาลย์
ผู้วงศ์จักรพรรดิมหาศาล
แทบทำสรงสนานภูมิ
กลัวภัยพระยายักษี
เทวีเล่าพลางพลางโศกา

ฯ 8 คำ ฯ

เมื่อนั้น
ได้ฟังพระราชธิดา
ไฉ่อนิจจาลูกเอ๋ย
พ่อเจ้าก็จากออกไป
ตัวแม่นี้ตั้งแต่ทนทุกข์
ยังแต่เจ้าดวงชีวัน
ซบพ้อเสียแล้วมิหน้า
รำพลางแสนโศกาลัย

นางตรีชาดาัยกษี
กัลยาพางเพียงจะขาดใจ
กรรมสิ่งไรเลยมาซัดให้
เป็นตายฉันใดไม่พบกัน
ไม่มีสิ่งสุขเกษมสันต์
นอกนั้นมิได้เห็นใคร
มาซ้ำฆ่าลูกก็เป็นได้
อรทัยเพียงสิ้นสมประดี

ฯ 8 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น
กราบบาทสมเด็จพระชนนี
อันเกิดมาในภพทั้งหลาย

นางเบญกายัยกษี
เทวีสนองพระวาทา
ความตายนั้นอยู่เบื้องหน้า

กรรมแล้วจะสู้เวทนา	ไปกว่าจะสิ้นชีวิต
พระมารดาค่อยอยู่สถาวร	อย่าทุกข์ร้อนวิโยคโศกศัลย์
ว่าแล้วถวายบังคมคัล	ผันพักตร์อย่างเยื้องดำเนินไป

ฯ 6 คำ ฯ เสมอ

ครั้นถึงที่อยู่พระลักษมี	ยอกรชูลีประนมไหว้
แก่งทำโศกาอาลัย	ใส่ไคล้ด้วยกลมารยา

ฯ 2 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น	พระชนนีโลกเสนาหา
ทอดพระเนตรเห็นนางอสุรา	เข้ามาบังคมแล้วไต่
ให้คิดฉงนสนเท่ห์หนัก	ด้วยไม่รู้จักยกษี
จึงมีพระราชเสาวนีย์	เจ้านี้มีนามกรโต
รูปทรงแน่นน้อยโสภา	ไหนจึงมาร้องให้
ทุกข์ร้อนอวรณ์ด้วยสิ่งใด	มาหาเราโยอสุรี

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น	นวลนางเบญกายยกษี
ได้ฟังพระราชเสาวนีย์	ชูลีกรสนองพระบัญชา
อันตัวของข้าบาทบงสุ์	ทรงนามเบญกายยกษา
เป็นบุตรนางตรีชาดา	พิเภกอสุรานันนิตร
ทศกัณฐ์จับจากเวียงชัย	ไปอยู่เป็นข้าพระทรงศร
ค่อยได้ความสุขสถาวร	ด้วยพระสี่กรปรานี
ตัวข้าเป็นบุตรจงรัก	ภักดีต่อพระมเหสี
อันทศกัณฐ์อสุรี	นำที่จะม้วยมรณา
ขอเอาเบื้องบาทพระแม่เจ้า	เป็นฉัตรร่มเกล้าไปกายหน้า
จึงอุตสาห์เด็ดลวดออกมา	หวังจะฝากชีวาบังอร
ทูลพลางทางข้าเลี้ยงเนตร	สังเกตลักษณะผดงสมร
จำสำคัญได้แน่นอน	ก็ลาบทจรออกไป

ฯ 12 คำ ฯ

ขึ้นนั่งยังราชรถทรง	พร้อมฝูงองคค์น้อยใหญ่
เคลื่อนหมู่พหลพลไกร	คืนไปลงกาธานี

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

ครั้นถึงประทับกับเกยแก้ว อันเพริศแพรวด้วยดวงมณีศรี
 ยอกรเหนือเกล้าเมาลี อสุรีนิมิตกายา

ฯ 2 คำ ฯ ตระ

ชมตลาด

ทรงโฉมประโลมวิไลลักษณ์ ผิวพักตร์เพียงเทพเลขา
 อรชรอ่อนแอ่นจำเริญตา เหมือนองค์สีดาวิลาวัณย์
 แล้วจึงแหวกม่านอลงกรณ์ ตั้งนางอัปสรในสวรรค์
 ลงจากรถแก้วแพรวพรรณ จรจรลีขึ้นเฝ้าพระยามาร

ฯ 4 คำ ฯ

เมื่อนั้น ทศเศียรสุริวงศ์ใจหาญ
 เสด็จเหนือแท่นอลงการ ท่ามกลางบริวารกัลยา
 เห็นนางเบญกายหลานรัก ทรงลักษณียิ่งเทพเลขา
 สำคัญจิตคิดว่าสีดา เสน่หาฟางพันพันทวี
 รสรักรัญจวนป่วนสวาท มีอาจนั่งอยู่กับที่
 โจนจากแท่นแก้วมณี จรลีมารับอรไท

ฯ 6 คำ ฯ เสมอ

ชาติรี

จึงมธุรสวาจา แก้วตาผู้ยอดพิสมัย
 ขอเชิญยุพเยาว์ดวงใจ มานั่งในอาสน์อลงกรณ์
 เป็นที่สิริไสยาสน์ ร่วมราชภิรมย์สโมสร
 จะถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงบังอร มิให้อนาทรสักนาที

ฯ 4 คำ ฯ

เมื่อนั้น นางเบญกายยักชี
 เห็นองค์พระอสุรี เสด็จลงจากที่บัลลังก์ทรง
 ด้วยได้เห็นรูปนิมิต คิดว่าสีดานวลหง
 ดำเนินเดินเข้ามาเคียงองค์ ไหลหลงประโลมด้วยวาจา
 นางจึงน้อมเศียรอภิวาหน์ พระบาทจงโปรดเกศา
 ข้าคือเบญกายอสุรา มิใช่สีดาเทวี

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น ท้าวทศพักตร์ยักชี
 ยิ้มแล้วจึงกล่าววาจาที่ ว่าไยฉะนี้เขาวมาลย์

ที่คิดถึงเจ้าทุกเวลา
 แสนทุกข์แสนทเวษมาช้านาน
 ว่าพลางจงกรขึ้นแท่นทรง
 ตระโบมโลมลูบจูบพัคตร์
 ที่จะตั้งเจ้าไว้ให้เป็นเอก
 ใหญ่กว่าอนงค์องค์บังอร
 อันการบำรุงบำเรอรัก
 สาวสวรรค์ขวัญตาอย่าอาลัย

ฯ 10 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ทรุกลงจากตักอสุรี
 ทศกัณฐ์ยิ่งกระหวัดรัดกาย
 ยิ่งบอกยิ่งเข้ามาว่าวอน

นवलนางเบญกายยักษ์
 เทวีสลัดปิดกร
 ความเจ็บความอายดังต้องศร
 บังอรก็คลายกายา

อันรูปนิมิตก็สูญกาย
 กราบลงแทบเบื้องพระบาทา

คืบเป็นเบญกายยักษ์
 พลังกัมพัคตราไม่พาที่

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 พิศเพ่งเล็งโฉมนางเทวี
 ให้คิดสะเทือนใจ
 อนิจจาลุงคิดว่าสิดา
 ที่นี้จะสมอารมณ์หมาย
 อันซึ่งพระรามพระลักษมณ์
 นัลดางเร่งรีบไป
 เสรีแล้วจงคืนมาธานี

ทำวราพณาสูรยักษ์
 กลายเป็นอสุรีนัลดา
 ตะลึงไปมิใคร่จะดูหน้า
 ขอสมมาเสียเทิดนะหลานรัก
 ด้วยอุบายปริชาเจ้าแหลมหลัก
 เห็นจักสิ้นชีพชีวี
 อย่าให้ทันอุทัยไซศรี
 ลุงนี้จะคอยบังอร

ฯ 8 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 กัมเกล้าดุชฎีชูศิกร

นवलนางเบญกายดวงสมร
 บทจรออกมาแล้วเหาะไป

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

งามตั้งเมฆลานาวี
 ลงยังฟากฝั่งชลาลัย

ข้ามมหานทีสมุทรใหญ่
 เหนือที่ทัพชัยพระราม

จึงเข้าอาศัยหยุดพัก

สำนักกรมไทรโศภนา

ยอกรร่ายเวทวิทยา

อสุรานิมิตตินทรีย์

ฯ 4 คำ ฯ ตระ

กลายเป็นสีดานงลักษณ์

ดวงพักตร์เข้มซ้อยเฉลิมศรี

ทำตายลอยมาในนที

เรียวี่ดังวาญพาจร

ฯ 2 คำ ฯ ได้

ครั้นถึงที่ฉนวนลงสรง

ขององค์พระรามทรงศร

ก็เข้าไปเกยกายนั่งนอน

อยู่ริมสาครที่หาดทราย

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น

พระตรีภพโลกทั้งหลาย

บรรทมเหนือแท่นแก้วแพรวพราย

กรกายพักตร์คะนึ่งถึงสีดา

ปานนี้เจ้าพี่เป็นไฉน

ดวงใจสุดแสนเสนาหา

ครั้งหนึ่งผูกศอให้มรณา

หากว่าวาญบุตรไปทัน

แก้แล้วลงแจ้งกล่าวสาร

หาไม่เยาวมาลย์จะอาศัย

ถึงกระนั้นอยู่ในมือมัน

พินิจหวาดหวั่นฤทัยนัก

แต่ผูกผูกผูกนี้ไม่มีสุข

แสนทุกข์แสนทเวษเพียงอกหัก

แสนอาลัยในองค์นงลักษณ์

พระทรงจักรมิได้นิทรานา

จนล่วงปัจฉิมราตรี

สกุณีเพรียกพร้อมก้อนป่า

เสนาะเสียงแมลงผึ้งภูมรา

สุริยาเยียมยอดดุกุนธร

ฯ 10 คำ ฯ

จึงบัวนพระโอบขลุ่ยสร่งพักตร์

แล้วชวนพระลักษณ์ทรงศร

เสด็จไปสระสงสาคร

เสนาวานรก็ตามมา

ฯ 2 คำ ฯ รุกรัน

ครั้นถึงริมฝั่งชลาลัย

ภูวนายเหลือบแลซ้ายขวา

เห็นรูปป่อสุรมารยา

เกยอยู่ที่ท่าหาดทราย

อรชรอ่อนแอ้นระทวยทรง

เหมือนองค์สีดาโฉมฉาย

ตกใจเพียงสิ้นชีวาวย

พระนารายณ์วิ่งไปด้วยความรัก

ฯ 4 คำ ฯ

ครั้นถึงลดองค์ลงแนบน้อง

สองกรซ้อนเกศขึ้นไผ่ดัก

พินิจพิศดูวงพักตร์

กายกรนงลักษณ์วินดา

มิได้ผิดเพี้ยนทั้งผิวพรรณ

สำคัญว่าสีดาเสนาหา

ให้อัดอั้นห้วนท้วกกายา	ผ่านฟ้าฟางเพียงจะขาดใจ
สะอื้นพลางพลางเรียกพระลักษณ	น้องรักพียอดพิสมัย
บัดนี้สี่ตามาบรรลัย	อยู่ในกระแแสวาริ

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น	ทรงสวัสดิ์รัศมี
พินิจพิศเพ่งทั้งอินทรี	สำคัญว่าพินางมรณา

ความรักความเสียดายนั้นสุดคิด	ร้อนจิตเพียงต้องฟ้าผ่า
ชบพักตร์ลงทรวงโคกกา	ตั้งหนึ่งชีวาจะจากจร

ฯ 4 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น	พระกฤษณรัศมีทรวงศร
แสนโคกโคกกาอวรณ์	ภูธรครวญคร่ำรำพัน
ไฉนจจาสี่ดาเอ๋ย	ไฉนเลยมาม้วยอาสัญ
พี่ก็ได้ให้ข่าวเป็นสำคัญ	ว่าจะยกพลขันธไปราวี
จะสุดแค้นแสนทเวชเป็นไฉน	จึงไม่ครองชีวาไว้ทำพี่
ฤฯ อ้ายทศเศียรอัปรี	อสุรีมันกริ้วโกรธา
ว่าวายุบุตรไปสังหาร	สหัสกุมารยักษา
แล้วเผาบุรีลงกา	มันจึงฆ่าน้องให้ตายตาม
นิจจาเอ๋ยเจ้าเคยเป็นเพื่อนยาก	ลำบากด้วยกันทั้งสาม
พี่กับอนุชาพยายาม	หวังจะทำสงครามด้วยไฟรี
ฆ่าเสียให้สิ้นพงศ์พันธุ์	พวกอ้ายทศกัณฐ์ยักษ์
เมื่อเจ้ามาม้วยชีวี	สุดที่จะทำศึกไป
ครั้นว่าจะคืนพารา	ทั้งไตรโลกาจะหมิ่นได้
พี่จะสู้เสียชีवालัย	ร่วมในกองกษัตริย์ด้วยน้องรัก
สองกษัตริย์แสนทเวชแสนโคก	แสนวิโยคฟางเพียงอกหัก
ต่างสลับชบลงไม่เงยพักตร์	ปี่มัจฉล้นชีพชีวี

ฯ 16 คำ ฯ

บัดนั้น	เสนาโยธากระบี่ศรี
เห็นองค์พระลักษณพระจักรี	โคกกรำรักนางสีดา
จนสิ้นสุรเสียงทั้งสององค์	สลับลงด้วยความเสนา
บรรดาวานรเสนา	ที่ตามมาก็ตระหนกตกใจ

ตั้งหนึ่งพระกาลพาลราช
ต่างตนโตกาอาลัย

พันฟาดตัดเศียรไปได้
มีไปทั้งท่าสาคร

ฯ 6 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น
กับองค์พระลักษณฤทธิรอน
ต่างพื้นคืนได้สมประดี
พิโรธโกรธกริ้วดังเพลิงฟ้า
ตัวเอ็งนี้ลวงบรรหาร
บัดนี้ทศเศียรอาธรรม์
ตัวกู่นี้สู้ติดตาม
เมื่อนางมาตายเสียบัดนี้

พระนารายณ์สุริวงศ์ทรงศร
แหว่เสียงวานรโตกา
องค์พระจักรีนาคา
ว่าเหยยหนุมานชาญฉกรรจ์
ผลาญโคตรขุนมารอาสัตย์
มันฆ่าสิดาเทวี
หวังจะทำสงครามด้วยยักษ์
กระปี่จะว่าประการใด

ฯ 8 คำ ฯ

บัดนั้น
ได้ฟังบัญชาภูวไนย
อันรูปนี้ดูประหลาดนัก
เห็นจะเป็นอสูรมารยา
ด้วยอุบายเล่ห์กลสงคราม
พระองค์ทรงฟ้าธาดรี

หนุมานผู้มีอัชฌาสัย
น้อมเศียรทูลไปด้วยปริชา
ใช้องค์อัคเรศเสนาหา
แปลงมาให้เหมือนนางเทวี
มิให้ข้ามไปเมืองยักษ์
ภูมีหยุดยั้งฤทัยคิด

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น
ได้ฟังดังต้องเพลิงพิช
ผุดลุกขึ้นยืนกระทืบบาท
เหยยเหยยหนุมานพาลา
ทั้งรูปทรงสงศรีดวงพักตร์
นงลักษณที่ในอินทรีย์
อีกทั้งภูษาสไบทรง
ก็ติดอยู่กับองค์อรทัย

พระหวิงศ์นารายณ์จักรกฤษณ์
ทรงฤทธิ์ยิ่งกริ้วโกรธา
ตวาดเสียงเพียงหนึ่งฟ้าผ่า
ไฉนว่ามีไซ่นางเทวี
ก็เห็นประจักษ์ถ้วนถี่
สำคัญนั้นมีทุกสิ่งไป
อัมรงค์ที่เอ็งเอาไปให้
ฤว่ามิใช่ให้ว่ามา

ฯ 8 คำ ฯ

บัดนั้น
กัมเกล้าสนองพระบัญชา
สำคัญมีมาก็จริงอยู่

วายุบุตรวุฒิไกรใจกล้า
ผ่านฟ้าจึงได้ปราณี
พิเคราะห์ดูเป็นนกลักษณ์

ธรรมดาสัตว์สิ้นชีวิต
 อันศพนี้สดไม่มีกลิ่น
 ทั้งปลับปลาพระองค์ทรงฤทธิ
 เหตุไฉนจึงรูปศพนี้
 ข้าขอเอาขึ้นกองไฟ
 แม้ว่าเป็นรูปอุบายกล
 ถ้าองค์อัครราชชายา
 พระองค์จะลงโทษกร
 ข้าผู้ล่วงราชวาที

มิได้เนาพองอย่าพึงคิด
 จะลอยวารินนั้นเห็นผิด
 สถิตเหนือลงกากรุงไกร
 จะลอยทวนวาริขึ้นมาได้
 ชันสูตรดูให้ประจักษ์ตา
 จะไม่ทนเพลิงแรงแสงกล้า
 เห็นว่าสิ้นกับอัคคี
 พันพอนตัดเกล้าเกศี
 ให้ม้วยชีวิตไปตามกัน

ฯ 12 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ฟังดูพระกายเทวีญ
 แต่เศียรไปจนสุดบาท
 คลายโศกเสื่อมความโกรธา
 เร่งเร็วช่วยกันประชุมเพลิง
 เผาดูให้รู้ว่าร้ายดี

พระกฤษณรุรักษวังสวรรค์
 ทรงธรรมจึงทอดทัตนา
 ก็ประหลาดเหมือนวายุบุตรว่า
 จึงบัญชาสั่งโยธี
 ให้เถกิงเรียงแรงรัศมี
 ตามคำกระบี่หนุมาน

ฯ 6 คำ ฯ

บัดนั้น
 ก้มเกล้ารับราชโองการ

จึงหม่อมานรทวยหาญ
 ต่างวิ่งลนลาน่วนไป

ฯ 2 คำ ฯ

บ้างแบกบ้างชนพื้นมา
 เสร็จแล้วก็ชวนกันจุดไฟ

โยธาทุ่มลงเป็นกองใหญ่
 ตามในบัญชาพระจักรี

ฯ 2 คำ ฯ เจระจา เชิด

บัดนั้น
 จึงให้วานรโยธี

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
 ล้อมกองอัคคีรอบราย

ฯ 2 คำ ฯ

แล้วยกรูปมารยาขึ้นวาง
 เขม้นดูด้วยรู้ในอุบาย

บนกลางเพลิงแรงแสงฉาย
 หมายถึงจะจับอสุรา

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ต้องเพลิงร้อนทั่วทั้งกายา

ฝ้ายนางเบญกายยักษ์ชา
 ดั่งหนึ่งชีวาจะบรรลัย

สุดคิดสุดฤทธิจะทำกล
ก็เหาะขึ้นตามควันไป

ไม่อาจจะทนอยู่ได้
หนีไปด้วยกำลังฤทธิ

ฯ 4 คำ ฯ เชิดฉิ่ง

เมื่อนั้น
เหลือบแลเห็นนางอสุรี
รวดเร็วตั้งวายุพาจร
กวัดแกว่งตรีเพชรดังไฟกำลัปี

หนุมานผู้ชาญชัยศรี
เหาะหนีไปตามเปลวควัน
วานรกริ้วโกรธตั้งตัวสู้
ระเห็จหันเหาะตามอสุรา

ฯ 4 คำ ฯ เชิด

ครั้นทันก็โถมเข้ารวบรัด
ได้แล้วก็กลับลงมา

หัตถ์หนึ่งฉวยจิกเกศา
ด้วยกำลังฤทธาวานร

ฯ 2 คำ ฯ

จึงพานางเข้ามาถวาย
ท่ามกลางโยธาพลากร

องค์พระนารายณ์ทรงศร
คอยฟังฎธรรบัญชา

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น
เห็นวายุบุตรผู้ศักดิ์ดา
คลายความวิโยคโศกศัลย์
เหม่เหม่ดูคู่อิจัญไร
ตรัสพลางมีราชบัญชา
จงเอาอิมารยากาลี
สั่งแล้วเสด็จจากท่าสรอง
ยุรยาตรนาถกรจจรัด

พระตรีภพลบโลกนาถา
ได้นางยักษ์มาก็ดีใจ
กระที่บบาทสนั่นหวั่นไหว
บังอาจทำได้ถึงเพียงนี้
สั่งพระยาสุครีพกระบี่ศรี
เขียนตีชกถามเนื้อความมัน
กับองค์อนุชารังสรรค์
มายังสุวรรณพลับพลา

ฯ 8 คำ ฯ เสมอ

บัดนั้น
ให้ผูกคองามมารตามมา
นั่งลงตรงที่พระลาน
จึงตั้งกระทู้ถามอสุรี
ไม่กลัวศักดาวานร
ถิ่นฐานบ้านเมืองอยู่แห่งใด
จึงแปลงเป็นองค์พระลักษมี
ทำตายลอยอยู่ในคงคา

ลูกพระอาทิตย์ฤทธิกล้า
ถึงหน้าพลับพลาธุจี
พร้อมหมู่ทวยหาญกระบี่ศรี
เหตุใดมีงันบังอาจใจ
เชื้อชาตินามกรเป็นไฉน
ความคิดของใครมันใช้มา
มเหสีพระนารายณ์นาถา
ด้วยกลมารยาสาทัน

จิตจงประสงค์สิ่งใด
จงให้การแต่โดยสัจธรรม

อิจฺญโรทรลักษณโมหันธ์
หาไม่ชื่อนจะวายปรารถ

ฯ 10 คำ ฯ

เมื่อนั้น
จึงแก้กระทำด้วยปรีชาชาญ
เป็นหลานเจ้าลงกาพระนคร
บุตรพระยาพิเภกอสูรี
ข่าวว่าบิดุเรศบรรลัษ
สงสัยใคร่แจ้งกิจจา
ก็กลัวกระปี่พล
ฟังดูให้รู้ว่าร้ายดี
เป็นความสัจจาซึ่งว่าชาน
ขอท่านผู้ปรีชาไว

เบญกายผู้ยอดสงสาร
ให้การว่าตัวของข้านี้
นามกรเบญกายยักษ์
ชนนี้ชื่อตรีชาดา
ด้วยภัยพระนารายณ์นาถา
ครั้นมาโดยเพศอสูรี
จำแลงตนเป็นพระมเหสี
แล้วตัวข้านี้จะกลับไป
จะให้การมุสนั้นหาไม่
จงได้มีจิตเมตตา

ฯ 10 คำ ฯ

บัดนั้น
ได้ฟังค่านางอสุรา
พาชื่อมิได้ชักถาม
ด้วยพระยาภิเษกขุนยักษ์
จึงให้วานรเสมียน
เสร็จแล้วกรีบจรลี

ลูกพระอาทิตย์ฤทธิกล้า
ว่าเป็นธิดาสหายรัก
ข้อความให้แจ้งประจักษ์
ทศพักตร์ขับจากธานี
เขียนคำให้การยักษ์
มาที่พลับพลาอลงการ

ฯ 6 คำ ฯ

จึงน้อมเศียรเกล้าบังคมทูล
ข้าบาทชักถามนางมาร
ว่าเป็นหลานท้าวทศพักตร์
ชื่อเบญกายอสุรา
แจ้งว่าบิดานั้นตาย
จึงแปลงเป็นอัครราชบังอร
แล้วจะกลับคืนเข้ามาไป
มิได้เป็นเสี้ยนไฟรี

นเรนทร์สุรจักรพรรดิมหาศาล
ให้การเป็นเรื่องแต่เดิมมา
ลูกรักพระยาพิเภกยักษ์
นางตรีชาดาเป็นมารดร
ด้วยอาญาพระนารายณ์ทรงศร
มาฟังข่าวบิดรว่าร้ายดี
ยังพิชยลงกาบุรีศรี
ต่อใต้ธูลีบาทา

ฯ 8 คำ ฯ

เมื่อนั้น	พระจักรแก้วสุวิงศ์นาถา
ฟังคำให้การอรสุรา	โกธาดังไฟบรรลัยกัลป์
ดูคู่ลูกพระอาทิตย์	เหตุใดมีมิดมิได้หันต์
ซึ่งว่าไม่มีใครใช้มัน	ค่านั้นเห็นจริงหรือว่าไร
จึงไม่ชักใช้ไถ่ถาม	เอาความข้อนี้ให้ได้
ฤกษ์ฤกษ์หายร่วมใจ	จึงไขเลือกได้เอาแต่ดี

ฯ 6 คำ ฯ เสร็จ

บัดนั้น	น้องพระยาพาลีเรื่องศรี
ฟังราชบัญชาพระจักรี	ตั้งหนึ่งตรีเพชรมาฟาดฟัน
ได้ความอัปยศอดสู	แก่มุโยธาพลชั้น
ทั้งกลัวอาญาพระทรงธรรม์	ถวายเป็นคมคัลแล้วออกมา

ฯ 4 คำ ฯ เสร็จ

จึงสั่งราชมัลต์วานาย	ให้เอาเบญจกายยักษ์
ผูกเท้าผูกเอวตรึงตรา	ลงอาญาถามความมัน

ฯ 2 คำ ฯ

บัดนั้น	เพชรมาตตัวขยัน
ดูนางเบญจกายใจกรรจ์	ปักหลักผูกพันเข้าทันที
แล้วจึงบีบมือบีบขมับ	เขียนขับขุนนางยักษ์
ล้วงฝ่ามือหนักเข้ามาตี	สามทีให้หยุดถามไป

ฯ 4 คำ ฯ เสร็จ

บัดนั้น	สุครีพเสนาผู้ใหญ่
จึงซักถามว่าเหยยอี่จัญไร	ไยจึงมูสาให้การ
ถึงจะมาฟังกิจบิตูเรศ	เหตุใดทำสิ้นสังขาร
เหมือนพระมเหสีวายปราณ	ให้ผ่านฟ้าโศกาอาวรณ์
ข้อซึ่งไม่มีผู้ใดใช้	ยังไม่เห็นจริงของมึงก่อน
ชักพลางพลางสั่งวานร	ให้ผลัดกรกันเข้ามาตี

ฯ 6 คำ ฯ เสร็จ

เมื่อนั้น	นางเบญจกายยักษ์
ความเจ็บเป็นพันพันทวี	อสุรีร้องอึงคิ่งไป
เมตตาฆ่าเถิดนระวานร	งดก่อนจะบอกจริงให้
ด้วยเจ้าลงกากรุงไกร	ตรัสใช้ให้แปลงกาย

เหมือนองค์สี่ดานงลักษณ์	ลวงพระหริรักษ์นาถา
หวังจะตัดศึกด้วยปรีชา	มิให้ถึงลงกาธานี
ครั้นว่าจะซัดก็ไม่ได้	ด้วยกลัวภัยพระยาักษ์
โทษซ้ำถึงสิ้นชีวิ	ทั้งนี้สุดแต่จะโปรดปราน

๗ 8 คำ ๗

บัดนั้น	สุครีพผู้ปรีชาหาญ
ชักไซ้ไล่เลียงนางมาร	จนสิ้นการกัฆาธาดี
เห็นจริงแล้วสั่งวานร	ให้แก้กรแก้เท้ายักษ์
ก็เข้าไปเฝ้าพระจักรี	ยังที่สุวรรณพลับพลา

๗ 4 คำ ๗ เสมอ

ครั้นถึงน้อมเศียรกราบลง	ทูลพระภุชพงศ์นาถา
เสรีจสิ้นตามคำอสุรา	แล้วคอยบัญชาพระภูธร

๗ 2 คำ ๗ เจรจา

เมื่อนั้น	พระนารายณ์สุริยวงศ์ทรงศร
ได้ฟังลูกพระทินกร	วานรทูลคำให้การ
เห็นจริงว่าทศกัณฐ์ใช้	ภูวนัยจึงมีบรรหาร
อันซึ่งอืเบญกายมาร	สาธารถทำได้ถึงเพียงนี้
ฝ่ายพระยาพิเภกอสุรา	ก็เป็นบิดาของยักษ์
จงปรีक्षाโทษอีกาลี	จะถึงที่สถานประการใด

๗ 6 คำ ๗

บัดนั้น	พิเภกผู้มีอิชฌาสัย
ก้มเกล้ารับสั่งภูวนัย	อาลัยถึงราชธิดา
แต่ความโกรธความแค้นเหลือแค้น	ให้แน่นอกตันใจยักษ์
จึงทูลสนองพระบัญชา	ถึงเป็นบุตรข้าอสุรี
แต่ซึ่งตัวมันอุบาย	แปลงกายเป็นพระมเหสี
ทำตายมาลวงพระจักรี	โทษนี้ถึงสิ้นชีวิต
ขอบให้ตัดเศียรเสียบประจาน	จึงควรกับการที่ผิด
อันหมู่พาลาปัจจามิตร	ทศทิศจะเกรงพระเดชา

๗ 8 คำ ๗

เมื่อนั้น	พระจักรรัตน์แก้วนาถา
ได้ฟังพิเภกอสุรา	ปรีक्षाให้ล้างชีวิ

เห็นเป็นสังฆธรรม์สุจริต
 จึงมีพระราชวาที
 ทำทุจจริตทลัษณ์
 จะฆ่าเสียก็ไม่ต้องการ
 แล้วจึงตรัสสั่งลูกพระพาย
 ไปส่งให้พันโยธา

ทรงฤทธิ์เมตตายักษ์
 อันอเบญกายสาธาธาณ์
 โทษหนักถึงสิ้นสังขาร
 เรายกให้ท่านผู้บิดา
 จงพานางเบญกายยักษา
 ถึงแดนลงกากรุงไกร

ฯ 8 คำ ฯ เจรจา

บัดนั้น
 รับสั่งพระตรีภูวนาย

คำแหงหนุมานทหารใหญ่
 บังคมไหว้แล้วรีบบจร

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

ครั้นถึงจึงกล่าววจา
 บัดนี้สมเด็จพระสีกร
 บัญชาให้พี่ไปส่งเจ้า
 ว่าพลางอุ้มนางอสุรี

ดูราเบญกายดวงสมร
 ภูธรไม่ล้างซีวี
 ให้พันเหล่าโยธากระบี่ศรี
 เหาะขึ้นยังที่เมฆา

ฯ 4 คำ ฯ เชิด

เลื่อนลอยมาในอัมพร
 ครั้นข้ามถึงแดนลงกา

อวรณ์ด้วยความเส่นหา
 ก็ลงมายังพื้นสุธาธาร

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

จึงกล่าววมธุรสวาที
 พี่ปรารมภ์ถึงเจ้าเขาวมาลย์
 คิดคิดจะทูลขอโทษ
 สิ้นความวิตกที่กร้อน
 อันความชื่นชมโสมนัส
 บุญพี่กับเจ้าเคยเป็นมิตร
 เราสองควรเคียงเรียงพักตร์
 เป็นคู่คู่สมภิรมยา

มารศรีผู้ยอดสงสาร
 จะวายปราณด้วยภัยพระสีกร
 พอพระองค์ตรัสโปรดประทานก่อน
 ให้มาส่งบังอรก็สมคิด
 ตั้งได้สมบัตินุสิต
 พระทรงฤทธิ์จำเพาะใช้มา
 ร่วมรักในรสเส่นหา
 ไปกว่าชีวาจะจากจร

ฯ 8 คำ ฯ

รำย

เมื่อนั้น
 ได้ฟังวจาพานร
 ค้อนให้แล้วตอบพจมาน

นางเบญกายดวงสมร
 บังอรคิดเขินสะเทินใจ
 มาเจรจาทักวพานก็เป็นได้

นี่หากไม่สิ้นชีवालย์	จึงใส่ไคล้แต่งว่าพาที
ใช้ว่าข้านี้ใจเบา	ไม่รู้ทันเท่ากระบี่ศรี
อย่าพักเลี่ยมเล่นเช่นนี้	ถึงเป็นสตรีก็เข้าใจ

ฯ 6 คำ ฯ

โถ้โลม

ดวงเอยดวงสมร	เจ้างามงอนผู้ยอดพิสมัย
แสนรักพี่รักอรไท	ว่าไยฉะนี้กัลยา
ความจริงไม่ล่อลวงเจ้า	ยุพเยาว์เน่งน้อยเส่นหา
อันแสนสมบัติในลγκα	จะได้แก่บิดาของเทวี
เราสองก็ครองกันเป็นสุข	แสนสนุกภิรมย์เกษมศรี
ว่าพลางคว่าไขวไปในที่	ขุนกระบี่ยกเข้านางกัลยา

ฯ 6 คำ ฯ

ร่าย

เมื่อนั้น	นวลนางเบญกายเส่นหา
ปิดกรค้อมคมนัยนา	อนิจจาข่มเหงไม่เกรงใจ
เหตุว่าเป็นหญิงมาผู้เดียว	ทางเปลี่ยวไม่ว่าอะไรได้
น้อยจิตเพียงชีวิตจะบรรลย์	ว่าพลางผลักไสไม่ไยดี

ฯ 4 คำ ฯ

โลม

น้องเอยน้องรัก	เยาว์ลักษณะผู้มิ่งมารศรี
ผลักพี่เสียดไยนางเทวี	ปรานีบ้างเถิดนะนงคราญ
ว่าพลางอิงแอบแนบชิด	จุมพิตด้วยความเกษมสานต์
ประคองต้องดวงปทุมมาลย์	หอมหวานกลิ่นรสเสาวคนธ์
ภุมเรศร่อนลงประจจะเกล้า	เร้าร้องก้องในโพยมहन
เซยซาบเกสรโกมล	ฝนสวรรค์ครันครั้นธาตรี

ฯ 6 คำ ฯ กล่อม

ซ้ำ

เมื่อนั้น	นวลนางเบญกายโฉมศรี
ได้สู่สมร่วมรสฤๅดี	กับขุนกระบี่ผู้ศักดิ์ดา
มีความชื่นชมโสมนัส	ประติพัทธ์พูนเพิ่มเส่นหา

ความรักเพียงสิ้นชีวา	กัลยาไม่ห่างวานร
แสนสนิทธิพิสมัยไหลหลง	งวยงด้วยทวารพระทรงศร
ลืมหักท้าวยี่สิบกร	บังอรเกษมเปรมปรีดี

๙ 6 คำ ๙

เมื่อนั้น	หนุมานผู้ชาญชัยศรี
สังวาสเบญจกายอสูรี	ยินดีตั้งได้วิมาน
โลมลูบจูบปรางพลางเซยพัคตร์	น่องรักผู้ยอดสงสาร
พี่มิใคร่จากองค์นงคราญ	หากว่าการศึกนั้นยังมี
จำเป็นจะลาไปก่อน	ดวงสมรอร्यान้อยใจพี่
เชิญเจ้าเขาวยอดสตรี	คืนเข้าบุรืงกา

๙ 6 คำ ๙ โอด

เมื่อนั้น	นวลนางเบญจกายเส่นหา
ฟังวายุบุตรผู้ศักดา	กัลยาฟางเพียงจะขาดใจ
ชลนัยคลอคลองนงเนตร	น้อมเกศกราบลงแล้วร้องไห้
อนิจจาควรฤฯไม่อาลัย	จะทิ้งไว้ให้ได้ประมาณ
เสียแรงเกิดมาเป็นสตรี	เสียที่เสียตัวด้วยลมหวาน
เสียรู้เพราะหลงด้วยลมพาน	เสียกลปานเสียชีวล้าย
ทั้งนี้ก็เพราะเบาจิต	ผิดเองจะโทษผู้ใดได้
กรรมแล้วจะใช้กรรมไป	ว่าพลางอรัยก็โคกี้

๙ 8 คำ ๙ โอด

บัดนั้น	วายุบุตรผู้ชาญชัยศรี
เห็นนางเบญจกายอสูรี	เทวีครวญคร่ำรำพัน
จึงโอบอุ้มนางขึ้นใส่ตัก	จุมพิตพิศพัคตร์แล้วรับขวัญ
เจ้าอย่าไศกาจาบัลย์	กันแสงละห้อยน้อยใจ
แม้ว่าเสรีจศึกสงครามยักษ์	จะได้เรียงเคียงพัคตร์พิสมัย
อุตสำหรับสงวนองค์ไว้	อย่าให้มลทินแผ้วพาน

๙ 6 คำ ๙

เมื่อนั้น	เบญจกายผู้ยอดสงสาร
ได้ฟังวาจาหนุมาน	นงคราญค่อยคลายไศกา
ลดลงจากตักวานร	วิงวอนพิไรว่า
น้องขอฝากองค์พระบิดา	จงเห็นแก่ข้าผู้รักดี

สั่งพลางสะท้อนถอนใจ
น้อมเศียรบนนิ้วอัญชูลี

มิใคร่จะจากกระบี่ศรี
เทวีก็รีบเข้าลงกา

จะเห็นได้ว่าบทละครเรื่องรามเกียรติ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนี้เป็นบทที่มีเนื้อหา และรายละเอียด การดำเนินเรื่องที่ยาว เมื่อนำมาใช้เป็นบทสำหรับการแสดงแล้วจะใช้เวลานาน แต่บทนี้ก็นับว่าเป็นต้นแบบให้มีการแต่งบทที่กระชับขึ้นในยุคต่อมา

2. พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

บทการแสดงไขนตอน นาง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เป็นบทที่ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ นับว่ามีความไพเราะมากกว่า พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และเป็นบทที่น่าสนใจศึกษา ซึ่งผู้วิจัย ได้คัดจากหนังสือ รามเกียรติ์ ตอน นางลอย รวบรวมและเรียบเรียง โดย ประพันธ์ สุขคนธชาติ จัดพิมพ์เผยแพร่ เพื่อเป็นวิทยาทาน กุศลทาน เมื่อ ปี พ.ศ. 2513 หน้า 77-96 ดังนี้

บทละครคอนรามเกียรติ์ ตอน นางลอย

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เมื่อนั้น	องค์ท้าวศพัศพัศร์ยักษ์
ประจักษ์แจ้งพระทัยว่าไฟรี	จะข้ามมาราวีถึงเวียงชัย
ยิ่งร้อนรำคาญจิตคิดวิตก	ให้คับอกไม่ออกปากได้
จึงเสด็จลีลาคลาไคล	เข้าในแท่นที่ศรีไสยา

๙ 4 คำ ๙ เสมอ

ซ้ำ

เอนองค์ลงเหนือบรรจถรณ์	ยอกรกายพัศพัศร์ยักษ์
ทุกขีร้อนถอนฤทัยไปมา	ตรีกตรราถึงสงครามรามลักษณ
ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง	จะลุล่วงลงกาอาณาจักร
เหตุด้วยสี่ดาญุพาศพัศร์	จึงเกิดการหาญหักชิงชัย
จำจะคิดถ่ายเทด้วยเล่ห์กล	ตัดรอนผ่อนปรนแก้ไข
ให้ซ้ำศึกเลิกทัพกลับไป	จึงจะไม่เหนื่อยยากลำบากกาย

๙ 6 คำ ๙

ร้าย

ดำริตรีไตรเห็นได้การ
จึงดำรัสตรัสสั่งเจ้าขรัวนาย

พระยามารขึ้นชมสมหมาย
ให้หานางเบญกายมาบัดนี้

๔ 2 คำ ๔

บัดนั้น
รับสั่งเจ้าลงกาธานี

ท้าวนางประณตบทศรี
ถวายอัญชลีแล้วรีบมา

๔ 2 คำ ๔ ชุบ

ครั้นถึงห้องแก้วแพรพราย
บัดนี้ทรงฤทธิ์ปีตุลา

จึงทูลนางเบญกายยักขา
ให้หาโฉมยงจขขึ้นไป

๔ 2 คำ ๔

เมื่อนั้น
คิดประหลาดหวาดหวั่นพรันใจ
ด้วยตกอยู่กลางระหว่างโทษ
แล้วแข็งขึ้นฝืนจิตโฉมตดู

เบญกายพึงแจ้งแกล้งไข
จะร้ายดีอย่างไรก็ไม่รู้
ท่านกริ้วโกรธบิดาหนักหนาอยู่
ขึ้นไปสู่ที่เฝ้าเจ้าลงกา

๔ 4 คำ ๔ เพลงซ้ำ

ครั้นถึงปราสาทชัยไพชยนต์
คอยฟังท่วงทีกริยา

นฤมลบังคมก้มเกศา
จะบัญชาว่าขานประการใด

๔ 2 คำ ๔

เมื่อนั้น
ทอดพระเนตรเห็นนัตดาयाใจ
อนิจจาสงสารหลานรัก
เป็นเคราะห์กรรมจำให้ลูงใจเบา
เดี๋ยวนี้ค่อยเคลื่อนคลายหายโกรธ
ครั้นจะรับกลับคืนมาเวียงชัย
จึงให้ไปหาเจ้าขึ้นมา
ทำตายลอบไปในวารี
แม้พระรามลงสรงคงคา
เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป
อันอุบายครั้งนี้เห็นดีนัก
เหมือนไวยศทดแทนคุณบิดา

ทศพัคตร์พรหมพงศ์เป็นใหญ่
จึงปราศรัยโฉมยงนงเยาว์
ดูผิวพัคตร์ผิดรูปชูปศุว่า
ขับบิดาเจ้าไปจากไกล
จะถือโทษโทษานั้นหาไม่
ก็คิดอดดูใจแก่ไพร่
จะให้แปลงเป็นสีดามารศรี
อยู่ที่ฉนวนท่าพลับพลาชัย
จะคิดว่าเมียรักดักชัย
ลูงจะได้รับพ่อเจ้าคืนมา
หลานรักจงรับอาสา
ให้กลับคืนลงกาธานี

๔ 12 คำ ๔

เมื่อนั้น
 จึงทูลทศกัณฐ์ไปในทันที
 อันแยบยลกลศึกกลีกลับ
 ตัวเป็นผู้หญิงจะวิ่งไป
 ถ้าลักษณรามรู้ระแบบแยบคาย
 แต่สุกระสารเสนากล่าดี
 จะซ้ำใช้ให้เข้าไปอีกเล่า
 ไหนเลยจะรอดตายวายชีวา

เบญจกายประณตบทศรี
 ซึ่งบัญชามานี้เป็นจนะใจ
 ข้าจะรับอาสารันนั้นไม่ได้
 ถึงกองทัพพลับพลาชัยไพร่
 เครื่องจะอาษาบายบาทบทศรี
 ยังต้องตีนับร้อยปล่อยมา
 คงเขาจะห้าพันพันฆ่า
 ทรวงฤทธิ์พิตุลาจงปราณี

๗ 8 คำ ๗

เมื่อนั้น
 จึงแกล้งกล่าวมารยาพาที
 สุกระสารนี้ไปลอมทัพ
 ครั้งนี้นัดดาอาสาไป
 อย่าได้คิดบิดพลิ้วเกียจคร้าน
 เหมือนตัดศึกสิ้นณรงคียงยุทธ

ท้าวราพณาสุรย์กษี
 ข้อนี้ดูเห็นไม่เป็นไร
 พิเภกบอกดอกจึงจับตัวได้
 เห็นพ่อเจ้าเขาจะไม่บอกมนุษย์
 ราชการครั้งนี้เป็นที่สุด
 ให้มนุษย์เลิกทัพกลับไป

๗ 6 คำ ๗

เมื่อนั้น
 จะขัดขึ้นขอตัวก็กลัวภัย
 แต่จะจำแลงแปลงอินทรี
 ด้วยองค์ภควดีสีดา

เบญจกายกัลยาอัชฌมาสัย
 จำใจคำนับรับบัญชา
 ข้านี้ก็พวังกังขา
 ไม่รู้ว่ารูปร่างเป็นอย่างไร

๗ 4 คำ ๗

เมื่อนั้น
 แม่นเสร็จศึกสมหวังตั้งใจ
 ว่าพลางทางสั่งเจ้าแก้ว
 ให้เร่งรัดจัดวอช่อฟ้า

ทศเคียรโสมนัสตรัสปราศรัย
 จะแบ่งสมบัติให้แก่ันัดดา
 จงไปบอกหุ้มแพรที่ข้างหน้า
 นัดดาจะไปอุทยาน

๗ 4 คำ ๗ เจรจา

บัดนั้น
 ออกมาที่ประตู่วังสั่งงาน

แก้วแก้วคำนับรับบรรหาร
 เตรียมการพร้อมกันตั้งบัญชา

๗ 2 คำ ๗ ชูบ เจรจา

เมื่อนั้น
 นบนี้พระนมบังคมลา

นางเบญจกายยักษา
 ออกมาจากที่มณเฑียรทอง

จึงขึ้นทรงวอสุวรรณพรรณราย วิสูตรสายม่านมิดปิดป้อง
โขนจำเ้าแก่แซ่ซ้อง ออกจากห้องฉนวนในโคลคลา

ฯ 4 คำ ฯ เชิด

ครั้นถึงสวนศรีที่หยุดยั้ง จึงไปยังชนนีเสนาหา
บังคมก้มกราบกับบาทา พุ่มพ่ายชลนาโศกาลัย

ฯ 2 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น ดรีชฎาหลากจิตคิดสงสัย
ปลอบถามลูกน้อยกลอยใจ ทุกซ็อนสิ่งไรจึงโคก

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น นวลนางเบญกายโฉมศรี
แถลงเล่าเหตุผลชนนี ตามที่บิดลากับัญชาใช้
จะให้ลูกเนรมิตเหมือนสีดา ไปลวงพระรามว่าตักษัษย์
จะบิดพลิ้วหลบลิ้มไป เกรงจะให้ลงอาญาฆ่าฟัน
ถึงลูกจะบรรลัยก็ไม่ว่า กัลลจะพามารดาอาสัษญ
จึงมาเฝ้านางสีดาวิลาวัณย์ จำสำคัญไปจำแลงแปลงกาย

ฯ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น ดรีชฎาหวาดหวั่นขวัญหาย
ได้ฟังชีวิตจะวางวาย จึงว่ากับเบญกายลูกรัก
อันองค์สมเด็จพระรามศร ทรงเดชเรืองฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์
พ่อเจ้าก็ได้ไปสำนัก เป็นที่พึ่งพักของบิดา
ฉวยกระไรไม่พ้นโทษทัณฑ์ จะพากันสิ้นชีวิ้งสังขาร
ยากเย็นเป็นมิรู้ที่พูดจา กัลลยาร่ำพลางทางโคก

ฯ 6 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น นางเบญกายดรีตรองหมองศรี
นบนิ้วทูลสนของชนนี ทั้งนี้ก็ตามแต่เวร
สารพัดขัดข้องทั้งสองข้าง ไปสู่ตายวางวางเอาข้างหน้า
ว่าพลางทางถวายบังคมลา ไปเฝ้านางสีดานารี

ฯ 4 คำ ฯ ททยอย

ครั้นถึงจึงประณตบทหงส์ เข้าไปเฝ้าองค์นางโฉมศรี
แสสร้งทำมารยาไม่พาทิ อสุรีกั่มหน้าโศกาลัย

ฯ 2 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น
 ข้าเลื่องเห็นเบญกายมาร่ำไร
 จึงเื้อนโษษฐีดำรงสตรัสถาม
 มาครวญคร่ำกำสรดโศกา

องค์ภควดีศรีไส
 นางมิได้รู้จักพักตรา
 ถ้อยความเป็นไฉนเจ้าไม่ว่า
 เป็นน่าฉงนสนเท่หัวใจ

ฯ 4 คำ ฯ

เมื่อนั้น
 ได้ฟังบังคมอรไท
 ตัวข้าชื่อว่าเบญกาย
 เป็นบุตรพี่เอกพระยาโยักษ์
 อันนางตรีชฎานารี
 ทูลพลางทางขม้ายชายตา

เบญกายนารีศรีไส
 แล้วกราบทูลไปด้วยใจรักดี
 มาถวายตัวไว้ให้รู้จัก
 ที่ไปอยู่ด้วยพระลักษณพระราม
 นั้นเป็นชนนีของข้า
 ดูรูปร่างนางสีดานารี

ฯ 6 คำ ฯ เจรจา

ครั้นจำสำคัญได้มั่นคง
 ออกจากสวนขวัญทันที

จึงลาองค์อัศวคเณศ
 ทรวงอจรีเข้าลงกา

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

ครั้นถึงจึงประทับดับพลัน
 จึงจำแลงแปลงกายกายา

ลงจากวอสุวรรณเลขา
 เหมือนรูปทรงองค์สีดาบังอร

ฯ 2 คำ ฯ ตระ

โคมงามทราวม้วยวิไลลักษณ์
 แล้วย่างเื้องยุยาตรนาคร

ไม่เพี้ยนภควดีศรีสมร
 ขึ้นเฝ้าเจ้านครลงกา

ฯ 2 คำ ฯ ฉุยฉาย

เมื่อนั้น
 แลเห็นเบญกายจำแลงมา
 แย้มยิ้มพยักหน้าว่าพระหัตถ์
 เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรี

องค์ท้าวทศพัศตย์รักษา
 สำคัญคิดว่าสีดานารี
 พลังดำรงสตรัสเชิญนางโคมศรี
 อสุรีรับมารับจับไว

ฯ 4 คำ ฯ

เข้าชิตพิศดูไม่วางตา
 ยิ่งแสนพิศวาสจะขาดใจ

น้อยหรืองามหนักหนาน่ารักใคร่
 จึงปราศรัยทอสนิทิตดพัน

ฯ 2 คำ ฯ

ชาตรี

ยอดเอยยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรพ
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนามาธานี
ที่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โถมยงนงเขาว์มาถึงนี้
ขอเชิญดวงดอกฟ้าสุมาลี	อยู่เป็นศรีนครเขตนิเวศน์วัง
เจ้าจงดูปราสาทราชฐาน	ทั้งตึกคว้านมากมายหลายหลัง
คลังเงินคลังทองสิบสองพระคลัง	ทรัพย์สินมั่งคั่งเรามั่งมี
ขอเชิญโฉมโฉมาเป็นเจ้าของ	ครอบครองสารพัดสมบัติที่
จงผินผันพักตรามาข้างนี้	พุดจาพาทักกับพียา
ควรหรือทำสะเท็นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่ไยจงไคลคลา	ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเถิดเทวี

๗ 10 คำ ๗

ร่าย

เมื่อนั้น	นวลนางเบญจกายโฉมศรี
ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้	มิใช่ภกควดีสีดา
ยังขึ้นลดเลี้ยวเกี่ยวพาน	วิบากกรรมรำคาญหนักหนา
ดูเอาเทิดทรงฤทธิ์บิดุลา	อะไรมาลงไหลได้เช่นนี้

๗ 4 คำ ๗

ไฉไลม

โถมเอยโฉมโฉม	ยุพเขาว์ยอดฟ้ามาศรี
เจ้าอายเหนียมเรียมโยนะเทวี	เสียแรงพิจรักไปลักมา
หวังจะเสกสาวสวรรค์ขวัญเนตร	เป็นเอกองค์อัศวเศสนหา
ครองสมบัติพิสดานทั้งลงกา	พีมิให้แก้วตาอนาทร
อันพระรามฤษีสามีน้อง	ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ที่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณสิ้นสิ้นศัตรูเรา
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เลียมลองเจ้าโลมโฉมโฉม
ฉวยชายสไบทรงนงเขาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลดตัดเยื่อใย

๗ 8 คำ ๗

ร่าย

เมื่อนั้น	เบญจกายกัลยาอัชฌาสัย
อภัยศอดสูหมุ่นางใน	ก็ร้ายเวทกลายเป็นเบญจกาย

๙ 2 คำ ๙ ตระ เจริจา

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ครั้นเห็นก็ใจหาย
จึงเมินพักตร์ตรัสว่าลวงตาตาย	ให้กลับคล้ายเคลิ้มจิตคิดไม่ทัน
ผิดจริงเจียวนัดดาเจ้าน่าโกรธ	อย่าถือโทษลวงเลยนะหลานขวัญ
ตรัสพลางทางดูหมู่ก้านัล	เห็นสรวลสันต์ก็สะเทิ้นเขินอาย
ผู้แข็งขืนยืนเกื้อเพื่อตรัส	แม้หลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เร่งผันผายไปให้ทันการ

๙ 6 คำ ๙

เมื่อนั้น	เบญจกายรับราชบรรพการ
ออกจากปราสาทรัตนชัชวาล	เหาะข้ามชลธารผ่านมา

๙ 2 คำ ๙ เข็ด

ครั้นถึงเหมตวันบรรพต	เลื่อนลดลงจากเวหา
หยุดยืนอยู่ยังฝั่งคงคา	กัลยาจำแลงแปลงอินทรีย์

๙ 2 คำ ๙ ตระ

เหมือนรูปองค์สีดาวิลาวัณย์	ผิวพรรณนวลละของผ่องศรี
ทำตายลอยมาในวารี	จนไหล่ที่พระรามทรงคงคา

๙ 2 คำ ๙ ไล่

ซ้ำ

เมื่อนั้น	พระตรีภพลบโลกนาถา
บรรทมตื่นจากที่ศรีไสยา	พอเวลาล่วงสามยามปลาย
เสนาะเสียงลำเนียงนงการเวก	ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวายเป็น
ไก่อชันแจ้วเจ็ดยเจ็ดยชาย	มยุเรศร้องรำยบนปลายไม้
เผยพระแกลแลดูดาวเดือน	เห็นคล้ายเคล็กลือนเลือนลับเหลี่ยมไศล
แสงทองส่องฟ้านภาลัย	จวนจะใกล้ไซสีวิวรรณ

๙ 6 คำ ๙

ร้าย

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา	ลงจากพลับพลาผายผัน
พร้อมพวกกระปี่นั้น	จรจรลไปยังฝั่งนที

๙ 2 คำ ๙ เพลงซ้ำ

ครั้นถึงจึงเห็นรูปจำแลง	ที่กลายเป็นสีกามารศรี
ตกพระทัยไม่เป็นสมประดี	เข้าอุ้มองค์เทวีใส่ตักไว้

แล้วเรียกพระอนุชาพาเฟ่งพิศ
สองกษัตริย์สลดระทดใจ

จะเพี้ยนผิดสืตาก็หาไม่
ต่างครวญคร่ำรำไรโศกา

ฯ 4 คำ ฯ โอด

ไอ้

ไอ้ নিজจาฮีดาเอ๋ย
เสียแรงพี่พยายามตามมา
หมายจะฆ่าโคตรวงศ์พงศ์ยศัย
ยังมีทันทำการราญรอน
เจ้าพี่เอ๋ยอุตส่าห์พาชากศพ
พี่ตกยากจากเมืองมาสู่ไพร
ถ้าแม่นอยู่บุรีราชฐาน
ชักศพเจ้าเข้าสู่พระเมรุทอง
นี้อยู่ป่าสารพัดจะขัดสน
เห็นแต่โขดเขาเงินเนินอารัญ
พฤษษาสูงยุงยางกลางดง
จักจั่นเรไรในหิมวา
เสียงคลื่นครื้นครั่นสนั่นก้อง
รำพลางทางทรงโคกี้

ไฉนเลยมาม้วยสังขาร์
จนถึงฝั่งมหาสาคร
เพราะความรักความเสียดายสายสมร
มาม้วยมรณโฌรณาน่าอาลัย
มาให้พบผัวรักเมื่อตักขัย
จะได้โกศที่เหนามาใส่ห้อง
จะทำการให้พิลึกกึกก้อง
มีงานการฉลองให้หลายวัน
เมื่อยามจนเจ้ามาอาสัญ
ต่างสุวรรณเมรุรัตนोजना
ต่างฉัตรธงเรียงรายซ้ายขวา
จะต่างสังข์เสภาดนตรี
จะต่างฮ่องกลองประโคมนางโคมศรี
ตั้งชีวีพระนารายณ์จะวายปราณ

ฯ 14 คำ ฯ โอด

ร้าย

แล้วคิดครั้งลูกพระพายถวยแหวน
จึงบัญชาว่าเหวี่ยงหนูมาน
บัดนี้เจ้าลงกาก็ฆ่านาง
อันคำมั่นสัญญาของวานร

ไปทำแค้นทศพัทตร์หักหาญ
ตัวไปผลาญลูกเขาเผานคร
เหมือนอย่างเราว่ามาแต่ก่อน
ให้ทำโทษโกรธกรประการใด

ฯ 4 คำ ฯ

บัดนั้น
พินิจพลางทางทูลสนองไป
แม่นางม้วยด้วยอาญาฆ่าตี
อันรูปนี้ดีร้ายจะแปลงมา

วายุบุตรออกสิ้นหัวนไหว
ข้าสงสัยเป็นพันคนนา
ก็จะมีบาดแผลแนหน้าหนา
มิใช่ของศีลิดานารี

ฯ 4 คำ ฯ

เมื่อนั้น พระจักรกฤษณ์ฤทธิรงค์เรืองศรี
 ยิ่งกริ้วโกรธโกรธาพาที ว่าโยอย่างนี้หนุมาน
 เมื่อเมื่อยเรารู้จักตระหนกแน่ ยังเชื่อนแซ่แก้หน้าว่าขาน
 ซึ่งมีไซ้โฉมฉายวายปราณ จงคิดอ่านให้แจ้งที่แคลงใจ

ฯ 4 คำ ฯ เຈຈາ

บัดนั้น หนุมานชาญฉลาดเฉลยไซ้
 ข้าเห็นว่าลงกากรุงไกร อยู่ใต้กองทัพลับพลา
 น้ำลงถ่ายเดียวเขี้ยวคว้าง ศพนางหรือจะทวนขึ้นมาหา
 ขอพระองค์จงได้เมตตา ตัวข้าจะขอชั้นสูตรดู
 เอาซากศพขึ้นใส่ไฟเผา ถ้านางเยาว์ตายจริงจะนั่งอยู่
 แม้นไฟรั้นฤมิตเหมือนโคมตรู ก็จจะจู่หนีไปมิได้ซ้ำ
 ถ้ามั่นคงองค์พระมเหสี เทวีสิ้นชีวังสังขาร
 ขอพระองค์ลวงราชอาชญา ประหารข้าให้ม้วยไปด้วยกัน

ฯ 8 คำ ฯ

เมื่อนั้น องค์พระหริรักษ์วังสวรรค์
 พึงคำแห่งหนุมานชาญกรรจ์ เห็นเหมาะมั่นถูกต้องทำนองใน
 จึ่งตรัสว่าถ้าท่านยังแคลงความ จะชั้นสูตรก็ตามอัชฌาสัย
 ว่าพลางทางสังเสนาใน ช่วยทำเชิงตะกอนไฟขึ้นบัดนี้

ฯ 4 คำ ฯ

บัดนั้น สุครีพรับสั่งไล่เกศี
 ออกมาร้องเรียกบ่าวเหล่ากระบี่ ให้โยธีเร่งรัดตัดไม้

ฯ 2 คำ ฯ เຈຈາ

ครั้นผูกทำสำเร็จเชิงตะกอน เอาฟืนตองกองซ้อนสูงใส่
 จงยกซากศพนางขึ้นวางไว้ จุดไฟแล้วล้อมอยู่พร้อมกัน

ฯ 2 คำ ฯ ปีกลอง

บัดนั้น เบญกายปี่มว่าจะอาสัย
 ร้องแรงด้วยแสงเพลิงนั้น ก็เหาะตามเกลียวควันทันที

ฯ 2 คำ ฯ เชิดฉิ่ง

บัดนั้น ลูกลมมองเขม่นเห็นยักษ์ี
 กริ้วโกรธโดดตามข้ามอัคคี ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

สกัดกั้นพันนางกลางพโยม เข้าจู่โจมจับเป็นไม้เช่นฆ่า
แล้วเหาะลงตรงยังพสุธา จงมาเฝ้าพระหริวัักษ์

๔ 2 คำ ๔

เมื่อนั้น พระนารายณ์สุริวงศ์ทรงศักดิ์
แลเห็นรูปร่างนางยักษ์ มิใช่ภควดีสีดา
พระเคืองขัดตรัสสั่งเสนาใน จงคุมไปถามซักให้นักหนา
คือใครใช้สอยมันมา จึงคิดการมารยาอย่างนี้

๔ 4 คำ ๔

บัดนั้น สุครีพรับสั่งไล่เกศี
บังคมลาพานางอสุรี ออกไปที่หาดทรายชายไพร

๔ 2 คำ ๔ เสมอ

จึงสั่งบ่าวเหล่าลิงกรมเมือง ให้เตรียมเครื่องเขียนปักหลักใหญ่
ผูกอัยักษ์นักโทษเข้าทันใด ตัดไม้แล้วล้อมอยู่พร้อมกัน

๔ 2 คำ ๔

สุครีพคุกคามถามซัก เหวยอัยักษ์อย่าได้เสกสรร
อันชื่อเสียงสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์ ของตัวนั้นอยู่ตำบลไหนใด
ทำไมมึงจึงแสรังแปลงรูปทรง มาลวงพระหริวงศ์ให้หลงไหล
มึงตั้งจิตคิดเองหรือใครใช้ ที่จริงใจจงรับอย่าอับอาย

๔ 4 คำ ๔

บัดนั้น เบญกายอกสันขวิญหาย
จึงให้การอิงแอบเป็นแบายคาย ข้าชื่อเบญกายนาวิ
เป็นบุตรพิเภกอสูรา แม่ชื่อตรีภูยาภิษี
อยู่ยังลงกาธานี อุตส่าห์มาทั้งนี้เพราะทุกขร้อน
ได้ยินข่าวเล่าว่าบิดาตาย ด้วยอาญาพระนารายณ์ทรงศร
ครั้นจะเป็นยักษ์มาหาบิดร ก็กลัวว่าวานรจะฆ่าตี
ข้าจึงแสรังแปลงเป็นนางโฉมตรู หวังมิให้ใครรู้ว่ายักษ์
พอได้ข่าวราวเรื่องว่าร้ายดี จะกลับไปบูรีลิงกา

๔ 8 คำ ๔ เจจจ

เมื่อนั้น สุครีพซ้ำซักยักษ์
ซึ่งเฝ้ามาเยี่ยมดูบิดา แล้วแก้งแปลงกายมาเฝ้า
เหตุใดไม่มาประสาชื้อ ใครไล่จับขบหรือโดน

แก้เกี้ยวเปล่าเปล่ากู่เข้าใจ
 ตัวเองนี้มีผู้จะใช้สอย
 จะทนได้แล้วทนไปจนตาย

ที่ความโน้มนั้นไม้แจ้แจ้งพราย
 แต่เจ็บน้อยจึงไม่บอกออกง่ายง่าย
 ตำรวจเร่งลงหวายอย่าไว้ช้า

๙ 6 คำ ๙

บัดนั้น
 ยืนเขย่งเยื้องกรายหวายตะค้า

ราชมัลสองนายชายขวา
 เฝื่อนห้าที่ถามเอาความจริง

๙ 2 คำ ๙ เจรจา

บัดนั้น
 ทั้งถูกตีฝีมือตำรวจถึง
 ทศกัณฐ์นั้นแก้งให้แปลงกาย
 หวังจะให้เลิกทัพกลับไป

เบญกายเจ็บปวดยวดยิ่ง
 จึงแจ้งความจริงทุกสิ่งไป
 มาดวงองค์พระนารายณ์ให้หลงใหล
 มิได้รณรงค์ในลงกา

๙ 4 คำ ๙

เมื่อนั้น
 เห็นจริงจั่งทั้งหมดจดหมายมา

สุครีพได้ฟังไม่กังขา
 เข้าเฝ้าพระเจ้ากรุงทมิฬ

๙ 2 คำ ๙ เสมอ

กัมเกล้าประณตบพมาลย์
 เบญกายแสนกลคนนี่
 ทศกัณฐ์มันแก้งให้แปลงมา
 หวังจะให้พระองค์ทรงธรรม์

แล้วอ่านคำให้การของยักษ์
 เป็นบุตรพิเภกกุมภภัณฑ์
 เหมือนเทวีสีดาอาศัย
 เลิกพหลพลขันธ์คืนไป

๙ 4 คำ ๙

บัดนั้น
 ینگนักรัตริไตร
 อันอ้อสุรีเบญกาย
 มันคิดอ่านมารยามาอย่างนี้

พระอวตารผ่านภพจบสมัย
 ตามในกำหนดบทยการ
 ก็เป็นเนื้อเชื้อสายของยักษ์
 เห็นจะมีโทษทัณฑ์ฉันใด

๙ 4 คำ ๙

บัดนั้น
 จึ่งทูลพระหริวงค์ทรงชัย
 เบญกายผิดพลั้งครั้งนี้
 ตัดเศสาผ่าทรวงเสียบประจาน

พิเภกรับสั่งบังคมไหว้
 ตามในกำหนดบทยการ
 ถึงที่ซึ่งวังสังขาร
 หม่อมารจึงจะเกรงพระเดชา

๙ 4 คำ ๙

เมื่อนั้น
 จึ่งว่ากับพิเภกอรุณา
 ซึ่งความผิดเบญกายถึงวายปรมาณ
 ให้กลับไปนครธานี
 ตรัสพลางทางมีบัญชาการ
 จงไปส่งเบญกายกัลยา

พระหริรักษ์จักรแก้วแววเวหา
 ทำนไ้ได้มาจงรักภักดี
 เรายกโทษโปรดประทานยักษ์
 แจ้งคดีกับองค์เจ้าลังกา
 สั่งศรีหนุมาณทหารกล้า
 ให้ถึงแดนลงกากรุงไกร

๙ 6 คำ ๙

บัดนั้น
 มาคู้มนางพลางแผลงฤทธิไกร

วายุบุตรรับสั่งบังคมไหว้
 เหาะข้ามฟากไปตั้งใจปอง

๙ 2 คำ ๙ เชิด

ครั้นถึงฝั่งพระสมุทรรักษ์หยุดยั้ง
 แล้วกล่าวเกลี้ยเกลียงเลี้ยวเลี้ยวมลอง

วางนางลงนั่งสองต่อสอง
 ตามทำนองสนทนาประสารัก

๙ 2 คำ ๙

ชาติรี

เจ้าเอยเจ้าพี่
 ต่อเห็นหน้าโฉมยงนงลักษณ์
 จะทูลขอก็เห็นยังกริ้วกราด
 แม้สั่งให้ไปสั่งหาราญอรอน
 พอครั้งนี้มีรับสั่งให้มาส่ง
 จะฝากรักไปกว่าชีวาวย
 พี่จะถนอมนวนลสงวนน้อง
 ไม่ทิ้งขว้างร้างรักแรมไกล

แต่แรกเริ่มเดิมที่ไม่รู้จัก
 สงสารนักรด้วยน้องต้องโทษกรรม
 ใจจะขาดเพราะเสียตายสายสมร
 จะผันผ่อนขอไว้มิให้ตาย
 สมจำนงในจิตที่คิดหมาย
 โฉมฉายอย่าสลัดตัดอาลัย
 เป็นคู่ครองเขยชิดพิศมัย
 ดวงใจจงเมตตาปราณี

๙ 8 คำ ๙

ร้าย

เมื่อนั้น
 พलगตอบวาจาพาที
 หรือเห็นว่าไม่ม้วยจะช่วยขอ
 ถึงเป็นคนโทษโหดไร้
 ต้องมาผิดพลั้งครั้งนี้
 ยังมีหน้าซ้ำตัวจะซ้ำซ้ำ
 ซึ่งท่านพาซ้ำข้ามมาถึงฝั่ง

เบญกายขวยเขินเมินหน้าหนี
 มาสงสารปานนี้น่าขอบใจ
 พุดแต่พอให้พะวงหลงไหล
 พอรู้เท่าเข้าใจอย่าเจรจา
 ก็เป็นที่ขายพัคตร์หนักหนา
 จะเอาหน้าไปแฝงไว้แห่งไร
 เพราะบังคับรับสั่งไม่ขัดได้

ถึงตลิ่งแล้วจะลาคลาไคล

ท่านจงไปกองทัพลับปลา

ฯ 8 คำ ฯ

ไอ้โลม

สุดเอยสุดสวาท

เฉลียวฉลาดแหลมหลักหนักหนา

พื้สุดสำหมาส่งถึงลงกา

หมายจะฝากเสนหาอาลัย

ควรหรือถือแต่ว่ารับสั่ง

จะเห็นดีพื้มั่งก็หาไม่

นิจจาเอ๋ยอภัพลับไป

เสียน้ำใจจริงเจ้าเยาวมาลย์

เมื่อสุดแสนเสนหาไม่ว่าเล่น

หวังจะเป็นคู่รักสมัคครสมาน

มิใช่จะแก้งแต่งกลเกี่ยวพาน

เยาวมาลย์อย่าแหยงแครงใจ

จงผินหน้ามาพาทีกบพื้บ้าง

จะหมองหมางมีนตึงไปถึงไหน

พลางหยอกยุตุดชวยชายสไป

ถูกต้องลองใจกัลยา

ฯ 8 คำ ฯ

ร่าย

เมื่อนั้น

เบญกายค้อนพลางทางว่า

เฝ้าลดเลี้ยวเกี่ยวพานพุดจา

สมเพศเวทนานำรำคาญ

ก่อนแต่ชวยชูดชวยชื้อ

กระนั้นหรือว่ารักทำหักหาญ

แม้จะช่วยปลุกฝังจรั้งกาล

ค่อยค่อยคิดอ่านก็เป็นไร

ถ้าเสรีศึกสงครามก็ตามที่

มิใช่น้องจะหนีไปข้างไหน

บอกจริงจริงแล้วเมื่อมิเชื่อใจ

ข้าจะให้คำมั่นสัญญา

ฯ 6 คำ ฯ

ไอ้โลม

แสนเอยแสนเฉลียว

ช่างเลียงเลี้ยวลวงล้อกันต่อหน้า

พื้รักเจ้าเท่าเทียมดวงชีวา

จะชักขำมิให้ชมนั้นสุดใจ

ว่าพลางอิงแอบแนบน้อง

เคียงประคองเชยชิดพิศมัย

เมษตั้งบังแสงอโนทัย

ลมประลัยโลกลั่นครันครัน

ฝนฝอยพลอยพรำซ้ำสาด

เย็นทุกรุกขชาติชุ่มชื่น

ชลาลันทันท่วมพ่างพื่น

สองสมภิมภิมยี่นฤาดี

ฯ 6 คำ ฯ โลม

ซ้ำ

เมื่อนั้น
 แสนสนิทพิศवासเปรมปรีดี
 หัวเหิมเริ่มแรกแปลกปลื้มจิต
 เสน่หาปลดปลงจงใจ
 นางชบทับกับตักแล้ววอนว่า
 ที่ถ้อยคำกำเกินไม่ควรการ
 แม้นไปสำเร็จเสร็จจราวี่
 ขอฝากแต่พิเภกผู้บิดา

เบญกายกัลยา มารศรี
 ด้วยกระปี่วายุบุตรวุฒิไกร
 เอนแอบแนบชิดพิศมัย
 มิใคร่ไปไกลพันหนุมาน
 นื่องได้มาร่วมรักสมครสมาน
 จงประทานโทษนื่องจะขอลา
 แล้วอย่าลืมหาที่ที่ท่านว่า
 เหมือนได้กรุณาแก่นื่องนี้

๙ 8 คำ ๙

ซ้ำ

เมื่อนั้น
 ออย่านี้กแห่งแคลงคำพาที่
 แต่จะจำพลัดพรากจากกันก่อน
 แม้นเว้นว่างรณรงค์ลงวันใด
 อันพิเภกโหราพระยามาร
 เชิญนางโฉมยงนงเยาว์

หนุมานเล่าโลมนางโฉมศรี
 ร้อยปีพี่ไม่ลืมเจ้าปลื้มใจ
 บังอรอย่าทุกข์ทนหม่นไหม้
 พี่จะไปสมสู่เป็นคู่เกล้า
 ไว้เป็นภารุระพีเกิดเจ้า
 คืบเข้าไปกรุงลงกา

๙ 6 คำ ๙

เมื่อนั้น
 นบนิ้วค้ำับรับวจา
 ลาแล้วลาเล่าเศร้าเสียใจ
 นางแข็งขืนฝืนใจจรวลี

นวลนางเบญกายเส่นหา
 กราบกับบาทาสามี
 ชลนัยคลอคลองหมองศรี
 ขุนกระบี่ก็กลับไปพลับพลา

๙ 4 คำ ๙

ชาติตรี

ยอดเอยยอดมิ่ง
 หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน
 พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า
 ขอเชิญดวงดอกฟ้าสูมาลี
 เจ้าจงดูปราสาทราชฐาน
 คลั่งเงินคลังทองสิบสองพระคลัง
 ขอเชิญโฉมเฉลาเป็นเจ้าของ

เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสวรรค์
 จะรับขวัญนัยนามาธานี
 ให้โฉมยงนงเยาว์มาถึงนี้
 อยู่เป็นศรีนครเศศนิเวศน์วัง
 ทั้งตึกคว้านมากมายหลายหลัง
 ทรัพย์สินมั่งคั่งเรามั่งมี
 ครอบครองสารพัดสมบัติพี่

จงผินผันพักตรามาข้างนี้
ควรหรือทำสะเทิ้นเมินเฉย
มาหยุดอยู่ไยจงโคลคลา

พูดจาพาทีกั๊บพี่ยา
ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหน้าหนา
ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเถิดเทวี

ฯ 10 คำ ฯ

รำย

เมื่อนั้น
ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้
ยังขึ้นลดเดียวเกี่ยวพาน
ดูเอาเทิดทรงฤทธิ์บิดลา

นวลนางเบญกายโฉมศรี
มิใช่ภควดีสีดา
วิบากกรรมรำคาญหน้าหนา
อะไรมาทรงไหลได้เช่นนี้

ฯ 4 คำ ฯ

ไอ้โลม

โฉมเฉยโฉมเฉลา
เจ้าอายเหนียมเรียมไยนะเทวี
หวังจะเสกสาวสวรรค์ขวัญเนตร
ครองสมบัติพิสดานทั้งลงกา
อันพระรามฤๅเสามีน้อง
ที่จะยกไปสังหารราญรอน
ว่าพลางทางขยับจับต้อง
ฉวยชายสไบทรงนงเยาว์

ยุพเยาว์ยอดฟ้ามาศรี
เสียแรงพี่จงรักไปลักมา
เป็นเอกองค์อัศวรถเสน่หา
พี่มิให้แก้วตาอนาทร
ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ให้ม้วยมรณดินแดนศัตรูเรา
เลียมหลงเล่าโลมโฉมเฉลา
นิจจาเจ้าอย่าสลดตัดเยื่อใย

ฯ 8 คำ ฯ

ตอนที่หนุมานเกี่ยวนางเบญกาย ก็ใช้เพลงชาติรี และไอ้โลม เพิ่มเข้าไปเช่นกัน เนื่องจากเพลงดังกล่าวเป็นเพลงแสดงอารมณ์รัก นอกจากนั้นยังได้ปรับปรุงเพลงหน้าพาทย์ ในหลายแห่ง เพื่อให้การบรรเลงประกอบการแสดงมีอรรถรสมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าบทในยุคนี้อ้อยคำที่สละสลวยมากยิ่งขึ้น

3. พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทการแสดงโขน ตอน นางลอย จำนวนที่ 3 ผู้วิจัยนำเสนอ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดง ณ สวนจิตรลดา เพื่อเก็บเงินบำรุงการเสือก เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2464 เนื่องจากเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่มีการเพิ่มเติมบทขับร้องและเป็นบทที่น่าสนใจที่จะศึกษาอีกบทหนึ่งด้วย คัดจากหนังสือ รามเกียรติ์ ตอนนางลอย รวบรวมและเรียบเรียงโดย ประพันธ์ สุคนธชาติ จัดพิมพ์เผยแพร่ เมื่อ ปี พ.ศ. 2513 หน้า 185-202 ดังนี้

บทโขน เรื่อง รามเกียรติ์

ชุดนางลอย

ลงโรง ทศกรรฐ์นั่งเตียง นางกำนัลและเฝ้าแก้ว ฝ้าอยู่ตามตำแหน่ง

ซ้ำ

เมื่อนั้น

องค์ท้าวทศพัศตรัยกษี

ประจักษ์แจ้งพระทัยว่าไฟรี

ภูมิ้องอันตันอุรา ฯ

ฯ 2 คำ ฯ (ใหม่)

หกบท

เอนองค์ลงเหนือบรรจรถรณ์

ยอกรกายพัศตรัยกษา

ทุกขีร้อนถอนนฤทัยไปมา

ตรีกตราถึงสงครามรามลักษณ

ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง

จะลุล่วงลงกาอาณาจักร

เหตุด้วยสืดาญพาศพัศตร

จึงเกิดการหาญหักชิงชัย

จำจะคิดถ่ายเทด้วยเล่ห์กล

ตัดรอนผ่อนปรนแก้ไข

ให้ข้าศึกเลิกทัพกลับไป

จึงจะไม่เห็นอียากลำบากกาย ฯ

ฯ 6 คำ ฯ

บทร้อง ใช้บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย นอกจากที่บอกไว้ว่าใหม่ บทพากย์ และเจรจา เป็นของพระขรรค์เพชร (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6) แต่งประกอบขึ้นใหม่

ร้าย

ดำริห์ตรีไตรเห็นได้การ พระยามารขึ้นชมสมหมาย
จึงดำรัสตรัสสั่งเจ้าขรวันาย ให้หานางเบญกายมาบัดนี้ ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

บัดนั้น ท้าวนางประณตบทศรี
รับสั่งเจ้าลงกาธานี ถวายอัญชลีแล้วรีบมา ฯ เข้าโรง

ฯ 2 คำ ฯ เชิด

ทศกัณฐ์และ นางกำนัลเข้าโรง แล้วท้าวนางจึงออกมา เชิดรอบโรงแล้วกลับเข้า

นางเบญกาย ออกนั่งเตียงแล้วท้าวนางออก
ครั้นถึงห้องแก้วแพรวพราย จึงทูลนางเบญกายยักขา
บัดนี้ทรงฤทธิพิศุลา ให้หาโฉมยงจงขึ้นไป ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น เบญกายฟังแจ้งแกล้งไข
คิดประหลาดหวาดหวั่นพรันใจ จะร้ายดีอย่างไรก็ไม่รู้
ด้วยตกอยู่กลางระหว่างโทษ ทำนกริ้วโกรธบิดาหนักหนาอยู่
แล้วแข็งขึ้นฝืนจิตโฉมตมู ขึ้นไปสู่ที่เฝ้าเจ้าลงกา ฯ

ฯ 4 คำ ฯ ชุบ

นางรำเลยเข้าโรง

ทศกัณฐ์ออกนั่งเตียง นางกำนัล เฝ้าอยู่ตามที แล้วนางเบญกายกับท้าวนางออก

ครั้นถึงปราสาทชัยไพชยนต์ นฤมลบังคมกัมเกศา
คอยฟังท่วงทีกริยา จะบัญชาว่าขานประการใด ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น ทศกัณฐ์พรหมพงศ์เป็นใหญ่
ทอดพระเนตรเห็นหน้าตายาใจ จึงปราศรัยโฉมยงนงเยาว์
อนิจจาสงสารหลานรัก ดูผิวพักตร์ผิดรูปชুবเศร้า
เป็นเคราะห์กรรมจำให้ลงใจเบา ชับบิดาเจ้าไปจากไกล
เดี๋ยวนี้ค่อยเคลื่นคลายหายโกรธ จะถือโทษโทษานั้นหาไม่
ครั้นจะรับหลับคืนมาเวียงชัย ก็คิดอดสูใจแก่ไฟรี
จึงให้ไปหาเจ้าขึ้นมา จะให้แปลงเป็นสีดามารศรี
ทำตายลอบไปในวารี อยู่ที่ฉนวนท่าพลับพลาชัย
แม้พระรามลงสรงคงคา จะคิดว่าเมียรักตักชัย

เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป	ลุงจะได้รับพ่อเจ้าคีนมา
อันอุบายครั้งนี้เห็นดีนัก	หลานรักจงรับอาสา
เหมือนไวยศทดแทนคุณบิดา	ให้กลับคืนลงกาธานี ฯ

ฯ 12 คำ ฯ

เมื่อนั้น	เบญจกายประณตบทศรี
จึงทูลทศกัณฐ์ไปในทันที	ซึ่งบัญชามานี้เป็นจนะใจ
อันแยบยลกลศึกลี้ลับ	ข้าจะรับอาสานั้นไม่ได้
ตัวเป็นผู้หญิงจะวิ่งไป	ถึงกองทัพพลับพลาชัยไพร่
ถ้าลักษณะรามรัฐระแบบแยบคาย	เครื่องจะอายุข้ายบาทบทศรี
แต่สุกระสารเสนากล้าดี	ยังต้องตีนบร้อยปลอยมา
จะซ้ำใช้ให้เข้าไปอีกเล่า	คงเขาจะห้าพันพันฆ่า
ไหนเลยจะรอดตายวายชีวา	ทรงฤทธิ์บิดูลาจงปรานี ฯ

ฯ 8 คำ ฯ

เจรจา

ทศพัทธัยกษีฟังวาจา จึงแกลังกล่าวมารยาพาที ว่าข้อนี้ลุงเห็นไม่เป็นไร
สุกระสารที่ลุงใช้ไปไปปลอมผล พิเภกบอกจึงรู้กลของอสุรา แต่ครั้งนี้เจ้าอาสาไปปลอมเข้าไป
เห็นพ่อเจ้าเขาจะไม่บอกให้รู้ โฉมตรูอย่าได้เกียจคร้าน ราชการครั้งนี้เป็นที่สุด
เหมือนตัดการยงยุทธชิงชัย ให้มนุษย์เลิกทัพไปยังภารา นะเจ้า ฯ

เบญจกายกัลยาฟังดำรัส จะขึ้นขัดขอตัวก็กลัวภัย จึงจำใจรับอาสาพระยามาร
นงคราญจึงกราบทูลสนองไป อันจะให้จำแลงแปลงอินทรีย์ ข้าบาทนี้ก็พวังกังขา ด้วยองค์
นางสีดาวิลาวรรณ์ ยังไม่เคยเห็นสำคัญเป็นอย่างไร เลยเพคะ ฯ

จอมลกากรุงไกรแสนโสมนัส จึงดำรัสเอาใจนางเบญจกาย แม่นเสร็จศึกสมหมาย
ของบิดูลา จะแบ่งสมบัติให้หลานขวัญ แล้วกุมภถนุภรรหารสั่งเจ้าแก้ว จงไปบอกหุ้ม
แพรประจำเวร ให้เร่งเกณฑ์จัดวอซ้อฟ้า ให้เบญจกายกัลยาไปอุทยาน ณ บัดนี้ ฯ

เจ้าแก้วรับบรรหารจอมกุมภถนุภรรหาร ก็มเกล้าบังคมคัลแล้วคลานพื้น จรดลรีบออกไป
สั่งงาน ให้เตรียมการพร้อมกันตั้งบัญชา ฯ คลานเข้าโรง

ร้าย

เมื่อนั้น	นางเบญจกายยักขา
นบนิ้วประนมบังคมลา	ออกมาจากที่มณฑิยรทอง ฯ

ฯ 2 คำ ฯ เสมอ

ทศกัณฐ์และ นางกำนัล เข้าโรงในเสมอ เบญกายเข้าโรงในรั้ว ทำยเสมอ
เขน และ เสนายักษ์ออกตั้งขบวน วอออกมาตั้งคอย แล้วเบญกายจึงออก ป้อนหน้า

ทะแย

จึงขึ้นทรงวอสุวรรณพรรณราย วิสูตรสายม่านมิดปิดป้อง
โหลนจำเฝ้าแก้แซ่ซ้อง ออกจากห้องฉนวนในโคลคลา ฯ

ฯ 2 คำ ฯ กลองโยน

เดินกระบวนรอบหนึ่ง

นางตรีชฎาออกนั่งเตียง

ร้าย

ครั้นถึงสวนศรีที่หยุดยั้ง จึงไปยังชนนีเสนาหา

เขน และ เสนาเข้าโรง

บังคมก้มกราบกับบาทา พุ่มพ่ายชลนาไศกาลัย ฯ

ฯ 2 คำ ฯ โอด

เมื่อนั้น

ตรีชฎาหลากจิตร์คิดสงสัย

ปลอบถามลูกน้อยกลอยใจ

ทุกขหรือณสิ่งไรจึงไศกี ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

เมื่อนั้น

นวลนางเบญกายโฉมศรี

แถลงเล่าเหตุผลชนนี

ตามที่บิดลากับญชาใช้ ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

ถรณีร้องไห้

จะให้ลูกนิมิตเหมือนสีดา

ไปดวงพระรามาว่าตักษย์

จะบิดพลัวหลบลิ้มไป

เกรงจะให้ลงอาญาฆ่าฟัน

ถึงลูกจะบรรลัยก็ไม่ว่า

กลัวจะพามารดาอาสัญ

จึงมาเฝ้านางสีดาวิลาวัณย์

จำสำคัญไปจำแลงแปลงกาย ฯ

ฯ 4 คำ ฯ

ร้าย

เมื่อนั้น

ตรีชฎาหวาดหวั่นขวัญหาย

ได้ฟังชีวิตจะวางวาย

จึงว่ากับเบญกายลูกรัก ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

ทองย่อน

อันองค์สมเด็จพระราเมศวร	ทรงเดชเรืองฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์
พ่อเจ้าก็ได้ไปสำนัก	เป็นที่พึ่งพักของบิดา
ฉวยกระไรไม่พ้นโทษทัณฑ์	จะพากันสิ้นชีวิตสังขาร
ยากเย็นเป็นมิฐูที่พูดจา	กัลยาอำพลางทางโคกี้ ฯ

๙ 4 คำ ๙ โอด

ร้าย

เมื่อนั้น	นางเบญกายตริตรองหมองศรี
นบนิ้วทูลสนองชนนี	ทั้งนี้ก็ตามแต่เวรมา
สารพัดขัดข้องทั้งสองข้าง	ไปผู้ตายวายวางเอาข้างหน้า
ว่าพลางทางถวายบังคมลา	ไปเฝ้านางสีดานารี ฯ

๙ 4 คำ ๙ ทวยอย

พอสิ้นบทลากันแล้ว นางตรีชฎาเข้าโรง นางเบญกายรำไปคนเดียวรอบโรงแล้วเข้าโรง

นางสีดา ออกมาเดินไปมา	นางเบญกายออกมา
ครั้นถึงซึ่งสวนมาลา	แลเห็นนางสีดามารศรี
เที่ยวเก็บบุบผามาดี	อสุรีแฝงลอดสอดดมอง
แต่เดิมใจคิดไว้จะมาเฝ้า	แต่เป็นบุญของเราเลยไม่ต้อง
มาแอบดูก็ได้ตั้งใจปอง	มิให้นวลละออรู้ท่วงที
ครั้นจำสำคัญได้มันตา	ก็รีบกลับออกมาจากสวนศรี
ขึ้นทรวงอสุรวรรณอันรูจี	รีบเร่งจรลีเข้าดงกา ฯ

๙ 6 คำ ๙ (ใหม่) เชิด

นางสีดาเข้าโรง กระทบวन्हออก เดินแห่ นางเบญกายรอบหนึ่งแล้วหยุด
ครั้นถึงจึงประทับจับพลัน ลงจากวอสุรวรรณเลขา

เขน และ เสนาเข้าโรงหมด	
จึงจำแลงแปลงกายกายา	เหมือนรูปทรงองค์สีดาบังอร ฯ

๙ 2 คำ ๙ รั้ว เปลี่ยนตัว

สิ้นว

โฉมนางทราวมไวยวิไลยลักษณ์	ไม่เพี้ยนภักตร์ภควดีศรีสมร
แล้วอย่างเอื้องยุรยาตรนาถกร	ขึ้นเฝ้าเจ้านครดงกา ฯ

๙ 2 คำ ๙ สิ้นว

รำเลยเข้าโรง

ทศกัณฐ์ ออกนั่งเตี้ย นางกำนัล นั่งข้าง ๆ เตี้ย แล้วนางเบญกายแปลงจึงออกมา

รำย

เมื่อนั้น

แลเห็นเบญกายจำแลงมา
แย้มยิ้มพยักหน้าว่าพระหัตถ์
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี

องค์ท้าวทศพัทตร์รักษา
สำคัญคิดว่าสีดานารี
พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
อสุรีรับมารับจับไว ฯ

ฯ 4 คำ ฯ

ลีลากระพุ่ม

เข้าชิดพิศดูไม่วางตา
ยิ่งแสนพิศวาสจะขาดใจ

น้อยหรืองามหนักหนาว่ารักใคร่
จึงปราศรัยทอสนิทิตัดพัน ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

ชาติรี

ยอดมิ่ง

หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน
ที่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า
ขอเชิญดวงดอกฟ้าสุมาลี
เจ้าจงดูปราสาทราชฐาน
คลังเงินคลังทองสิบสองพระคลัง
ขอเชิญโฉมเฉลาเป็นเจ้าของ
จงผินผ่นพักตรามาข้างนี้
ควรหรือทำสะเทิ้นเมินเฉย
มาหยุดอยู่นี้เฝ้าจงไคลคลา

เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรค์
จะรับขวัญนัยนามาธานี
ให้โฉมยงนงเยาว์มาถึงนี้
อยู่เป็นศรีนครเสนีเวศน์วัง
ทั้งตึกคว้านมากมายหลายหลัง
ทรัพย์สินมั่งคั่งเรามั่งมี
ครอบครองสารพัดสมบัติที่
พุดจาพาทีกับพี่ยา
ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
ไปนั่งแท่นแวนฟ้าเถิดเทวี ฯ

ฯ 10 คำ ฯ

รำย

เมื่อนั้น

ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้
ยังขึ้นลดเลี้ยวเกี่ยวพาน
ดูเอาเทิดทรงฤทธิ์บิดุลา

นวลนางเบญกายโฉมศรี
มิใช่ภควดีสีดา
วิบากกรรมรำคาญหนักหนา
อะไรมาลงไหลได้เช่นนี้ ฯ

ฯ 4 คำ ฯ

ไอ้โลมใน

โฉมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
เจ้าอายเหนียมเรียมไยนะเทวี	เสียแรงพิ้งรักไปด้กมา
หวังจะเสกสาวสวรรค์ขวัญเนตร	เป็นเอกองค์อัคเรศเส่นหา
ครองสมบัติพิสดานทั้งลงกา	พี่มิให้แก้วตาอนาทร
อันพระรามฤๅสามีน้อง	ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ที่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณีสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เลียมลงเล่าโลมโฉมเฉลา
ฉวยชายสไบทรงนางเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลดตัดเยื่อใย ฯ

๙ 8 คำ ฯ

ร่าย

เมื่อนั้น	เบญกายกัลยาอัชฌาศรัย
อภัยศอดสูหมุ่นางใน	ก็ร่ายเวทกลายไปเปนเบญกาย ฯ

๙ 2 คำ ฯ รัว

เปลี่ยนตัว

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ครั้นเห็นก็ใจหาย
จึงเมินพัทตร์ตรัสว่าลุงตลาาย	ให้คลบล้ายเคลิ้มจิตคิดไม่ทัน
ผิดจริงเจียวนัดดาเจ้าน่าโกรธ	อย่าถือโทษลุงเลยนะหลานขวัญ
ตรัสพลางทางดูหมู่กำนัล	เห็นสรรพลสันต์ก็สะเทิ้นเขินอาย

สู้แข็งขืนยืนแก้อเพื่อตรัส	แม้หลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เร่งผันผายไปให้ทันการ ฯ

๙ 6 คำ ฯ

เมื่อนั้น	เบญกายรับราชบรรพการ
ออกจากปราสาทรัตนัชชาล	เหาะข้ามชลธารผ่านมา ฯ

๙ 2 คำ ฯ เชิด

ทศกัณฐ์ และตัวอื่นๆ เข้าโรง คงเหลือแต่นางเบญกายอยู่ตัวเดียว

ต่อยหม้อ

ครั้นถึงเหมตวันบรรพต	เลื่อนลดลงจากเวหา
หยุดยืนอยู่ยงฝั่งคงคา	กัลยาจำแลงแปลงอินทรี ฯ

๙ 2 คำ ฯ ตระ

เปลี่ยนตัวใน รัว ทำยตระ

ไล่

เหมือนรูปทรงสี่ดาววิลาวรรณ ผิวพรรณนวลลของผ่องศรี
ทำตายลอยมาในวารี จนใกล้ที่พระรามทรงคองศา ฯ

ฯ 2 คำ ฯ ไล่

จำเลยหายเข้าโรง

พระราม กับ พระลักษมณ์ออกนั่งเตียงคนละเตียง

ซ้ำ

เมื่อนั้น พระตรีภพโลกนาถา
บรรทมตื่นจากที่ศรีไสยา พอเวลาล่วงสามยามปลาย ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

หุุ่ม

เสนาะเสียงสำเนียงนกกการเวก ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวาย
ไก่อชันแจ้วเจ็ดยเจ็ดยชาย มยุเรศร้องรำยบนปลายไม้
เผยพระแกลแลดูดาวเดือน เห็นคล้อยเคล็ดอ่อนเลือนลับเหลี่ยมไศล
แสงทองส่องฟ้านภาลัย จวนจะใกล้ไซศรีวิวิวรรณ ฯ

ฯ 4 คำ ฯ

รำย

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา ลงจากพลับพลาผายผัน

พิเภก และ วานรออก

พร้อมพวกกระบี่นี่นันต์ จจรวัลไปยังฝั่งนที ฯ

ฯ 2 คำ ฯ

แต่किनฝักบัว

งามเจ็ด งามล้ำเลิศสุราลัย
สององค์ทรงครวไร เลียบลัดไปในไพรพง
วานรจรบรรจง เชิญเครื่องสรงตามภูมิ
บ้างเด็ดบุบผาชาติ สวยสะอาดประหลาดสี่
มาถวายพระจักรี กับองค์พระศรีอนุชา
สององค์ทรงนวยนาฏ ยุรยาตรตามมรรคา
ฝูงกระบี่ก็ลีลา เป็นกระบวนชวนตาชม ฯ

ฯ เพลง ฯ (ใหม่)

พระ และ ลิงรำเลยเข้าโรงไปแล้ว นางเบญกายแปลงออก สมมติว่าลอยน้ำมา
 แหกน้าพาทยไ้ตรงนี้ พอนางนอนตามที่แล้ว ต่อน้าพาทยเพลงเร็ว
 ดิง กับ พระ จึงออกอีกทีหนึ่ง

เจรจา

ครั้นเสด็จถึงท่าซลาถัย พระภูวนัยแลเห็นรูปยักษ์จำแลง ปลอมแปลงเหมือนสีดา
 มารศรี พระจักรีตกพระทัยเป็นพินันท์ อุ้มเอานางขึ้นใส่ตักพิศภักตรา แล้วเรียกพระอนุชามา
 พินิจ จะเพี้ยนผิดชนิดากี้หาไม่ ทั้งสององค์ผู้ทรงไชยแสนกำศรวญ ต่างครวญคร่ำรำรักแล้ว
 โศกา ฯ

พากย์ไ้

ไ้ว่าเจ้าดวงนัยนา	เสียดแรงตามมา
จนถึงแทบฝั่งสาคร	
รักใคร่ในตัวบังอร	สู่ฝาดงดอน
มาแสนลำบากยากใจ	
หมายมุ่งรณรงศ์ชิงไชย	ปราบยักษ์จัญไร
ให้สิ้นทั้งวงศ์อสุรี	
ยังมีได้ทันต่อตี	เจ้าดวงชีวี
ก็มามอดม้วยมรณา	
ขอบคุณกระแสดงคา	พาศพเจ้ามา
พบภักศตายาใจ	
นี่หากว่าอยู่กลางไพร	แม้อยู่เวียงไชย
จะจัดให้มีกิจการงาน	
จนใจแล้วเจ้าเขาวมาลย์	อยู่ถิ่นกันดาร
ท่ามกลางระหว่างมรรคา	
โชดเขาต่างเมรุจรณา	ปวงหมู่พฤษษา
แทนฉัตรแลธงเรือรอง	
เสียงพีรารักนวลลอลอง	แทนเสียงปี่กลอง
สนั่นประโลมโคมยง	
ว่าพลางทางพระหริวงษ์	กับลักษณฤทธิรงค์
ก็ทรงสื่อนโศกา	

ฯ โอด ฯ

เจรจา

แล้วคิดถึงเมื่อลูกพระพาย ไปถวายอำมรงค์แก่นางคราญ ได้บังอาจไปทำการ
หักหาญ จนศพพัทตร์เคืองแค้นเป็นหนักหนา จึงบัญชาว่าเหยยหนุมาน ตัวไปผลาญลูกเขาเผา
ภารา บัดนี้ทำวักษาได้ผ่านาง จึงเหมือนอย่างเราว่ามาแต่ก่อน อันถ้อยคำที่วานรสัญญาไว้ ให้
ลงโทษเป็นอย่างไรจงว่ามา ฯ

วายุบุตรฟังบัญชาพระทรงสุบรรณ หัวอกสิ้นเกรงอาญาพระภูมิ ขุนกระบี่พิณนาง
อยู่ครู่ใหญ่ แล้วจึงทูลพระภูวนัยทรงศักดิ์ ว่าดูข้าสงไสยเปนพินัก แม้นนางลักษณมอดม้วยด้วย
อาญา คงมีบาดแผลมาที่รกาย อันรูปนี้ดีร้ายจะปลอมแปลง แสร้งจำแลงให้เหมือนองค์ภควดี นะ
พระเจ้าข้า ฯ

สมเด็จพระจักรีฟั่งกระบี่ทูลกิจจา ก็ยิ่งทรงโกรธากระที่บบาท เปล่งสุรสีหนาทวาด
ไป เหมเหมวามรไพรผู้ใจเบา อันตัวเราก็แลเห็นแน่ประจักษ์ ว่านี่คือเมียรกรรมชีวา มาเชื่อนแซแก่
หน้าพูดพล่อยพล่อย น้อยฤเจ้าลูกกลมสมกำเนิด กูตะเพิดมีแต่ลมคารมไป ถ้าแม่มีไมโซนางสีดา คือ
ใครเล่าจงบอกมาอย่าช้าที ถ้าหาไมชีวีจะวายปราน นะเจ้า ฯ

กำแหงหนุมานผู้ฉลาด อภิวัตแล้วกราบทูลสนองไป อันลงกากรุงไกรอยู่ได้
พลับพลา และกระแสดาราไหลเชียวคว่าง พระศพนางฤจะทวนขึ้นมานี้ ขอภูมิจงได้ทรงพระเมตตา
ตัวข้าจะขอขึ้นสูตรดู ให้รู้แจ้งประจักษ์แก่ทรงภพ ขอเอาศพนี้ขึ้นใส่กองไฟเผา แม้นงเยาว์มิใช่ของ
นางสีดา เป็นไพร่แปลงมาเหมือนโคมตรู ก็จจะจู่หนีไปเปนมั่นคง แต่ถ้าแม่โคมยงองค์ลักษมี ม้วยชีวี
นิ่งอยู่ในกองไฟ ขอภูวนัยจงลงราชอาญา ประหารข้าให้ตายตกไปตามกัน เกิดพระเจ้าข้า ฯ

พระหริวัชรสังสรรค์ฟั่งกำแหงหนุมาน กราบทูลการถูกต้องทำนองนัย ก็แลเห็นน้ำใจ
กระบี่ศรี พระภูมิจึงมีราชบัญชา ถ้าแม้นว่ายังกินแห่งแคลงความ จะขึ้นสูตรก็ตามอัชฌาไศรย
แล้วภูวนัยสั่งสุครีพชาญสมร จงจัดทำเชิงตะกอนให้หนุมาน ครั้นสั่งเสร็จพระอดวาทเรื่องศักดิ์ จึ่ง
ตรัสชวนพระอนุชาร่วมชีวาตรี ยุรยาตรเข้าประทับในฉายา

ร่วมพฤษาที่อยู่ยังฝั่งนี้ ฯ

ฯ เสมอ ฯ

พระใหญ่ พระน้อย พิณก และวานรเชิญเครื่อง เข้าโรง
ฝ่ายสุครีพกระบี่ศรีผู้ปรีชา ก็ออกมาร้องเรียกว่าวเหล่ากระบี่ ให้โยธีเร่งรัดไป
ตัดไม้ เพื่อมาทำเป็นกองไฟในฉับพลัน

พูดสั่งจำอวด ให้เอาฟืนมากองตามที่

แล้วลูกพระสุรียันฤทธิ์ตระหลบ สั่งให้ยกซากศพขึ้นไปวาง จึ่งให้เอาน้ำมันยางราด
กองไม้ จุดไฟแล้วนั่งล้อมอยู่พร้อมกัน ฯ

สำหรับบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ เป็นบทที่ใช้สำหรับการแสดงโดยนำบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมาเป็นต้นแบบและปรุงแต่งเพิ่มให้มีคำร้อง คำพากย์ เจรจา เพื่อให้เป็นบทโขนที่สมบูรณ์เหมาะสำหรับนำมาใช้จัดแสดง แต่ความนิยมในการนำบทนี้มาแสดงนั้นมีน้อยมาก

4. พระนิพนธ์ ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์

บทการแสดงโขน ตอน นางลอย ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ เป็นบทที่ใช้สำหรับการบรรเลงประกอบการขับร้อง เรียกว่าเพลงตับ จัดบรรเลงแบบคอนเสิร์ตอย่างชาวตะวันตก นับว่าเป็นบทที่น่าสนใจศึกษา เนื่องด้วยมีการแบ่งบทเป็นทั้งบั้นต้นและบั้นปลาย กล่าวคือ บั้นต้นนั้นใช้บรรเลงตั้งแต่เพลงสร้อยเพลงไปจนจบเพลงเชิดซึ่งมีดนตรีรับตลอดทั้งตับ และภายหลังได้ทรงนิพนธ์บั้นปลายขึ้นใหม่ไปจนจบถึงตอนหนุมานจับนางเบญกายมาถวายพระราม ผู้วิจัย ได้คัดจากหนังสือ รามเกียรติ์ ตอน นางลอย รวบรวมและเรียบเรียง โดยประพันธ์ สุคนธชาติ จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อเป็นวิทยาทาน กุศลทาน เมื่อปี พ.ศ. 2513 หน้า 113-121 ดังนี้

คอนเสิร์ต เรื่องรามเกียรติ์ ตอน นางลอย

ต้นนางลอยบั้นต้น

ฯ โหมโรง ฯ - วา ลงโรง -

ร้องเพลง สร้อยเพลง

เมื่อนั้น

ทุกซ็รื้อนถอนฤทัยไปมา

ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง

จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก

ร้องเพลง ทอญ่อน

จึงตรัสสั่งเบญกายกัลยา

ทำตายลอยไปในวารี

เมื่อพระรามลงสรงคงคา

เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป

ร้องเพลง เขมรปากท่อ

เมื่อนั้น

จำเป็นทูลตอบให้ชอบการ

องค์ท้าวทศพักตร์รักษา

ตรีกตราถึงสงครามรามลักษณ์

จะลุล่วงลงกาอาณาจักร

ให้เลิกไปไม่พักต้องต่อตี ฯ

จงแปลงเป็นสีดามารศรี

จนถึงที่ฉนวนหน้าพลับพลาชัย

จะคิดว่าเมียรักตักษัย

เราจะได้สิ้นทุกข์สุขสำราญ ฯ

เบญกายร้อนใจดังไฟผลาญ

ตัวหลานไม่ขัดพระบัญชา

แต่ซึ่งจะจำแลงแปลงอินทรีย์ ข้านี้ก็ภวังค์กังขาร
ด้วยองค์ภควดีสีดา ไม่รู้ว่ารูปร่างเป็นอย่างไร ฯ

ร้องเพลง สมิงทองมอญ

เมื่อนั้น พระยายักษ์ยีนดีจะมีไหน
จึงเรียกวอช่อฟ้ามาทันใด ให้ทรงไปสวนขวัญมิทันช้า ฯ

ร้องเพลงกินรวิ

เมื่อนั้น นวลนางเบญกายยักษ์
นบนิ้วประนมบังคมลา ออกมาจากที่มณฑิยรทอง
ขึ้นทรวงอสุวรรณพรณราย วิสูตรสายม่านมิดปิดป้อง
โพลนจำเฝ้าแก้แซ่ซ้อง ออกจากห้องฉนวนในโคลคลา ฯ

ฯ ปี่พาทย์ทำเพลง กลองโยน เชิด ฯ

ร้องเพลง แหกกลพบุรี

ครั้นถึงสวนศรีที่หยุดยั้ง จึงไปยังชนนีเสน่หา
บังคมก้มกราบกับบาทา พุ่มพ่ายชลนาโศกาลัย

ฯ ปี่พาทย์ทำเพลง โอด ฯ

เมื่อนั้น ตริชฎาหลากจิตคิดสงสัย
ปลอบถามลูกน้อยกลอยใจ ทุกขร้อนสิ่งไรจึงไต่ก็ ฯ
เมื่อนั้น เบญกายเล่าความตามถ้วนถี่
เมื่อตรัสใช้จะบิดคิดหลบลิ เกรงจะมีโทษาให้ฆ่าฟัน
แต่ลูกจะบรรล้วยก็ไม่ว่า กลัวจะพามารตามาอาศัย
จึงมาเฝ้านางสีดาวิลาวัณย์ จำสำคัญจำแลงแปลงกายไป ฯ

ฟังว่า ตริชฎาทุกขหนักเพียงดักษัย
ลูกเอ๋ยอันพระรามเรื่องซัย พ่อเจ้าเขาก็ได้ไปฟังพา
ฉวยกระไรไม่พ้นโทษทัณฑ์ จะพากันสิ้นชีวิ้งสังขาร
ยากเย็นเป็นมิรู้ที่พูดจา กัลยาร่ำพลางทางไต่ก็ ฯ

ปี่พาทย์ทำเพลง โอด

เมื่อนั้น นางเบญกายตริตรองหมองศรี
นบนิ้วทูลสนองชนนี ทั้งนี้ก็ตามแต่เวรา
สารพัดขัดข้องทั้งสองข้าง ไปผู้ตายวายววงเอาข้างหน้า
ว่าพลางทางถวายบังคมลา ไปเฝ้านางสีดาพระยานาง ฯ

ปี่พาทย์ทำเพลง ททยอย หรือ เพลงฉิ่ง

ร้องเพลง ฝรั่งควง

ครั้นถึงจึงตรงเข้าไปเฝ้า	ก้มเกล้าเกล้าลงไปต่างต่าง
ทูลพลาทางทงชม้ายชายตาพลาาง	ดูรูปร่างนางสีดานารี
ครั้นจำสำคัญได้มันคง	จึงลาองค์อัศวคเระคเระคเระคเระ
ออกจากสวนขวัญทันที	ทรงวอจรถีเข้าลงกา

ฯ ปี่พาทย์ทำเพลง เชิด ฯ

ร้องเพลง จำปาทองเทศ

ครั้นถึงจึงประทับขับปล้น	ลงจากวอสุวรรณเลขา
จึงร้ายเวทจำแลงแปลงกายา	เหมือนรูปทรงองค์สีดานารัก ฯ

ฯ ปี่พาทย์ทำเพลง กระบองกัน รัว ฯ

ร้องเพลง ฉุยฉาย

ฉุยฉายเอย	จะไปไหนนิตเจ้าก็กรี๊ดกราย
เยื้องย่างเจ้าช่างแปลงกาย	ให้ละเมียดละม้ายสีดานงลักษณะ
ถึงพระรามเห็นทราวม้วย	จะฉนนพระทัยให้อะเหลื่ออะหลัก ฯ
งามนักเอย	ใครเห็นพิมพ์พัคตรก็จจะรักจะใคร่
หลับก็จะฝันครั้งตื่นก็จจะคิด	อยากจจะเห็นอีกสักนิตให้ชื่นใจ
งามคมดุจคมศรชัย	ถูกนอกทะเลในให้เจ็บอุรา ฯ

ร้องเพลงแม่ศรี

แม่ศรีเอย	แม่ศรีรากษี
แม่แปลงอินทรีย์	เป็นแม่ศรีสีดา
ทศพัคตรมาลักเห็น	จะตื่นตื่นในวิญญูณณ์
เหมือนล้อเล่นให้เป็นบ้า	ระอาเจ้าแม่ศรีเอย ฯ
อรชรเอย	อรชรอ่อนแอ้น
เควขาแขนแมน	แมนเหมือนกินรี
ระทวยนวยนาด	วิลาศจรถี
ขึ้นปราสาทมณี	เฝ้าพระปีตุลาเอย ฯ

ฯ ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว ฯ

ร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทตร์รักษา
ครั้งเห็นเบญจกายจำแลงมา	สำคัญว่าสีดานารี
แย้มยิ้มพยักหน้าง่าพระหัตถ์	พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไปจรลี	อสุรีรับมารับจับไว
เข้าซิดพิศดูไม่วางตา	น้อยหรืองามนักหนาน่ารักใคร่
แสนคิดพิศवासเพียงขาดใจ	จึงปราศรัยทอสนิทิตัดพัน ฯ

ร้องเพลง ใ้ซาตรี

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรพ
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนา มาเจียงชัย
พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โฉมยงนงเยาว์มาหาพี่
จงผินผ่นพักตรา มาข้างนี้	พูดจาพาทีกับพี่ยา
ควรหรือทำสะเทิ้นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่เนี่ยจงโคลคลา	ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเถิดเทวี ฯ

ร้องเพลง พราหมณ์ตีตนน้ำเต้า

เมื่อนั้น	นวลนางเบญจกายโฉมศรี
ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้	มิใช่ภควดีสีดา
ยังขึ้นลดเลี้ยวเกี่ยวพาน	วิบากกรรมรำคาญหนักหนา
ดูเอาเทิดทรงฤทธิ์บิดูลา	อะไรมาลงไหลได้เช่นนี้ ฯ

ร้องเพลง ใ้โลม

โฉมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามาศรี
เจ้าอายุเหนียมเรียมโยนะเทวี	จะเสกเจ้าให้เป็นศรีพระนคร
อันพระรามฤๅสามีน้อง	ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ที่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เรียมลอมเกล้าโลมโฉมเฉลา
ฉวยชายสไบทรงนงเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลัดตัดเยื่อใย

ร้องเพลง ปีนตลิ่งนอก

เมื่อนั้น	เบญจกายกัลยาอัชฌาสัย
อภัยสอดดูหมุ่นางใน	ก็ร้ายเวทกลายเป็นมิได้ซ้ำ

ฯ ปี่พาทย์ทำเพลง รัว ฯ

ร้องเพลง จีนขิมเล็ก

เมื่อนั้น ทศกัณฐ์ตักตะลึงแล้วจึงว่า
 ไม่ทันคิดผิดจริงเจียวนัดดา อย่าถือโทษเลยหนาสูงตาตาย
 ผู้แข็งขืนยืนเก้อเพื่อตรัส แม้นหลานรักตัดศึกสมอารมณ์หมาย
 เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ ฯ

ร้องเพลง เชิดฉิ่ง

เมื่อนั้น เบญกายรับราชบรรหาร
 ออกมาจากปราสาทรัตนชัชวาล เหาะข้ามชลธารผ่านมา ฯ

ร้องเพลง แหกต๋อยหม้อ

ครั้นถึงเหมตวันบรรพต เลื่อนลดลงจากเวหา
 หยุดย่นอยู่ยงฝั่งคงคา กัลยาจำแดงแปลงอินทรี ฯ

ร้องเพลง ไล่

เหมือนรูปองค์สีดาวิลาวัณย์ ผิวพรรณนวลละของผ่องศรี
 ทำตายลอยมาในวารี จนใกล้ที่พระรามสงครคงคา ฯ

ร้องเพลง ซ้ำปี

เมื่อนั้น พระตรีภพโลกนาถา
 บรรทมตื่นจากที่ศรีไสยา พอเวลาล่วงสามยามปลาย
 เสนาะเสียงสำเนียงนกกการเวก ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวาย
 ไก่ขันแจ้วเจ็ยเจ็ยชาย มยุเรศร้องร้ายบนปลายไม้ ฯ

ร้องเพลง หม่อม

เผยพระแกลแลดูดาวเดือน เห็นคล้อยเคลือนเลือนลับเหลี่ยมไศล
 แสงทองส่องฟ้านภาลัย จวนจะใกล้ไซส์วีวรรณ ฯ

ร้องเพลง ร่าย

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา ลงจากพลับพลาผายผัน
 พร้อมพวกกระปี่นั้น จจรัดไปยังฝั่งนที ฯ

ร้องเพลง ซ้ำ

งามเอียงงามสรรพ งามกระบวนคังคับแถววิถี
 สองกษัตริย์เสด็จจรลี ไปสงรวารีเล่นเย็นเย็น
 ลิงหลามตามเสด็จเห็น เป็นหมวดเป็นหมู่ดูน่าชม
 บ้างหาหาบ้างเกาหู บ้างจับเส้นดูแล้วเด็ดดม
 บ้างเล่นไล่ขึ้นไม้หอม บ้างโอดบ้างล้มระเริงใจ

ร้องเพลง แยกประเทศ

เมื่อนั้น
ร้องแรงด้วยแสงเพลิงนั้น

เบญกายปี่มว่าจะอาสัญ
ก็เหาะตามเกลียวควันทันที ฯ

ร้องเพลงเข็ดนอก

บัดนั้น
กริ้วโกรธโดดตามข้ามอัคคี
สกัดกั้นทันนางกลางโผยม
แล้วเหาะลงตรงพื้นพสุธา

ดูกลมมองเขม่นเห็นยักษ์
ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว่า
เข้าจู่โจมจับเป็นไม่เช่นฆ่า
พามาเฝ้าพระหริวัฑฒ ฯ

ฯ เข็ดนอกแล้วออกเดี่ยว ฯ

จะเห็นได้ว่าบทขับร้องซึ่งเป็น พระนิพนธ์ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์นี้ ได้มีการจัดแบ่งบทให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้นเหมาะสำหรับการขับร้อง ประกอบการบรรเลง ซึ่งเป็นเพลงในอัตราสองชั้น มีการแต่งบทชมชบวณเสด็จของพระรามเพิ่มขึ้น ซึ่งบทพระนิพนธ์นี้เป็นบทที่นิยมนำมาปรับปรุงเป็นบทการแสดงโขน ตอนนางลอย ที่แสดงในปัจจุบัน มากที่สุดในรัชสมัยต่อมา

5. ฉบับกรมศิลปากร

บทการแสดงโขนชุดนางลอยนี้ ผู้วิจัยได้นำมาจาก บทโขน กรมศิลปากรปรับปรุงแสดง ณ โรงละครศิลปากร ซึ่งรวบรวมจัดพิมพ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพ จมื่นสมุหพิมาณ หรือ หลวงวิลาศ วงงาม (หว่า อินทรนัฐ) ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 11 มกราคม 2507 ซึ่งเป็นบทที่ใช้จัดแสดง และได้รับความนิยมในยุคนั้นเป็นอย่างมาก ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

บทโขน ชุด นางลอย
ปรับปรุงจากบทพระนิพนธ์

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ แสดง ณ โรงละครศิลปากร

ตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน 2490 ถึง วันที่ 11 ธันวาคม 2490 รวม 29 รอบ

- ปี่พาทย์ทำเพลงวา -
- เปิดฉากห้องพระโรงกรุงลงกา -
- ทศกัณฐ์ประทับเหนือพระราชอาสน์ -
- มีนางกำนัลหมอบเฝ้าตามตำแหน่งที่ -

- พากย์ -

องค์ท้าวทศศิรี	ประทับที่พระแท่นทอง
แน่นันต์กุมภภัณฑ์ผอง	สพรั่งเตยงเฝ้าเวียงราย
ท้าวไทไฝระลึก	คะเน็งนี้ถึงเบญกาย
หลานขวัญซึ่งผันผาย	ไปยังราชอุทยาน
เพื่อพิศโฉมสีดา	ทัศนารูปนงคราญ
จำไว้ได้บันดาล	ดลจำแลงแปลงอินทรี
เหตุใดโฉนซ้า	ยังมีมาจากสวนศรี
รื้อนรุ่มกุ่มฤดี	ระอุัดถึงนัคนดา

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -

- เบญกายแปลงออก ทศกัณฐ์ตั้ง -

ร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทศรัยรักษา
ครั้นเห็นเบญกายจำแลงมา	สำคัญว่าสีดานารี
แย้มยิ้มพยักหน้าว่าพระหัตถ์	พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี	อสุรีรับมารับจับปล้น

ร้องเพลงไอ้ชาติรี

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรค์
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนามาธานี
พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โฉมยงนงเยาว์มาหาพี่
จงผินผันพัทศรามาข้างนี้	พุดจาพาทีกับพี่ยา
ควรหรือทำสะเทิ้นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่เนี่ยจงโคลคลา	ไปนั่งแท่นแวงฟ้าเทิดเทวี

ร้องเพลงพราหมณ์ตีน้ำเต้า

เมื่อนั้น	นวลนางเบญกายโฉมศรี
ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้	มิใช่ภควดีสีดา
ยังขึ้นเฝ้าลดเลี้ยวเกี่ยวพาน	วิบากกรรมล้ำคาญหนักหนา
ดูเอาเทิดทรงฤทธิปีตุลา	อะไรมาลงไหลได้เช่นนี้

ร้องเพลงไอ้โลม

โฉมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
เจ้าอายเนียมเรียมไยนะเทวี	จะเสกเจ้าให้เป็นศรีพระนคร

อันพระรามฤๅสีสามีน้อง	ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ที่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณสิ้นสิ้นศัตรูเรา
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เสียมลองเล่าโลมโฉมเฉลา
ฉวยชายไสยทรงนางเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลดตัดเยื่อใย

ร้องเพลงป็นตลิ่งนอก

เมื่อนั้น	เบญกายกัลยาอัชฌาศัย
อภัยศอดสูหมุ่นางใน	ก็ร้ายเวทย์แปลงไปมิได้ซ้ำ

- ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว -
- เบญกายเปลี่ยนตัว -

ร้องร่าย

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตฤตตะลิ่งแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียรนัลดดา	อย่าถือโทษเลยหนาตาลุงลาย
สู้แข็งขืนยืนแก้อเพื่อตรัส	แม้หลานตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เร่งผันผายไปให้ทันการ

ร้องเพลงเชิดฉิ่ง

เมื่อนั้น	เบญกายรับราชบรรหาร
ออกจากปราสาทรัตนหัชชาวล	เหาะข้ามชลธารผ่านมา

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดกลอง -
- เปลี่ยนเป็นฉากภูเขาริมน้ำ -
- เบญกายออก -

ร้องเพลงแขกต่อยหม้อ

ครั้นถึงเหมตวันบรรพต	เลื่อนลดลงจากเวหา
หยุดยืนอยู่ยงฝั่งคองคา	กัลยาจำแลงแปลงอินทรีย์

- ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิต ร้ว -
- เบญกายเปลี่ยนเป็นตัวแปลง -

ร้องเพลงโล่

เหมือนรูปทรงองค์สีดาวิลาวัลย์	ผิวพรรณนวลละของผ่องศรี
ทำตายลอยไปในวาริ	จนใกล้ที่พระรามสงคองคา

- ปี่พาทย์ทำเพลงโล่แล้ว ร้ว -
- เปลี่ยนเป็นฉากพลับพลาพระราม -
- พระราม พระลักษณ บรมมเหสีพระแท่นที่ -

ร้องเพลงซ้ำปี

เมื่อนั้น	พระตรีภพพลพิโลกนาถา
บรรทมตื่นจากที่ศรีไสยา	พอเวลาล่วงสามยามปลาย
เสนาะเสียงลำเนียงนกการะเวก	ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวาย
ไก่อ้นแจ้วเจ็ดยเจ็ดยชาย	มยุเรศร้องร่ายบนปลายไม้

ร้องเพลงห่อม

เผยพระแกแลดูดาวเดือน	เห็นคล้อยเคลื่อนเลื่อนลับเหลี่ยมไคล
แสงทองส่องฟ้านภาลัย	จวนจะใกล้ไขศรีวิวรรณ

ร้องเพลงร่าย

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา	ลงจากพลับพลาผายผัน
- พิเภาก พญาวานร สิบแปดมงกุฎออก -	
พร้อมพวกกระเป๋นินต์	จรจรลไปยั้งฝั่งนที

ร้องเพลงเต่าเห่

งามเออยงามสรรพ	งามกระบวนคั้งคับแฉววิถี
สองกษัตริย์เสด็จจรลี	ไปสงรวารีเล่นเย็นเย็น
ลิ่งหลามตามเสด็จเห็น	เป็นหมวดเป็นหมู่ดูน่าชม
บ้างหาหาบ้างเกาหู	บ้างจับเส้นดูแล้วเด็ดดม
บ้างเล่นไลขึ้นไม้หอม	บ้างไลดบ้างลมระเริงใจ
นายหมวดคนหนึ่งจึงร้องห้าม	ว่าอย่าซุ่มซำชุกชนไป
ว่าแล้วจึงพากันคลาไคล	ตามเสด็จไปยั้งฝั่งสาคร

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว -

เปลี่ยนฉากเป็นริมฝั่งน้ำโคทาวารี แลเห็นพลับพลาใกล้

- พระราม พระลักษมณ์ -

- พลลิงออก -

- เบญกายแปลงลอยมา -

- แล้วลงลา -

พากย์

สมเด็จพระนริวงศ์	ภูษภางค์ทิพากร
เสด็จลงสรวลสาคร	กับองค์พระลักษมณ์อนุชา
เสนาพฤฒามาตย์	โดยพระบาทเสด็จคลา
เกือบใกล้จะถึงสา-	ครเศศที่ท้าวเคยสงขล

พระเหลือบเล็งชลาลัย	ในวารินทะเลวน
เห็นรูปอสุรกล	อันกลายแก้งเป็นสีดา
ผวาวิ้งประหวัดจิต	ไม่ทันคิดก็ไศกา
กอดแก้วขนิษฐา	ฤดีต้นอยู่แดหยัน

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

ร้องเพลงไฉ่ปี

ไอโอบินิจจาสีดาเอ๋ย	ไฉนเลยมาม้วยอาลัย
เสียแรงพิพยายามตามจรัล	ยกทัพขันธ์ถึงมหาสาคร
หมายจะฆ่าโคตรวงศ์พงศ์ยักษ์	เพราะความรักความเสียตายสายสมร
ยังมีทันทำการราญรอน	มาม้วยมรณมรณาน่าปราณี
เจ้าพี่เอ๋ยอุตสาห์พาศากศพ	มาให้พบผัวรักเมื่อเป็นผี
รำพลางทางทรงโคก	ตั้งชีวีพระนารายณ์จะวายปราน

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

ร้องเพลงโลมนอก

เหวี่ยงเหวี่ยงลูกพระพายไปเผาเมือง ทศพัคตร์แค้นเคืองจึงหักหาญ
ฆ่านางทั้งน้ำทำประจาน โทษเจ้าจะประมาณสักเพียงไร

ร้องเพลงเงินขวัญอ่อน -

บัดนั้น	วายุบุตรพิศแล้วเฉลยไซ
ถ้านางม้วยด้วยฆ่าตีไซรั	บาดแผลน้อยใหญ่คงมีมา
หนึ่งลงกาอยู่ใต้ที่ประทับ	ศพหรือจะทวนกลับขึ้นมาหา
รูปนี้ดีร้ายจำแลงมา	ข้าขอชั้นสูตรเผาไฟลอง

เจรจา

พระหริรักษ์รังสรรค์ ฟังคำหนุมาน กราบทูลการถูกต้องทำนองนัย ก็แลเห็นน้ำใจ
กระบี่ศรี พระภูมีจึงมีพระราชบัญชา ถ้ามั่นว่ายังกินแห่งแคลงความ จะชั้นสูตรก็ตาม
อัชฌาศัย แล้วพระภูมัยสั่งสุครีพพาญสมร จงจัดทำเชิงตะกอนให้หนุมาน ครั้นสั่งเสร็จพระ
อวดารเรื่องศักดิ์ดา จึงตรัสชวนพระอนุชาพร้อมชีวาตม์ ยุยยาตรเข้าประทับในฉายา ร่มพฤษชาติอยู่
ยังฝั่งนที

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- พระราม พระลักษมณ์ พิเภกและวานรเชิญเครื่องเข้าโรง -

เจรจา

ฝ่ายสุครีพกระปี่ศรีผู้ปรีชา ก็ออกมาร้องเรียกบ่าวเหล่ากระบี่ ให้โยธีไปเร่งรัดตัด
ไม้ เพื่อมาทำเป็นกองไฟ

- ตอนนี้จะติดจำอวดให้หาพินมากองทำเชิงตะกอนได้พอสมควร -

ร้องเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

ยกศพนั้งวางบนเชิงตะกอน เอาพินตองกองซ้อนสูงมโหฬาร
นุ้ยน้ำมันยางคลุกซุกเข้าไป จุดไฟแล้วก็ล้อมอยู่พร้อมกัน

ร้องเพลงแขกบรเทศ

เมื่อนั้น เบญกายปี่มว่าจะอาสัญ
ร้องแรงด้วยแสงเพลิงนั้น ก็เหาะตามเกลียวควันทันที

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ -

- เบญกายตัวแปลงเข้าโรงตัวจริงออก -

ร้องเพลงเชิดนอก

บัดนั้น ลูกลมมองเขม่นเห็นยักษ์
กริ้วโกรธโดดตามข้ามอัคคี ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า

- รับปีเดียว -

- หนุ่มาพบกับเบญกายขึ้นรอกไล่กัน -

สกัดกั้นทันนางกลางโพนม เข้าจู่โจมจับเป็นไม่เช่นฆ่า
แล้วเหาะลงตรงพื้นพสุธา พามาเฝ้าพระหริรักษ์

- เชิดนอกแล้วเดียว -

- หนุ่มาลงจากรอก มีเบญกายออกมา -

- รัวกลอง -

- หายเข้าโรง -

ปิดม่าน

จบเรื่อง

สำหรับบทการแสดงนี้เป็นบทที่กรมศิลปากรได้ปรับปรุงขึ้นใช้สำหรับการแสดงโขนฉาก จะ
เห็นได้ว่าการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับเวลา มีความกระชับ คงไว้ด้วยรูปแบบและลักษณะคำ
ประพันธ์อันประกอบด้วย บทร้อง คำพากย์ เจาจา การบรรเลง มีการจัดทำคำบรรยายเพื่อให้เกิด
ความสะดวกในการฝึกซ้อมและแสดง นับว่าเป็นบทที่เหมาะสมกับการนำมาจัดการแสดง ซึ่งบทที่กล่าว
มานี้จะสังเกตได้ว่าเป็นบทที่นำมาเป็นแบบอย่างในการจัดทำบท
การแสดงในยุคต่อมา จนถึงปัจจุบัน

6. วิทยาลัยนาฏศิลป์ (ของเก่า)

บทการแสดงโขน ชุด นางลอย นี้ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง แต่เป็นบทที่นำมาใช้ในการแสดงโขนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ และสถานศึกษาอื่นๆ รวมทั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทองได้เคยนำมาจัดแสดงด้วย นับว่าเป็นบทที่น่าสนใจศึกษาอีกบทหนึ่ง เนื่องจากเนื้อหาของบทการแสดงเป็นไปตามจารีตของการแสดงโขนตอนนางลอย คือ เริ่มจับตอนตั้งแต่ ทศกัณฐ์ ใช้ให้นางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดาและไปจับตอนหนุมานจับนางได้นำไปถวายพระราม ซึ่งบทมีดังดังนี้

บทการแสดงโขน

ชุด นางลอย

-ปี่พาทย์ทำเพลงวา-

- นางกำนัลคลานออกนั่งตามที่ ทศกัณฐ์ เบญจกาย เดินออกนั่งเตียง -

-ร้องเพลงซ้ำปี-

เมื่อนั้น

องค์ท้าวทศพัทศรัยรักษา

ทุกซักรือนถอนฤทัยไปมา

ตรีกิตราถึงสงครามรามลักษณณ์

-ร้องเพลงสร้อยเพลง-

ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง

จะลุล่วงลงกาอาณาจักร

จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก

ให้เลิกไปไม่พักต้องต่อตี

-ร้องเพลงทองย่อนรวบ-

จึงตรัสสั่งเบญจกายกัลยา

จงแปลงเป็นสีดามารศรี

ทำตายลอยไปในวารี

จนถึงที่ฉนวนหน้าพลับพลาชัย

เมื่อพระรามลงสรวงคองคา

จะคิดว่าเมียรักตักษัย

เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป

เราจะได้สิ้นทุกข์สุขสำราญ

-เจรจา-

เบญจกาย -

เบญจกายนงคราญได้ฟังพระราชดำรัส ครั้งจะขึ้นขัดขอตัวก็กลัวภัย จึงจำจิต

จำใจรับอาสาพระยามาร กราบบาทบทมุลสูลสนองพระบรมราโองการว่าขอเดชะ

พระบารมีปกเกล้าฯ เรื่องที่พระองค์จะทรงให้ให้ข้าเจ้าจำแลงแปลงอินทรียหลานยังขัด

สนจนฤดีซ่องกังขา ด้วยองค์พระภควดีสีดามีได้เคยรู้จัก ขออำนาจออกไปดูวรลักษณณ์

ให้เห็นแท้แน่แก้ไขขอได้โปรดประทานอนุญาตให้ เกิดเพคะ

ทศกัณฐ์ -

จอมลกกากรุงไกรแสนไสมนัส จึงมีพระราชดำรัสตรัสเอาใจนางเบญจกาย

หากว่าเสร็จศึกสมอารมณ์หมายดังคิดของปีตุลา จะแบ่งสมบัติในลงกาให้ถึงครึ่งพระ

นคร ขอหลานรักจงรีบทจรไปยังอุทยานพิศดูรูปทรงนงคราญนางสีดา ให้ถนัดแน่นแก่

นัยนาเถิดทรมว้ย เมื่อจำได้แล้วอย่าเพิ่งรีบไปจงกลับมาจำแลงแปลงร่างให้
 ลุงเห็นเป็นขวัญตาหน่อนหนาเจ้า

เบญจกาย - เบญจกายก้มเกล้ารับพระราชโองการ น้อมประณตบทมालย์คณานอกออกมา
 ข้าที่ ตรงไปเฝ้านางสีดามารศรี

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- เบญจกายรำเข้าโรง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงกลองโยน -

- ขบวนออกแล้วหยุด นางเบญจกายลงจากเสลี่ยง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- นางสีดาออก -

- ร้องเพลงฝรั่งควง -

ครั้งถึงจึงประณตบทหงส์ เข้าไปเฝ้าองค์นางโฉมศรี

สร้างตำมารยาไม่พาที อสุรีก้มหน้าโคกาลัย

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

- เสร็จ -

สีดา - องค์สีดาอรทัยอัศจรรย์ ทอดพระเนตรเห็นเบญจกาย มาก้มพักตร์ฟุ้งฟายชล
 เนตร นึกกลางแคลงมิได้แจ้งเหตุให้สงสัย จึงมีพระราชเสาวนีย์ตรัสถามไปว่า
 ดูกรเจ้า เหตุไฉนเล่ามาเฝ้าแต่กันแสง มีธุระสิ่งใดก็จงบอกไปให้แจ้งอย่าอำพราง
 ประการหนึ่งนวลนางมีนามใดเร่งบอกมา

เบญจกาย - ขอได้โปรดทรงพระกรุณาเถิดเพคะพระแม่เจ้า หม่อมฉันมีชื่อว่าเบญจกายเป็น
 บุตรของพิเภกที่ตกเข้าไปอยู่ในพลับพลาของพระรามภุชงค์ นางตรีชฎาเป็นมารดา
 บังเกิดเกิด วันนั้ราชกรณีกิจในนิเวศม์ก็เว้นว่าง จึงได้รับออกมาเฝ้าพระนางเจ้าเหนือ
 หัว ด้วยตั้งใจว่าจะขอถวายตัวกับพระแม่เจ้า เพื่อจะได้ยัดพระบารมีไว้ปกเกล้า ฯ
 เฝ้าวละเพคะ

สีดา - ขอบใจเจ้านะเบญจกายกัลยา เจ้าจะมาเป็นข้าสีดาขามขัดสน กำลังทุกข์
 กำลังลำบากทั้งยากจนสุดแสนเข็ญ มีแต่ความโศกเศร้าทุกเช้าเย็นเฝ้าแต่หม่อมมัว
 ด้วยเวรกรรมวิบากต้องพลัดพรากจากผัวระทมทุกข์ ถ้าหากสีดานี้ผาสุกเช่นก่อน
 เก่า จะรางวัลขวัญเจ้าให้จงหนัก นี้กำลังหมองกำลังมัวถึงผัวรักเป็นล้นพ้น ทองสัก
 นิดจะติดตาก็ไม่มี เจ้าจะมาเป็นข้าสีดาเพลลาที่ยามโศกศัลย์ สีดาก็มีแต่น้ำตานี้แห
 ละที่จะให้เป็นรางวัลนะเจ้านะ

เบญจกาย - ได้โปรดเกล้าฯ แก่หม่อมฉันเกิดเพคะพระแม่เจ้า หม่อมฉันมิได้ตั้งใจจะ
มาเอาของรางวัล เพียงแต่ออกพระโอษฐ์โปรดหม่อมฉันก็พอแล้ว ขอขอบพระคุณทูล
หม่อมแก้วผู้จอมนาง ทูลพลางทางลอบพิศดูรูปร่างนางสีดา ทั้งพระอำมรงค์และ
ภูษาก็จดจำได้สิ้นทั้งอินทรีย์ แล้วเทวีกก็กราบถวายบังคมลาออกจากตำหนักนางสี
ดาอัศรนาารี กลับสู่ยังลงกาธานี

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- นางเบญจกายคลานออก นางสีดาเข้าโรง -

- เจจ่า -

เบญจกาย - โฉมศรีเบญจกาย ผันผายกลับมาถึงพระราชสมณทิราลัย อรไทประนมกรขึ้น
เหนือเศศ พรำอาคมโอมอ่านพระเวทย์รายคาถา บัดดลร่างก็กลับกลายเป็น
เหมือนโฉมขององค์สีดา

- ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิต -

- นางเบญจกายเข้าโรง นางสีดาออก -

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว -

- ร้องเพลงอุยฉาย -

อุยฉายเอ๋ย	จะไปไหนนิตเจ้าก็กรีดกราย
เยื้องย่างเจ้าช่างแปลงกาย	ให้ละเมียดละม้ายสีดานงลักษณะ
ถึงพระรามเห็นทราวม้วย	จะจงนพระทัยให้อะเหลื่ออะหลัก
งามนักเอ๋ย	ใครเห็นพิมพ์พัคตรี้ก็จะรักจะใคร่
หลับก็จะฝันครั้งตื่นก็จะคิด	อยากให้เห็นอีกสักนิดให้ชื่นใจ
งามคมดุจคมศรชัย	ถูกนอกทะเลในให้เจ็บอุรา

- ร้องเพลงแม่ศรี -

แม่ศรีเอ๋ย	แม่ศรีราชา
แม่แปลงอินทรีย์	เป็นแม่ศรีสีดา
ทศพัคตรี้มาล็กเห็น	จะตื่นตื่นในวิญญูณณ์
เหมือนล้อเล่นให้เป็นบ้า	ระอาเจ้าแม่ศรีเอ๋ย
อรชรเอ๋ย	อรชรอันแค้น
เอวขาแขนแมน	มั่นเหมือนกินรี
ระทวยนวยนาด	วิลาศจรรลี
ขึ้นปราสาทมณี	เฝ้าพระปีตุลาเอ๋ย

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว -

- ทศกัณฐ์ นางกำนัลออก -
- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -
- นางเบญกายรำออก -
- ปี่พาทย์ทำเพลงลา -
- ร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง -

เมื่อนั้น	องค์ทำวศพัศพัศรักษา
ครั้งเห็นเบญกายจำแลงมา	สำคัญว่าสีดานารี
แย้มยิ้มพยักหน้าว่าพระหัตถ์	พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไปจรัล	อสุรีรับมารับจับไว

- ร้องเพลงลีลากระทุ่ม -

เข้าขีดพิศดูไม่วางตา	น้อยหรืองามนักหนานารักใคร่
แสนคิดพิศวาสเพียงชาติใจ	จึงปราศรัยทอศนิตติดพัน

- ร้องเพลงไอ้ชาตรี -

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรพ
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนามาเวียงชัย

- ร้องเพลงปิ่นตลิ่งนอก -

เมื่อนั้น	เบญกายกัลยาอัชฌาสัย
อภัยสอดสูหมุ่นางใน	ก็ร้ายเวทกลายไปมิได้ซ้ำ

- ปี่พาทย์ทำเพลงรัว -

- นางสีดาเข้าโรง นางเบญกายออก -

- ร้องเพลงเงินขิมเล็ก -

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตกตะลึงแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียรนวดตา	อย่าถือโทษเลยหนาหลงตาลาย
สู้แข็งขืนยืนแก้อเพื่อตรัส	แม้หนลานรักตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

- นางกำนัลชุปชิบกันหัวเราะ ทศกัณฐ์โกรธ -

- ร้องเพลงเชิดจีน -

เมื่อนั้น	เบญกายรับราชบรรหาร
ออกมาจากปราสาทรัตนชัชวาล	เหาะข้ามชลธารผ่านไป

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง - เชิด -

- นางเบญกายรำแล้วเข้าโรง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงทำยซ้ำปี (สร้อยระฆัง) -

- พระราม พระลักษมณ์ เดินออกนั่งเตียง -

- ร้องเพลงซ้ำปี -

เสนาะเสียงลำเนียงนกกระเวก ออกจากเมฆแห่ซ้องร้องถวาย
ไก๋ขันแจ้วเจ็อยเจ็อยชาย มยุเรศร้อร่ายบนปลายไม้

- ร้องเพลงหุุ่ม -

เผยพระแกลแลดูดาวเดือน เห็นคล้อยเคลื่อนเลื่อนลับเหลี่ยมไศล
แสงทองส่องฟ้านภาลัย จวนจะใกล้ไขสี่วิวรรณ

- ร้องเพลงร้อร่าย -

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา ลงจากพลับพลาผายผัน

- พญาวานร สิบแปดมงกุฎ ถึงเชิญเครื่อง ออก -

พร้อมพวกกระปี่นั้น จจรรัลไปยังฝั่งนี้

- ร้องเพลงเต่าเห่ -

งามสรรพ งามกระบวนคังคับแถววิถี
สองกษัตริย์เสด็จจรลี ไปสงรวารีเล่นเย็นเย็น
สิงหลามตามเสด็จเห็น เป็นหมวดเป็นหมู่ดูน่าชม
บ้างหาหาบ้างเกาหู บ้างจับเส้นดูแล้วเด็ดดม
บ้างเล่นไล้ขึ้นไม้หอม บ้างไลดบ้างลัมระเริงใจ
นายหมวดคนหนึ่งจึงร้องห้าม ว่าอย่าชุ่มชามชุกชนไป
ว่าแล้วพากันคลาไคล ตามเสด็จไปยังฝั่งนี้

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว -

- นางสีดาออก นอนบนเตียง -

- พากย์ -

สมเด็จพระนริวงศ์ ภูษพงศ์ทิพากร
เสด็จลงทรงสากคร กับองค์พระลักษมณ์อนุชา
เสนาพฤฒามาตย์ โดยพระบาทเสด็จคลา
เกือบใกล้จะถึงสา คเรศที่ท้าวเคยทรงชล
พระเหลือบเล็งชลสินธุ์ ในวารินทร์ทะเลวน
เห็นรูปปอสุรกล อันกลายแกล้งเป็นสีดา

แห่หน้าไปถวายเจ้าโคมตรูที่เมืองมาร กลับมาเจรจาว่าขานว่ามีไข้ หรือมีงเห็น
เป็นอะไรจงว่ามา

หนุมาน -

ขอได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อันพระศพนี่เล่ามีพิรุณ ขอกราบทูลพระ
ทรงครุฑฯ โดยเหตุผลประการหนึ่งพระมิ่งนฤมลองค์เสียดา ทศกัณฐ์แสนลิเนหาอุราผูก
เปรียบละม้ายคล้ายกับลูกรักมารดา ถึงแสนโกรธที่จะเช่นฆ่าไม่น่าคิด ประการ
หนึ่งเมืองลงกากำหนดทิศอยู่ทางใต้ แม้นพระศพอรไทถูกทิ้งส่งที่ลงกา ไฉนจึงลอย
หวนทวนธรรมาขึ้นมาได้ ข้าพระบาทนี้ยังสงสัยพันประมาณ อยากจะใคร่ขอ
พระราชทานวโรกาส อัญเชิญพระศพอระอัครราชวมเหสี ขึ้นพิสูจน์ด้วยอัคคีให้
ประจักษ์ หากเป็นแยบยลเล่ห์กลยักษ์ดังสงสัย ก็จจะร้อนรนทนไฟได้ไม่นาน
แม้นเป็นพระอัครราชชายาข้าหนุมานขอถวายซึ่งชีวา โปรดพระราชทานประหารข้า
ให้ตายตกไปตามกัน

- ร้องเพลงกล่อมพญา -

เมื่อนั้น	พระกฤษณรักรัษีรังสรรค์
ฟังลูกพระพายเทวัญ	ทรงธรรม์จึงทศตศนา
แต่เดียวไปจนสุดบาท	ก็ประหลาดเหมือนวายุบุตรพุด
คล้ายโศกเสื่อมความโกรธา	จึงมีปัญชาสังโยธี

- ร้องรำย -

เร่งเร็วช่วยกันประชุมเพลิง	ให้เถกิงเริงแรงรัศมี
เผาดูให้รู้วร้ายดี	ตามคำกระบี่หนุมาน

- ปี่พาทย์ทำเพลงเข้าม่าน -

- พระราม พระลักษมณ์ พิเภก ชามภูวราช เข้าโรง -

- เจรจาติดตลก สุครีพสั่งทำเชิงตะกอน -

- ร้องเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน -

ยกศพขึ้นวางบนเชิงตะกอน	เอาพินตองกองซ้อนสุ่มใส่
ป้อน้ำมันยางคลุกชุกเข้าไป	จุดไฟแล้วก็ล้อมอยู่พร้อมกัน

- ปี่พาทย์ทำเพลงแทงวิสัย -

- ร้องเพลงบรเทศ -

เมื่อนั้น	เบญกายปี่มว่าจะอาสัญ
ร้องแรงด้วยแสงเพลิงนั้น	ก็เหาะตามเกลียวควันทันที

- ร้องเพลงเชิดนอก -

บัดนั้น	ดูกลมมองเขม่นเห็นยักษ์
กริ้วโกรธโดดตามข้ามอัคคี	ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า
สกัดกั้นพันนางกลางโพยม	เข้าจู่โจมจับเป็นไม่เช่นฆ่า
แล้วเหาะตรงลงยังพสุธา	พามาเฝ้าพระหริรักษ์

- เดี่ยวปี (หรือระนาดเอก) เพลงเชิดนอก -

- หนุมานจับนางเบญกายได้ เข้าโรง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงเดี่ยว - เชิด -

- พระราม พระลักษมณ์ ออกนั่งเตียง -

- พิเภก พระยาวานร และพลลิง ฝ้าอยู่ตามที -

- หนุมานนำนางเบญกายเข้าเฝ้า -

- ร้องเพลงสะสม -

เมื่อนั้น	พระนารายณ์สุริวงศ์ทรงศักดิ์
แลเห็นรูปร่างนางยักษ์	มิใช่ภควดีสีดา
พระเคืองขัดตรัสสั่งเสนาใน	จงคุมไปถามซักให้หนักหนา
คือใครใช้สอยมันมา	จึงคิดการมารยาอย่างไร

- ร้องรำย -

บัดนั้น	สุครีพรับสั่งไล่เกศี
บังคมลาพานางอสุรี	ออกไปที่หาดทรายชายไพร

- สุครีพเรียกลิงตลกให้คุมตัวนางเบญกายออกมาหน้าเวที -

- สั่งพวกกรรมเมืองปักหลักมัดเบญกายไว้ มีเสนาถือหวายสำหรับเชี่ยน -

- เຈຽຈາ -

สุครีพ -

เหวย นางยักษ์เอ็งปลอมแปลงเป็นเจ้าแม่สีดานงลักษณะมาที่นี้ประสงคใด
 มาเองหรือว่ามีใครเป็นจอมบงการวานใช้บอกไปอย่ามารยา หาไม่เนื้อหนัง
 มังสาของเอ็งจะเป็นริ้วเพราะรอยหวาย

- ร้องเพลงแขกลพบุรี -

เมื่อนั้น	เบญกายออกสันขวัญหาย
จึงให้การอิงแอบเป็นแยบคาย	ข้าชื่อว่าเบญกายนารี
เป็นบุตรพี่พิเภกอสุรา	แม่ชื่อตรีชฎายักษ์
อยู่ยังลงกาธานี	อุส่าห์มาทั้งนี้เพราะเดียดร้อน
ได้ยินข่าวเล่าว่าบิดาตาย	ด้วยอาญาพระนารายณ์ทรงศร

ครั้งจะเป็นยักษ์มาหาบิดร ก็กลัวว่าวานรจะฆ่าตี
 ข้าจึงแก่งแปลงเป็นนางโฉมตรู หวังมิให้ใครรู้ว่ายักษ์
 พอได้ข่าวราวเรื่องร้ายดี จะกลับไปบุรีลγκα

- เຈຈາ -

สุครีพ - สะ ๆ ๆ ฉัดข้าใครหว่าจะเชื่อเจ้า ช่างพาที่ไม่มีเค้าพอเชื่อถือ จะมาหาพอกี่มา
 ตามชื่อจะเป็นไร ลูกกับพ่อนะไม่มีใครเชื่อว่าดอก นี่แปลงตัวทำเป็นตายหมายหลอก
 ให้หลงผิด ยังมีหน้ามาสำแดงแต่งจริตปิดความจริง เฮ้ย สุครีพนะไม่ใช่ถึงต่ำต้อยจะ
 ได้ล้อยตาม เมื่อเจ้าไม่บอกออกความตามสัจจะ เฮ้ย ใ้เสนามิ่งอย่าละเร่งโบายตี

- ร้องเพลงถอยหลังเข้าคลอง -

เมื่อนั้น เบญกายเจ็บปวดยวดยิ่ง
 ทั้งถูกตีฝีมือตำรวจลึง จึงแจ้งความจริงทุกสิ่งไป
 ทศกัณฐ์นั้นแก่งให้แปลงกาย มาลวงองค์นารายณ์ให้หลงไหล
 หวังจะให้เลิกทัพกลับไป มิให้รณรงค์ในลγκα

- ร้องเพลงบรเทศ -

บัดนั้น สุครีพได้ฟังไม่กังขา
 เห็นจริงจึ่งทั้งหมดจดหมายมา เข้าเฝ้าพระจักรราฤทธิ

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -

- สุครีพพานางเบญกายเข้าเฝ้า -

- เຈຈາ -

สุครีพ - ขอพระบาทฐลิต์คุ้มศรีเกล้า ข้าพระพุทธเจ้าไปสอบสวนได้สำนวนสัตย์
 ราชย์ร้ายนักหมายขจัดตัดสงคราม ใช้เบญกายนงคราญลูกพิเภกโหรา จำแลงกาย
 ตายลอยมาลวงพระองค์ การจะควรมิตรขอได้โปรดทรงวินิจฉัย

พระราม - ได้ฟังความคุมแน่นประดังสุ่มพระอุระ น้อยหรือนี่ชิตะทศกัณฐ์มัน
 บังอาจนัก นางคนนี้ก็ไม่ว่าจกที่ต่ำที่สูง จะต้องให้ได้เจ็บข้ารู้สำนึก แล้วทรงตริตริกีนึก
 พินิจพิจารณา ว่าอันพิเภกผู้บิดาก็รักภักดีเรา จะหักหาญผลาญลูกเขาเร่งเอาผิด
 จะละห้อยน้อยน้ำจิตเสียน้ำใจ ประการหนึ่งครั้งนี้ไซ้เห็นได้ชอง เป็นกำหนดเพื่อ
 ทดลองความบริสุทธิ์ ว่าโหราจะรักบุตรหรือรักนาย ซึ่งสำคัญนั้นก็หมายในราชกิจ
 ว่าจะชื่อสัตย์สุจริตมิเอียงเอน หรือจะลัดเลียงเบี่ยงเบนไปข้างบุตร ดำริแล้วพระทรง
 ครุฑมีพระราชวาจา ว่าดูกรพิเภกเอกโหราผู้ใจรักดีอันเบญกายธิดาของขุนยักษ์ทำ
 หัวหาญ เป็นหน่อเนื้อเชื้อสายโหราจารย์นั้นก็ผิด โทษนี้มันทุจริตเป็นไฉน บทพระ
 อัยการท่านว่าไว้อย่างไรบ้าง

พิเภก -

พระพุทธรเจ้าข้า บทพระอภัยการท่านได้วางเป็นบัญญัติ ควรให้
ศักดิ์สิทธิ์โดยเคร่งครัดอัตราโทษ คือให้ประหารเจ็ดชั่วโคตรจึงจะหมดผิด อันนี้
เบญจกายทุจริตติดอหังการ ต้องตัดเศศผ่าอกประจานไว้หน้าค่าย เพื่อเหล่าศัตรูหมู่
มารทั้งหลาย จะได้ยำเกรงพระบารมี ขอสมเด็จพระจักรีได้ทรงทราบเบื้องพระบาท

- ร้องเพลงนกกะจอกทอง -

เมื่อนั้น	พระหริรักษ์จักรแก้วแววเวหา
จึงว่ากับพิเภกอรุรา	ท่านได้มาจงรักภักดี
ซึ่งความผิดเบญจกายถึงวายปรมาณ	เขายกโทษประทานยกชี
ให้กลับไปนครธานี	แจ้งคดีกับองค์เจ้าลังกา

- เจรจา -

พระราม-

ท่านพิเภกโหราจงฟังเรา นับว่าได้ประจักษ์น้ำใจเจ้าโดยแจ่มแจ้ง คำที่
พิพากษาสื่อแสดงถึงความซื่อและถือสัตย์ ลูกของเจ้าเจ้ายังตัดไม้กลักรวม
มุ่งแต่บริสุทธิ์ยุติธรรมโดยเที่ยงแท้ สมควรเป็นเยี่ยงอย่างแก่อนุชน ความเป็นธรรม
ย่อมนำผลแก่ทุกฝ่าย ทั้งผู้น้อยก็ค่อยคลายความคับแค้น ทั้งผู้ใหญ่ได้ตอบแทน
คลายกังวล นับว่าท่านนั้นสร้างกุศลผลรุ่งโรจน์ ให้สุขเกษมเปรมปราโมทย์ไซดี
ช่วงชัชวาล เราจึงงดโทษประหารเจ้าเบญจกาย นี้แน่ลูกพระพายอย่าได้ช้า จงพา
นางไปส่งให้ถึงแดนลงกาเลยนะเจ้า

- ร้องเพลงกระบี่ลีลา -

บัดนั้น	วายุบุตรรับสั่งบังคมไหว้
มาอุ้มนางพลางแผลงฤทธิไกร	เหาะข้ามฟากไปดั่งใจปอง

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

- หนุมานพานางเบญจกายเข้าโรง -

- พระราม พระลักษมณ์ และพลวานรเข้าโรง -

- หนุมานพาเบญจกายออก -

- เจรจา -

หนุมาน -

อุ้มบังอรร้อนมาโดยคัตนาคันต์ กำแหงหนุมานประคองนางพลางตริกตรา ว่า
ครั้งนี้เหมือนเขาฝากปลามากับแมว ควรละหรือปลากจะแคล้วเป็นภักษาหาร
เหมือนน้ำตาลใกล้มดหรือจะอดได้ อันความจริงนางนี้ไซริ์เลิศลักษณ์ ทั้งพักตรา
ก็เยี่ยมอุ้มดูยิ้มแย้ม ริมโอษฐ์สีดังจี้แต่้มด้วยลิ้นจี้ ถึงนางจะเป็นอรุณีก็เป็นหญิง อันตัว
เราถึงเป็นลิงก็ชาติชาย จะเลียมประโลมโฉมฉายมิให้เสียเชิง ยิ่งคิดคิดจิตระเรง
บันเทิงใจ จึ่งพานางร้อนลงตรงร่วมไม้ชายชลดธาร

- ปี่พาทย์ทำเพลงรัว -

- ร้องเพลงมุล่ง -

แล้วกล่าวมธุรสวาที	มารศรีผู้ยอดสงสาร
ที่ปรารมภ์ถึงเจ้าเยาวมาลย์	จะวายปราณด้วยภัยพระสีกร
คิดคิดจะทูลขอโทษ	พอพระองค์ทรงโปรดประทานก่อน
สิ้นความวิตกกกร้อน	ได้มาส่งบังอรแสนยินดี

- ร้องเพลงลมพัดชายเขา -

เมื่อนั้น	นวลนางเบญกายโฉมศรี
ได้ฟังวานรพาที	เทวีสะเทิ้นเงินอาย
ค้อนให้แล้วตอบพจมาน	มาดแลี้ยวเกี่ยวพานก็เป็นได้
นี่หากไม่สิ้นชีवालย์	จึงใส่ไคล้แต่งว่าพาที

- ร้องเพลงไอ้โลมสิงโต -

น้องเอยน้องรัก	เยาวลักษณ์ผู้มิ่งมารศรี
สลัดรักเสียไยนะเทวี	ปรานีบ้างเถิดแม่ทรงคราญ
ว่าพลางอิงแอบแนบชิด	จุมพิตด้วยความเกษมศานต์
ประคองต้องดวงปทุมมาลย์	หอมหวานกลิ่นรสเสาวคนธ์

- ปี่พาทย์ทำเพลงโลม, ตระนอน, รัว -

7. บทการแสดงโขนชุด นางลอย ตามแบบฉบับวิทยาลัยนาฏศิลป์ (ปัจจุบัน)

- ปี่พาทย์ทำเพลงวา -

- นางกำนัลคลานออกนั่งตามที่ ทศกัณฐ์ เบญกาย เดินออกนั่งเตียง -

- ร้องเพลงสร้อยเพลง -

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัทศรัยรักษา
ทุกขรือนถอนฤทัยไปมา	ตรีกตราถึงสงครามรามลักษณ์
ครั้งนี้ที่ศึกเห็นใหญ่หลวง	จะลู่วงลงกาอาณาจักร
จำจะคิดตัดศึกที่ฮึกฮัก	ให้เลิกไปไม่พักต่อตอตี

-ร้องเพลงทอญ่นรวบ-

จึงตรัสสั่งเบญกายกัลยา	จงแปลงเป็นสีดามารศรี
ทำตายลอยไปในวารี	จนถึงที่ฉนวนหน้าพลับพลาชัย
เมื่อพระรามลงสรงคองคา	จะคิดว่าเมียรักตักชัย
เห็นจะล่าเลิกทัพกลับไป	เราจะได้อลิ้นทุกซุซุขสำราญ

-เจรจา-

เบญกาย - เบญกายนงคราญได้ฟังพระราชดำรัส ครั้งจะขึ้นขัดขอตักก็กลัวภัย จึงจำจิต
จำใจรับอาสาพระยามาร กราบบาททบทมูลทูลสนองพระบรมราโองการว่าขอเดชะ
พระบารมีปกเกล้าฯ เรื่องที่พระองค์จะทรงใช้ให้ข้าเจ้าจำแลแปลงอินทรียหุลานยังขัด
สนจนฤดีชองกัษา ด้วยองค์พระภาคดีสีดามีได้เคยรู้จัก ขออำนาจออกไปดูวรัลักษณ์
ให้เห็นแน่แน่วแก้ไขขอได้โปรดประทานอนุญาตให้ เกิดเพคะ

ทศกัณฐ์ - จอมลวงกากรุงไกรแสนโสมนัส จึงมีพระราชดำรัสตรัสเอาใจนางเบญกาย
หากว่าเสร็จศึกสมอารมณ์หมายดังคิดของปีตุลา จะแบ่งสมบัติในลงกาให้กึ่งครึ่งพระ
นคร ขอหลานรักจงรีบทจรไปยังอุทยานพิศดูรูปทรงนงคราญนางสีดา ให้ถนัดแน่แก่
นัยนาเถิดทราวมวัน เมื่อจำได้แล้วอย่าเพิ่งรีบไปจงกลับมาจำแลแปลงร่างให้ดู
เห็นเป็นขวัญตาหน่อนหนาเจ้า

เบญกาย - เบญกายก้มเกล้ารับพระราชโองการ น้อมประณตบทพมาลย์คณาดานออกมามี
ซ้ำที่ ตรงไปเฝ้านางสีดามารศรี

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- เบญกายรำเข้าโรง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงกลองโยน -

- ขบวนออกแล้วหยุด นางเบญกายลงจากเสลี่ยง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

- นางสีดาออก -

- ร้องเพลงฝรั่งควง -

ครั้งถึงจึงประณตบทบงส์	เข้าไปเฝ้าองค์นางโฉมศรี
แสสร้งทำมารยาไม่พาที	อสุรีกั่มหน้าโศกาลัย

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

- เจรจา -

- สีดา - องค์สีดาอรทัยอัศวเศ ทอดพระเนตรเห็นเบญจกาย มากัมพัตร์ฟุ่มฟาย
ชลเนตร นึกกลางแคลงมิได้แจ้งเหตุให้สงสัย จึงมีพระราชเสาวนีย์ตรัสถามไปว่า
ดูกรเจ้า เหตุไฉนเล่ามาเฝ้าแต่กันแสง มีธุระสิ่งใดก็จงบอกไปให้แจ้งอย่าอำพราง
ประการหนึ่งนวลนางมีนามใดเร่งบอกมา
- เบญจกาย - ขอได้โปรดทรงพระกรุณาเถิดเพคะพระแม่เจ้า หม่อมฉันมีชื่อว่าเบญจกายเป็น
บุตรของพิภกที่ตกเข้าไปอยู่ในพลับพลาของพระรามภูธร นางตรีศูญาเป็นมารดร
บังเกิดเกิด วันนี้อาชากรณีกิจในนิเวศม์ก็เว้นว่าง จึงได้รับออกมาเฝ้าพระนางเจ้าเหนือ
หัว ด้วยตั้งใจว่าจะขอถวายตัวกับพระแม่เจ้า เพื่อจะได้ยึดพระบารมีไว้ปกเกล้า ฯ
เจียวละเพคะ
- สีดา - ขอบใจเจ้านะเบญจกายกัลยา เจ้าจะมาเป็นข้าสีดายามขัดสน กำลังทุกข์
กำลังลำบากทั้งยากจนสุดแสนเข็ญ มีแต่ความโศกเศร้าทุกเช้าเย็นเฝ้าแต่หมองมัว
ด้วยเวรกรรมวิบากต้องพลัดพรากจากผัวระทมทุกข์ ถ้าหากสีดานี้ผาสุกเช่นก่อนเก่า
จะรางวัลขวัญเจ้าให้จงหนัก นี่กำลังหมองกำลังมัวถึงผัวรักเป็นล้นพ้น ทองสักนิด
จะติดตาก็ไม่มี เจ้าจะมาเป็นข้าสีดาเพลายามโศกศัลย์ สีดาก็มีแต่น้ำตานี้ไหลพ
ที่จะให้เป็นรางวัลนะเจ้านะ
- เบญจกาย - ได้โปรดเกล้า ฯ แก่หม่อมฉันเถิดเพคะพระแม่เจ้า หม่อมฉันมิได้ตั้งใจจะมา
เอาของรางวัล เพียงแต่ออกพระโอบีขลุ่ยโปรดหม่อมฉันก็พอแล้ว ขอขอบพระคุณทูล
หม่อมแก้วผู้จอมนาง ทูลพลงทางลอบพิศดูรูปร่างนางสีดา ทั้งพระอำมรงค์และ
ภูษาก็จดจำได้สิ้นทั้งอินทรีย์ แล้วเทวีกก็กราบถวายบังคมลาออกจากตำหนักนางสี
ดาอัศวธานี กลับสู่ยังลงกาธานี
- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -
- นางเบญจกายคลานออก นางสีดาเข้าโรง -
- เสร็จ -
- เบญจกาย - โฉมศรีเบญจกาย ผันผายกลับมาถึงพระราชมณเฑียรราชย์ อรไทประนมกรขึ้น
เหนือเศศ พราอาคมโอบอ่านพระเวทร้ายคาถา บัดดลร่างก็กลับกลายเป็น
เหมือนโฉมของสีดา
- ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิต -
- นางเบญจกายเข้าโรง นางสีดาออก -
- ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว -

- ร้องเพลงอุยฉาย -

อุยฉายเอย	จะไปไหนนิตเจ้าก็กรีดกราย
เยื้องย่างเจ้าช่างแปลงกาย	ให้ละเมียดละม้ายสีดานงลักษณะ
ถึงพระรามเห็นทราวม้วย	จะจนพระทัยให้อะเหลื่ออะหลัก
งามนั้กเอย	ใครเห็นพิมพ์พัคตรี้ก็จะรักจะใคร่
หลับก็ฝันครั้งตื่นก็คิด	อยากให้เห็นอีกสักนิตให้ชื่นใจ
งามคมดุจคมศรชัย	ถูกนอกทะเลในให้เจ็บอุรา

- ร้องเพลงแม่ศรี -

แม่ศรีเอย	แม่ศรีราชาษี
แม่แปลงอินทรีย์	เป็นแม่ศรีสีดา
ทศพัคตรี้มาลักเห็น	จะตื่นตื่นในวิญญูณณ์
เหมือนล้อเล่นให้เป็นบ้า	ระอาเจ้าแม่ศรีเอย
อรชรเอย	อรชรอ่อนแอ้น
เอวขาแขนแมน	แมนเหมือนกินรี
ระทวยนวนขนาด	วิลาศจรรลี
ขึ้นปราสาทมณี	เฝ้าพระปีตุลาเอย

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว -

- ทศกัณฐ์ นางกำนัลออก -

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -

- นางเบญกายรำออก, ปี่พาทย์ทำเพลงลา -

- ร้องเพลงคลื่นกระทบฝั่ง -

เมื่อนั้น	องค์ท้าวทศพัคตรี้ยกษา
ครั้งเห็นเบญกายจำแลงมา	สำคัญว่าสีดานารี
แย้มยิ้มพยักหน้าว่าพระหัตถ์	พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
เห็นหยุดยั้งร้องไปจรรลี	อสุรีรับมารับจับไว

- ร้องเพลงลีลากระทุ่ม -

เข้าชิตพิศดูไม่วางตา	น้อยหรืองามนักหนาน่ารักใคร่
แสนคิดพิศวาสเพียงขาดใจ	จึงปราศัยทอดสนิทิตพัน

- ร้องเพลงไอ้ชาตรี -

ยอดมิ่ง	เป็นความในใจจริงทุกสิ่งสรรค์
หวังสวาทมาดหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนัยนามาธานี

พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า	ให้โฉมยงนงเยาว์มาหาพี่
จงผินผันพักตรามาข้างนี้	พุดจาพาทักกับพี่ยา
ควรหรือทำสะเทิ้นเมินเฉย	ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา
มาหยุดอยู่เนี่ยใจจโคคลคลา	ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเทิดเทวี

- ร้องเพลงไอ้โลม -

โฉมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
เจ้าอายเนียมเรียมไยนะเทวี	จะเสกเจ้าให้เป็นศรีพระนคร
อันพระรามฤๅสามีน้อง	ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
พี่จะยกไปสังหารราญรอน	ให้ม้วยมรณสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เลียมลงเล่าโลมโฉมเฉลา
ฉวยชายไสบทรงนงเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลดตัดเยื่อใย

- ร้องเพลงปิ่นดั่งนอก -

เมื่อนั้น	เบญกายกัลยาอัชฌาสัย
อัปยศอดสูหม่นนางใน	ก็ร้ายเวทกลายเป็นมิได้ซ้ำ

- ปี่พาทย์ทำเพลงรวี -

- นางสีดาเข้าโรง นางเบญกายออก -

- ร้องเพลงเงินขิมเล็ก -

เมื่อนั้น	ทศกัณฐ์ตักตะลึงแล้วจึงว่า
ไม่ทันคิดผิดจริงเจียวนัดดา	อย่าถือโทษเลยหนาลุงตาดาย
สู้แข็งขืนยืนก่อเพื่อตรัส	แม้หนลานรักตัดศึกสมอารมณ์หมาย
เมืองมารจะเป็นสุขสนุกสบาย	เจ้าเร่งผันผายไปให้ทันการ

- นางกำนัลชูปชิบกันหัวเราะ ทศกัณฐ์โกรธ -

- ร้องเพลงเชิดจีน -

เมื่อนั้น	เบญกายรับราชบรรหาร
ออกมาจากปราสาทรัตนชัชวาล	เหาะข้ามชลธารผ่านไป

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง - เชิด -

- นางเบญกายรำแล้วเข้าโรง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงทำยซ้ำปี่ (สร้อยระฆัง) -

- พระราม พระลักษมณ์ เดินออกนั่งเตียง -

- ร้องเพลงซ้ำปี -

เสนาะเสียงสำเนียงนกการะเวก ออกจากเมฆแซ่ซ้องร้องถวาย
ไก่อ้นแจ้วเจ็ดยเจ็ดยชาย มยุเรศร็องร้ายบนปลายไม้

- ร้องเพลงห่อหุ้ม -

เผยพระเกล้าแลดูดาวเดือน เห็นคล้อยเคล็อนเล็อนลับเหลี่ยมไศล
แสงทองส่องฟ้านภาลัย จวนจะใกล้ไซส์รีวิวรรณ

- ร้องเพลงรื้อร่าย -

จึงดำรัสตรัสชวนอนุชา ลงจากพลับพลาผายผัน

- พญาวานร สิบแปดมงกุฎ ถึงเชิญเครื่อง ออก -

พร้อมพวกกระปี่นั้น จจรัดไปยังฝั่งนที

- ร้องเพลงเต่าเห่ -

งามสรรพ งามกระบวนคั่งคับแถววิถี
สองกษัตริย์เสด็จจรลี ไปสงรวารีเล่นเย็นเย็น
ลิ่งหลามตามเสด็จเห็น เป็นหมวดเป็นหมู่ดูน่าชม
บ้างหาหาบ้างเกาหู บ้างจับเส้นดูแล้วเด็ดดม
บ้างเล่นไล่ขึ้นไม้ห่ม บ้างโอดบ้างลุ่มระเริงใจ
นายหมวดคนหนึ่งจึงร้องห้าม ว่าอย่าชุ่มชามชุกชนไป
ว่าแล้วพากันคลาไคล ตามเสด็จไปยังฝั่งนที

- ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว -

- นางสีดาออก นอนบนเตียง -

- พากย์ -

สมเด็จพระหริวงค์ ภูษพงศ์ทิพากร
เสด็จลงทรงสาคร กับองค์พระลักษมณ์อนุชา
เสนาพฤฒามาตย์ โดยพระบาทเสด็จคลา
เกือบใกล้จะถึงสา คเรศที่ท้าวเคยทรงชล
พระเหลือบเล็งชลสินธุ์ ในวารินทร์ทะเลวน
เห็นรูปอสุรกล อันกลายแก้งเป็นสีดา
(พากย์ไฉ้) ผวาวิ่งประหวั่นจิต ไม่ทันคิดก็ไศกา
กอดแก้วขนิษฐา ฤดีดินอยู่แต่ยัน

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

- เจระจา -

พระราม - สมเด็จพระรามราชสุริยวงศ์ พระทรงแต่กันแสงทรงกำสรดสุด ด้วย
สำคัญคิดว่าพระวรวงษ์สีดานาฏ ฐฎฐีวินสิ้นชีวาตมลงวอดวาย ทรงกันแสงชบศพ
พระโคมฉายรำพันครวญ ว่าไอ้สีดาไยเจ้ามาด่วนสิ้นชีวัน พี่ก็ได้ส่งข่าวเค้าสำคัญไว้
มันคงว่าจะรีบยกจตุรงค์รอดไปรับ ควรละหรือเจ้ามาย่อยยับเมื่อยังยาก อนิจจาเอ๋ย
เคยลำบากพี่ก็สู้บ่น หวังเมื่อสิ้นทุกข์จะได้สุขสันต์กันให้สม ถึงจะยากแค้นแสน
ตรอมตรม พี่ผู้ติดตามจนจะได้ทำสงครามสังหารยักษ์ ดูเอาเถิดพระน้องรักมา
บรรลีย์ พี่จะก่อกรรมทำศึกไปก็เปลืองเปล่า ถึงจะคืนกลับเข้าไปเขตชั้นนทร์
ใครเห็นหน้าจะพากันเยาะยิ้มเย้ย ไอ้อนิจจาเอ๋ยพี่นี้สู้ทน จะต้องขอตายวายชนม์
กับเจ้าแก้วตา รำพันพลางพระจักรากันแต่จะไต่ก็ ฟางเพียงจะสิ้นชีพชีวี

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด -

- เจรจา -

พระราม - สมเด็จพระจักรีทอดพระเนตรเห็นหนุมาน หวนรำลึกนึกถึงเหตุการณ์เมื่อไป
ก่อเหตุภูธรศกกำลังกริ้วนิ่วพระชนง พลงพระองค์มีพระดำรัสว่าเหวยอ้ายหนุ
มาน อ้ายตัวเก่งประพฤติการเกินจ้าวสั่ง เมื่อครั้งกูให้เชิญพระธำมรงค์กับผ้าสไบ
นำไปถวายเจ้าอรทัยที่ลังกา มิ่งไปทำหึงยวดอดดัดกดาข่มเหยงยักษ์หักอุททยาน
สังหารพวกพรรคเขานับพัน มีหน้าซ้ำเผาเขตชั้นนทร์เขาวอดวาย เมื่อมิ่งกลับมาเล่าม่ง
หมายจะเอาหน้า กูคิดเป็นห่วงเจ้าสีดาผู้จอมขวัญ ด้วยเกรงว่าทศกัณฐ์มันจะโกรธ
แล้วจงกรรมกระทำโทษแก่เมียกู อ้ายผู้รู้มิ่งกลับเบี่ยงบ่ายให้ทัณฑ์บน เอ๋ยเมื่อเจ้า
โคมฉายวายชนม์มาอย่างนี้ อ้ายกระบี่มิ่งจะว่าประการใด อย่าหมอบนิงก้มหน้าว่า
ออกมาไ้หนุมาน

หนุมาน - วายบุตรฟังพระราชโองการสุดจะกลัวทำตัวหมอบคุดคู้ ให้ออกสิ้นหูชั้นซูละล้า
ละล้าง แล้วแข็งใจทูลพระทรงสังข์โดยเหตุผล ว่าข้าแต่พระทรงพลผู้ร่มเศศ อันพระ
ศพนี่แลเห็นเป็นพระอัคเรศก็จริงอยู่ แต่ข้าพระบาทพินิจดูยังสงสัยอาจเป็นแบบยล
กลนัยของพวกยักษ์ แปลงมาลวงพระหริรักษ์ให้ไหลหลง ขอพระองค์ทรงโปรด
พิจารณาให้ถ่องแท้แก่พระวิญญาพระอวตาร

พระราม - เหม่ อ้ายหนุมานอ้ายผู้รู้ มาปลิ้นปล้อนสอนกูอ้ายกาลี เมียของกูผู้เคยร่วม
ฤดีมานานซ้ำ กูจำได้แน่จิตติดตามอย่างสงสัย ทั้งธำมรงค์และผ้าสไบก็ยังอยู่ มิ่งนะ
แหละนำไปถวายเจ้าโคมตรูที่เมืองमार กลับมาเจรจาว่าขานว่ามีไซ้ หรือมิ่งเห็นเป็น
อะไรจริงว่ามา

หนุมาน -

ขอได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อันพระศพนี้นี้ได้มีพิรุณ ขอกราบทูล
พระทรงครุฑ โดยเหตุผลประการหนึ่งพระมิ่งนฤมลองค์สีดา ทศกัณฐ์แสนสีนหาอุรา
ผูก เปรียบละม้ายคล้ายกับลูกรักมารดา ถึงแสนโกรธที่จะเข้ามาไม่น่าคิด
ประการหนึ่งเมืองลงกากำหนดทิศอยู่ทางใต้ แม้นพระศพอรไทรูกิ่งส่งที่ลงกา
ไฉนจึงลอยหวนทวนธรรมาขึ้นมาได้ ข้าพระบาทนี้ยังสงสัยพันประมาณ อยากจะใคร่
ขอพระราชทานวโรกาส อัญเชิญพระศพอรไทรูกิ่งส่งที่ลงกา ขึ้นพิสูจน์ด้วยอัคคีให้
ประจักษ์ หากเป็นแบายลเหล่ห้กลยักร์ดังสงสัย ก็จะไม่รอนรอนทนไฟได้ไม่นาน
แม้นเป็นพระอัครราชชายาข้าหนุมานขอถวายซึ่งชีวา โปรดพระราชทานประหารข้า
ให้ตายตกไปตามกัน

- ร้องเพลงกล่อมพญา -

เมื่อนั้น	พระกฤษณรุรักษ์รังสรรค์
ฟังดูพระพายเทวัญ	ทรงธรรม์จึงทอดทัศนาศนา
แต่เคียวไปจนสุดบาท	ก็ประหลาดเหมือนวายุบุตรพุด
คล้ายโศกเสื่อมความโกรธา	จึงมีบัญชาสั่งโยธี

- ร้องรำย -

เร่งเร็วช่วยกันประชุมเพลิง	ให้เถลิงเริงแรงรัศมี
เผาคูให้รู้ว่าร้ายดี	ตามคำกระบี่หนุมาน

- ปี่พาทย์ทำเพลงเข้าม่าน -

- พระราม พระลักษมณ์ พิเภก ชามภูวราช เข้าโรง -

- เจรจาติดตลก สุครีพสั่งทำเชิงตะกอน -

- ร้องเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน -

ยกศพขึ้นวางบนเชิงตะกอน	เอาพืนตองกองซ้อนสุ่มไต้
ป้อน้ำมันยางคลุกชุกเข้าไป	จุดไฟแล้วก็ล้อมอยู่พร้อมกัน

- ปี่พาทย์ทำเพลงแทงวิสัย -

- ร้องเพลงบรเทศ -

เมื่อนั้น	เบญกายปี่มว่าจะอาสัณ
ร้องแรงด้วยแสงเพลิงนั้น	ก็เหาะตามเกลียวควันทันที่

- ร้องเพลงเชิดนอก -

บัดนั้น	ดูกลมมองเขม่นเห็นยักษ์
กริ้วโกรธโดดตามข้ามอัคคี	ขุนกระบี่เหาะไล่ไขว่คว้า
สกัดกั้นทันนางกลางโผยม	เข้าจู่โจมจับเป็นไม่เช่นฆ่า
แล้วเหาะตรงลงยังพสุธา	พามาเฝ้าพระหริรักษ์

- เดี่ยวปี (หรือระนาดเอก) เพลงเชิดนอก -

- หนุมานจับนางเบญกายได้ เข้าโรง -

- ปี่พาทย์ทำเพลงเดี่ยว - เชิด -

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	นายมนตรี สุขกล้าด
วัน เดือน ปี เกิด	27 มกราคม 2507
สถานที่เกิด	146 ม.5 ต.นครหลวง อ.นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
ภูมิลำเนาเดิม	146 ม.5 ต.นครหลวง อ.นครหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา
ภูมิลำเนาปัจจุบัน	11 ชุมชนบ้านรอ ต.บางแก้ว อ.เมือง จ.อ่างทอง 1400
การศึกษา	ระดับมัธยมศึกษา : โรงเรียนนครหลวงอุดมรัตนวิทยา ระดับปริญญาตรี : ศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทเวศน์ ระดับปริญญาโท : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
หน้าที่ราชการ	อาจารย์ภาควิชาดุริยางค์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง สถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม